

UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

DISERTAČNÍ PRÁCE

2017

Jan Příborský

Univerzita Karlova
Právnická fakulta

Mgr. Ing. Jan Příborský

**České energetické právo v kontextu ochrany
životního prostředí**

**Czech Energy Law in the Context of
Environmental Protection**

Disertační práce

Školitel autora disertační práce: Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce: 29. srpna 2017

Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. srpna 2017

Mgr. Ing. Jan Příborský

Rád bych poděkoval především Prof. JUDr. Milanu Damohorskému, DrSc. za odborné vedení mé práce a mé rodině za trpělivost a podporu během celého doktorského studia.

Obsah

Předmluva.....	4
Úvod.....	5
I. Životní prostředí a energetika	11
I.1 Principy ochrany životního prostředí v energetice	12
I.2 Nástroje ochrany životního prostředí v energetice	15
I.2.1 Koncepční nástroje	15
I.2.2 Administrativní nástroje	22
I.2.3 Ekonomické nástroje	23
I.2.4 Sankční nástroje	26
I.2.5 Speciální nástroje	27
I.3 Výstavba energetické infrastruktury.....	30
I.4 Složky životního prostředí ve vztahu k energetice	42
I.4.1 Ovzduší.....	43
I.4.2 Voda	48
I.4.3 Ochrana přírody a krajiny	49
I.5 Shrnutí	52
II. Mezinárodní a unijní právní úprava energetiky	55
II.1 Mezinárodní regulace energetiky	55
II.2 Unijní regulace energetiky.....	60
II.3 Shrnutí	69
III. Právní regulace podnikání a výkonu státní správy v energetice	71
III.1 Principy a nástroje regulace podnikání v energetice.....	72
III.1.1 Koncepční nástroje	73
III.1.2 Administrativní nástroje	74
III.1.3 Ekonomické nástroje	80
III.2 Vykonavatelé státní správy	81
III.2.1 Ministerstvo průmyslu a obchodu	82
III.2.2 Energetický regulační úřad.....	83
III.2.3 Státní energetická inspekce	86
III.2.4 Ministerstvo životního prostředí	86
III.3 Účastníci na trhu s energiemi.....	87
III.4 Specifika teplotnictví a plynárenství	92
III.5 Shrnutí.....	94
IV. Podporovaná výroba energie	97

IV.1	Podporované zdroje energie.....	98
IV.1.1	Obnovitelné zdroje energie	98
IV.1.2	Druhotné zdroje energie	105
IV.2	Podporovaný způsob výroby energie.....	106
IV.3	Způsob financování podpory	109
IV.4	Principy a nástroje regulace podporované výroby energie	114
IV.4.1	Koncepční nástroje	115
IV.4.2	Administrativní nástroje.....	118
IV.4.3	Ekonomické nástroje	119
IV.5	Shrnutí.....	129
V.	Jaderná energie.....	131
V.1	Principy a nástroje regulace jaderné energetiky	133
V.1.1	Koncepční nástroje	137
V.1.2	Administrativní nástroje.....	142
V.1.3	Ekonomické nástroje	145
V.2	Další specifické instituty jaderné energetiky	146
V.3	Vykonavatelé státní správy.....	148
V.4	Shrnutí	150
VI.	Úspora energie.....	152
VI.1	Možnosti energetických úspor	152
VI.2	Principy a nástroje regulace úspor energie	155
VI.2.1	Koncepční nástroje	156
VI.2.2	Administrativní nástroje.....	160
VI.2.3	Ekonomické nástroje	169
VI.3	Shrnutí.....	171
VII.	Právní úprava energetiky sousedních států	174
VII.1	Německo	175
VII.2	Polsko.....	179
VII.3	Rakousko.....	180
VII.4	Slovensko.....	184
VII.5	Shrnutí.....	186
Závěr.....		188
Doslov		195
Shrnutí.....		196
Summary		200

Seznam použitých zkratek.....	204
Seznam použitých zdrojů	205
Tištěné publikace.....	205
Internetové zdroje.....	208
Články	208
Ostatní	211
Dokumenty	219
Judikáty	221
Anotace.....	223
Abstract	224

Předmluva

Právo životního prostředí je na právnických fakultách již stabilní součástí povinné výuky, u energetického práva je tomu jinak. Ač se energetickému právu věnuje pozornost i v rámci práva životního prostředí, pro hlubší pochopení problematiky není během výuky dostatek prostoru. Již detailnější pohled na právní regulaci energetiky je věnován v rámci samostatných volitelných předmětů či alespoň jako součást volitelných předmětů (např. předmět Horní, energetické a atomové právo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy). Pokládám za důležité prohlubovat znalost regulace energetiky i nadále a intenzivněji. Málokdo si v dnešní době uvědomuje, jak moc nás regulace energetiky každodenně ovlivňuje. V dobách nedávno minulých bylo hlavním cílem energetického odvětví dodat bezpečně a levně energii od výrobců ke spotřebitelům. Další souvislosti jako úspora, šetrnost výroby energie k životnímu prostředí nebyly brány prakticky v potaz. Pokud spotřebitel vytvářel úspory, bylo jeho hlavním motivem ušetřit sobě vlastní náklady. Do oblasti úspor energie, která byla brána jako ryze soukromá záležitost spotřebitele, najednou vstupuje právní regulace. Každému již dnes přijde samozřejmé, že na bílých spotřebičích je nalepen barevný štítek s velkými písmenky, při výběru osvětlení dominují LED žárovky, při prodeji nebo pronájmu bytu se setkáváme s průkazem energetické náročnosti budov. Slovo „fotovoltaika“ je v našich podmínkách bráno téměř jako sprosté slovo. A tak bychom mohli pokračovat. Energetika, resp. energetické právo tak stále intenzivněji ovlivňuje život každého z nás. Zlomovým bodem se nestala vyčerpatelnost zdrojů, ale uvědomění si změn životního prostředí kolem nás. Je to právě ochrana životního prostředí, která způsobila tak radikální změnu v pohledu na výrobu a spotřebu energií. Oblast energetiky je tedy čím dál více provázanější s ochranou životního prostředí. V zásadě již nelze na energetiku nahlížet izolovaně čistě ekonomickým pohledem, tedy co nejlevněji vyrobit a následně prodat. Do této jednoduché rovnice ještě vždy vstupoval aspekt bezpečnosti zajišťující dostatek energetické suroviny. V současnosti do této pomyslné rovnice vstupuje další faktor, a to vliv energetiky na životní prostředí.

Úvod

Obecně se tvrdí, že energetika je odvětví průmyslu, jež pracuje s výrobou a distribucí energie. Energetiku vnímám v širším smyslu. Součástí energetiky je také zisk primárních zdrojů energie, spotřeba energie či nakládání s energetickým odpadem. Tomuto chápání energetiky odpovídá i právní regulace, jež se zaměřuje na všechny tyto oblasti. Celý proces života energie tak vnímám jako ucelený **energetický řetězec**.¹ Na počátku tohoto řetězce je zisk primárního energetického zdroje, který je třeba přetvořit do požadované podoby a dále distribuovat k spotřebitelům, jenž s touto energií nakládá. Na samém konci energetického řetězce jsou tedy spotřebitelé, kteří využívají energii pro zajišťování nejen svých základních fyziologických potřeb, ale i jiných potřeb jako je např. zábava.² V civilizovaném světě se stalo již standardem dostupnost energetické komodity pro uspokojení nejrůznějších potřeb člověka. Oproti tomu v rozvojových zemích se často setkáváme s pojmem energetické chudoby, kde není často vyřešen ani základní, nutný dostatek energie pro zajištění fyziologických potřeb. Je zřejmé, že ve společnosti, pro kterou je dostatek energie samozřejmostí, není možno řešit otázky ochrany životního prostředí cestou eliminace těchto standardů. Energetický řetězec tak z ekonomického pohledu připomíná trh nabídky a poptávky se specifickými vlastnostmi. Poptávku tvoří spotřebitelé reprezentovaní domácnostmi, podnikateli a veřejnou správou. Na straně nabídky jsou energetické zdroje a výrobci energie. Specifikum energetického trhu představuje výhradní monopol státu (tzv. přirozený monopol) na páteřní energetickou infrastrukturu, ochrana životního prostředí, nesnadná skladovatelnost energie, ale i mezinárodní otázka energetické bezpečnosti zvláště v oblasti využívání jaderné energie. V řadě případů ale energetický řetězec v této fázi nekončí, je potřeba ještě vyřešit problematiku energetického odpadu. Ve všech těchto fázích se v právní regulaci energetiky jako červená niť proplétá potřeba ochrany životního prostředí. Cílem této práce je tedy nacházet souvislosti energetického práva a aspektů ochrany životního prostředí reprezentované především jeho principy a nástroji. Domnívám se totiž, že právě prostřednictvím správné realizace principů a nástrojů ochrany životního prostředí v energetickém právu je cesta k právní regulaci energetiky, jež odpovídá duchu 21. století.

Nalezení a pochopení těchto souvislostí včetně posouzení samotné právní regulace prvků energetiky a ochrany životního prostředí je tak hlavním řešením této práce. Na základě

¹ Pojem zavedený autorem práce.

² Hierarchie lidských potřeb je dobře známá z modelu amerického psychologa A.H. Maslow jako Maslowova pyramida potřeb. Dle tohoto modelu mají lidé pět základních potřeb od nejdůležitější – fyziologické (nutné pro přežití) po tu nejméně důležitou – potřebu seberealizace.

těchto poznatků uvedu některé konkrétní návrhy de lege ferenda v platných právních předpisech včetně návrhů některých koncepčních změn z hlediska využívání nástrojů a principů ochrany životního prostředí v energetickém právu.

Dosahování energetických cílů šetrných k životnímu prostředí je možno dvěma paralelními způsoby. A to na straně vstupní v podobě získávání energie, jednak na straně výstupní v podobě spotřeby energie. Získávání energie spočívá v zajištění dostatečného množství energie, přičemž je snaha využívat takových zdrojů, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Oblast spotřeby energie je zaměřena na maximální úspory energie, tudíž na omezení spotřeby energie. Oblast úspor energie vnímám v širším slova smyslu a zahrnuji pod ni i tzv. energetickou účinnost, jejíž smyslem není nic jiného než právě úspora spotřebované energie. Oba dva způsoby jsou vůči sobě navzájem závislé. Nízká spotřeba energie vyvolává nižší potřebu výroby energie, a tudíž méně škodlivých dopadů na životní prostředí. Na druhou stranu získávání a distribuce energie nízkonákladovým způsobem, který nepoškozuje životní prostředí, zase nenutí spotřebitele omezovat spotřebu. Oba dva způsoby nemohou vést k dosažení cíle odděleně, spotřeba energie bude nutná vždy, stejně tak využití konvenčních způsobů získávání energie bude dle mého názoru z mnoha důvodů alespoň v minimální míře potřebné. Je tedy důležité vydat se cestou optimalizace energetických cílů šetrných k životnímu prostředí oběma způsoby, a to získáváním energie šetrné k životnímu prostředí a omezením spotřeby energie.

Jak je patrné z tématu práce, zaobírám se výhradně problematikou energetického práva v České republice. Regulace energetiky je obsažena v mnoha právních předpisech. V České republice představují hlavní představitele energetického práva tři zákony upravující podnikání v energetických odvětvích, podporovanou výrobu energie a úspory energií. K těmto zákonům přistupuje ještě jeden významný zákon, upravující již velice specifickou oblast, a to atomový zákon. Rozmýšlel jsem členění kapitol dle fází energetického řetězce, ale nakonec jsem dospěl k názoru, že členění kapitol podle rámcového zaměření těchto hlavních zákonů více odpovídá postupu směřujícímu k řešení hlavního úkolu této práce. Okrajová pozornost bude věnována zisku primárních zdrojů energie. Ačkoliv tuto oblast řadím v širším smyslu také do energetického řetězce, je zisk primárních energetických zdrojů typický pro oblast horního práva. Hlubší rozbor problematiky horního práva by přesahoval rámec této práce. Jsem si vědom, že mnoho nástrojů je v českém právním řádu implementováno na základě právních předpisů Evropské unie a není tedy možno se od některých institutů odchýlit. V řadě případů však budou podléhat kritickým poznámkám i některé instituty implementované do našeho

právního řádu ze sekundárních právních předpisů Evropské unie. Cílem této práce není zhodnotit, zda se má např. podporovat dostavba jaderných bloků v České republice, ale zaobírat se otázkou právní regulace energetiky v České republice v kontextu ochrany životního prostředí.

Práci člením na celkem sedm kapitol. Úvod některých kapitol je doprovázen obecným popisem stávající situace, která je buď výsledkem právní regulace, nebo na niž právní normy reagují. Pokládám za podstatné alespoň na některých místech stručně seznámit čtenáře se základními statistickými čísly a trendy v některých energetických oblastech, což umožní pochopit i smysl některých právních norem. V každé kapitole bude kladen důraz na uplatnění principů a nástrojů ochrany životního prostředí, proto i systematika členění kapitol tomuto přístupu bude odpovídat. V práci se také zaměřím na některé ekonomické souvislosti v energetice, jež jsou často následkem právní regulace. Pokud je to možné, analyzuji souvislosti energetického práva společně všem energetickým odvětvím (elektroenergetika, plynárenství a teplárenství) s ochranou životního prostředí. Je-li některá oblast úpravy již výrazně specifická pro každé odvětví, je kladen důraz na elektroenergetiku, jejíž regulace podléhá v současné době největším změnám. V práci bude věnováno nejvíce pozornosti širokým dopadům energetiky v oblastech ochrany životního prostředí, přesto nelze vynechat některá základní ustanovení energetického práva, která primárně s životním prostředím nesouvisí. Znalost problematiky spotřebitele ve smlouvách o dodávkách elektřiny nebo plynu či některá ustanovení energetického pojmosloví v občanském zákoníku je nicméně dle mého názoru velmi důležitá pro pochopení souvislostí v energetickém právu a bude jim tedy věnován krátký prostor i v této práci. V některých oblastech regulace energetiky pokládám za důležité se také krátce zmínit i o historickém vývoji pro pochopení některých ustanovení platné právní úpravy. Každá kapitola je zakončena shrnutím, ve kterém uvedu některé hlavní závěry, ke kterým jsem v rámci kapitoly dospěl.

Určitým hendikepem při psaní této práce byl i nedostatek kvalitní právnické literatury věnující se problematice energetického práva. Práci jsem se snažil napsat co nejvíce aktuální k datu odevzdání práce, a proto jsem ji také vícekrát během psaní musel aktualizovat, jelikož vývoj energetického práva je v posledních letech velmi dynamický. Vzhledem k doporučením budoucí právní úpravy a koncepce českého energetického práva bylo potřeba se věnovat aktuálním problematickým oblastem. V práci proto čerpám zejména z platné právní úpravy. Dalším významným zdrojem je literatura věnující se právu životního prostředí a koncepční dokumenty. Na tomto místě bych jen zmínil, že pokud se věnuji některému konkrétnímu

dokumentu, vychází uváděná fakta z tohoto dokumentu, a ne vždy proto na dokument jako na zdroj odkazují. Stejně tak odkazují na ustanovení právních předpisů tehdy, pokud pokládám za důležité čtenáře seznámit s bližšími podrobnostmi v konkrétním ustanovení či jen poukázat na příslušné ustanovení zákona či vyhlášky. Množství internetových článků a dalších internetových zdrojů uvedených v seznamu literatury není proto důsledkem čerpání přílišného množství údajů z těchto zdrojů, ale důsledkem snahy o uvedení recentních údajů či názorů k energetické problematice. Z těchto zdrojů proto čerpám mnohdy jen krátký úsek z uváděného článku či dokumentu.

První kapitola s názvem „Životní prostředí a energetika“ má za cíl popsat vztah energetiky a životního prostředí včetně nalezení definice energetického práva. Pro pochopení souvislostí platné a zamýšlené právní úpravy je žádoucí také zjištění hlavních politických cílů v oblasti životního prostředí s důrazem na odvětví energetiky. Dále budou teoreticky rozebrány základní principy a nástroje ochrany životního prostředí uplatňované v energetice s uvedením ilustrativních příkladů. Znalosti z této kapitoly budou následně použity i v dalších kapitolách, v nichž budu již zkoumat konkrétní energetickou oblast. Největší rozmanitost u nástrojů ochrany životního prostředí je u koncepčních, administrativních a ekonomických nástrojů. Těmto třem druhům nástrojů bude věnován samostatný prostor v kapitolách věnující se regulaci podnikání v energetických odvětvích, podporované výrobě energie, jaderné energii a úspoře energie. Proto je v první kapitole věnována zvláštní pozornost zastřešujícím koncepčním nástrojům pro celou oblast energetiky. Dále je shrnuta problematika sankčních nástrojů v energetice a uvedení některých příkladů speciálních nástrojů. Součástí první kapitoly je i vysvětlení některých právních energetických pojmů, s nimiž právní předpisy dále pracují. Energetické pojmosloví se vyskytuje nejen ve veřejnoprávních, ale i v soukromoprávních předpisech. Občanský zákoník pracuje s pojmy liniové stavby a služebnost inženýrské sítě. Jelikož právě v oblasti energetické infrastruktury se střetávají pojmy obsažené ve veřejnoprávních a soukromoprávních předpisech, rozhodl jsem se věnovat problematice výstavby energetické infrastruktury samostatnou podkapitolu. S tím souvisí i rozbor průřezových nástrojů ochrany životního prostředí v oblasti energetické infrastruktury. V poslední části první kapitoly je věnován prostor jednotlivým složkám ochrany životního prostředí, které jsou energetikou nejvíce ovlivněny. Jelikož s ovzduším, jako nejvíce zásadní složkou ochrany životního prostředí ve vztahu k energetice, souvisí i problematika energetických zdrojů v dopravě, je na tomto místě věnována pozornost i právní úpravě biopaliv a elektromobility.

Druhá kapitola nesoucí název „Mezinárodní a unijní právní úprava energetiky“ má za cíl seznámit čtenáře zejména se základními rysy mezinárodního práva veřejného v oblasti energetiky a s právní regulací energetiky v Evropské unii. Proto také v této kapitole převažuje spíše popisná část. Právo Evropské unie je zmapováno pohledem vývoje unijní úpravy energetiky. Rozbor jednotlivých právních předpisů by představoval značné rozšíření této práce, dále by i mnoho právních institutů bylo v této práci rozebráno na dvou místech, jelikož podstatná část sekundárního práva je implementována v českých právních předpisech.

Třetí kapitola pojednává o právní regulaci podnikání v energetických odvětvích a výkonu státní správy. Oproti jiným kapitolám zde bude věnován prostor i problematice energetického práva, která sice přímo nesouvisí s ochranou životního prostředí, nicméně pro právní úpravu energetiky je důležitá. O pravomocích úřadů státní správy v energetice je průběžně pojednáváno v rámci celé práce, nicméně v této kapitole jsou pro přehlednost uvedeni hlavní vykonavatelé státní správy s uvedením jejich působnosti a základních pravomocí v energetice. Stejně tak je souhrnně uvedena zmínka i o účastnících na trhu s energiemi a jejich základními právy a povinnostmi. Jak už bylo naznačeno výše, tak hlavní regulovanou oblastí energetiky ve vztahu k životnímu prostředí je výroba a spotřeba elektrické energie. Jelikož je elektroenergetice věnována podstatná část práce, uvedu na tomto místě některé specifické prvky v teplárenství a plynárenství.

Ve **čtvrté kapitole** bude analyzována podporovaná výroba energie v České republice, tedy nejen výroby energie z podporovaných zdrojů, ale také podporovaný způsob výroby energie. Uvedu základní fakta k hlavním obnovitelným zdrojům využívaným na našem území. V této kapitole budou velmi podrobně analyzovány ekonomické nástroje ve vztahu k podporované výrobě energie. Stěžejní důraz bude kladen na rozbor provozní podpory výroby energie z obnovitelných zdrojů. Právě dotace do výroby energie z obnovitelných zdrojů energie totiž vedla k masivnímu rozvoji tohoto sektoru. V případě České republiky to byl ale zároveň pomyslný kámen úrazu, který způsobil negativní obraz široké veřejnosti v pohledu na obnovitelné zdroje. Pokládám za zásadní porozumět právní úpravě v našich předpisech a analyzovat její aktuální nastavení. Spolu s nastavením finanční podpory souvisí i některé koncepční nástroje, o kterých se také blíže zmíním.

Státní energetická koncepce České republiky počítá s 50% využitím jaderné energie na výrobě hrubé elektrické energie v roce 2040. Právní regulaci jaderné energie je proto věnována významná pozornost i v této práci. **Pátá kapitola** této práce bude tak specifická

svým dílčím zaměřením. Jelikož i problematika atomového práva je řešena odděleně v našich právních předpisech (to platí i v nadnárodním měřítku), pokládám za logické se věnovat oblasti jaderné energetiky také ve zvláštní kapitole. V souvislosti s přijetím nového atomového zákona účinného od 1. ledna 2017 je o to víc třeba podrobněji rozebrat českou právní úpravu jaderné energie. V oblasti jaderné energie se hojně uplatňují principy ochrany životního prostředí, jejichž význam je nezbytný pro pochopení systematiky atomového zákona. Z nástrojů ochrany životního prostředí bude věnována největší pozornost Národnímu akčnímu plánu rozvoje jaderné energetiky v České republice, protože plánovaná dostavba jaderných reaktorů v Temelíně a Dukovanech je takřka klíčovým momentem pro budoucí energetickou politiku, ale i energetický mix České republiky. Je proto nutné znát souvislosti s problematikou dostavby těchto reaktorů, a to zejména z pohledu právního, protože právě na právní úskalí se často odvolává politická garnitura v souvislosti s oddalováním dostavby jaderných bloků. V této kapitole se vedle popisu základních funkcí Státního úřadu pro jadernou bezpečnost zmíním i o občanskoprávní odpovědnosti v souvislosti s jadernou havárií, jakož i o problematice nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem.

V **šesté kapitole** budou analyzovány možnosti energetických úspor v souvislosti s jejich právní regulací. Oblast úspor energie je nejvíce harmonizovaná s právem Evropské unie. Poslední novely zákona o hospodaření energií jsou tak v zásadě výsledkem transpozice směrnic a adaptací nařízení Evropské unie. Proto pokládám za důležité věnovat se hlavním koncepčním nástrojům ochrany životního prostředí, jimiž může Česká republika výrazně určit směr, kterým se bude oblast úspor energií dále ubírat. Nesmí však chybět ani rozbor právní úpravy vybraných administrativních nástrojů v oblasti úspor energií.

Sedmá kapitola se věnuje regulaci energetiky v právních rádech našich sousedních států. Původně jsem zamýšlel se věnovat komplexní právní úpravě energetiky, ale vzhledem k tématu a rozsahu práce jsem nakonec dospěl k názoru, že pro dosažení cíle práce je dostačující zaměřit se podrobněji pouze na některé specifické instituty v jurisdikcích sousedních států, jež by případně mohly nalézt uplatnění v české právní úpravě. Proto je také tato kapitola hlavně popisná a mající dát také čtenáři základní přehled o zákonných předpisech sousedních států v oblasti energetiky.

I. Životní prostředí a energetika

Ač je zřejmé, že energetika je průmyslové odvětví, není již patrné, co vše si pod pojmem energetiky představit, resp. které činnosti energetika zahrnuje. **Pojem energetiky** není právními předpisy nijak definován. Odborná literatura vnímá rozsah energetiky rozdílně. Někteří autoři vymezují energetiku jako „*průmyslové odvětví zabývající se získáváním, přeměnou, dopravou a využitím různých forem energie a souvisejícího výzkumu a navazující infrastruktury*“.³ Jiní autoři pod energetiku zahrnují i samotný proces výstavby výroben energie.⁴ Pojem energetiky vnímám ještě šířeji. Energetika je průmyslové odvětví, jež zahrnuje vedle výše zmíněných činností i činnosti spojené s oblastí úspor energie a nakládání s energetickým odpadem. Zjednodušeně lze konstatovat, že energetika je průmyslové odvětví zabývající se všemi stádii energetického řetězce. Energetika se dělí na tři základní odvětví, a to elektroenergetiku, plynárenství a teplárenství. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí definuje **životní prostředí** jako „*vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie*“.⁵ Již z definice životního prostředí je zřejmé že energetika a životní prostředí se vzájemně prolínají, jelikož energie jako přírodní síla je složkou životního prostředí a zároveň je energie statkem, se kterým energetika pracuje.

Energetické právo je možno definovat jako „*právo, které reguluje chování osob k využitelné energii ve všech fázích energetického řetězce*“⁶. Energetické právo je oblastí práva veřejného. S definicí souvisí pojmy energie a energetický řetězec. Energie je přírodní síla, kterou lze zařadit pod právní definici věci. Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (dále také jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“) definuje věc ve svém ustanovení § 489 jako „*vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*.“ Mezi věci řadíme také přírodní síly, tedy i **energie**.⁷ Pro právní vztahy je však důležité, aby přírodní síly byly ovladatelné, resp. že se musí chovat jako hmotné věci, např. elektřina v příslušném vedení, sluneční energie absorbovaná do solárního kolektoru o určitém objemu za určitou dobu. Elektřina jako předmět

³ BĚLOHLÁVEK, A. J.: *Ochrana přímých zahraničních investic v energetice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 1.

⁴ KAINZ, A.: Ekonomické a environmentální limity růstu – energetika. In *Sborník z mezinárodní vědecké konference INPROFORUM 2013*. Kolektiv autorů. České Budějovice. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta. s. 101.

⁵ Ustanovení § 2 zákona č. 17/1992 Sb.

⁶ Definice autora práce.

⁷ Do účinnosti občanského zákoníku z roku 2012 se vedly diskuse o tom, jestli přírodní síly jsou věcí, nebo jinou majetkovou hodnotou.

soukromoprávních vztahů byla kvalifikována již E. Tilschem na počátku 20. století.⁸ Stejně tak byl elektrický proud jako věc v právním smyslu judikován Nejvyšším soudem v rozhodnutích vedených pod sp. zn. NS 1 Tz 317/56 či NS 3 Tdo 1069/2012.⁹ **Energetický řetězec** je třeba vnímat jako „*soustavu vzájemně provázaných a souvisejících vývojových stádií energie zahrnující získávání primárního energetického zdroje, výstavbu výroben energie, zpracování energie, až po její distribuci a spotřebu včetně stádia nakládání s energetickým odpadem*“.¹⁰

I.1 Principy ochrany životního prostředí v energetice

Principy ochrany životního prostředí hrají v právu životního prostředí významnou roli. Některé tyto principy se promítají do platného práva, a mají proto charakter právních principů. Principy jsou významné především v jejich dopadu na sjednocování legislativy či jako aplikační pomůcka při výkladu právních norem.¹¹ Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře se základními principy ochrany životního prostředí s obecným poukazem jejich uplatnění v energetickém právu. Konkrétním principům bude pak věnována bližší pozornost v tematické oblasti energetiky.

Princip prevence ve vztahu k životnímu prostředí vyjadřuje nutnost předcházení poškození životního prostředí, jehož následky nelze častokrát napravit, a proto je zvýšená potřeba těmto poškozením předcházet. Princip prevence je vyjádřen v ustanovení § 17 až 19 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Typickým příkladem principu prevence je předcházení radiační mimořádné události v jaderné energetice. Historická zkušenost a dosavadní poznání nám zřetelně ukazují neblahé dopady jaderných havárií, které mají pro životní prostředí fatální následky. Mezi principy prevence patří například i zabezpečení vedení vysokého napětí ochrannými prostředky, které mají zabránit usmrcení ptactva elektrickým výbojem. Na rozdíl od **principu předběžné opatrnosti** je principem prevence reakce na jasný očekávaný následek, jehož škodlivost známe. Zato u principu předběžné opatrnosti tento následek není stoprocentní, ale lze ho s velkou pravděpodobností předpokládat. Tomuto předpokládanému následku je třeba předcházet právě principem předběžné opatrnosti. S principem **od kolébky do hrobu** se setkáváme u takových produktů

⁸ STUNA, S., ŠVESTKA, J.: *K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy 10/2011, s. 366.

⁹ DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné 1 - Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 1159-1175.

¹⁰ Definice autora práce.

¹¹ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 48-49.

či činností, které jsou pro životní prostředí nebezpečné od jejich vzniku až po jejich vyřazení či zánik. Tzn. je potřeba těmto produktům či činnostem věnovat neustálou pozornost a uplatňovat prevenční zásadu. Specifickým principem pro energetické právo, konkrétně pro jadernou energetiku, je **princip ochrany do hloubky**. Tato zásada má společné s principem prevence předcházení poruch a jiných ohrožení. Doplnuje jej však systematickým a na sebe navazujícím sledem událostí, které mají zabránit následkům poruchy nebo zmírnit následky poruchy ve vztahu k životnímu prostředí.

Princip vysoké úrovně ochrany (častěji znám pod názvem BAT, z angl. best available technics) je zásadou, jejímž smyslem je maximálně chránit životní prostředí za použití nejlepších výsledků poznání a technického pokroku. Typickým příkladem jsou ustanovení upravující ochranu lidí a životního prostředí před radioaktivním ozářením. Někdy je možno se také setkat s pojmem **BREF** představující tzv. referenční dokumenty o nejlepších dostupných technikách.¹² **Princip nejvyšší hodnoty** spočívá v ochraně životního prostředí jako nenahraditelné hodnoty, od níž je závislá existence života na Zemi. Tento princip lze nalézt v článku 35 a článku 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. **Princip trvale udržitelného rozvoje** vyjadřuje potřebu takového rozvoje, který zajistí životní potřeby současným i budoucím generacím za podmínky nezhoršení stavu životního prostředí. Tento princip má i svou legální definici v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, která zní takto: „*trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“ Trvale udržitelný rozvoj obsahuje čtyři základní aspekty, a to ekonomický a technologický rozvoj, rozvoj lidské činnosti, rozvoj občanské společnosti a ekologickou únosnost. O principu trvale udržitelného rozvoje se poprvé zmiňuje ve zprávě Komise OSN z roku 1987 nazvané *Naše společná budoucnost*.¹³ **Princip odpovědnosti státu** znamená základní politickou odpovědnost státu za stav a ochranu životního prostředí. Tato odpovědnost je vyjádřena také v článku 7 Ústavy České republiky, který státu stanoví povinnost dbát o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. Sem patří například princip odpovědnosti státu za **staré ekologické zátěže**, který se mj. projevuje v poskytování dotací na zneškodnění radioaktivního odpadu, jenž vznikl v období před privatizací původce radioaktivního odpadu. Rozvinutím principu odpovědnosti státu je zákonné ručení státu v případě odpovědnosti za jaderné

¹² European Commission. Best Available Techniques (BAT) Reference Document on Waste Incineration. [online]. 2017.

¹³ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 7.

škody.¹⁴ **Princip odpovědnosti původce** stanoví odpovědnost každého, kdo svou činností ohrožuje nebo zhoršuje životní prostředí. Tato odpovědnost se pak projevuje v povinnosti nahrazení způsobené škody, odstranění ekologické újmy, v deliktní odpovědnosti či v obecné povinnosti při nakládání s odpady. Tento princip je dále rozveden do další zásady, kterou je **princip znečišťovatel platí**. V zásadě jde také o odpovědnost původce, v tomto principu vnímáme znečišťovatele jako původce právem dovoleného ohrožení či zhoršení životního prostředí. Původce, který po právu vykonává dovolenou činnost, je pak subjektem různých ekonomických nástrojů v podobě daní a poplatků. Specifickým principem typickým zejména pro oblast jaderné energetiky je **princip rozdělení odpovědnosti**. Dle tohoto principu hradí jako první způsobenou škodu odpovědný znečišťovatel, v druhé řadě nastupuje fond zřízený z prostředků průmyslového sektoru. Další v pořadí následuje odpovědnost státu a mezinárodních organizací.¹⁵ Posledně uvedený princip je nutné nezaměňovat s principem „**společné, ale rozdílné odpovědnosti**“, jenž vyjadřuje společnou odpovědnost států za globální stav životního prostředí, na jehož řešení se státy podílejí podle míry vyspělosti.¹⁶ V sektoru energetických odvětví nalézáme také **princip odpovědnosti provozovatele** energetických zařízení, který se projevuje již při zřizování energetických zařízení a za provozu a který tak rozvíjí princip odpovědnosti původce. Dalším zásadou je **princip komplexní a integrované ochrany**, jejímž vyjádřením je provázanost jednotlivých složek životního prostředí. To se projevuje v tom, že ohrožení a poškození kterékoliv složky životního prostředí se odráží v poškození celého ekosystému.¹⁷

Každý má právo na příznivé životní prostředí, a proto je potřeba **principu informovanosti a účasti veřejnosti** jako důležitého prostředku pro ochranu životního prostředí, jež je veřejným zájmem společnosti. Tak například Ministerstvo průmyslu a obchodu je povinno zveřejňovat informace o dostupnosti obnovitelných zdrojů energie pro potřeby dopravy a uvádět jejich výhody ve vztahu k životnímu prostředí¹⁸ či jsou zřizována Energetická a konzultační střediska (tzv. EKIS) pro bezplatné energetické poradenství. **Princip ekonomické stimulace** spočívá v tom, že ekologická činnost má být zároveň také ekonomicky prospěšná. Rozlišujeme ekonomickou stimulaci pozitivní, jež podporuje vhodné činnosti, a negativní, jejímž cílem je odradit subjekt od provádění škodlivé činnosti.

¹⁴ Ustanovení § 37 zákona č. 18/1997 Sb.

¹⁵ HUMLÍČKOVÁ, P.: Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí. In *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Praha. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2012, s. 169.

¹⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 131.

¹⁷ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 52.

¹⁸ Ustanovení § 16 písm. v) EZ.

V energetickém právu se setkáváme s novou zásadou, kterou je **princip účelové vázanosti finančních prostředků**¹⁹. Tento princip se projevuje tak, že pro určité činnosti je potřeba mít vyhrazený zvláštní účet, jehož prostředky na něm jsou vybírány a zároveň využívány pouze zákonem taxativně stanovených důvodů. Tyto důvody spočívají zejména v podpoře šetrných zdrojů nebo reparaci poškození životního prostředí. Smyslem je jednak transparentní a pro poplatníky legálně zdůvodněný výběr poplatku či daně. Na druhou stranu má vázanost účtu funkci zajišťovací, která garantuje dostatek finančních prostředků pro konkrétní účel. Příkladem je správa jaderného účtu dle atomového zákona č. 263/2016 Sb. Atomový zákon taxativně stanoví příjmové položky na tento účet a zároveň definuje podmínky pro použití finančních prostředků na něm. Dalším příkladem je zřízení a správa fondu dle energetického zákona²⁰, vázaný bankovní účet pro ukládání finanční rezervy dle zákona č. 85/2012 Sb., o ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur²¹ či zvláštní účet operátora trhu na finanční prostředky pro výrobce elektřiny a tepla z podporovaných zdrojů²².

I.2 Nástroje ochrany životního prostředí v energetice

Energetické právo jako odvětví veřejného práva, je potřeba regulovat právními nástroji, které mají různou povahu. Právní nástroje dělíme na nástroje přímého a nepřímého působení. Literatura řadí mezi nástroje přímého působení nástroje administrativní, koncepční, sankční a veřejnoprávní smlouvy. Tento výčet je doplněn o nástroje speciální, a to dle hlediska místa, času a osob.²³

I.2.1 Koncepční nástroje

Koncepční nástroje představují významný nástroj ochrany životního prostředí v energetice. Je třeba rozlišovat koncepční nástroje v užším smyslu, jež mají právně závazný charakter (tzv. hard law). Hard law dokumenty mají nejčastěji podobu koncepcí, plánů (akčních plánů či národních akčních plánů) či programů. V širším smyslu mezi koncepční nástroje řadíme také právně nezávazné dokumenty (tzv. soft law), které jsou nejčastěji vyjádřené v politikách států týkající se určitého hospodářského odvětví. Dokumenty, které nemají právně závazný charakter, mohou mít pro aplikaci právních předpisů zásadní význam. Není vyloučeno, aby některé dokumenty byly mixem obou těchto právních účinků. Koncepce

¹⁹ Termín zavedený autorem práce.

²⁰ Ustanovení § 14 EZ.

²¹ Ustanovení § 17 odst. 1 a § 18 odst. 2 zákona č. 85/2012 Sb.

²² Ustanovení § 28 odst. 4 POZE.

²³ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 36-37.

se lze rozdělit na plány lidských činností, ochrany složek životního prostředí, ochrany před zdroji ohrožení a následky havárií.²⁴ Některé z dokumentů vycházejí z unijních předpisů (např. Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů, jehož systematika by měla vycházet z rozhodnutí Komise 2009/548/ES), jiné jsou vytvářeny na základě potřeby vytvoření koncepce pro určitou oblast regulace.

Základním dokumentem věnujícím se všem oblastem energetiky je Státní energetická koncepce, na niž navazuje šest akčních plánů.²⁵ Z důvodu přehlednosti bude Státní energetické koncepci věnován prostor v této kapitole na rozdíl od akčních plánů, jimž je věnována pozornost v oblastech energetiky, které jsou v těchto plánech upraveny. Akční plány vycházejí ze Státní energetické koncepce a upravují již dílčí oblast energetiky. Zmínka bude také o Strategickém rámci udržitelného rozvoje a o Státní politice životního prostředí v oblastech týkajících energetiky a životního prostředí.

A. Strategický rámec udržitelného rozvoje

Zastřešujícím koncepčním nástrojem České republiky je Strategický rámec pro rozvoj České republiky do roku 2030, nazývaný také Česká republika 2030. Tento dokument²⁶ vypracovaný odborem pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády České republiky se dělí do základních šesti oblastí, kterými jsou lidé a společnost, hospodářský model, odolné ekosystémy, obce a regiony, globální rozvoj, dobré vládnutí. Energetika vystupuje zejména v oblastech hospodářský model, odolné ekosystémy a globální rozvoj. Je kladen důraz na energetické využití odpadu, přechod na nízkouhlíkové oběhové hospodářství, snižování energetické náročnosti. Mezi hlavními prostředky k dosažení těchto cílů je uváděno nastavení efektivního systému obchodování s emisními povolenkami do roku 2021, diverzifikace spotřebních a energetických daní dle prvků ochrany životního prostředí, finanční podpora zateplování budov, rozvoj bezemisních a nízkoemisních vozidel, vyšší využívání druhotných zdrojů energie. Snižování výroby energie z fosilních zdrojů má být nahrazeno vyšším využitím obnovitelných a druhotných zdrojů energie, jaderné energetiky i zvýšením energetické účinnosti. Dokument dále vyzdvihuje roli uhlí jako rezervního energetického zdroje v České republice. Energetická infrastruktura zahrnuje elektrizační soustavu,

²⁴ DAMOHORSKÝ, M.: Koncepční nástroje ochrany životního prostředí v českém právu. In *Koncepční nástroje ochrany životního prostředí z pohledu práva: sborník z konference : mezinárodní česko-polsko-slovenská konference konaná na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze ve dnech 24. až 26. října 2002 v Praze*. Eds. DAMOHORSKÝ, M., STEJSKAL, V. Praha: Ediční středisko PF UK, 2003, s. 68.

²⁵ Těmito plány jsou Národní akční plán implementace inteligentních sítí, Národní akční plán čisté mobility, Národní akční plán energetické účinnosti, Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů, Akční plán pro biomasu, Akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice.

²⁶ Úřad vlády České republiky. Česká republika 2030. [online]. 30.11.2016.

plynovody, ropovody, produktovody a rozvody tepelné energie. Strategický rámec udržitelného rozvoje vyzdvihuje nutnost regulace provozu infrastruktury, přičemž vhodná regulace má zajistit dlouhodobou funkčnost a odolnost infrastruktury. Další prioritou má být využívání lokálních dostupných zdrojů tepla, což posílí decentralizaci energetiky.

Dle dokumentu je dále nezbytné zapojit více měst do snižování jejich energetické náročnosti. Celkem devět obcí se stalo již účastníky evropské iniciativy „Pakt starostů a primátorů“, jejíž členové se zavázali ke snížení emisí oxidu uhličitého do roku 2030 o 40 % oproti současnému stavu. Strategický rámec udržitelného rozvoje plánuje opuštění dílčích nekoordinovaných projektů a naopak zavedení systémového přístupu k proměně měst. Další změnou má být snaha o dosažení celoroční komfortní teploty v obydlích místo současného cíle spočívajícím pouze v udržení tepla během chladných dnů. Dokument počítá s vyšším využitím kogeneračních, ale i trigeneračních technologií, které kombinují výrobu elektřiny, tepla a chlazení. Dále se předpokládá s rozšířením integrovaných projektů v obcích, jejichž cílem bude například využití přebytků vyrobené elektřiny z fotovoltaických článků pro dobíjení elektromobilů. Česká republika bude podporovat zvýšené využití hromadné dopravy ve městech, jenž bude mít za cíl omezení automobilové dopravy v centru měst.

B. Státní politika životního prostředí

Státní politika životního prostředí České republiky je zpracovávána Ministerstvem životního prostředí. Její aktuální verze pochází z roku 2016 a určuje plán realizace ochrany životního prostředí v České republice do roku 2020, přičemž se věnuje speciálně těmto oblastem: ochrana a udržitelné využívání přírodních zdrojů, ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší, ochrana přírody a krajiny a bezpečné prostředí. Propojení životního prostředí a energetiky lze názorně ukázat v tomto dokumentu, kde se lze s problematikou energetiky setkat téměř ve všech jeho částech. Dokument předpokládá pokračující trend ve snižování energetické a materiálové náročnosti ekonomiky České republiky. Problematickým se jeví stáří automobilů na českých silnicích, které jsou velmi významným emisním zdrojem. Zásadní nedostatek je spatřován v nedostatečné dopravní infrastruktuře, jež zatěžuje centra měst. Řešením má být zavádění nízkoemisních zón, spěšné dokončení páteřních silnic a železnic a vyšší využití veřejné dopravy. Mezi hlavní rizika, jež dopadají na životní prostředí a mají přímou souvislost s energetikou patří dle Státní politiky životního prostředí spotřební chování domácností a nárůst intenzity dopravy. Tato rizika by mělo zlepšit zvýšené povědomí spotřebitelů v oblasti udržitelné spotřeby a výroby. Ač emise skleníkových plynů v roce 2014 poklesly o 37 % oproti hodnotě v roce 1990, představuje množství emisí skleníkových plynů

stále velký problém. Závažnější je však nadlimitní výskyt polétavého prachu, jež je největším problémem kvality ovzduší v České republice. Polétavý prach na sebe váže těžké organické látky, které jsou pro lidské tělo toxické. Zdrojem polétavého prachu jsou spalovací procesy (zejména emise z dieselových a benzinových motorů, domácí spalování uhlí), cementárny a těžba nerostných surovin. Do roku 2020 se předpokládá pokles oxidu siřičitého a oxidů dusíku o 44 %, resp. o 37 % oproti roku 2009. Hlavním zdrojem těchto plynů je právě energetika.

Mezi nejvýznamnější a neodkladné priority stanovené Státní politikou životního prostředí patří mj. zvyšování materiálového a energetického využití odpadů a zlepšení kvality ovzduší v místech, ve kterých jsou překračovány imisní limity. Do další kategorie důležitých priorit spadá dosažení 13% podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie v roce 2020, dále splnění závazku v podobě zvýšené energetické účinnosti do roku 2020 a do stejné doby i dosažení 10% podílu energie z obnovitelných zdrojů v dopravě za současného snížení prachových částic o velikosti 2,5 mikrometrů, oxidů dusíku a těkavých organických sloučenin vznikajících z dopravy. K dílčím cílům patří snížení biologicky rozložitelných komunálních odpadů na hranici 35 % do roku 2020 v porovnání s rokem 1995, zvyšování množství recyklovatelného odpadu na úroveň 50 % z celkového množství odpadů, dosažení 70% hranice využití odpadů z obalů, zajištění cílů recyklace elektrických a elektronických zařízení dle směrnice EP a Rady 2012/19/EU, docílení minimálně 45% hranice ve sběru baterií a akumulátorů do roku 2016 včetně recyklační účinnosti dle směrnice EP a Rady 2006/66/ES. Mezi konkrétní prostředky k uskutečňování výše uvedených cílů patří například nastavení poplatků za uložení odpadů na skládky, aby se vyvážil příjem z těchto poplatků s náklady na jejich energetické využití. Dále se má vypracovat metodický předpis pro rozvoj veřejné dopravy v krajích, vybudovat silniční obchvaty měst a zavádění nízkoemisních zón ve městech. Navrhuje se zvýšit podíl úsporného veřejného osvětlení, zavést povinné energetické standardy pro nové budovy do roku 2020. Státní politika pro životní prostředí předpokládala přijetí zákona o snižování závislosti na fosilních palivech, tzv. antifosilní zákon, jenž by měl obsahovat ustanovení o dlouhodobém snížení emisí skleníkových plynů do roku 2050. Prozatím se tak však nestalo, jelikož ministr životního prostředí odmítl předložit vládě návrh tohoto zákona s poukazem na ohrožení konkurenceschopnosti České republiky.²⁷ Místo návrhu antifosilního zákona připravilo Ministerstvo životního prostředí koncepční dokument s názvem Politika ochrany klimatu

²⁷ ČTK. Brabec zastaví antifosilní zákon, poškodil by prý ekonomiku. [online]. 16.1.2017.

v ČR, jenž byl schválen usnesením vlády ze dne 22. března 2017.²⁸ Tento dokument²⁹ má dle sdělení Ministerstva životního prostředí „*suverénně – i bez přijetí antifosilního zákona - přispět k dlouhodobému, postupnému přechodu na konkurenceschopné nízkoemisní hospodářství ČR*“³⁰.

C. Státní energetická koncepce

Základním koncepčním dokumentem energetického práva je Státní energetická koncepce (dále také jen „SEK“). Státní energetická koncepce je přijímána na období 25 let a je podkladem pro Politiku územního rozvoje. Státní energetickou koncepcí zpracovává Ministerstvo průmyslu a obchodu, samotný dokument je pak schválen usnesením vlády. Aktuálnost Státní energetické koncepce má být zabezpečena pravidelným vyhodnocováním, v minimálním intervalu jednou za 5 let. Poslední Státní energetická koncepce pochází z konce roku 2014 v její aktualizované verzi z května roku 2015. Již v první větě tohoto dokumentu je zmínka o zajištění bezpečné a „*k životnímu prostředí šetrné dodávky energie*“. I z tohoto sdělení je zřejmá provázanost energetické problematiky s životním prostředím. Dlouhodobé strategické cíle energetiky v České republice jsou **bezpečnost, konkurenceschopnost a udržitelnost**. Mezi hlavní cíle energetické koncepce v České republice patří zejména vytvoření přebytkové výrobní bilance založené na diverzifikovaném energetickém mixu, zachování výhradního vlastnictví státu ve společnosti ČEPS, a.s. a dominantního vlivu státu ve společnosti ČEZ, a.s., posilování vysoké tranzitní schopnosti přenosových a přepravních soustav a otevřenost energetiky. K základním výstupům Státní energetické koncepce patří plánování energetického mixu do roku 2040. Zatímco v roce 2010 a 2015 v hrubé výrobě elektřiny představovalo hnědé uhlí téměř 50% zastoupení, v roce 2040 tomu má být pouze 15 %. Naopak Státní energetická koncepce výrazně preferuje využití jaderné energie, která se má v roce 2040 podílet na hrubé výrobě elektrické energie z 50 % oproti současným 30 %. Podíl obnovitelných zdrojů má postupně narůstat z dnešních 10 % k hodnotě přesahující 20 % v roce 2040. Zvýšené využití jaderné energie má být způsobeno provozem nových jaderných bloků a nahrazením odstavovaných bloků jaderné elektrárny Dukovany novými jadernými zdroji.³¹

²⁸ Ministerstvo životního prostředí. Ochrana klimatu a energetika. [online]. 2017.

²⁹ Politika ochrany klimatu v ČR. [online]. 2017.

³⁰ Ministerstvo životního prostředí. Politika ochrany klimatu v ČR nám dá víc než antifosilní zákon, dnes ji schválila vláda. [online]. 22.3.2017.

³¹ Státní energetická koncepce. [online]. 2015, s. 111 a násl.

Dílními cíli ve vztahu k obnovitelným zdrojům energie patří využití potenciálu biomasy za předpokladu zachování udržitelného rozsahu potravinové bezpečnosti a ochrany půdního fondu a krajiny, zvýšení počtu větrných elektráren a využití solárních energie na střechách budov, zjednodušení administrativního procesu pro připojení výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů do distribučních sítí a zajištění rovnováhy elektrické sítě zejména prostřednictvím chytrých sítí. Další energetické cíle s úzkou vazbou na životní prostředí se týkají omezení negativních dopadů využití uhelné energetiky a využití druhotných zdrojů energie a odpadů. Významnou kapitolou vztahující se k energetice a životnímu prostředí je **regulace dopravy**. K dílním cílům v dopravě patří zvýšení efektivity spalovacích motorů, využití paliv stlačeného zemního plynu (CNG, z angl. Compressed Natural Gas), zkvalitněného zemního plynu (LNG, z angl. Liquefied Natural Gas), rozšíření hybridních vozidel, snížení závislosti na dovozu ropy, zvyšování podílu energeticky efektivní veřejné hromadné dopravy, zvýšení podílu obnovitelných zdrojů na hodnotu 10 % v celkové spotřebě energií v dopravě do roku 2020. Mezi zásadní vize patří postupný zákaz provozu automobilů na motorovou naftu ve městech do roku 2040. V některých státech Evropské unie, zejména v Německu již platí poměrně přísné nízkoemisní zóny. V České republice může rada obce opatřením obecné povahy vydaným v přenesené působnosti stanovit nízkoemisní zónu, do které mohou vjet pouze vozidla označená emisní plaketou s výjimkou vozidel uvedených v příloze č. 8 zákona č. 201/2012 Sb., o ovzduší. Touto výjimkou jsou například vozy integrovaného záchranného systému, vojenská vozidla Armády České republiky a NATO, vozidla k přepravě komunálního odpadu či vozidla zajišťující veřejnou linkovou dopravu. Státní energetická koncepce dále podrobně řeší problematiku **energetické účinnosti**. K hlavním cílům patří snižování energetické náročnosti budov, využívání efektivních spotřebičů, vyšší využití tepelných čerpadel, přechod na vysokoúčinnou kombinovanou výrobu elektřiny a tepla ve všech soustavách zásobování teplem, podpora využívání energetických auditů a posudků.

Nařízení vlády č. 232/2015 Sb., o státní energetické koncepci a o územní energetické koncepci obsahuje seznam bodů, které mají být obsaženy ve Státní energetické koncepci. Jedná se zejména o analýzu stávajícího energetického systému státu, analýzu SWOT³² energetiky České republiky, rozbor vnějších a vnitřních podmínek ovlivňujících energetiku, stanovení vrcholových strategických cílů, modely očekávaného vývoje energetiky,

³² SWOT je složenina prvních písmen z angl. slov strengths, weaknesses, opportunities, threat. Analýza SWOT v energetice je tedy metoda vyjadřující souhrn silných a slabých stránek energetiky včetně jejich příležitostí a hrozeb.

kvantifikaci ukazatelů bezpečnosti dodávek a také harmonogram obsahující termín realizace a osoby, které jsou za realizaci odpovědné. Za zmínku stojí i nařízením stanovené ukazatele udržitelnosti s vlivem na životní prostředí, mezi které řadíme emise oxidu uhličitého, oxidu siřičitého, oxidů dusíku, amoniaku spolu s emisemi tuhých znečišťujících a těkavých organických látek. Mezi ukazatele udržitelnosti dále řadíme podíl obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie či podíl energeticky užívané zemědělské půdy. Podle oblastí, kterými je možno prosazovat cíle Státní energetické koncepce rozlišujeme nástroje v oblasti legislativní, státní správy, fiskální a daňové, zahraniční politiky, vzdělávání a podpory vědy a výzkumu, výkon vlastnických práv státu k energetickým společnostem s majetkovou účastí České republiky, komunikace a medializace. Mezi nástroje s nejučinnějším dopadem na prosazování cílů Státní energetické koncepce patří oblast legislativní spolu s fiskální a daňovou. Koncepce tedy navrhuje novelizaci jednotlivých zákonných předpisů, zajištění podmínek pro čerpání z fondů Evropské unie, několikanásobné zvýšení podpor objemů dotací na podpory úspor.

D. Územní energetické koncepce

Územní energetické koncepce jsou jakousi regionalizací Státní energetické koncepce. Tyto koncepce se zpracovávají na úrovni kraje a musí být v souladu se Státní energetickou koncepcí. Ministerstvo průmyslu a obchodu proto vydává k návrhu územní energetické koncepce své stanovisko. Územní energetická koncepce je pořizována kraji, hlavním městem Prahou a statutárními městy v přenesené působnosti. Územní energetická koncepce je tvořena na období 25 let a je závazným podkladem pro územní plánování, konkrétně tedy pro zásady územního rozvoje a územní plány.³³ Územní energetické koncepce vymezují koridory pro veřejně prospěšné stavby energetického hospodářství a musí zohlednit využití obnovitelných zdrojů energie pro vytápění a chlazení. Nezbytnou náležitostí je i vyhodnocení kritérií bezpečnosti, konkurenceschopnosti a udržitelnosti v energetickém sektoru. Dle nařízení vlády č. 232/2015 Sb., o státní energetické koncepci a o územní energetické koncepci obsahuje územní energetická koncepce rozbor trendů vývoje poptávky po energii, rozbor možných zdrojů a způsobů nakládání s energií, hodnocení využitelnosti obnovitelných zdrojů energie, hodnocení ekonomicky využitelných úspor se způsoby technického řešení jednotlivých variant a jejich vyhodnocení. Bližší obsah a struktura podkladů je stanovena v příloze tohoto nařízení.

³³ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 587 a násl.

E. Akční plány

Akční plány v zásadě rozvíjejí Státní energetickou koncepci. V energetickém sektoru máme tyto čtyři hlavní akční plány: 1) Národní akční plán energetické účinnosti České republiky, 2) Národní akční plán pro chytré sítě, 3) Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice a 4) Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů. Všechny tyto akční plány mají společné to, že jsou zpracovávány Ministerstvem průmyslu a obchodu a musí být v souladu se Státní energetickou koncepcí. Zmíněné plány jsou dále doplněny 5) Národním akčním plánem čisté mobility a 6) Akčním plánem pro biomasu. Akční plány jsou pravidelně aktualizovány. Bližší podrobnosti k jednotlivým akčním plánům jsou z důvodu provázanosti k rozebírané oblasti energetiky uvedeny přímo v jednotlivých tematických kapitolách.

I.2.2 Administrativní nástroje

Administrativní nástroje jsou reprezentovány v prvé řadě **stanovením povinností**, jež se projevují v podobě ukládání zákazů, příkazů a omezení. Ty mohou být obsaženy přímo v právních předpisech, anebo je možno je ukládat ve správních aktech na základě zákona. Kvůli široké právní úpravě energetického práva bude věnována pozornost zejména stanovení povinností přímo zákonem. Nejširší škálu zákonných povinností nalezneme v energetickém zákoně, jež těmito povinnostmi stanovuje samotné podmínky pro výkon podnikání v energetických odvětvích. Množství povinností ukládá také zákon o hospodaření energií spočívající především v povinnosti vyhotovení dokumentů osvědčujících různé skutečnosti. Další kategorii administrativních nástrojů představují **povolení, souhlasy, ohlášení, stanoviska a vyjádření**. Zákonodárce tedy pro právním předpisem kvalifikovanou skutečnost požaduje některou z forem těchto administrativních nástrojů jako nutný předpoklad pro její realizaci. Rozlišování povolení, registračního a ohlašovacího principu je typické pro jadernou energetiku. Příkladem ochrany složky životního prostředí a s konkrétním energetickým zařízením je povolení vodoprávního úřadu u tepelných čerpadel čerpající podzemní vody. **Právní odpovědnost** představuje administrativní nástroj, jenž se projevuje v odpovědnosti za způsobené ztráty a v deliktovní odpovědnosti. Mezi další administrativní nástroje řadíme standardy, kategorizaci zdrojů ohrožení životního prostředí či objektů ochrany, **kontrolu a výkon rozhodnutí**. Standardy jsou reprezentované například stanovením limitů cíleně pěstované biomasy v sušině či minimálním množstvím biopaliv přimíchaných do motorového benzínu nebo nafty. Příkladem **kategorizace zdrojů ohrožování životního prostředí** je kategorizace zdrojů ionizujícího záření v atomovém zákoně podle míry jejich

nebezpečnosti. **Kontrola a dozor** se projevuje také ve vedení různých seznamů, evidencí a rejstříků, mezi nimiž je možno jmenovat například seznam energetických specialistů, seznam jaderných zařízení a zdrojů ionizujícího záření, seznam radioaktivních odpadů, evidenční knihy zařízení s chladičem (např. u tepelných čerpadel). Typické propojení administrativních nástrojů představuje potřeba povolení, registrací a ohlášení v jaderné energetice, jež vyúsťuje následně ve vedení rejstříků držitelů povolení, registrantů a ohlašovatelů Státním úřadem pro jadernou bezpečnost.³⁴

I.2.3 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje v oblasti energetiky jsou významným nástrojem ochrany životního prostředí. Ekonomické nástroje řadíme mezi nástroje nepřímého působení z důvodu, že **umožňují volbu chování regulovaným subjektům**. Na jedné straně je třeba poměřovat ekonomickou výhodnost a na straně druhé ekologický dopad zvoleného řešení. Samozřejmě ideálním stavem je řešení, které je **ekonomicky efektivní a zároveň ekologické**. Ve využívání energetických zdrojů však tento ideální (alespoň prozatím) stav neexistuje. Důvod je zřejmý, historické využívání fosilních zdrojů, a tedy rozvinutá infrastruktura, způsoby těžby nerostných zdrojů a výroba energie z nich. Nové způsoby, resp. alternativní způsoby získávání energie musejí zpočátku investovat velké množství financí do vědy a výzkumu. Cílem nových způsobů získávání energie je získání levných a vysoce účinných technologií. Chce-li stát iniciovat rozvoj alternativních způsobů získávání energie, je třeba nastavit takové podmínky, které výrobcům energie umožní konkurovat stávajícím formám výroby energie. Jedním ze způsobů, jak takových podmínek docílit, je právě působením ekonomických nástrojů. Ekonomické nástroje sice narušují působení neviditelné ruky trhu, ale zato pomáhají dosáhnout cílů, které si společnost přeje. Státní intervencí je tedy snaha minimalizovat selhání tržního mechanismu v kontextu s celospolečenským zájmem na ochraně životního prostředí.³⁵

Ekonomické nástroje mají mnoho funkcí. Rozlišujeme zejména **funkci motivační**. Stát motivuje ekonomický subjekt ke zvolení dosud ekonomicky nevýhodné varianty, která se za pomoci státní podpory dostane na úroveň tržní, tedy konkurenceschopnou. Další funkcí je **funkce fiskální**, která přináší finance do státního rozpočtu, které jsou následně rozdělovány tam, kam stát potřebuje. Toto základní funkční rozdělení ekonomických nástrojů se přímo promítá i v jejich dělení na nástroje pozitivní a negativní stimulace. **Rozlišujeme tyto základní ekonomické nástroje:** poplatky za znečišťování či jiné poškozování životního

³⁴ Ustanovení § 27 odst. 1 AtomZ.

³⁵ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 41 a násl.

prostředí, poplatky za využívání přírodních zdrojů, uživatelské poplatky, daně, daňové zvýhodnění, dotace, zvýhodněné půjčky a garance, depozitně refundační systémy, zajišťovací fondy, povinné pojištění či obchodovatelná emisní povolení. Ekonomické nástroje dělíme dle způsobu ekonomického působení na nástroje **pozitivní a negativní stimulace**, což je vyjádřením jedné ze zásad ochrany životního prostředí, a to principu ekonomické stimulace. V zásadě lze říci, že ekonomické nástroje pozitivní stimulace upřednostňují ekologicky vhodné řešení, a jejich smyslem je tedy snaha o vyšší míru využití těchto řešení. Naopak nástroje negativní stimulace svým působením odrazují od ekologicky nevhodných řešení. Ekonomické nástroje pozitivní stimulace jsou nejčastěji reprezentovány dotacemi a daňovým zvýhodněním, zatímco nástroje negativní stimulace nejčastěji představují poplatky a daňové zatížení.³⁶

Jednotlivé podpory lze **dělit podle jejich druhu** na investiční, provozní a kombinovanou podporu. Kombinovaná (někdy také nazývaná jako křížová dotace) spočívá v kombinaci investiční a provozní podpory. Poskytovatel podpory však pak u kombinované podpory zpravidla kontroluje, aby nedošlo nadměrnému čerpání podpory tím, že v případě vyššího čerpání jedné dotace se přiměřeně zkrátí druhý typ dotace.³⁷ Mezi nejvýznamnější investiční podpory patří dotace z programu EFEKT, který je v díkci Ministerstva průmyslu a obchodu (známý také jako Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie). Další program, který nabízí investiční podporu na projekty, je Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014-2020. Pod gesci Ministerstva životního prostředí patří Operační program Životního prostředí 2014-2020 či program Nová zelená úsporám.

K příkladům negativní ekonomické stimulace v energetice patří tzv. emisní povolenky, příspěvek na odbornou činnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost³⁸, poplatek na činnost Energetického regulačního úřadu³⁹. Těmto a jiným nástrojům negativní stimulace bude věnován prostor v následujících kapitolách. Na tomto místě bych tak především pojednal o daních v energetickém sektoru, přičemž o problematice solárních odvodů je pojednáno v kapitole čtvrté. Daň z elektřiny je upravena v části čtyřicáté sedmé zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Základem daně je množství elektřiny v MWh, sazba daně

³⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 45-47.

³⁷ MAULE, P.: Energetické úspory. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 508.

³⁸ Ustanovení § 34 AtomZ.

³⁹ Ustanovení § 17d EZ.

v současné době je 28,3 Kč za 1 MWh. Důležitou pasáží je ustanovení, které upravuje osvobození od daně. Od daně je **osvobozena ekologicky šetrná elektřina** za kumulativního splnění následujících dvou podmínek. Jednak je třeba, aby elektřina vyrobená v odběrném místě byla zároveň spotřebována a zároveň nesmí instalovaný výkon výroby elektřiny přesáhnout 30 kW. Ekologicky šetrnou elektřinou je elektřina pocházející ze sluneční, větrné a geotermální energie, z vodních elektráren, z biomasy, z emisí metanu z uzavřených uhelných dolů či z palivových článků. Od daně je dále osvobozena elektřina vyrobená a zároveň spotřebovaná v dopravních prostředcích, elektřina použitá ke krytí ztrát v přenosové nebo distribuční soustavě, elektřina použitá při provozování dopravy pro přepravu osob a věcí vlaky, tramvajemi a trolejbusy či elektřina využitá k technologickým účelům nezbytným pro výrobu elektřiny nebo kombinované výroby elektřiny a tepla. Osvobození od daně z elektřiny pro elektřinu z obnovitelných zdrojů bez dalších podmínek bylo zrušeno zákonem č. 131/2015 Sb. Daně, resp. osvobození od daně související s energetikou nalezneme také v zákoně č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí. Dle tohoto zákona jsou od daně z pozemků osvobozeny takové pozemky, které tvoří jeden funkční celek se zdanitelnou stavbou sloužící výlučně k provozu vodních elektráren do výkonu 1 MW, větrných elektráren, bioplynových stanic, pro zdroje využívající geotermální energie či pro tepelná čerpadla dodávající teplo spotřebitelům. Naopak nejsou od daně osvobozeny pozemky a stavby pro provoz solární energie. Od daně jsou dále osvobozeny stavby, které změnilý systém vytápění z pevných paliv na systém využívající obnovitelné zdroje energie. V tomto případě je zahrnuta i solární energie, osvobození je však limitováno 5 lety od roku následujícího po provedení změny. Naopak sazba daně pro podnikání v energetice u staveb a pro pozemky sloužící pro energetiku je vyšší než u ostatních kategorií a činí 10 Kč za 1 m² zastavěné plochy, resp. 5 Kč za 1 m² zpevněných ploch pozemků.⁴⁰ Energetické daňové aspekty v souvislosti s ochranou životního prostředí se projevují i v zákoně č. 16/1993 Sb., o silniční dani.⁴¹ Od daně jsou totiž mj. osvobozena vozidla využívající elektrický nebo hybridní pohon nebo vozidla vybavená motorem ke spalování benzínu a ethanolu 85 (biolih). Zákon dále odvíjí výši sazby daně podle zdvihového objemu motoru a zároveň poskytuje slevu na dani podle stáří vozidla. Smyslem těchto úlev je tedy motivovat provozovatele nových vozidel šetrnějších k životnímu prostředí.

⁴⁰ Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, konkrétně ustanovení § 4 odst. 1 písm. h).

⁴¹ Ustanovení § 3 písm. f) zákona č. 16/1993 Sb.

I.2.4 Sankční nástroje

Mezi sankční nástroje řadíme především tresty za přestupky a trestné činy. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. (dále také jen „TZ“) stanoví mnoho trestných činů, které přímo jsou nebo mohou být spojeny s energetickým zařízením. V praxi bude nejčastějším **trestným činem** v souvislosti s energetickými zařízeními poškození cizí věci a obecné ohrožení včetně obecného ohrožení z nedbalosti.⁴² Pokud energetické zařízení naplní znaky obecně prospěšného zařízení, pak by poškození nebo ohrožení provozu energetické zařízení naplnilo znaky skutkové podstaty trestného činu poškození nebo ohrožení obecně prospěšného zařízení (případně tento trestný čin v zavinění ve formě nedbalosti, přičemž se musí jednat o hrubou nedbalost).⁴³ Trestní zákoník definuje obecně prospěšné zařízení mj. jako energetické zařízení.⁴⁴ Trestný čin, který přímo zničuje energetické zařízení, je trestný čin teroristického útoku. Toho se dopustí ten, kdo úmyslně poškodí obranyschopnost nebo hospodářskou strukturu tím, že zničí energetické zařízení nebo přeruší dodávky elektrické energie s cílem ohrozit tím lidské životy, bezpečnost uvedeného zařízení anebo vydat majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu.⁴⁵

Vedle výše zmíněných trestných činů stanoví trestní zákoník také trestné činy související s jaderným materiálem, resp. jadernou energetikou. Je jím především trestný čin použití zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje. Skutková podstata tohoto trestného činu je naplněna úmyslným zničením nebo poškozením jaderné elektrárny v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva o prostředcích a způsobech vedení války nebo jiného ozbrojeného konfliktu.⁴⁶ Dále zmiňme také trestný čin nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu.⁴⁷ U posledně jmenovaného trestného činu dokonce vyvstala otázka zařazení tohoto trestného činu do hlavy osmé trestního zákoníku, tedy trestných činů proti životnímu prostředí.⁴⁸

Druhou kategorií sankčních nástrojů jsou **přestupky**. Skutková podstata přestupků v energetických odvětvích je stanovena ve zvláštních zákonech. Zvláštní ustanovení o promlčecí době má zákon o podporovaných zdrojích energie. Dle obecného přestupkového

⁴² Ustanovení § 228, 272 a 273 TZ.

⁴³ Ustanovení § 276 a 277 TZ.

⁴⁴ Ustanovení § 132 TZ.

⁴⁵ Ustanovení § 311 TZ.

⁴⁶ Ustanovení § 411 odst. 2 písm. c) TZ.

⁴⁷ Ustanovení § 282 TZ.

⁴⁸ STEJSKAL, V.: Trestní odpovědnost jako nástroj prosazování ochrany životního prostředí v evropském kontextu. In *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Praha. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2012, s. 49.

zákona č. 250/2016 Sb. trvá promlčecí doba 1 rok a 3 roky u přestupků, za něž zákon stanoví sazbu pokuty, jejíž horní hranice dosahuje alespoň výše 100 tisíc Kč. Za přestupky dle zákona o podporovaných zdrojích je stanovena promlčecí doba ve výši 5 let. Je-li však promlčecí doba přerušena, odpovědnost za přestupek zaniká nejpozději 8 let od jeho spáchání. Promlčecí doba byla prodloužena s účinností od 1. července 2017 dle změnového zákona č. 183/2017 Sb. z původní subjektivní promlčecí doby v trvání 2 let, resp. objektivní ve výši 3 let. Za přestupky dle zákona o podporovaných zdrojích energie lze uložit pokutu až do výše 50 milionů Kč. Orgánem příslušným projednat přestupky dle zákona o podporovaných zdrojích energie je Energetický regulační úřad. Přestupky dle zákona o hospodaření energií je příslušná projednat Státní energetická inspekce, přičemž v prvním stupni rozhoduje územní inspektorát a v druhém stupni pak ústřední inspektorát. Energetický zákon stanovuje celou škálu přestupků, za které se ukládá pokuta, jejíž sazba je odvislá od spáchání konkrétní skutkové podstaty a také dle toho, zda se přestupku dopustila fyzická osoba anebo právnická či fyzická podnikající osoba. Za nejvážnější přestupky dle energetického zákona lze uložit pokutu až do výše 100 milionů Kč nebo 10 % z čistého obrátu. V energetickém zákoně je stanovena speciální promlčecí doba pro fyzické podnikající osoby a právnické osoby. Subjektivní promlčecí doba trvá 2 roky, objektivní pak 5 let. Správním orgánem odpovědným za projednání přestupků dle energetického zákona je Energetický regulační úřad. Na základě shora uvedeného lze shrnout, že výše sazby pokut je adekvátně vysoká skutkovým podstatám přestupků, zvláštěností je stanovení jednotné délky pro subjektivní a objektivní promlčecí dobu v zákoně o podporovaných zdrojích energie oproti energetickému zákonu, který stále zachovává subjektivní promlčecí dobu. Zákon o hospodaření energií naopak žádnou speciální úpravu promlčecí doby nemá, uplatní se tedy zcela obecná úprava promlčecí doby v přestupkovém zákoně č. 250/2016 Sb.

I.2.5 Speciální nástroje

Speciální nástroje patří mezi nástroje přímého působení. Jejich specialita spočívá v regulaci dle hlediska času, prostoru nebo osob.⁴⁹ Jako příklad speciálního nástroje z **pohledu času** lze jmenovat stav nouze. **Stav nouze** je časový okamžik mezi vznikem a ukončením stavu nouze, jenž je vyhlášen podle rozsahu a sektoru energetického odvětví konkrétním účastníkem na trhu s energiemi nebo správním úřadem. Stav nouze pro celé území státu je vyhlášován v případě elektrizační soustavy provozovatelem přenosové soustavy, u plynárenské soustavy provozovatelem přepravní soustavy, v případě soustavy

⁴⁹ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 37.

zásobování tepelnou energií Ministerstvem průmyslu a obchodu.⁵⁰ Stav nouze může vzniknout jako důsledek např. živelné události, smogové situace, teroristického činu, v případě nevyrovnané balance konkrétní energetické soustavy či je-li ohrožena fyzická bezpečnost nebo ochrana osob. V elektroenergetice má stav nouze za následek povinné podřízení omezení spotřeby elektřiny všemi účastníky na trhu s energiemi. Z hlediska ochrany životního prostředí je zvláště významné ustanovení možnosti výroby elektřiny i z výroben, které nesplňují limity stanovené prováděcími právními předpisy zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.⁵¹ Specifikem stavu nouze a předcházení stavu nouze je zákonné vyloučení práva na náhradu škody v těchto situacích. Stav nouze může být způsoben například teroristickým útokem, živelní událostí, energetickou havárií či nevyrovnanou bilancí elektrizační soustavy. V důsledku těchto událostí je pak existence náhlého nedostatku elektřiny a ohrožení celistvosti, bezpečnosti a spolehlivosti elektrizační soustavy. Energetický zákon definuje předcházení stavu nouze jako „soubor opatření a činností prováděných v situaci, kdy existuje reálné riziko vzniku stavu nouze“.⁵² Praktickým příkladem předcházení stavu nouze je omezení dodávky elektřiny v nezbytném rozsahu účastníkům trhu s elektřinou provozovatelem přenosové soustavy.⁵³ Předcházení stavu nouze je typickým příkladem uplatnění principu prevence.

Typickým představitelem speciálního nástroje z **hlediska prostoru** jsou ochranná a bezpečnostní pásma. **Ochranné pásmo** je upraveno v energetickém zákoně na více místech podle toho, pro jaký druh energetického zařízení je tvořeno. Ochranné pásmo zařízení elektrizační soustavy je energetickým zákonem definováno jako „*prostor v bezprostřední blízkosti tohoto zařízení určený k zajištění jeho spolehlivého provozu a k ochraně života, zdraví a majetku osob.*“⁵⁴ Ochranné pásmo vzniká na základě správního aktu, kterým může být územní rozhodnutí o umístění stavby, územní souhlas s umístěním stavby nebo veřejnoprávní smlouva, nebo na základě uvedení zařízení elektrizační soustavy do provozu.⁵⁵ Stupeň ochranného pásma nadzemních vedení je odstupňován podle zřejmých parametrů, jako je izolace vodičů či výše napětí jednotlivých kabelových vedení. V lesních průsecích je provozovatel přenosové nebo distribuční soustavy povinen udržovat u některých typů vedení volný pruh pozemků o šířce čtyř metrů po jedné straně podpěrných bodů nadzemního

⁵⁰ Srov. ustanovení § 54 odst. 3 písm. a), dále § 73 odst. 3 písm. a) a § 88 odst. 4 EZ.

⁵¹ Ustanovení § 54 odst. 7 EZ.

⁵² Ustanovení § 54 odst. 2 EZ.

⁵³ Ustanovení § 24 odst. 3 písm. c) bod 2. EZ.

⁵⁴ Ustanovení § 46 odst. 1 věta první EZ.

⁵⁵ Ustanovení § 46 odst. 1 věta druhá EZ.

vedení.⁵⁶ Hlavní praktický význam zřizování ochranných pásem je v zákazu provádění určitých činností, mezi které patří zejména provádění zemních prací bez souhlasu vlastníka vedení, uskladňování hořlavých a výbušných látek, resp. provádět činnosti, které by mohly ohrozit řádný chod elektrizační soustavy. Tyto zákazy však nejsou absolutní. Pokud např. provozovatel plynárenské přepravní nebo distribuční soustavy udělí písemný souhlas se stavební činností, je možné některé činnosti v těchto pásmech provádět, pokud budou dodrženy podmínky udělené v souhlasu.⁵⁷ Ochranná pásma u výroben elektřiny a plynárenských zařízení byla rozšířena zákonem č. 131/2015 Sb. Ochranná pásma zařízení přenosových a distribučních soustav včetně elektrických přípojek a rozvodná tepelná zařízení se mohou vzájemně křížit nebo být v souběhu za předpokladu přiměřené ochrany životního prostředí s minimalistickým dotčením zájmů zúčastněných vlastníků.⁵⁸ Šíře ochranného pásma se u plynárenských zařízení stanoví na základě druhu zařízení. Nejprísnější, a tudíž nejširší ochranné pásmo je stanoveno u zásobníků plynu, které činí 30 metrů vně oplocení. U plynovodů je šířka ochranného pásma stanovena dle tlaku plynu v nich obsažených, a tak šířka dosahuje na obě strany na základě zákonných podmínek 1, 2 a 4 metrů. Ochranná pásma u výroben a rozvodů tepelné energie činí 2,5 metru. Stejně jako u elektřiny a plynu je v ochranném pásmu stanovena povinnost zdržet se činností, které by mohly ohrozit bezpečný a spolehlivý provoz.

Vedle ochranných pásem je třeba rozlišovat **bezpečnostní pásma**. Ta se týkají pouze plynových zařízení a na rozdíl od ochranných pásem, které chrání bezpečný a spolehlivý provoz zařízení, bezpečnostní pásma zmírňují následky případných havárií plynových zařízení. Bezpečnostní pásma, stejně jako ochranná, mají povahu veřejnoprávního omezení výkonu vlastnických práv k nemovitým věcem. Vznik bezpečnostního pásma se váže k právní moci územního rozhodnutí nebo územního souhlasu.⁵⁹ Bezpečnostní pásma jsou značně široká. Vzdálenosti od jednotlivých typů plynových zařízení jsou vymezeny v příloze energetického zákona. Vznik ochranných a bezpečnostních pásem je realizací principu prevence.

Speciálním nástrojem z **pohledu osob** je v energetice např. energetický specialista. **Energetický specialista** je fyzická osoba, která je držitelem oprávnění uděleného Ministerstvem průmyslu a obchodu k alespoň jedné z následujících činností: zpracování

⁵⁶ Blíže viz ustanovení § 46 odst. 4 EZ.

⁵⁷ HANDRLICA, J.: *Ochranná a bezpečnostní pásma*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 106-107.

⁵⁸ Ustanovení § 48 odst. 1 a § 76 odst. 11 EZ.

⁵⁹ EICHLEROVÁ, K. a kol.: *Energetický zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 1002-1003.

energetického auditu a energetického posudku nebo zpracování energetického průkazu náročnosti budovy nebo provádění kontroly provozovaných kotlů a rozvodů tepelné energie nebo provádění kontroly klimatizačních systémů. Seznam těchto specialistů je veřejně přístupný na stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu.⁶⁰ Energetickým specialistům náleží poměrně velké pravomoci, jejich význam však také souvisí s velkou odpovědností, resp. povinností k náhradě škody (viz ustanovení § 2950 OZ). Pro udělení oprávnění energetického specialisty je mj. potřebná odborná způsobilost (vysokoškolské vzdělání a minimálně tři letá praxe v oboru) a absolvování odborné zkoušky před zkušební komisí jmenovanou Státní energetickou inspekcí. Energetický specialista je povinen se průběžně vzdělávat, a to především prohlubováním znalostí platných právních předpisů zejména v oblasti hospodaření energií a energetické účinnosti výroben energie. V případě zjištěného pochybení v činnosti energetického specialisty následuje tzv. přezkoušení odbornou komisí s následnou možností odebrání oprávnění pro vykonávání činnosti energetického specialisty.⁶¹ Přípravovaná novela zákona o hospodaření energií plánuje vztáhnout činnost energetického specialisty i na právnické osoby.⁶²

I.3 Výstavba energetické infrastruktury

Ochrana životního prostředí vstupuje do energetického řetězce v celém jeho průběhu. **V první fázi** se jedná o získávání energetických zdrojů, přičemž tato fáze je zcela logicky velmi rozdílná podle toho, o jaký energetický zdroj se jedná. Ta je zejména problematická v případně povrchové těžby uhlí, kde krajina v těchto vytěžených oblastech je zcela zdevastovaná. Nechvalně známým příkladem na našem území je např. oblast Sokolovské pánve. Následná sanace a rekultivace území je proces dlouhodobý a finančně náročný. Usnesením vlády č. 827/2015 ze dne 19. října 2015 došlo k prolomení těžebních limitů v předpolí lomu Bílina.⁶³ U obnovitelných zdrojů energie tato fáze vlastně chybí, zatímco u vzácných energetických zdrojů, příkladem je uran a jeho uplatnění v jaderné energetice, je již tato fáze velmi finančně a technologicky náročná. **Druhá fáze** je spojena s výstavbou výroben

⁶⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu. Seznam energetických specialistů. [online]. Na stránkách Ministerstva se ještě průběhu roku 2017 udávaly informace o energetických „expertech“, ačkoliv právní předpisy hovoří o „specialistech“. O to více je třeba trvat na jednotném pojmosloví, když slovo „specialista“ bylo zavedeno až zákonem 318/2012 Sb. účinným od 1.1.2013 a v období od 1.1.2009 do 31.12.2012 se tatáž osoba označovala pojmem energetický „auditor“. Vedle toho je třeba ještě rozlišovat osobu „energetického manažera“, což je osoba odpovědná za energetický management (v systému managementu hospodaření energií dle normy ISO 50001).

⁶¹ Národní akční plán energetické účinnosti ČR. [online]. 2016, s. 28.

⁶² Sněmovní tisk č. 1097.

⁶³ Usnesení vlády České republiky č. 827 ze dne 19. října 2015. [online]. 19.10.2015.

energie včetně potřebných sítí, které zajistí přenos (přepravu) energetického zdroje od výroby ke konečnému místu spotřeby. **Třetí fáze** se týká provozu, tedy samotné výroby energie včetně její spotřeby zákazníkem. **V poslední fázi** se jedná o ukončení provozu výroby energie včetně vyřešení problematiky energetického odpadu. Poslední fázi nacházíme i u obnovitelných zdrojů energie, jedná se zejména o finanční záruku pro nakládání s elektroodpadem ze solárních panelů. Nejvíce problematickým z hlediska životního prostředí je nakládání s vyhořelým jaderným palivem a jaderným odpadem.

Tato kapitola se bude věnovat fázi druhé, která je u všech konvenčních a alternativních způsobů získávání energie zastoupena. Z hlediska ochrany životního prostředí je tato etapa velice významná, a proto ji bude věnováno v této kapitole nejvíce prostoru. S výstavbou energetické infrastruktury souvisí **pojmy jako jsou inženýrské sítě, liniové stavby, energetická infrastruktura či energetické zařízení.** Vyjma energetické infrastruktury, s jejíž definicí se setkáme v zákoně č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury (dále také jen „zákon o urychlení výstavby“), není žádný z výše uvedených pojmů legálně definován. S pojmem energetického zařízení pracuje v několika ustanoveních např. energetický zákon⁶⁴. Jsem názoru, že legální definice by byla těžko uchopitelná. Příliš abstraktní definice by umožňovala výklad, jenž by pod pojem energetického zařízení mohl zahrnout i věci, jež nebyly původním úmyslem, na druhou stranu kazuistický výčet by stěží mohl obsáhnout vše potřebné. Ačkoliv je možno dalšími výkladovými metodami (zejména teleologickým) dospět ke zjištění, zda určitá věc je energetickým zařízením, důležitou skutečností je především fakt, zda absence definice energetického zařízení způsobuje v praxi problémy. Z vlastní zkušenosti jsem se zatím nesetkal s potřebou energetické zařízení definovat, proto úvahy *de lege ferenda* v tomto směru pokládám za zbytečné. Teoreticky bych energetické zařízení vymezil jako věc, jež slouží pro nakládání s energií jako ovladatelnou přírodní silou. O zbylých třech pojmech bude pojednáno systematicky na následujících řádcích.

A. Liniové stavby

Pojmy energetická infrastruktura a liniové stavby se částečně překrývají v označení stejných věcí, přesto nelze oba pojmy zaměňovat. Pojem liniové stavby je v současné době pojmem soukromoprávním obsaženým v občanském zákoníku. Pojem liniové stavby bude součástí energetického zákona od 1. ledna 2018 a doplní se jím výčet staveb sloužící

⁶⁴ Např. ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) bod 18. či § 5 odst. 7 EZ.

k vyvedení elektřiny z elektráren zřizovaných a provozovaných ve veřejném zájmu.⁶⁵ Občanský zákoník pojem liniové stavby nedefinuje, pouze uvádí demonstrativní výčet liniových staveb. Nejvýznamnějším ustanovením je pak zejména § 509 OZ, které jednak určuje, že „*liniové stavby nejsou součástí pozemku*“, jednak stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že „*součástí liniových staveb jsou i stavby a technická zařízení, která s nimi provozně souvisí*“. Občanský zákoník tedy výslovně stanoví, že liniové stavby nejsou součástí pozemku, proto je tedy třeba na liniové stavby nahlížet jako na samostatnou věc. Liniové stavby tak představují **výjimku ze zásady superficies solo cedit**.⁶⁶ Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. úpravu liniových staveb vůbec explicitně neupravoval. Na základě legální definice součásti věci dle zákona č. 40/1964 Sb. proto v minulosti judikatura v některých případech považovala liniové stavby za součást pozemku.⁶⁷ To, že ale např. kanalizační a vodovodní přípojky nejsou součástí pozemku, judikoval už Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 4. listopadu 2003 vedené pod sp. zn. 22 Cdo 1308/2003.⁶⁸ Dále je třeba vzít na vědomí, že **stavby a technická zařízení jsou součástí liniových staveb za předpokladu, že s nimi provozně souvisí**. Jedná se opět o stanovení vyvratitelné právní domněnky, jelikož je reálném životě poměrně často obvyklé, že tyto stavby a technická zařízení vlastní osoba odlišná od provozovatele příslušné liniové stavby.⁶⁹ Rozhodujícím důvodem pro právní status těchto staveb a zařízení tudíž není fyzické spojení s liniovou stavbou, ale jeho **účel**. Demonstrativně je pak v ustanovení § 509 OZ uvedeno, že „*liniovými stavbami jsou zejména vodovody, kanalizace, energetické či jiné vedení*“. Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku lze k tomuto výčtu řadit výslovně také produktovody. Původní znění tohoto ustanovení mělo název „inženýrské sítě“ místo „liniové stavby“, tato terminologická změna nastala novelizací občanského zákoníku zákonem č. 460/2016 Sb. Až do 27. února 2017 byl součástí občanského zákoníku pojem „inženýrské sítě“, který však nebyl zákonem definován. Zjednodušeně lze říci, že inženýrská síť je stavba, která vytváří infrastrukturu určitého

⁶⁵ Budoucí ustanovení § 3 odst. 2 EZ.

⁶⁶ I další zákony stanovují ex lege výjimku ze zásady superficies solo cedit, a to vodní zákon č. 254/2001 Sb. ve svém § 3 odst. 1, který zní „*Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují...*“ a dále horní zákon č. 44/1988 Sb. ve svém § 7: „*Ložisko nevyhrazeného nerostu je součástí pozemku.*“ a contrario tedy ložisko vyhrazeného nerostu není součástí pozemku (ustanovení § 3 odst. 1 ve spojení s § 5 odst. 1 horního zákona). Dále srov. např. „*Stavba dráhy není součástí pozemku.*“ v ustanovení § 5 odst. 1 zákona o drahách č. 266/1994 Sb.

⁶⁷ Srovnej např. nález Ústavního soudu vedeného pod sp. zn. Pl. ÚS 16/93, viz ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 - 654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1203.

⁶⁸ Dále srov. § 3 odst. 1, 2 a 3 zákona o vodovodech a kanalizacích č. 274/2001 Sb.

⁶⁹ KABELKOVÁ, E.: *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 119.

území.⁷⁰ Ztotožňuji se s názorem, že **inženýrské sítě** obsahově představovaly sítě upravené v technické normě ČSN 73 6005. Tedy se jedná o „*sítě vodohospodářské (vodovody a kanalizace, včetně přípojek), energetické (plynovody, teplovody, rozvody elektrické energie), telekomunikační (telefonní, kabelová televizní a datová síť včetně internetu) a jiná (např. ropovody a drenáže)*“.⁷¹ Výčtovou definici lze zobecnit na pojetí inženýrských sítí jako soustavy podzemních a nadzemních vedení sloužících k rozvodu či odvodu přírodních sil.⁷² Další změna vyvolaná zákonem č. 460/2016 Sb. bylo přechodné ustanovení k § 3056 OZ, které zrušilo předkupní právo ke stavbě dle ustanovení § 509 OZ k 28. únoru 2017. Pojem **liniové stavby** je obecnějším a širším pojmem než inženýrské sítě. Na rozdíl od inženýrských sítí řadíme mezi liniové stavby například také pozemní komunikace, železniční dráhy, letiště. Liniové stavby jsou dle technické normy ČSN 73 0401 stavbami, u kterých převládá jeden rozměr – délka nad šířkou a výškou. O legální definici se pokoušela připravovaná novela stavebního zákona z roku 2010, jež zamýšlela definovat liniové stavby jako „*stavby pozemních komunikací, stavby drah, stavby vedení pro přenos a distribuci elektřiny, stavby pro rozvod tepelné energie, stavby plynovodů, produktovodů a ropovodů, stavby vedení elektronických komunikací, stavby vodovodů a kanalizací, vzletové a přistávací dráhy a pohybové plochy letišť, ochranné hráze, odvodňovací a závlahové systémy, plavební a derivační kanály*“.⁷³ Na místě je třeba zmínit, že jeden z pozměňovacích návrhů⁷⁴ ke sněmovnímu tisku č. 927 **navrhoval zavést definici liniových staveb do stavebního zákona**, která byla v zásadě velmi podobná výše uvedené definici. Tímto pozměňovacím návrhem se sledovalo sjednocení terminologie s občanským zákoníkem. Tento návrh (i na základě stanoviska ministryně pro místní rozvoj) nebyl přijat. De lege ferenda by však bylo vhodné zavést výše uvedenou definici liniových staveb do stavebního zákona. Ve veřejnoprávních předpisech se setkáváme s pojmy jako je veřejná infrastruktura, technická infrastruktura, energetická infrastruktura či produktovody. Produktovody chápeme jako název pro trubní označení inženýrských sítí reprezentované např. ropovody a plynovody.⁷⁵ Technická infrastruktura je definovaná ve stavebním zákoně č. 183/2006 Sb. včetně vyhlášky č.

⁷⁰ KABELKOVÁ, E.: *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 118.

⁷¹ SKÁLA, M.: Inženýrské sítě a daně. In *Daně a právo v praxi 2014/7-8*. [online]. Autor článku řadí mezi inženýrské sítě i čpavkovody, ethylenovody, dusíkovody, pivovody či potrubní poštu.

⁷² MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 509.

⁷³ Ministerstvo pro místní rozvoj. Návrh novely stavebního zákona. [online]. 2010.

⁷⁴ Pozměňovací návrh poslance Jana Zahradníka. Sněmovní tisk č. 927. [online]. 28.2.2017.

⁷⁵ SKÁLA, M.: Inženýrské sítě a daně. In *Daně a právo v praxi 2014/7-8*. [online]. 1.7.2014.

501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území.⁷⁶ Pojem veřejná infrastruktura je pojmem stavebního zákona, který v sobě zahrnuje dopravní infrastrukturu, technickou infrastrukturu, občanské vybavení a veřejné prostranství. O pojmu energetická infrastruktura je pojednáno níže v souvislosti se zákonem o urychlení výstavby.

Dále se zbývá zabírat tím, jestli **liniové stavby jsou věcmi movitými, nebo nemovitými**. Dle komentářové literatury je třeba na liniové stavby hledět jako na věci movité, což autoři komentáře dovozují výkladem ustanovení § 498 OZ v účinném znění od 1. ledna 2014 do 27. února 2017, který ve své druhé větě zněl: „*Stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá.*“ Z jazykového výkladu, autoři komentářové literatury dovozují, že výčet nemovitých věcí v ustanovení § 498 OZ je taxativní bez respektování přirozené povahy věcí. Spojení „jiný právní předpis“ neumožňuje použití právě samotného občanského zákoníku, který v ustanovení § 509 stanoví, že určitá věc není součástí pozemku.⁷⁷ S tímto názorem nelze souhlasit. Z logického výkladu nedává rozumný smysl, aby například síť elektronických komunikací (např. stožáry, podzemní komunikační vedení) dle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích byla věcí nemovitou a např. podzemní elektrické kabely věcí movitou. Spojení „stanoví-li jiný právní předpis“ lze tak spíše považovat za terminologicky neobratný termín, avšak nikoli termín vyvolávající pochybnosti o právním statusu liniových staveb. Zákonodárce na to reagoval zmíněnou novelou občanského zákoníku, která spojení „jiný právní předpis“ nahradila slovem „zákon“. Lze tedy shrnout, že pokud nelze liniovou stavbu přenést z místa na místo bez porušení její podstaty (čemuž tak zásadně bude), je liniová stavba zároveň nemovitou věcí.

B. Služebnost inženýrské sítě

Spolu s pojmem liniové stavby úzce souvisí služebnost inženýrské sítě upravená v ustanovení § 1267 a 1268 OZ. Zřízení služebnosti inženýrské sítě má hospodářský motiv, který umožňuje účelnější využití.⁷⁸ Služebnost inženýrské sítě ve své materiální podobě má v českých právních předpisech poměrně bohatou historii. Již elektrizační zákon č. 438/1919 Sb. z. a n. a gasifikační zákon č. 177/1934 Sb. z. a n. zaváděl užívací práva, která omezovala

⁷⁶ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. k) bod 2. stavebního zákona č. 183/2006 Sb. a ustanovení § 10 vyhlášky č. 501/2006 Sb.

⁷⁷ LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1763-1764.

⁷⁸ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol.: *Občanské právo hmotné 3 - Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 768.

vlastníky nemovitých věcí.⁷⁹ Energetický zákon ukládá některým účastníkům na trhu s energiemi **povinnost smluvního zřízení věcného břemeno** s vlastníkem nemovitosti, které by mu umožňovalo využívat cizí nemovitost pro zřízení a provoz zařízení přenosové soustavy.⁸⁰ Konkrétně se jedná o provozovatele přenosové a distribuční soustavy v elektroenergetice, v odvětví plynárenství je tato povinnost stanovena pro výrobce plynu provozovatele přepravní a distribuční soustavy, provozovatele zásobníku plynu, v odvětví teplárenství pak pro držitele licence na rozvod tepelné energie. Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. výslovně oproti občanskému zákoníku č. 40/1964 Sb. upravil věcné břemeno v podobě služebnosti inženýrské sítě. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. pouze obecně upravoval věcná břemena.⁸¹ Zásada ochrany vlastnického práva, která mj. stanoví, že omezení vlastnictví má být předvídatelné, ukládá oprávněné osobě ze služebnosti povinnost poskytnout dokumentaci inženýrské sítě vlastníkově služebného pozemku.⁸² Vlastník liniových staveb a zařízení, která s nimi provozně souvisí, je zásadně odlišný od vlastníka pozemku, na kterém (či pod ním) se nachází. Majitele pozemku tak většinou zatěžuje služebnost inženýrské sítě, není však vyloučeno ani obligacně právní ujednání.⁸³ Další ustanovení zabírající se pozemkovou služebností je ustanovení § 1268 OZ, které stanoví podmínky pro možnosti opravy inženýrské sítě. Ve vztahu k tomuto ustanovení je třeba zmínit také oprávnění některých účastníků na trhu s elektřinou či plynem spočívající v možnosti vstoupit a vjíždět na cizí nemovitosti.⁸⁴

Věcná břemena mohou vznikat na základě smluvního ujednání, ze zákona (tzv. **legální věcná břemena**, kde však nehovoříme o věcném břemenu jako o institutu občanského práva, ale o veřejnoprávním omezení vlastníka, viz také např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2002 vedený pod sp. zn. 22 Cdo 1624/2000) a dále rozhodnutím správního orgánu.⁸⁵ Pro vznik věcného břemene na základě rozhodnutí správního orgánu je podstatná právní moc správního aktu, ačkoliv by se jednalo o správní akt vadný (nikoliv však nicotný). To vyplývá z principu presumpce správnosti správního aktu.⁸⁶ Zákon č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a

⁷⁹ SPÁČIL, J. a kol.: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 960.

⁸⁰ Např. provozovateli přenosové soustavy zakládá tuto povinnost ustanovení § 24 odst. 4 EZ.

⁸¹ Ustanovení § 151n a násl. zákona č. 40/1964 Sb.

⁸² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. (§ 976 - 1474)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 769.

⁸³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. (§ 976 - 1474)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 734.

⁸⁴ Např. ustanovení § 24 odst. 3 písm. f) a odst. 8 a 9 či § 25 odst. 3 písm. f) a odst. 8 a 9 EZ.

⁸⁵ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník I, II. 2. vydání*. Praha 2009, s. 1050.

⁸⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. (§ 976 - 1474)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 770.

spotřebě elektřiny (dále také jen „elektrisační zákon“) a zákon č. 67/1960 Sb., o výrobě, rozvodu a využití topných plynů (dále také jen „plynárenský zákon“) a za tento správní akt pro vznik věcného břemene považovaly stavební povolení. Nicméně pro zánik břemene je vyžadováno zrušení inženýrské sítě, nikoliv zrušení vydaného povolení (rozsudek Nejvyššího soudu vedený pod sp. zn. 22 Cdo 1819/99).⁸⁷ Ústavní soud judikoval, že pokud speciální právní předpis (např. energetický zákon) neobsahuje zvláštní úpravu, řídí se režim zákonných věcných břemen obecnou občanskoprávní úpravou.⁸⁸ V praxi se také řešila otázka, zda je možné, aby zákonná oprávnění držitelů licence dle energetického zákona⁸⁹, vykonávaly jejich jménem třetí osoby. Recentní judikatura i odborná literatura zastává názor, že je možné oprávnění vykonávat jménem třetí osoby, jelikož energetický zákon nic takového výslovně nezakazuje.⁹⁰

Legální věcná břemena mají specifický režim upravený veřejnoprávními předpisy.⁹¹ Přetrvávajícím problémem spjatým s legálními věcnými břemeny je to, že tato věcná břemena nejsou evidována v pozemkových knihách a v katastru nemovitostí. Zatímco tedy služebnost inženýrské sítě k pozemkům bude evidována v katastru nemovitostí (služebnost zřizovaná k věci zapsané ve veřejném seznamu, vzniká až zápisem do takového seznamu⁹²), legální věcná břemena nikde evidována nejsou.⁹³ Legální věcná břemena vzniklá v souladu se zákonem jsou i nadále plně platná dle již dnes zrušených zákonů (např. elektrisační a plynárenský zákon či zákon č. 89/1987 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě tepla), jelikož přechodné ustanovení § 98 odst. 4 EZ je nadále uvádí v život: „*Oprávnění k cizím nemovitostem, jakož i omezení jejich užívání, která vznikla před účinností tohoto zákona, zůstávají nedotčena.*“ Podle toho, jestli omezení vlastnického práva vzniklo soukromoprávním ujednáním věcného břemene (služebnosti) nebo na základě veřejnoprávního omezení, je závislá úprava **náhrady za omezení vlastnického práva**. Za předpokladu soukromoprávního zřízení služebnosti se náhrada stanoví ve formě úplaty

⁸⁷ MAZANEC, M., KŘENKOVÁ, J.: *Přehled judikatury z oblasti stavebního práva*. Praha: ASPI, 2008, s. 173.

⁸⁸ Nález Ústavního soudu z 25. ledna 2005 vedený pod sp. zn. Pl. ÚS 25/04.

⁸⁹ Viz např. ustanovení § 24 odst. 8 EZ.

⁹⁰ HANDRLICA, J.: *Ochranná a bezpečnostní pásma*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 84-85.

⁹¹ Ústavní soud k legálním věcným břemenům se ve svém nálezu Pl. ÚS 25/04 ze dne 25. ledna 2005 vyjádřil takto: „*Občanské právo definuje věcné břemeno jako právo někoho jiného než vlastníka věci, které ho omezuje tak, že je povinen něco trpět, něčeho se zdržet nebo něco konat. Tzv. zákonná věcná břemena tento charakter mají také. Ostatně zákony, podle nichž vznikají, je tímto pojmem označují. Jejich režim však není zcela totožný s režimem smluvních věcných břemen, neboť se řídí speciální úpravou právních předpisů, které upravují činnosti, k jejichž provozování vznikly. Nejde však o úpravu komplexní, která by vylučovala použití obecné úpravy občanského práva o věcných břemenech. Proto pokud tyto speciální předpisy nemají zvláštní úpravu, řídí se jejich režim obecnou úpravou občanskoprávní.*“

⁹² Viz ustanovení § 1262 odst. 1 OZ.

⁹³ HANDRLICA, J.: *Služebnost inženýrské sítě*. Právní rozhledy 11/2013.

stanovené vyvlastňovacím orgánem dle znaleckého posudku pro předmětné rozhodnutí. V případě veřejnoprávního omezení vlastnického práva se výše náhrady stanoví formou přiměřené jednorázové náhrady.⁹⁴

C. SEA, EIA a IPPC

Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí č. 100/2001 Sb. vyžaduje v zákonem stanovených případech závazné stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí (dále také jen „stanovisko EIA“). Mezi náležitostmi oznámení a dokumentace nesmí chybět údaje o uvedení energetického zdroje včetně spotřeby energie. K záměrům, které vždy podléhají posouzení podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (**zařazované do kategorie I.**), patří celá řada záměrů přímo související s energetikou a nacházející se v různých fázích energetického řetězce. V první fázi energetického řetězce, tedy ve fázi získávání zdrojů, se nachází například těžba ropy a zemního plynu v minimálním denní množství stanovené zákonem, těžba černého uhlí v novém dobývacím prostoru či těžba uranu. Do druhé fáze patří výstavba elektroenergetických a plynových soustav o zákonem daných parametrech. Konkrétně se jedná o výstavbu nadzemních elektrických vedení o napětí vyšším než 110 kV a minimální délce 15 km, dálkových produktovodů o minimální délce 20 km a průměru nad 80 cm pro přepravu plynu, ropy, vodní páry či pro přepravu oxidu uhličitého a jeho následného ukládání do přírodních horninových struktur. Mezi zařízení pro výrobu energie, jež podléhají závaznému stanovisku EIA, řadíme zařízení ke spalování paliv s tepelným výkonem nad 200 MW, jaderné elektrárny. Stanovisko EIA je potřebné i pro čtvrtou fázi energetického řetězce, a to pro výstavbu zařízení určených pro zpracování vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva včetně vysoce aktivních radioaktivních odpadů. Stejně tak patří mezi záměry uvedené v kategorii I. úložiště oxidu uhličitého a zařízení pro konečné uložení či dlouhodobé skladování (nad 10 let) vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva. **Do kategorie II.**, tedy záměrů vyžadující zjišťovací řízení, spadá široké množství energetických zařízení. Měřítkem pro zařazení výroben energie do kategorie II. je jejich výkon. Nejnižší výkon je stanoven pro větrné elektrárny (od 500 kWe), následují vodní elektrárny (10 MWe) a nakonec zařízení ke spalování paliv (50 MW). U větrné elektrárny však vstupuje další možný parametr, která elektrárnu zařadí mezi zařízení vyžadující zjišťovací řízení, a to výška stojanu, konkrétně tedy s výškou od 35 metrů. Vedle vyjmenovaných výroben energie nalezneme v kategorii II. například elektrické vedení velmi vysokého napětí od 110 kV nespádající do kategorie I., produktovody s délkou nad 5 km a

⁹⁴ HANDRLICA, J.: *Služebnost inženýrské sítě*. Právní rozhledy 11/2013.

minimálním průměru 30 cm, zásobníky zemního plynu s kapacitou nad 10 tisíc kubických metrů, hloubkové vrty pro ukládání radioaktivního odpadu či geotermální hloubkové vrty u některých typů tepelných čerpadel. Předmětem posuzování vlivu koncepce na životní prostředí (tzv. „stanovisko SEA“) je také mnoho koncepcí z oblasti energetiky. **Tak např. státní energetická koncepce a územní energetická koncepce vždy naplní všechny zákonné znaky dle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.**⁹⁵ Vedle toho koncepce vyplývající z usnesení vlády jako státní surovinová politika či státní politika životního prostředí podléhají SEA, pokud naplní všechny znaky uvedené v zákoně o posuzování vlivů na životní prostředí.⁹⁶

Zákon č. 76/2002 Sb., o **integrované prevenci** ve své příloze č. 1 uvádí seznam průmyslových činností spjatých s energetikou. Těmi jsou spalování paliv v zařízeních o tepelném příkonu 50 MW a vyšším, rafinace minerálních olejů a plynů, výroba koksu a zplyňování nebo zkapaňování černého uhlí a jiných paliv v zařízeních o tepelném příkonu 20 MW a vyšším. Integrované povolení obsahuje také mj. opatření pro hospodárné využívání energie. Zákon o integrované prevenci nedopadá na znečištění a vypouštění radioaktivních látek do životního prostředí.

D. Zákon o urychlení výstavby

Dalším důležitým zákonem operujícím s liniovými stavby v materiálním slova smyslu je zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury. Tento zákon pracuje mj. s pojmem **energetická infrastruktura**, kterou definuje jako „stavby zařízení elektrizační soustavy a plynárenské soustavy podle jiného zákona zřizované ve veřejném zájmu, pokud nejsou v rozporu s platnou politikou územního rozvoje nebo zásadami územního rozvoje kraje.“⁹⁷ Nová definice od 1. ledna 2018 zpřesňuje stávající definici tím, že ji explicitně rozšiřuje o soustavy zásobování tepelnou energií a o stavby a zařízení ropodvodů a produktovodů. Jelikož pojmy jako elektrizační a plynárenská soustava či soustava zásobování tepelnou energií jsou definovány energetickým zákonem⁹⁸, lze snadno určit, které stavby patří do energetické infrastruktury. Od 1. ledna 2018 se dále na základě zákona č. 225/2017 Sb. zavádí výčtová definice **vybraných staveb energetické infrastruktury**, kterými jsou stavby a zařízení přenosové a přepravní soustavy, distribuční soustavy o napětí 110 kV včetně

⁹⁵ Ustanovení § 10a odst. 1 zákona č. 100/2001 Sb.

⁹⁶ DVOŘÁK, L.: *Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře Wolters Kluwer. s. 79.

⁹⁷ Ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 416/2009 Sb.

⁹⁸ Srovnaj ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) bod 4.; písm. b) bod 7. a konečně písm. c) bod 14. EZ.

transformovny 110 kV, vysokotlaké plynovody distribuční soustavy, ropovody a produktovody, zásobníky plynu a výroby elektriny s instalovaným výkonem 100 MW a vyšším. Pro tyto vybrané stavby bude možno vydat rozhodnutí **ve společném územním řízení a stavebním řízením** spolu s posuzováním vlivů na životní prostředí. Zákon dále zavádí povinnost umisťovat a vést elektroenergetická vedení na hladině velmi vysokého napětí 400 kV a vyšší v zastavěném území jako nadzemní. Tato novinka je reakcí na ustanovení § 24 odst. 1 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území. Dle tohoto ustanovení se rozvodná energetická vedení umisťují v zastavěném území pod zem. Nicméně na základě ustanovení § 26 vyhlášky ve spojení s ustanovením § 169 StavZ lze povolit výjimku. Pro výstavbu nadzemního vedení velmi vysokého napětí v zastavěném území bylo třeba žádat o výjimku. Zákodárce se tedy odvrátil od původního záměru a naopak stanovil u těchto typů vedení povinnost umisťování nad zem. **Zcela zásadním je vyloučení výjimky použití zákona o urychlení výstavby pro stavby uvedené v ustanovení § 16 odst. 2 písm. d) stavebního zákona.** Zákon o urychlení výstavby tedy bezvýjimečně dopadá na všechny stavby energetické infrastruktury. Dalším změnou je zavedení tzv. projektů společného zájmu energetické infrastruktury (tzv. PCI z angl. Project of Common Interest). Projekt společného zájmu je definován nařízením EP a Rady 347/2013/EU, kterým se stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě jako „projekt, který je nezbytný pro realizaci prioritních koridorů a oblastí energetické infrastruktury stanovených v příloze I nařízení a který je uveden na unijním seznamu projektů společného zájmu uvedeném v článku 3 nařízení“. Seznam projektů společného zájmu Evropskou komisí stanoven v roce 2013 a 2015. V současnosti je tedy platné **nařízení Komise (EU) 2016/89**, kterým se stanoví unijní seznam projektů společného zájmu. V roce 2017 se očekává stanovením již třetí fáze projektů společného zájmu.⁹⁹ Seznam projektů společného zájmu v České republice je zveřejněn na stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu.¹⁰⁰ Smyslem tohoto nového institutu je zrychlit významné energetické stavby. Tomu mají pomoci speciální procesní podmínky pro správní řízení. Zákon zavádí posouzení tzv. zralosti projektu, jehož smyslem je zjistit stav rozpracovaného projektu a rozsahu nutných podkladů pro žádost o komplexní rozhodnutí.¹⁰¹ Dotčené orgány mají jen 15 dní na sdělení svých stanovisek a jejich požadavků pro obsah žádosti o komplexní rozhodnutí. V případě nesdělení stanoviska dotčených orgánů ani v dodatečně patnáctidenní lhůtě se zavádí

⁹⁹ European Commission. Projects of common interest. [online].

¹⁰⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu. Projekty společného zájmu (PCI) v České republice. [online]. 13.7.2016.

¹⁰¹ Budoucí ustanovení § 5a až 5d zákona č. 416/2009 Sb.

nevyvratitelná domněnka souhlasu dotčeného orgánu. Pro výstavbu projektů společného zájmu se zavádí obligatorní společné územní a stavební řízení případně spolu s posouzením vlivů na životní prostředí. Novinkou je i poskytnutí předběžné informace stavebníkovi stavebním úřadem předem o podmínkách pro vydání společného povolení, dále se zavádí koordinované společné jednání dotčených orgánů pro zajištění závazných stanovisek.¹⁰² Zákon o urychlení výstavby zavádí speciální lhůty pro podání správních žalob, lhůty pro rozhodnutí soudu včetně řízení o opravných prostředcích proti rozhodnutí soudu.¹⁰³

E. Stavební zákon

Z hlediska procesu umístění a výstavby energetických infrastruktur je na začátku pomyslného řetězce **politika územního rozvoje**. V politice územního rozvoje se neumisťují stavby v území, nýbrž se jen vymezují plochy a koridory dopravní a technické infrastruktury mezinárodního a celostátního významu.¹⁰⁴ U zvláště významných staveb s mezinárodním přesahem budou určující projekty společného zájmu stanovené Evropskou komisí. Následují **zásady územního rozvoje** pořizované na úrovni krajů, jež vymezují plochy a koridory nadmístního významu včetně stanovení požadavků na jejich využití.¹⁰⁵ Na zásady územního rozvoje navazují územní plány obcí. Regulační plán se pořizuje pro vymezenou plochu území kraje, obce nebo vojenského újezdu, přičemž regulační plán v zastavěném území plní také ve vymezeném rozsahu roli realizačního nástroje. Výše uvedené územně-plánovací dokumentace spolu s politikou územního rozvoje řadíme mezi koncepční nástroje územního plánování. K realizačním nástrojům pak řadíme územní rozhodnutí včetně územního souhlasu, územního opatření a regulačního plánu.¹⁰⁶

Charakteristickým znakem výstavby energetické infrastruktury (s výjimkou budov) je zásadně absence stavebního řízení. **Stavební řízení se vyžaduje pouze u některých staveb energetické infrastruktury** (např. zásobníky plynu, výroby energie o minimálním instalovaném výkonu 20 kW). Například v odvětví elektroenergetiky stavební povolení ani ohlášení nevyžadují podzemní a nadzemní vedení přenosové a distribuční soustavy, rozvody tepelné energie, energetické přípojky a také výroby energie s instalovaným výkonem nepřevyšujícím 20 kW mimo stavby vodního díla.¹⁰⁷ Stavební zákon dále stanoví, že pro stavbu mohou být použity jen takové výrobky a materiály, které zaručí požadavky na úspory

¹⁰² Budoucí ustanovení § 2d zákona č. 416/2009 Sb.

¹⁰³ Ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 416/2009 Sb.

¹⁰⁴ Ustanovení § 32 odst. 1 písm. d) StavZ.

¹⁰⁵ Ustanovení § 36 odst. 1 StavZ.

¹⁰⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 206.

¹⁰⁷ Ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) bod 5., 7. a 9. StavZ.

energie.¹⁰⁸ **Ministerstvo pro místní rozvoj** vykonává působnost stavebního úřadu k vydání územního rozhodnutí u staveb energetické infrastruktury, zatímco **Ministerstvo průmyslu a obchodu** je příslušným úřadem ve stavebním řízení.¹⁰⁹ Od 1. ledna 2018 však působnost Ministerstva pro místní rozvoj v územním řízení přechází na Ministerstvo průmyslu a obchodu, resp. Ministerstvo průmyslu a obchodu bude stavebním úřadem příslušným pro vydání společného povolení ve společném územním a stavebním řízení. Z hlediska ochrany přírody a krajiny však zákon č. 225/2017 Sb. bohužel omezuje účast spolků v územním a stavebním řízení jako účastníků řízení. Od 1. ledna 2018 se budou moci spolky, jejichž předmětem činnosti je ochrana přírody a krajiny, účastnit pouze řízení dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.¹¹⁰ V řízení podle stavebního zákona, která se týkají jaderných zařízení, vydává závazné stanovisko Státní úřad pro jadernou bezpečnost.¹¹¹

Dle důvodové zprávy k zákonu č. 225/2017 Sb. nejsou v České republice nastaveny optimální podmínky pro výstavbu energetické infrastruktury. Největší úskalí jsou spatřována v oddalování ekonomických přínosů z realizace staveb energetické infrastruktury a neúměrnému oddalování výstavby z důvodu nutného zohlednění množství stanovisek, námitek a připomínek.¹¹² V důvodové zprávě je uváděna délka celého cyklu výstavby elektrického vedení o napětí nad 110 kV, které trvá 10 až 16,5 roku, přičemž změny politiky územního rozvoje trvá 1 až 4 roky, předpřípravná fáze 3 až 6 let, přípravní fáze 4 až 5 let a samotná realizace 1 až 2 roky.¹¹³ Obecně lze celý projekt rozdělit do několika fází, kdy časově nejdelší jsou právě přípravné fáze, které násobně převyšují samotnou fázi realizace.

Zákon č. 225/2017 Sb., jenž nabyde účinnosti 1. ledna 2018, významným způsobem novelizuje stavební zákon č. 183/2016 Sb. Z pohledu energetiky je nejvýznamnější zavedení společného územního a stavebního řízení u staveb vymezených v ustanovení § 16 odst. 2 písm. d) stavebního zákona spolu s institutem **společného povolení**.¹¹⁴ Definicí společného povolení je „*povolení, kterým se stavba umísťuje a povoluje*“.¹¹⁵ Seznam staveb uvedených

¹⁰⁸ Ustanovení § 156 StavZ.

¹⁰⁹ Ustanovení § 13 odst. 2 a § 16 odst. 2 písm. d) StavZ.

¹¹⁰ Budoucí ustanovení § 70 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb.

¹¹¹ Ustanovení § 208 písm. q) a § 228 AtomZ.

¹¹² Sněmovní tisk č. 927, s. 170.

¹¹³ Jako ilustrativní příklad pro realizaci projektu v oblasti elektroenergetiky se v důvodové zprávě uvádí výstavba nového profilu 400 kV přenosové soustavy mezi stávajícími rozvodnami 400 kV Krasíkov a Horní Životice. V roce 2004 byla provedena územně technická studie. V roce 2005 následně dokumentace hodnocení vlivů na životní prostředí EIA. Záměr výstavby se následně promítnul v Politice územního rozvoje 2008 a v Zásadách územního rozvoje Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Až v roce 2014 začíná realizace stavby, jež bude dokončena v průběhu roku 2017. Blíže viz sněmovní tisk č. 927 ze dne 3. října 2016, s. 367.

¹¹⁴ Budoucí ustanovení § 94j StavZ.

¹¹⁵ Budoucí ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) StavZ.

v ustanovení § 16 odst. 2 písm. d) StavZ se částečně překrývá se seznamem staveb uvedených v definici energetické infrastruktury dle zákona o urychlení výstavby. Zjednodušeně se dá říci, že se jedná o nejdůležitější energetická zařízení, jejichž provoz má celostátní charakter. Dle současného znění stavebního zákona je možné vést společné územní a stavební řízení dle ustanovení § 94a stavebního zákona za jednoznačných podmínek v území, což představuje zejména vydání územního nebo regulačního plánu pro dané území. Další podmínkou je příslušnost stavebního úřadu k vedení územního i stavebního řízení.¹¹⁶ Od 1. ledna 2018 bude tedy možno vést společné územní a stavební řízení i u staveb uvedených v ustanovení § 16 odst. 2 písm. d) stavebního zákona, u kterých bude příslušným úřadem pro vedení společného řízení Ministerstvo průmyslu a obchodu. Nutno dodat, že u vybraných staveb energetické infrastruktury, které nevyžadovaly stavební povolení ani stavební ohlášení, nebude mít výše uvedená změna významný dopad v praxi. Zásadní novinkou je zavedení územního řízení s posouzením vlivů na životní prostředí a společného územního a stavebního řízení s posouzením vlivů na životní prostředí.¹¹⁷ Tato řízení budou existovat vedle stávajících oddělených řízení. Pro spojení těchto řízení se zavádí také pojem **koordinované řízení**.¹¹⁸

I.4 Složky životního prostředí ve vztahu k energetice

Ochranou složek životního prostředí rozumíme ochranu ovzduší a ozónové vrstvy Země, vody, půdy, lesa, přírody a krajiny, rostlinstva a živočišstva. Mezi složky životního prostředí nejvíce ohrožené energetickou činností patří ovzduší, potažmo klimatický systém Země. Zcela logicky, protože v současné době stále převažuje získávání energie spalováním fosilních paliv. V dopravě, která s energetikou v širším smyslu také souvisí, pak spalovací motory, jakožto hlavní pohon pro vozidla, stále jasně dominují. Rozmach solárních panelů na zemědělské půdě v letech 2009 a 2010 měl za následek i přijetí zákona č. 402/2010 Sb., který mj. novelizoval zákon č. **334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu**. Výsledkem této novely bylo zvýšení odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, jež mělo být jedním z nástrojů, který měl omezit výstavbu velkých solárních parků na zemědělské půdě. Za zmínku stojí nová pravomoc Ministerstva životního prostředí týkající se projektů společného zájmu, které bude udělovat souhlas s odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu.¹¹⁹ Výrobní energie potřebují různou velikost plochy pro provoz elektrárny o

¹¹⁶ Ustanovení § 78 odst. 3 StavZ. Dále viz důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 927/0. [online]. 2016, s. 125.

¹¹⁷ Budoucí ustanovení § 94a a § 94q StavZ.

¹¹⁸ ŠTĚPÁNKOVÁ, Z.: Novela stavebního zákona. [online]. In *Stavitel*. 2017.

¹¹⁹ Budoucí ustanovení § 17 písm. o) zákona č. 334/1992 Sb.

určitém instalovaném výkonu. Vezme-li elektrárnu s instalovaným výkonem 1 GW, potřebuje elektrárna využívající jádro plochu o velikosti 0,24-4 km², uhlí o velikosti 0,85-1,5 km², plyn o velikosti 0,16-0,25 km², sluneční energie o velikosti 20-50 km², vítr o velikosti 50-150 km².¹²⁰ Pokud nepočítáme možnosti umístění fotovoltaických panelů na střechy budov, je nasnadě, že valná většina této plochy zaobírá půdu. Čím větší zabraná plocha půdy, tím horší vliv na životní prostředí. Níže bude pozornost věnována třem složkám životního prostředí nejvíce se prolínající s energetikou, a to ovzduší, voda, příroda a krajina.

I.4.1 Ovzduší

V této části práce se budu zabírat některými ustanoveními zákona o ochraně ovzduší včetně problematiky nízkoemisních a biopaliv. Emisním povolenkám, které jsou spjaty s ochranou ovzduší, je ze systematického hlediska věnována pozornost v rámci ekonomických nástrojů u podporované výroby energie. S ochranou ovzduší je spjata řada dalších souvisejících otázek a ustanovení. Výše bylo již např. zmíněno osvobození vozidel využívající elektrický nebo hybridní pohon od silniční daně.

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší ukládá povinnost využívat u nových staveb pro vytápění teplo ze soustavy zásobování tepelnou energií. Využívat stacionární zdroj pro vytápění je možné jen, pokud to energetický posudek doporučí jako jediné ekonomicky vhodné řešení. Zákon o ochraně ovzduší přímo zakazuje spalování hnědého uhlí ve stacionárních zdrojích o tepelném příkonu 300 kW a nižším. Porušení této povinnosti je přestupkem, jenž je sankcionován pokutou ve výši 50 tisíc Kč. Zákon o ochraně ovzduší dále stanovuje povinnost zajištění minimálního množství biopaliv v pohonných hmotách pro dopravní účely za každý kalendářní rok včetně kritérií udržitelnosti biopaliv. Mezi některé povinnosti stanovené pro dodavatele pohonných hmot patří postupné snižování emisí skleníkových plynů na jednotku energie pohonné hmoty postupně do roku 2020 až o 6 %.¹²¹ Dále je třeba se zmínit o ustanovení § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší, jež vzbudilo velkou odezvu i mezi širokou veřejností. Toto ustanovení totiž stanovuje vlastníkům či uživatelům rodinných domů (případně také bytů či staveb pro rodinnou rekreaci) v zákonem stanovených případech povinnost umožnit kontrolujícímu orgánu vstoupit do jeho obydlí, resp. **ke spalovacímu stacionárnímu zdroji, jenž je předmětem kontroly**. Nutno dodat, že tato krajní možnost má následovat až v případě opakovaného porušování povinností stanovených zákonem o ochraně ovzduší (zejména dodržování emisních limitů, přípustné

¹²⁰ DRÁBOVÁ, D.: Rizika a přínosy jaderné energetiky. In *PRO-ENERGY magazín*. [online]. 2007.

¹²¹ Blíže viz ustanovení § 19 a násl. zákona č. 201/2012 Sb.

tmavosti kouře). Ústavní soud ve svém nálezu z 25. července 2017 vedeným pod sp. zn. Pl. ÚS 2/17 zastal názor, že výše zmíněné ustanovení zákona o ochraně ovzduší není v rozporu s nedotknutelností obydlí dle Listiny základních práv a svobod. Konkrétně uvedl: „*V kombinaci s existencí dostatečných procesních záruk ochrany domovní svobody se Ústavnímu soudu nejeví toto omezení domovní svobody jako nepřiměřené. Napadená právní úprava ji totiž omezuje pouze mírně, současně však podstatně uspokojuje zájem na ochraně zdraví jiných osob a jejich práva na příznivé životní prostředí. Nad tímto zájmem ochrana nedotknutelnosti obydlí provozovatelů spalovacích stacionárních zdrojů nepřevažuje*“. Z hlediska životního prostředí toto nové ustanovení zákona o ochraně ovzduší dokazuje celospolečenskou tendenci na vzrůstajícím zájmu na ochranu ovzduší. Nutno dodat, že vedle veřejnoprávní cesty se lze bránit bezohlednému chování sousedů také cestou soukromoprávní.

Krajský úřad vydává závazné stanovisko k umístění a provedení stavby vyjmenovaných stacionárních zdrojů v příloze č. 2 zákona. Přísnější náležitosti v žádosti žadatele o vydání závazného stanoviska stanovuje zákon pro spalovací stacionární zdroje o elektrickém výkonu 300 MW a vyšším. Konkrétně se jedná například o posouzení vhodných úložišť oxidu uhličitého či o proveditelnost vybavení zařízení pro zachytávání oxidu uhličitého. Práva a povinnosti provozovatelů těchto zařízení jsou dále stanovena v zákoně č. 85/2012 Sb., o ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur. Tento zákon transponuje směrnici EP a Rady 2009/31/ES o geologickém ukládání oxidu uhličitého. Smyslem procesu ukládání oxidu uhličitého do země je zabránění úniku tohoto skleníkového plynu do atmosféry. Zákon o ochraně ovzduší dále ve své příloze č. 2 **vyjmenovává stacionární zdroje** využívané v energetice a dle jejich charakteristiky je člení do třech kategorií – A, B a C. Na základě těchto kategorií je pak vyžadován různý administrativní nástroj potřebný pro jejich provoz. Těmito opatřeními jsou zpracování rozptylové studie, uložení kompenzačního opatření a vydání povolení k provozu. Obsahové náležitosti žádosti o povolení provozu stanoví příloha č. 7 zákona o ochraně ovzduší. Mezi ty nejdůležitější náležitosti patří zpracování projektové dokumentace včetně technické zprávy, návrh provozního řádu, specifikace všech znečišťujících látek, které budou vypouštěny při provozu stacionárního zdroje či vyhodnocení možnosti kombinované výroby elektřiny a tepla včetně využití získaného tepla. Zatímco např. pro spalování v plynových turbínách o tepelném příkonu od 0,3 MW do 5 MW je vyžadována pouze rozptylová studie, u turbíny o výkonu vyšším než 5 MW je zapotřebí získání povolení k provozu včetně uložení kompenzačního

opatření. Plynové turbíny o tepelném výkonu do 0,3 MW včetně nepatří mezi vyjmenované stacionární zdroje a nevztahují se tedy na ně výše uvedené povinnosti.

A. Biopaliva

S energetickým právem a ochranou ovzduší souvisí i **problematika biopaliv**. Nevýhodou současných zdrojů fosilních paliv využívaných v dopravě je zejména uvolňování výfukových plynů, které obsahují množství škodlivých látek pro životní prostředí včetně lidského organismu. Mnohé z těchto plynů řadíme také mezi tzv. skleníkové plyny, jež se hlavní měrou zasazují o globální změnu klimatu. Skleníkové plyny je možno definovat jako plyny obsažené v zemské atmosféře, přírodní i antropogenního původu, jež absorbují a odrážejí infračervené záření.¹²² Tomuto vymezení odpovídá i ustanovení § 2 písm. b) zákona o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, jež definuje skleníkový plyn jako „oxid uhličitý, methan, oxid dusný, chlorfluorderiváty uhlovodíků, perfluorované deriváty uhlovodíků, hexafluorid sírový a jiné plynné složky atmosféry, přírodní i antropogenní, které absorbují a opětovně vyzařují infračervené záření“. Evropská agentura pro životní prostředí (tzv. EEA) každoročně vydává statistiky o množství uvolňovaných skleníkových plynů v celé Evropské unii včetně jednotlivých členských států.¹²³ Evropská agentura pro životní prostředí je agenturou Evropskou unie zřízenou v roce 1990 na základě Nařízení Rady (EHS) 1210/90, jejíž hlavní náplní je poskytování nezávislých informací o životním prostředí. Biopaliva jsou definována zákonem č. 311/2006 Sb., o pohonných hmotách a čerpacích stanicích pohonných hmot (dále také jen „zákon o pohonných hmotách“) jako „kapalná nebo plynná paliva určená k použití v dopravě a vyráběné z biomasy“ a doslova tak odpovídá definici směrnice EP a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (dále také jen „směrnice 2009/28/ES“). Stejnou definici uvádí i prováděcí právní předpis tohoto zákona, vyhláška č. 133/2010 Sb., o jakosti a evidenci pohonných hmot. Zákon o pohonných hmotách tak řadí biopaliva mezi tzv. alternativní paliva, spolu s např. stlačeným a zkapalněným zemním plynem (CNG, resp. LNG) biometanem, elektřinou a vodíkem. Alternativními palivy se rozumí paliva nahrazující zčásti zdroje fosilní ropy využívanou v dopravě. Dle druhu biopaliv je lze kategorizovat do tzv. **generací biopaliv**. Do první generace patří biopaliva vyráběná ze zemědělských plodin (např. obilí, olejniny, cukrová řepa, třtina, kukuřice). Nevýhoda těchto biopaliv je zřejmá, a to zábor půdy na úkor pěstování plodin pro potravinářské účely. V České republice se nejvíce

¹²² European Environment Agency. Greenhouse gas emission trends. [online]. 28.6.2016.

¹²³ European Environment Agency. EEA greenhouse gas - data viewer. [online]. 6.6.2017.

využívá tzv. řepkový olej. Druhá generace biopaliv je vyráběna z odpadní biomasy a energetických plodin, mezi které řadíme např. odpadní dřevo, odpadní rostlinné oleje a živočišné tuky. Třetí generaci biopaliv představují vodní řasy. Čtvrtá generace představuje již bakteriemi geneticky upravená biopaliva.¹²⁴ V praxi se většina z nás při tankování na benzinové pumpě setkala s označením E85, což v překladu znamená složení 85 % z bioetanolu a 15 % z Naturalu 95.¹²⁵ Toto označení předepisuje jako povinnost zákon o pohonných hmotách provozovatelům čerpacích stanic i výrobcům a distributorům pohonných hmot. V oblasti biopaliv se setkáváme i dalším administrativním nástrojem v podobě zajištění minimálního množství biopaliv za kalendářní rok dle zákona o ochraně ovzduší. Z koncepčních nástrojů zmiňme Víceletý program podpory dalšího uplatnění udržitelných biopaliv v dopravě na období 2015 – 2020 v rámci gesce Ministerstva zemědělství.

B. Nízkoemisní zóny

Významnou pravomoc přinesl obcím zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, který ve svém ustanovení § 14 upravuje podmínky stanovení nízkoemisních zón. Česká republika zavádí model, který je systémem plaket a zařazování vozidel do jednotlivých emisních tříd, velmi podobný již zavedeným nízkoemisním zón v Německu (tzv. *Umweltzone*).¹²⁶ Rada obce je oprávněna opatřením obecné povahy v přenesené působnosti stanovit zónu s omezením provozu silničních motorových vozidel neboli nízkoemisní zónu. V opatření obecné povahy vymezující území nízkoemisní zóny je nutno stanovit emisní kategorii vozidel, která mají povolen vjezd včetně způsobu označení vozidla. Podmínky stanovení emisní kategorie upravuje nařízení vlády č. 56/2013 Sb., o stanovení pravidel pro zařazení silničních motorových vozidel do emisních kategorií a o emisních plaketách. Významnou změnou v procesu přijetí opatření obecné povahy je nemožnost podat námitky a stanovení účinnosti nejdříve 12 měsíců ode dne jeho oznámení veřejnou vyhláškou. Dosud však v České republice žádná nízkoemisní zóna nebyla stanovena. Zákon o ovzduší dále stanoví **obligatorní a fakultativní výjimky v nízkoemisních zónách**. Ex lege je vždy povolen vjezd vozidel uvedených v příloze č. 8 zákona o ovzduší, mezi která logicky patří vozidla integrovaného záchranného systému či vojenská vozidla. Dále sem patří vozidla určená k odstranění závad plynovodů, elektrických sítí a rozvodů soustav zásobování tepelnou energií. Nepříliš opodstatněným je dle mého názoru zařazení výjimky pro vozidla veřejné

¹²⁴ Nazeleno.cz. Biopaliva. [online].

¹²⁵ WEISS, I., SVOBODOVÁ, J.: *Biopaliva – jejich výhody a nevýhody*. [online]. 2014.

¹²⁶ MORÁVEK, J., TOMÁŠKOVÁ, V., BERNARD, M., VÍCHA, O.: *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 167.

linkové dopravy, vozidla k přepravě komunálního odpadu či vozidla držitele poštovní licence určených k přepravě poštovních zásilek. Fakultativním opatřením v nízkoemisních zónách je možnost udělení dočasných či trvalých individuálních výjimek, o kterých rozhoduje obecní úřad obce či možnost omezení vjezdu vozidel s emisní plaketou v případě smogové situace.

C. Elektromobilita

Zákon č. 152/2017 Sb.¹²⁷, jenž novelizoval zákon č. 311/2006 Sb., o pohonných hmotách, přináší významné novinky v oblasti elektromobilů. Jednak se zavádí **definice elektrického vozidla**, kterým je „*motorové vozidlo s pohonem zahrnujícím alespoň jedno neperiferní elektrické zařízení jako měnič energie s elektricky dobíjeným systémem ukládání energie, který je možno dobíjet externě*“. Tento zákon také reguluje tzv. **dobíjecí stanice**. Zákonodárce rozlišuje běžné a vysoce výkonné dobíjecí stanice. Již z názvu je patrné, že dobíjecí stanice jsou rozlišeny podle jejich výkonu. Vysoce výkonnou dobíjecí stanicí je stanice s možným přenosem elektřiny do elektromobilu s výkonem vyšším než 22 kW. Dále zákon zavádí a definuje pojem **veřejně přístupné dobíjecí stanice**, která zjednodušeně řečeno slouží veřejnosti. Stát motivuje majitele vozidel, aby postupně přecházeli k používání aut s nízkou produkcí emisí oxidu uhličitého, elektromobilů a hybridních aut také tím, že se zavádí státní příspěvek při vyřazení autovraku.¹²⁸ Významným koncepčním nástrojem v oblasti elektromobility je **Národní akční plán čisté mobility** z roku 2015.

V současné době se podpora elektromobilů na našem území projevuje víceméně jen u osvobození od silniční daně či dotacemi z programu Nízkouhlíkové technologie – Elektromobilita v rámci Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014-2020.¹²⁹ Za podmínek uvedených v programu lze získat podporu na pořízení elektromobilů a nabíjecích stanic. Jedna z omezujících podmínek stanoví, že projekt nebude podpořen na území hlavního města Prahy, doslova „*Rozhodující pro posouzení místní přijatelnosti není sídlo žadatele (příjemce), nýbrž skutečné místo realizace projektu*“.¹³⁰ Jak je právně ošetřeno posouzení skutečného místa projektu v případě pořízení (a provozování) elektromobilů, není zřejmé. Jsou tu však náznaky, že by se v blízké době přidala některá další opatření. Jeden z návrhů v připravovaném Akčním plánu o budoucnosti automobilového

¹²⁷ Zákon č. 152/2017 Sb. transponuje směrnici EP a Rady 2014/94/EU o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva.

¹²⁸ Ustanovení § 37d odst. 1 a 2 zákona č. 185/2001 Sb.

¹²⁹ Dotace na elektromobily byly také poskytovány v rámci programu Ministerstva životního prostředí pro obce a kraje již ke konci roku 2016. Blíže viz Ministerstvo životního prostředí. 100 milionů pro obce a kraje na ekologická auta. Ministr Brabec zahájil příjem žádostí a podepsal memorandum s výrobcí aut, plynaři a energetiky. [online]. 10.11.2016.

¹³⁰ Výzva III programu podpory Nízkouhlíkové technologie – Elektromobilita. [online].

průmyslu v České republice počítá s osvobozením od poplatku za dálniční známky či se zrychleným odepisováním pro podnikatele.¹³¹ V Rakousku a Německu jsou již běžné dotace na elektromobily pro širokou veřejnost. Uvažuje se i zavedení administrativního nástroje v podobě vizuálního odlišení poznávací značky pro elektromobily, které umožní některé výhody jako např. jízda v autobusovém pruhu atd.¹³² Evropská komise chce budovat silniční dopravu na principu znečišťovatel platí, jež má realizován pomocí nástroje silničních poplatků. Vedle toho se plánuje vyšší využití železnic¹³³ a vnitrozemských vodních cest. Cílem Evropské unie je hrát vedoucí roli v rozvoji elektromobilů a bateriových úložišť.¹³⁴ Evropská komise plánuje promítnout snahu o vyšší využívání elektromobilů i do sektoru stavebnictví. Jedním z předkládaných návrhů je vytvoření povinné jedné dobíjecí stanice na každých deset parkovacích míst v nebytových budovách.¹³⁵ Trend vzrůstajících dotací do elektromobility¹³⁶ v České republice potvrzuje i nedávné schválení státní podpory Evropskou komisí.¹³⁷

I.4.2 Voda

Základní povinnosti každého, kdo nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami je nezneškodnocování jejich energetického potenciálu.¹³⁸ Mezi základními administrativní nástroje patří **povolení pro využití energetického potenciálu** povrchových vod či k čerpání povrchových nebo podzemních vod za účelem získání tepelné energie. V případě povolení pro využití energetického potenciálu povrchových vod u významných vodních toků nastupuje ve vyhrazených případech zvláštní působnost krajského úřadu jako vodoprávního úřadu. Krajský úřad má dále pravomoc povolovat vypouštění odpadních vod z jaderných elektráren do povrchových vod. Povolení pro nakládání s povrchovými vodami k energetickým účelům

¹³¹ ČTK. Elektromobily asi dostanou v Česku další podporu, jejich majitelé by nemuseli mít dálniční známku. [online]. 14.8.2017.

¹³² Nachrichten.at. Elektroautos: 4000 Euro Kaufprämie soll Privaten Anreiz bieten. [online]. 24.11.2016.

¹³³ Podpora využívání železniční dopravy je podporována např. známou iniciativou Shift2Rail, jejímž cílem je vytvoření jednotného evropského železničního systému, který zaručí zvýšené využívání vlaků jako dopravního prostředku v Evropské unii, viz Shift2Rail. [online].

¹³⁴ European Commission. Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy. [online]. 2015.

¹³⁵ DENKOVÁ, A.: *Garáž s připravenou nabíječkou. Evropská směrnice tlačí na rozvoj infrastruktury pro elektromobily*. [online]. 27.6.2017.

¹³⁶ Alespoň ve zkratce uvedu, že také oblast elektromobility není ve vztahu k životnímu prostředí v širším smyslu plně nezávadná. Pro výrobu baterií jsou potřeba vzácné kovy, jež jsou celosvětově nedostatkovým zbožím. Jedním z těchto kovů je také lithium, s jehož těžbou se plánuje také v České republice. Viz Akademie věd České republiky. Potenciál těžby lithia v ČR. [online]. 17.10.2016.

¹³⁷ European Commission. State aid: Commission approves €45 million Czech support scheme for refuelling and recharging stations for low emission vehicles. [online]. 11.8.2017.

¹³⁸ Ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb.

je vydáváno na dobu minimálně 30 let.¹³⁹ Takto dlouhá minimální doba nachází své opodstatnění proto, že výstavba vodních elektráren je nákladově náročnou investicí, jež má dlouhodobou návratnost. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (dále také jen „vodní zákon“) stanoví podmínky pro prodloužení stávajícího povolení. Zatímco k využívání energetického potenciálu podzemních vod bez jejich odběru či čerpání není žádné povolení třeba. Zákonodárce tedy striktně rozlišuje povolovací režim u využívání energetického potenciálu povrchových a podzemních vod. Mírnější formu administrativního nástroje v podobě souhlasu vodoprávního úřadu vyžadují vrty pro využívání podzemních vod k energetickým účelům (typicky pro tepelná čerpadla). Vyjádření, které není rozhodnutím ve správním řízení, představuje nejmírnější formu administrativního nástroje vodoprávního úřadu. Každý má tedy právo na vyjádření vodoprávního úřadu k plánovanému záměru, jenž byl mohl ovlivnit energetický potenciál povrchových nebo podzemních vod. Vodní elektrárny podléhají navíc evidenci v katastru nemovitostí. Mezi ekonomické nástroje řadíme poplatky za odběry vody k získání tepelné energie. Naopak pro vypouštění vod za účelem získání tepelné energie osvobozuje zákon od poplatků. Vodní zákon dále stanovuje výjimku pro malé vodní elektrárny (o instalovaném výkonu do 10 MWe), které se nemusejí podílet na úhradě nákladů spojených s údržbou vodního díla. Stavby k využití vodní energie a energetického potenciálu řadí vodní zákon mezi **vodní díla**.¹⁴⁰ Rozlišujeme stavby průtočné, akumulární a přečerpávací vodní elektrárny.¹⁴¹ Zákon však dále negativně vymezuje vodní díla v tom smyslu, že mezi ně nepatří vrty využívané pro energetické účely podzemních vod, pokud se jimi nečerpají nebo neodebírají podzemní vody.¹⁴² A contrario tedy platí, že vrty využívané k čerpání nebo odběru podzemních vod patří mezi vodní díla.

I.4.3 Ochrana přírody a krajiny

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ukládá **všem osobám** v rámci obecné ochrany rostlin a živočichů postupovat v energetice tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a úhynu živočichů, pokud tomu lze pomocí ekonomicky i technicky dostupnými prostředky zabránit. Nadto doplňuje toto obecné ustanovení povinnost budování nadzemních vedení **vyššího napětí**¹⁴³ **zabezpečení ochrannými prostředky**,

¹³⁹ Ustanovení § 9 odst. 6 zákona č. 254/2001 Sb.

¹⁴⁰ Ustanovení § 55 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb.

¹⁴¹ HORÁČEK, Z., KRÁL, M., STRNAD, Z., VYTEJČKOVÁ, V.: *Vodní zákon*. III. vydání s aktualizovaným podrobným komentářem po roce účinnosti nového občanského zákoníku k 15.3.2015. Praha. Soudy. 2015, s. 162.

¹⁴² Ustanovení § 55 odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb.

¹⁴³ Argumentem a minori ad maius dospějeme k tomu, že tato povinnost se týká i vedení velmi vysokého napětí.

kteřé zabrání usmrcování ptáků elektrickým výbojem.¹⁴⁴ Těmito ptáky jsou především dravci¹⁴⁵ a obzvláště rizikovým druhem jsou sokol stěhovavý, káně lesní, raroh velký, luňák červený, poštolka obecná. Komentářová literatura správně odkazuje na zpřesňující ustanovení energetického zákona, které stanoví povinnost provozovatelům distribučních sítí instalovat technická opatření k ochraně ptactva na nově instalovaných požárech včetně výměny stávajících požárů. Nesplnění této povinnosti je přestupkem dle energetického zákona. Přechodné ustanovení zákona č. 158/2009 Sb. ukládá provozovatelům distribuční soustavy instalovat ochranná opatření i na stávajících vedení vysokého napětí do konce roku 2024.¹⁴⁶ Problematika úhynu ptactva se datuje z konce 70. let dvacátého století, kdy tehdejší nevodivé dřevěné sloupy byly nahrazeny konzolami na betonových sloupech. Postupem času se testovala celá řada metod, které měly představovat účinnou ochranu před elektrickým výbojem. Zkoušely se vodorovné tyče ve vzdálenosti 50 cm nad vrcholem izolátorů, nakonec se osvědčily plastové doplňky konstrukcí vedení.¹⁴⁷ Vedle zasažení elektrickým proudem ohrožuje ptactvo i náraz do drátů vedení, přičemž jedním z ochranných opatření je lepší vizualizace vodičů pomocí závěsných značek. Ministerstvo životního prostředí na konci roku 2016 vydalo metodický pokyn pro zajištění ochrany ptáků před úrazy na elektrických vedeních. Orgány ochrany přírody by měly při posuzování vhodnosti výstavby elektrického vedení přenosové nebo distribuční soustavy vycházet ze *Seznamu bezpečných konstrukcí a řešení z hlediska ochrany ptáků před úrazem elektrickým proudem*.¹⁴⁸ Nadzemní elektrické vedení přenosové a distribuční soustavy vedle úhynu ptáků také významně ovlivňuje krajinný ráz. Tato vedení často **fragmentují** krajinu včetně tažných koridorů ptáků. Fragmentace je o to více patrná a závažná na území národních parků a chráněných krajinných oblastí, kde se výrazně snižuje estetická hodnota krajinného rázu. Při projektování nových elektrických vedení je tedy třeba klást důraz na minimalizaci zásahů do krajinného rázu, a pokud možno se vyhnout zejména zvláště chráněným územím. Vybudování podzemního vedení je sice finančně mnohem náročnější, nicméně v některých nevyhnutelných případech výstavby elektrického vedení by tato možnost měla být zvažována.

¹⁴⁴ Pro informaci je vhodné doplnit, že jen provozovatel distribuční soustavy ČEZ Distribuce, a.s. spravuje vedení vysokého napětí v 26 vyhlášených ptačích oblastech soustavy NATURA 2000, což představuje přes tři tisíce kilometrů vedení v těchto oblastech. Viz ČEZ Distribuce. Pro ptactvo bude bezpečných dalších 498 sloupů elektrického vedení. [online].

¹⁴⁵ Malí ptáci ohroženi nejsou z důvodu malého rozpětí křídel, a tudíž uzavření elektrického okruhu dotykem jejich křídel v podstatě nehrozí.

¹⁴⁶ STEJSKAL, V.: *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 79.

¹⁴⁷ Skupina ČEZ. Ochrana a podpora fauny. [online].

¹⁴⁸ Ministerstvo životního prostředí. Metodické pokyny a návody. In *Věstník Ministerstva životního prostředí*, ročník XXVI, částka 10. [online]. 2016. Seznam bezpečných konstrukcí je uveden zde: <http://www.ochranaprirody.cz/metodicka-podpora/stanoviska-k-bezpecnosti-elektrickeho-vedeni/>.

Problematika energetiky a ptactva se také vyskytuje **u větrných elektráren**, kde je ptactvo ohroženo fyzickým střetem s konstrukcí větrných elektráren. **Povolení ke kácení dřevin** není potřeba u odstraňování dřevin ochranného pásma zařízení elektrizační a plynárenské soustavy. V tomto případě mírnější administrativní nástroj v podobě oznámení, které musí být oznámeno orgánu ochrany přírody a krajiny nejméně 15 dní předem. Orgán ochrany přírody může i v tomto případě kácení zakázat, pokud to odporuje požadavkům na ochranu dřevin.¹⁴⁹ Zvláštností je i ustanovení, které se týká konkrétního subjektu, provozovatele elektrárny ve Vranově nad Dyjí, která je povinen zabezpečit „*ekologicky únosný režim průtoků v řece Dyji*“. Provozovatelé energetických soustav se mohou při plnění jejich úkolů pohybovat mimo cesty nebo trasy v klidových územích národního parku, stejně tak mohou vjíždět motorovými vozidly mimo silnice a místní komunikace vyhrazené orgánem ochrany přírody a krajiny na území národních parků mimo zastavěná území.¹⁵⁰ Výstavba větrných elektráren je často předmětem posuzování s ochranou **krajinného rázu**. Trubkové věže totiž dosahují u některých typů výšky až 90 metrů a délka listů rotoru se pohybuje mezi 20 až 40 metry.¹⁵¹ S ochranou krajinného rázu souvisí i deklaratorní ustanovení § 1 zákona o ochraně přírody a krajiny, které vyjadřuje potřebu zohlednění hospodářských, sociálních a kulturních potřeb obyvatel. K této problematice se vyjádřil také Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí vedeném pod sp. zn. 2 As 35/2007-75, kde přímo uvádí, že „*Ekonomický přínos může odůvodnit zásah do krajinného rázu, avšak nikoliv zásah excesivní. Opačný výklad by byl popřením zákona.*“ Toto ustanovení však není podmínkou pro to, aby orgán ochrany přírody musel v řízení o umístění větrných elektráren zohlednit i znalecký posudek dovozující ekonomický přínos stavby využívající obnovitelné zdroje energie.¹⁵²

Orgán ochrany přírody je dále oprávněn zakázat činnost, jež způsobuje nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody. Vedle zákazu, může orgán ochrany přírody stanovit podmínky pro výkon povolené činnosti.¹⁵³ Zákon stanoví, že tato možnost orgánu ochrany přírody neplatí, pokud je již vydáno rozhodnutí povolující činnost, které již

¹⁴⁹ Dle ustanovení § 23 a 24 elektrizačního zákona č. 79/1957 Sb. byli vlastníci pozemků na náklad energetických podniků povinni pokácet dřeviny ke stavbě energetického díla, přičemž nebyl brán ohled na životní prostředí, ale pouze mělo být šetřeno práv vlastníků nemovitostí. Podobné ustanovení obsahovalo i ustanovení § 22 plynárenského zákona č. 67/1960 Sb. při provádění staveb a provozu plynovodních sítí.

¹⁵⁰ Ustanovení § 16 odst. 2 písm. l) a § 17 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb.

¹⁵¹ VOBOŘIL, D.: *Větrné elektrárny – princip, rozdělení, elektrárny v ČR*. [online]. 28.2.2015.

¹⁵² STEJSKAL, V.: *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 4-5.

¹⁵³ Ustanovení § 66 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.

nabylo právní moci. Ačkoliv je tento korektiv v odborné literatuře podroben kritice.¹⁵⁴ Jako příklad lze uvést provoz vodní elektrárny, který by mohl zadržováním a odběrem vody způsobit nedovolenou změnu chráněných částí přírody. Podstatným znakem je, že nemusí dojít k prokázané změně, postačí možnost ohrožení a vzniku této změny.¹⁵⁵

I.5 Shrnutí

Principy a nástroje ochrany životního prostředí jsou v celém energetickém řetězci hojně zastoupeny. Ukazuje se, že každá oblast řetězce je specifická a životní prostředí ohrožuje a poškozuje jiným způsobem. Na tyto odlišnosti reaguje i právní úprava, ve které nalézáme rozdílné principy a nástroje ochrany životního prostředí podle typu stádia energetického řetězce. Jeden základní princip se však vyskytuje ve všech stádiích energetického řetězce, a tím je princip trvale udržitelného rozvoje. Energetika zasahuje do všech složek ochrany životního prostředí. Nejzranitelnější složkou životního prostředí je ovzduší, a s tím související klimatický systém Země, což je způsobeno stále majoritním zastoupením fosilních paliv v energetických mixech států. Již z obsahu veřejnoprávních předpisů je patrná vzájemná provázanost energetiky a životního prostředí. Energetické právo by mělo regulovat chování osob k využitelné energii tak, aby se využívala energie šetrná k životnímu prostředí.

Výrazné mezery v právní úpravě energetického práva shledávám v nedostatečné a nejednotné právní terminologii klíčových energetických pojmů. **Veřejnoprávní předpisy by měly definovat pojmy jako jsou liniové stavby, inženýrské sítě.** Používání těchto pojmů bez legální definice ve vícero předpisech způsobuje výkladové problémy. Pozitivním se jeví zpřesnění definice energetické infrastruktury v budoucím znění zákona o urychlení výstavby. Také soukromoprávní předpisy pracují s pojmoslovím i obsahem právních institutů a právních vztahů v energetickém právu. Ukazuje se totiž, že i v soukromoprávní regulaci není možno ignorovat specifika energetické oblasti. Proto se mi na základě znalostí všech souvislostí energetického práva, jež zasahuje do soukromoprávní oblasti, jeví právní norma vyjádřená v ustanovení § 1 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku ve znění: „*Uplatňování soukromého práva je nezávislé na veřejném právu.*“ jako prakticky, a tudíž i teoreticky nesprávná.

¹⁵⁴ STEJSKAL, V.: *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 354-355.

¹⁵⁵ Blíže viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 23. července 2013, vedeném pod č.j. 7 A 28/2000-47.

Z hlediska ochrany životního prostředí je tedy nutné klást důraz na fázi územního plánování, resp. procesu posuzování vlivů na životní prostředí. V případě realizovaných výstaveb jsou totiž jakékoliv změny ekonomicky značně neefektivní a do jisté míry i v rozporu s ekonomickým rozvojem jako jednoho z rozměrů trvale udržitelného rozvoje. Na tomto místě je také třeba zkritizovat omezení účasti spolků v územním a stavebním řízení dle zákona o ochraně přírody a krajiny, jež nastane od 1. ledna 2018. Česká republika by se také měla vydat cestou masivnější podpory elektromobility na úkor podpory biopaliv. Bude jistě vhodné, pokud zemědělské pozemky budou sloužit svému původnímu účelu, a to pěstováním plodin pro potravinářské účely. Nejen návrat domácí produkce potravin, ale i možnosti zlepšení krajinného rázu, zúrodnění zdevastované půdy zejména po intenzivním pěstování kukuřice a řepky olejky se jeví logickým krokem do budoucna. Na druhou stranu je třeba v podpoře elektromobility postupovat systematicky s respektováním principu trvale udržitelného rozvoje, aby rozvoj elektromobility na našem území měl možnost zacílit na co nejširší okruh osob.

Pro oblast energetické infrastruktury je charakteristická **hierarchie** koncepčních dokumentů. Dokumenty na nejvyšší úrovni vymezují jenom rámce možných staveb, snižováním úrovně koncepčních dokumentů jednak stoupá právní závaznost těchto dokumentů (hard law), jednak se více konkretizují budoucí stavby. Je třeba pamatovat na to, že právě u staveb energetické infrastruktury je třeba důsledně tuto hierarchizaci dodržovat, jelikož energetické stavby jsou budovány na několik desetiletí dopředu a zejména nadzemní liniové stavby trvale fragmentují krajinu. **Dlouhodobost** je tedy jedním z pojmových prvků energetiky. V základních koncepčních dokumentech postrádám popis zkušeností s určitými realizovanými opatřeními na mezinárodním poli. Vyloženě nedostačující je zmapování dosažených výsledků v rámci energetických politik členských států Evropské unie. I když Evropská unie nezasahuje do všech oblastí energetiky členských států, značná část opatření je v alespoň ideologickém směru určována ze strany Evropské unie. Pro Českou republiku by informace o tom, jak které státy úspěšně či neúspěšně prováděly svoji energetickou politiku, mohly být velmi inspirující. Zároveň by se mohlo zcela opustit od projektů, které se neosvědčily. V oblastech, ve kterých se jako hlavní problém ukázala nedostatečná právní regulace, by i informace o konkrétní právní problematice byly velmi cenné. Nejsem zastáncem kopírování právních úprav či politik ostatních členských států, jelikož jsem si vědom rozdílných hospodářských, sociálních, geografických či historických souvislostí. Nicméně u vytváření koncepcí na několik desetiletí dopředu by jistě zmapování

zrealizovaných projektů a opatření vybraných členských států Evropské unie v energetické oblasti bylo vhodné.

II. Mezinárodní a unijní právní úprava energetiky

Následující řádky této kapitoly mají za úkol seznámit čtenáře stručně se základními prvky právní úpravy energetiky v mezinárodním měřítku a na úrovni Evropské unie. V této části práce si nedělám ambice obsáhnout celou materii mezinárodního práva veřejného týkajícího se energetiky, nicméně některé historické souvislosti a znění platných úmluv jsou důležité pro pochopení české právní úpravy. Rozbor unijní úpravy energetiky je pojat spíše ve smyslu popisu vývoje energetické politiky Evropské unie a s tím souvisejícím komentářem k přijatým dokumentům a právním předpisům. Zmíním se také o některých specifických principech v právu Evropské unie.

II.1 Mezinárodní regulace energetiky

V mezinárodním právu veřejném nalezneme mnoho úmluv spojených s ochranou životního prostředí a energetikou. Mezinárodní právo veřejné tak nejčastěji zasahuje do regulace energetiky **nepřímo** mezinárodními smlouvami upravujícími ochranu životního prostředí. Nejvíce zranitelnou složkou životního prostředí s globálním efektem je ovzduší, a proto **právě ochrana ovzduší je klíčovým prvkem**, jenž tak na mezinárodní úrovni reguluje oblast energetiky. Mezi úmluvami, které **přímo** regulují oblast energetiky, vyčnívají zejména dohody týkající se regulace **jaderné energie**. Do Stockholmské konference konané v roce 1972 nebyla problematika znečišťování ovzduší nijak nadnárodně systematicky řešena.¹⁵⁶ Až Stockholmská konference a Akční plán upravuje, i když nezávazně, první zmínky o ochraně ovzduší. Patrně nejdůležitějším momentem pro mezinárodní otázky týkající ochrany ovzduší, a tím pádem i pro oblast energetiky se stala Konference OSN o životním prostředí v Rio de Janeiru konaná v červnu roku 1992. Během této konference byla podepsána **Rámcová úmluva OSN o změně klimatu** (dále také jen „Úmluva o změně klimatu“). Úmluva o změně klimatu je právně závazný dokument, jenž stanoví obecné závazky snižování emisí skleníkových plynů. Na základě konference v Rio de Janeiro vznikl i dokument Agenda 21, jenž upravuje celou řadu energetických oblastí. V tomto dokumentu se již na mnoha místech zmiňují aktivity spojené se snahou o zvýšení energetické účinnosti, využívání obnovitelných zdrojů energie či dosažení úspor energie.¹⁵⁷ Na Úmluvu o změně klimatu navazuje tzv. **Kjótský protokol z roku 1997**, který již stanovil přesné hodnoty ke snižování emisí

¹⁵⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 102.

¹⁵⁷ Agenda 21. [online]. 1992, konkrétně např. články 4.18, 7.45, 7.46, 7.69, 9.9.

skleníkových plynů.¹⁵⁸ Platnost Kjótského protokolu byla prodloužena do roku 2020 na konferenci v katarském Dauhá na konci roku 2012. V druhém kontrolním období Kjótského protokolu se jednotlivé země zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 18 % do roku 2020 ve srovnání s rokem 1990. Kjótský protokol však nebyl nikdy ratifikován Spojenými státy americkými. Rusko a Japonsko se zase nezavázaly pro snižování emisí v druhém období. Proto se v současné době Kjótský protokol dotýká pouze 14 % emisí na celém světě.¹⁵⁹ Kontrola dodržování Kjótského protokolu je odvislá od podávání zpráv jednotlivých států o plnění svých závazků, tento postup nazýváme administrativní kontrolou.¹⁶⁰ Dále je třeba uvést konferenci v Johannesburgu v roce 2002 a přijetí Implementačního plánu, jenž zahrnoval cíle v oblasti energetické politiky. V tomto dokumentu se již zmiňují konkrétnější cíle, které mají vést k bezpečným, cenově dostupným, spolehlivým dodávkám energie šetrným k životnímu prostředí. Jednak se má podpořit elektrifikace venkovních oblastí, decentrální výroba energie, výzkum a vývoj v oblasti obnovitelných zdrojů energie a zesílit mezinárodní a regionální spolupráce v energetice.¹⁶¹

Na konci roku 2015 se v Paříži konala Klimatické konference, což byla 21. konference účastníků Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. Během této konference byla dne 12. prosince 2015 byla přijata tzv. **Pařížská dohoda**. Pařížská dohoda nabyla platnosti 4. listopadu 2016, tedy poté, co byla ratifikována minimálně 55 zeměmi, jež produkují minimálně 55 % světových emisí skleníkových plynů. Cílem Pařížské dohody je zejména **udržení růstu průměrné globální teploty výrazně pod 2 °C ve srovnání s hodnotami před průmyslovou revolucí spolu s úsilím nepřekročení hranice o 1,5 °C** a posilování nízkoemisní politiky neohrožující produkci potravin.¹⁶² Na rozdíl od Kjótského protokolu ukládá Pařížská dohoda stanovení **vnitrostátních redukčních příspěvků** všem smluvním stranám dohody.¹⁶³ Redukční příspěvky se mají v pětiletých cyklech aktualizovat a zároveň mají dosahovat stále vyšších hodnot. V srpnu roku 2017 byla tato dohoda ratifikována již 160 zeměmi.¹⁶⁴ Evropská unie je také členem dohody, a to od 5. října 2016, kdy byly v sídle OSN

¹⁵⁸ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 105.

¹⁵⁹ Mezinárodní dohody o opatřeních v oblasti klimatu. [online]. 25.1.2016.

¹⁶⁰ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 6., doplněné a rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 184.

¹⁶¹ Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development [online] 2002, s. 3-13.

¹⁶² Paris Agreement [online]. 2015, článek 2 odst. 1 písm. a).

¹⁶³ CASSOTTA, S.: The Paris Agreement in Logic of Multi-regulatory Governance: A Step Forward to a New Concept of „Global Progressive Adaptive-Mitigation?“ *European Energy and Environmental Law Review*. December 2016. Kluwer Law International. s. 202.

¹⁶⁴ Paris Agreement - Status of Ratification. [online]. 2017.

uložené listiny ratifikované Evropskou unií.¹⁶⁵ Pařížskou dohodu zatím ratifikoval pouze Senát České republiky¹⁶⁶, ratifikace Poslaneckou sněmovnou se zatím odkládá.¹⁶⁷ Ačkoliv současný americký prezident nepodpořil znění Pařížské dohody, jež je dle jeho slov pro americkou ekonomiku nevýhodná, mnoho amerických států hodlá nadále dodržovat závazky plynoucí z Pařížské dohody.¹⁶⁸ Nicméně Spojené státy americké mohou účinně odstoupit od Pařížské dohody až v roce 2020.¹⁶⁹

Dále je třeba uvést některé smlouvy regulující přímo konkrétní oblast v energetice. Řada přijatých úmluv reagovala na konkrétní události přímo související s energetikou, jež měly fatální dopady na životní prostředí. Zmíňme především jadernou havárii ve Windscale v roce 1957, v pensylvánské elektrárně Three Mile Island v roce 1979,¹⁷⁰ v Černobyli v roce 1986 a ve Fukušimě v roce 2011 či havárii ropného tankeru Exxon Valdez v roce 1989. Následující výčet smluv je spjat s oblastí jaderné energetiky, ve vztahu k životnímu prostředí je důvodem ochrana před ionizujícím zářením. Nejprve se na mezinárodní úrovni regulovala odpovědnost za jadernou havárii, jež je řešena v **Pařížské úmluvě** o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960, ve **Vídeňské úmluvě** o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963 a ve Společném protokolu týkajícího se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy z roku 1988.¹⁷¹ Vídeňská úmluva byla následně ještě doplněna protokolem z roku 1997, Pařížská úmluva pak protokolem z roku 2004. Ve všech těchto úmluvách se projevuje princip odpovědnosti původce, a to zejména objektivní a tzv. soustředěnou odpovědností. Soustředěná (z angl. Channelling) odpovědnost vyjadřuje to, že za jadernou škodu odpovídá provozovatel a nikdo jiný. Společné těmto úmluvám je princip povinného pojištění.¹⁷² Vedle zmíněných úmluv a protokolů ještě existuje Úmluva o dodatečné kompenzaci za jaderné škody z roku 1997, která vstoupila v platnost až 15. dubna 2015.¹⁷³ Tato úmluva především zvýšila kompenzace v případě jaderné havárie.

Další regulovanou oblastí v jaderné energetice je problematika mezinárodního postupu v případě jaderné havárie. Jako reakce na jadernou havárii v Černobyli tak vznikla Úmluva o

¹⁶⁵ Mezinárodní dohody o opatřeních v oblasti klimatu. [online]. 25.1.2016.

¹⁶⁶ Srovnej článek 10 Ústavy.

¹⁶⁷ ČT24. Sněmovna ratifikaci pařížské dohody dlouho odkládala. Teď kvaltuje. [online]. 9.7.2017.

¹⁶⁸ BBC News. Paris climate deal: Trump pulls US out of 2015 accord. [online]. 1.6.2017.

¹⁶⁹ Paris Agreement [online]. 2015, článek 28 odst. 1 a 2.

¹⁷⁰ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Mezinárodní právo životního prostředí*. II. část, (zvláštní). Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008, s. 169.

¹⁷¹ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 451.

¹⁷² ŠTURMA, P. a kol.: *Mezinárodní právo životního prostředí*. I. část. (obecná). Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008, s. 134-135.

¹⁷³ DIXIT, A.: *Japan Joins the Convention on Supplementary Compensation for Nuclear Damage*. [online]. 16.1.2015.

pomoci v případě jaderné havárie nebo radiační nehody z roku 1986 a dále Úmluva o včasné oznamování jaderné nehody z roku 1986. To je znakem tzv. metody **piecemeal approach** spočívající v rychlé a účinné právní regulaci problému, jehož řešení v jednom obsáhlejší dokumentu by trvalo řádově delší dobu.¹⁷⁴ Další mezinárodně regulovanou oblastí jaderné energetiky je problematika **nakládání s radioaktivními odpady**, kde je třeba zmínit zejména Společnou úmluvu o bezpečnosti při nakládání s vyhořelým palivem a o bezpečnosti při nakládání s radioaktivními odpady z roku 1997¹⁷⁵, dále také **Úmluvu o ochraně moří před znečišťováním** v důsledku ukládání odpadů a jiných látek z roku 1972.¹⁷⁶ Poslední oblastí mezinárodní regulace v jaderné energetice je **jaderná bezpečnost**, kam patří Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů z roku 1979 a Úmluva o jaderné bezpečnosti z roku 1994.

Významnou oblastí spojenou s energetikou jsou také úmluvy upravující odpovědnost za škody způsobené ropným znečištěním mořských vod. Mezi ty nejdůležitější patří Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené ropným znečištěním z roku 1992, Úmluva o zřízení Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním z roku 1992 včetně jejího protokolu z roku 2003, Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou ropnými palivy z roku 2001.¹⁷⁷ V souvislosti s ochranou moří souvisí i problematika těžby nerostných surovin ze dna moří, což je velice aktuální téma. Souvisí totiž i s obnovitelnými zdroji energie a bateriovými články, pro jejichž využití jsou potřebné různé vzácné kovy. Mnoho těchto kovů je již na souši vytěženo, proto se hledají i nová místa, a jsou to právě **ložiska vzácných kovů na dnech oceánů**. Riziko znečištění je zde o to větší. Z mezinárodních úmluv, které již tuto oblast řeší je Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené ropným znečištěním z průzkumu a těžby nerostných zdrojů z mořského podloží z roku 1977.¹⁷⁸

Evropská energetická charta je mezinárodní smlouva z roku 1991, jejímž smyslem je vytvořit rámec pro přeshraniční spolupráci v oblasti energetiky. Jedná se zejména rozvoj energetiky v zemích střední a východní Evropy, jež je klíčová pro zajištění bezpečnosti a spolehlivosti dodávek energie do západní Evropy.¹⁷⁹ Na Evropskou energetickou chartu

¹⁷⁴ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 116.

¹⁷⁵ Příloha 5 Národní zprávy ČR pro účely Úmluvy o jaderné bezpečnosti. [online]. 2004.

¹⁷⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 452.

¹⁷⁷ VÍCHA, O.: *Princip „Znečišťovatel platí“ z právního pohledu*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2014, s. 45-50.

¹⁷⁸ VÍCHA, O.: *Princip „Znečišťovatel platí“ z právního pohledu*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2014, s. 49.

¹⁷⁹ European Energy Charter. [online]. 30.1.2007.

navazuje **Mezinárodní energetická charta** z roku 2015, jejíž signatáři jsou z celého světa. Mezinárodní energetickou chartou se stanoví společné zásady mezinárodní spolupráce v oblasti energetiky. Tato charta vychází z některých problémů a potřeb energetického sektoru v globálním měřítku. Mezi ty hlavní patří diverzifikace energetických zdrojů a infrastruktury, rostoucí význam rozvojových zemí na energetickou bezpečnost, regionální integrace energetických trhů či snižování energetické chudoby. Česká republika je členem Mezinárodní energetické charty.¹⁸⁰

Dále nesmí chybět zmínka o některých nejdůležitějších mezinárodních organizacích v oblasti energetiky. V první řadě jí je **Mezinárodní energetická agentura (IEA, z angl. International Energy Agency)**, jež byla zřízena v rámci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v roce 1974. Česká republika se stala členem v roce 2001. Jedním z požadavků členství je dostatek zásob ropy členského státu na období 90 dní. V současnosti tvoří Mezinárodní energetickou agenturu celkem 29 členů.¹⁸¹ Mezinárodní energetická agentura každoročně sleduje pokrok v získávání energie z obnovitelných zdrojů a dává doporučení pro stávající rok pro každý sledovaný segment.¹⁸² Dále je třeba uvést **Mezinárodní agenturu pro atomovou energii (IAEA, z angl. International Atomic Energy Agency)** zřízenou již v roce 1957. Vzniku této organizace předcházela rezoluce Valného shromáždění OSN z roku 1946, která měla založit komisi při OSN, která by řešila problémy v souvislosti s rozvojem atomové energie.¹⁸³ Hlavním posláním Mezinárodní agentury pro atomovou energii je snaha o mírové využívání jaderné energie. To se odráží i v hlavní pravomoci této organizace, a tou je kontrola jaderných zařízení pro jejich možné zneužití k vojenským účelům. Česká republika se stala členem v roce 1993¹⁸⁴, Smlouva o nešíření jaderných zbraní pak byla podepsána v roce 1996 a vstoupila v platnost dne 11. září 1997.¹⁸⁵ Vedle toho je Česká republika také účastna řady bilaterálních dohod, jako příklad je možné zmínit Dohodu mezi vládou České republiky a vládou Austrálie o spolupráci při mírovém využívání jaderné energie a převodech jaderného materiálu z roku 2001.¹⁸⁶ Z dalších organizací uvedme ještě především Organizace zemí vyvážející ropu (OPEC, z angl.

¹⁸⁰ The International Energy Charter. [online]. 23.6.2016.

¹⁸¹ International Energy Agency. Member countries. [online].

¹⁸² International Energy Agency. Tracking Clean Energy Progress 2017. [online]. 6.6.2017.

¹⁸³ TROMANS, S.: *Nuclear law: the law applying to nuclear installations and radioactive substances in its historic context*. 3rd ed. Oxford: Hart, 2015. s. 39.

¹⁸⁴ International Atomic Energy Agency. List of Member States. [online]. 2016.

¹⁸⁵ Viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 68/1998 Sb.

¹⁸⁶ Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Austrálie o spolupráci při mírovém využívání jaderné energie a převodech jaderného materiálu. [online].

Organization of the Petroleum Exporting Countries) založená v roce 1960¹⁸⁷ či nově zřízená Mezinárodní agentura pro obnovitelnou energii (IRENA, z angl. International Renewable Energy Agency), jejímiž členy je v současné době více než 170 zemí.¹⁸⁸ Vedle toho existuje ještě mnoho dalších organizací, z nichž ty význačnější jsou Konference energetické charty, Mezinárodní energetické fórum, Mezinárodní partnerství pro spolupráci v oblasti energetické účinnosti a Světová energetická rada.¹⁸⁹

II.2 Unijní regulace energetiky

Na počátku spolupráce evropských států v energetice stálo založení **Evropského sdružení uhlí a oceli** v roce 1951 a **Evropského společenství pro atomovou energii v roce 1957**. Další vývoj energetické politiky v kontextu ochrany životního prostředí zaznamenává výraznější změnu až vydáním Zelené knihy a Bílé knihy týkající se energetické politiky Evropské unie¹⁹⁰ v roce 1995. Důraz na obnovitelné zdroje se objevuje v Bílé knize nazvané „Energie pro budoucnost: obnovitelné zdroje energie“ z roku 1997, ve které se proklamuje snaha o razantní snížení emisí oxidu uhličitého a dovozu energetických zdrojů ze zahraničí. V tomto dokumentu Evropská unie bere v potaz také uzavření Kjótského protokolu.¹⁹¹ V roce 2000 vznikl Evropský program pro změnu klimatu (ECCP, z angl. European Climate Change Programme), jehož cílem je nalezení ekonomicky efektivních opatření ke snížení emisí skleníkových plynů. Na základě tohoto programu se udělal průzkum v mnoha hospodářských oblastech, který měl za cíl zjištění a vyčíslení potenciálu snižování oxidu uhličitého, aby bylo možné stanovit další smysluplné kroky ke snižování emisí skleníkových plynů.¹⁹²

Dalším výraznějším milníkem bylo vydání „Zelené knihy - Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“ v roce 2006¹⁹³, jež stanovuje šest prioritních oblastí Evropské unie v sektoru energetiky. Těmi jsou dotvoření vnitřního evropského trhu s elektřinou a plynem, solidarita mezi členskými státy v oblasti dodávek energií, zabezpečení a konkurenceschopnost dodávek energií, integrovaný přístup k boji se změnami klimatu, podpora inovací, stabilní vnější energetická politika.¹⁹⁴ Následuje vydání

¹⁸⁷ OPEC. Brief History. [online].

¹⁸⁸ International Renewable Energy Agency. About IRENA. [online].

¹⁸⁹ VÍCHA, O.: *Základy horního a energetického práva*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 80-85.

¹⁹⁰ Z důvodu přehlednosti je užíván termín Evropská unie, ačkoliv do roku 2009 se jednalo o dokumenty v rámci Evropských společenství.

¹⁹¹ European Commission. Energy for the Future: Renewable Sources of Energy. [online].

¹⁹² DELBEKE, J.: *EU energy law*. Vol. IV, EU environmental law : the EU Greenhouse gas emissions trading scheme. Leuven, Belgie: Claeys & Casteels, 2006. s. 5.

¹⁹³ Euroskop.cz. Energetika [online].

¹⁹⁴ Zelená kniha - Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii. [online]. 2006.

tzv. třetího liberalizačního balíčku, klimaticko-energetického balíčku a samozřejmě vznik Smlouvy o fungování Evropské unie. Více unijních předpisů je obsaženo v tzv. balíčcích, jež komplexně upravují dílčí regulovanou oblast. V první řadě se jedná o **třetí liberalizační balíček**, jenž obsahuje tyto směrnice a nařízení: směrnici EP a Rady 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou, směrnici EP a Rady 2009/73/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem (obě směrnice dále také jen jako „směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a zemním plynem“), nařízení EP a Rady (ES) 2009/714 o podmínkách přístupu do sítě pro přeshraniční obchod s elektřinou, nařízení EP a Rady (ES) 2009/715 o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám a nařízení EP a Rady (ES) 2009/713, kterým se zřizuje Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů. Třetí liberalizační balíček je nástupcem předchozích dvou liberalizačních balíčků.¹⁹⁵ Hlavní tendence tohoto třetího balíčku jsou: posílení regulačního dohledu národních regulačních autorit (ERÚ), důraz na regionalizaci energetických přeshraničních aktivit, zesílení postavení spotřebitelů, strukturální opatření provozovatelů přenosových (přepravních) soustav, vydávání síťových kodexů Evropskou komisí.¹⁹⁶ Směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a zemním plynem obsahují tři povolené modely vlastnické struktury provozovatelů přenosových (přepravních) soustav s elektřinou a plynem. Mezi tyto modely patří vlastnické oddělení těchto provozovatelů od výroby a obchodu s elektřinou a plynem, dále vznik nezávislého systémového provozovatele (tzv. ISO) nebo vznik nezávislého provozovatele přenosové (přepravní) soustavy.¹⁹⁷

Z pohledu životního prostředí je nejdůležitější **tzv. klimaticko-energetický balíček**. Tento balíček představuje souhrn právních předpisů Evropské unie, s jejichž pomocí má být dosaženo snížení emisí skleníkových plynů o 20 % do roku 2020 ve srovnání s hodnotami v roce 1990, **podílu obnovitelných zdrojů energie na konečné spotřebě energie ve výši 20 % do roku 2020**, zvýšení energetické účinnosti o 20 % do roku 2020 a dosažení 10% podílu biopaliv v pohonných hmotách do roku 2020. Balíček je tvořen čtyřmi směrnicemi

¹⁹⁵ Tzv. druhý balíček z roku 2003 obsahoval směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a plynem. Tyto směrnice byly následně zrušeny zmíněným třetím energetickým balíčkem. Druhý balíček však v praxi nevyřešil dostatečné oddělení provozovatelů přenosové (přepravní) a distribuční soustavy, dále přetrvávala diskriminace třetích osob v přístupu na unijní energetické trhy. Viz TICHÝ, L.: Liberalizace energetického trhu v EU a pozice České republiky. In *Současná Evropa*. [online]. 2011. s. 142-145.

¹⁹⁶ KOŠTÁL, V., FLÁŠAR, P., WALAS, P.: Vnitřní trh s elektřinou podle energetické legislativy EU. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 39.

¹⁹⁷ KOŠTÁL, V., FLÁŠAR, P., WALAS, P.: Vnitřní trh s elektřinou podle energetické legislativy EU. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 41.

doplněnými o jedno rozhodnutí a jedno nařízení, jež byly schváleny Evropským parlamentem a Radou v prosinci roku 2008.¹⁹⁸ Jedná se především o směrnici EP a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů, která stanoví závazné národní cíle pro podíl energie z obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie v roce 2020. Hrubá konečná spotřeba energie je tvořena spotřebou elektřiny, spotřebou energie pro vytápění a chlazení a spotřebou energie v dopravě.¹⁹⁹ Jedná se o stanovení minimálních cílů pro každý členský stát Evropské unie tak, aby bylo dosaženo celkového úhrnného podílu všech členských států Evropské unie ve výši 20 % v roce 2020. Tohoto cíle se má dosáhnout nejen zvýšením počtu výroben energie z obnovitelných zdrojů, ale také zvyšováním energetické účinnosti a úsporami energie. Podíl obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie byl stanoven pro každý členský stát odlišně podle jejich tehdejšího podílu obnovitelných zdrojů na spotřebě a dle možností jednotlivých členských států Evropské unie. Tyto podíly jsou stanoveny v Příloze I směrnice 2009/28/ES. Pro Českou republiku byl tak stanoven závazný cíl v podobě 13 % podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v roce 2020, přičemž tento podíl se v roce 2005 v České republice rovnal 6,1 %. Sousední státy České republiky jsou zavázány takto: Německo s cílovou hodnotou 18 % (z původních 5,8 %), Polsko s cílem 15 % (z původních 7,2 %), Slovensko s cílem 14 % (z původních 6,7 %) a Rakousko s cílovou hodnotou 34 (z původních 23,3 %). Nejvyšší závazný cíl z členských států má Švédsko s 49 %, přičemž stávající hodnota v roce 2005 ale dosahovala 39,8 %, k nejnižší hodnotě podílu v roce 2020 je zavázána Malta v podobě 10 %, na druhou stranu ve výchozím stavu v roce 2005 je tento podíl nulový. Dále je každý členský stát povinen dosáhnout minimálně 10% podílu obnovitelných zdrojů energie na konečné spotřebě energie v dopravě. Konečně směrnice zavádí povinné vyhotovení národních akčních plánů v každém členském státě. Jeden z cílů v podobě 20% snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 oproti roku 1990 byl již splněn v roce 2015.²⁰⁰ Součástí balíčku je také rozhodnutí EP a Rady 406/2009/ES o úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů. Toto rozhodnutí zavádí redukční cíle pro členské státy v jednotlivých sektorech hospodářství,

¹⁹⁸ Těmito právními předpisy jsou: směrnice EP a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů, směrnice EP a Rady 2009/29/ES, kterou se mění směrnice 2003/87/ES s cílem zlepšit a rozšířit systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, směrnice EP a Rady 2009/30/ES o specifikaci paliv a zavedení mechanismu pro sledování a snížení emisí skleníkových plynů, směrnice EP a Rady 2009/31/ES o geologickém ukládání oxidu uhličitého, rozhodnutí EP a Rady 406/2009/ES o rozdělení úsilí k dosažení redukčních cílů emisí skleníkových plynů a nařízení EP a Rady (ES) 443/2009, kterým se stanoví výkonnostní emisní normy pro nové osobní automobily v rámci integrovaného přístupu Společenství ke snižování emisí CO₂ z lehkých užitkových vozidel. Viz European Commission. Commission welcomes adoption of climate and energy package. [online]. 23.4.2009.

¹⁹⁹ Článek 5 odst. 1 směrnice 2009/28/ES.

²⁰⁰ Ministerstvo životního prostředí. Klimaticko-energetický balíček [online].

příčemž do nich není zahrnut systém obchodování s emisními povolenkami.²⁰¹ Těmito sektory jsou domácnosti, zemědělství, odpadové hospodářství a doprava (vyjma letecké dopravy, která podléhá systému obchodování s emisními povolenkami). Česká republika může dokonce u emisí z těchto sektorů svůj podíl zvýšit, a to o 9 %, Slovensko pak dokonce o 13 %, zatímco Německo a Rakousko by měly svoje hodnoty snížit, a to o 14 %, resp. 16 %.²⁰²

Přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 znamenal mj. vznik **Smlouvy o fungování Evropské unie** (dále také jen „SFEU“) a zakotvení oblasti životního prostředí a energetiky do primárního práva. Právní úprava životního prostředí a energetiky je symbolicky obsažena v článcích 191 až 194 SFEU. V obou oblastech se uplatňuje sdílená pravomoc Evropské unie a členských států.²⁰³ V případě opatření, jež ovlivňují energetický mix členských států včetně základního složení dodávek energie je potřeba jednomyslného souhlasu Rady Evropské unie.²⁰⁴ Ustanovení o jednomyslnosti hlasování týkajícího se energetického mixu je zařazeno v hlavě XX. upravující oblast životního prostředí. Svobodná volba energetického mixu je ještě vyjádřena samostatně v článku upravujícího energetickou oblast. Základem energetické politiky současné Evropské unie je **článek 194** SFEU, ve kterém jsou vymezeny cíle v podobě fungování trhu s energií, zajištění bezpečnosti dodávek energie v Evropské unii, podpora propojení energetické infrastruktury, zvyšování energetické účinnosti, úspor energie a rozvoj nejen obnovitelných zdrojů energie, ale i jiných zdrojů (příkladem může být projekt ITER a snaha o tzv. termonukleární fúzi). K tomu je třeba také připomenout článek 170 až 172 SFEU upravující transevropské sítě, resp. oblast energetické infrastruktury. Zmiňme především nutný souhlas členského státu v případě hlavních směrů a projektů společného zájmu v případě, že se tyto projekty týkají území členského státu.²⁰⁵ Smlouva o fungování Evropské unie přímo předvídá **princip solidarity** v energetickém sektoru za předpokladu nedostatku dodávek surovinových zdrojů a v rámci vytváření fungování vnitřního trhu.²⁰⁶ V oblasti životního prostředí je základními smlouvami explicitně zdůrazněn **princip vysoké úrovně ochrany, prevence, odstraňování u zdroje a znečišťovatel platí**.²⁰⁷

²⁰¹ KOŠTÁL, V., FLÁŠAR, P., WALAS, P.: Vnitřní trh s elektřinou podle energetické legislativy EU. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 35 a násl.

²⁰² Příloha II rozhodnutí EP a Rady 406/2009/ES.

²⁰³ Článek 4 odst. 2 SFEU.

²⁰⁴ Článek 192 odst. 2 písm. c) SFEU.

²⁰⁵ Článek 172 SFEU.

²⁰⁶ Článek 122 odst. 1 a 194 odst. 1 SFEU.

²⁰⁷ Článek 191 odst. 2 SFEU.

Z dalších dokumentů se jedná o sdělení Evropské komise „Strategie pro konkurenceschopnou, udržitelnou a bezpečnou energetiku“ z roku 2010, jež stanoví cíle, kterých se má dosáhnout do roku 2020. Evropská komise vyjádřila potřebu zaměřit se na oblast dopravy a staveb, kde spatřuje největší možnosti energetických úspor. Dále je kladen důraz na rozvoj chytrých sítí, posílení postavení spotřebitele či dokončení vnitřního trhu s energiemi.²⁰⁸ Z roku 2010 pochází také další významný dokument, je jím zpráva Evropské komise nazvaná Priority energetických infrastruktur do roku 2020 a na další období – návrh na integrovanou evropskou energetickou síť.²⁰⁹

Dále bylo přijato množství sekundárních právních předpisů upravující oblast úspor energií. V prvé řadě je třeba uvést směrnici EP a Rady 2009/125/ES o stanovení rámce pro určení **požadavků na ekodesign výrobků** spojených se spotřebou energie. Tato směrnice je dále prováděna několika nařízeními Evropské komise týkající se již konkrétních výrobků. Je to především nařízení Komise (ES) 245/2009 týkající se zářivek a vysoce intenzivních výbojek. Dalším významným sekundárním aktem v oblastech úspor energie je směrnice EP a Rady 2010/31/EU o **energetické náročnosti budov**, která zavádí nezbytná opatření k dosažení minimálních požadavků na energetickou náročnost budov. Směrnice rozlišuje požadavky pro stávající a nové budovy. Významným opatřením u výstavby nových budov je povinné posouzení alternativních systémů jako kombinovaná výroba elektřiny a tepla, tepelných čerpadel či ústřední vytápění nebo chlazení. Dále se směrnicí zavádí certifikáty energetické náročnosti (u nás nazývané jako průkaz energetické náročnosti budov). Následuje směrnice EP a Rady 2012/27/EU o **energetické účinnosti**, která zavádí minimální požadavky členskými státy ke zvýšení energetické účinnosti v Evropské unii ve výši 20 % do roku 2020. Evropská unie si dala závazek nepřekročit primární spotřebu energie v roce 2020 o hodnotě 1 474 Mtoe (tj. cca 17 mil. GWh), přičemž konečná spotřeba energie by neměla být vyšší než 1 078 Mtoe (cca 12,5 mil. GWh). Jedno z opatření stanovené směrnicí je povinnost každoroční renovace 3 % celkových podlahových ploch vlastněných nebo užívaných ústředními vládními institucemi (orgány státní správy)²¹⁰. Směrnice však dále dává možnost členskými státy zavést alternativní opatření, kterými dosáhnou v budovách vlastněnými a užívanými orgány státní správy v roce 2020 takových úspor energie, která se bude rovnat minimálním požadavkům na energetickou náročnost stanovenou směrnicí o energetické

²⁰⁸ European Commission. Energy: Commission presents its new strategy towards 2020. [online].

²⁰⁹ European Commission. Energy infrastructure priorities for 2020 and beyond - A Blueprint for an integrated European energy network [online]. 17.11.2010.

²¹⁰ Článek 5 odst. 1 směrnice 2012/27/EU.

náročnosti budov. Mezi další z mnoha opatření patří vydávání certifikátů energetické náročnosti budov či zavedení inspekci topných soustav a klimatizačních systémů. Novinkou z letošního roku je nařízení EP a Rady (EU) 2017/1369, kterým se stanoví rámec pro označování **energetickými štítky**. Toto nařízení zrušilo směrnici EP a Rady 2010/30/EU, která do až 31. července 2017 regulovala oblast energetických štítků na unijní úrovni. Nejdůležitější změnou je zúžení rozsahu stupnice energetických štítků na škálu od A do G. Končí tedy označování štítků symboly „A+“, „A++“ či „A+++“. Je stanovena přechodná doba, po kterou budou postupně staré označení štítků nahrazováno novou stupnicí.

Na klimaticko-energetický balíček navazuje sdělení Evropské komise z roku 2014 (a jeho následné schválení Evropskou radou), které určuje rámec politiky Evropské unie v oblasti klimatu a energetiky v období let 2020 až 2030. V tomto dokumentu se stanoví nové cíle a opatření, mezi kterými jmenujme snížení emisí skleníkových plynů o 40 % do konce roku 2030 a do konce roku 2050 pak o 80 až 95 % ve srovnání s rokem 1990, dále dosažení minimálně 27% podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie, zvýšení energetické účinnosti o 27 % do konce roku 2030 a docílení 15% propojení elektrických rozvodných sítí v Evropě.²¹¹

V únoru roku 2015 zveřejnila Evropská komise **balíček sdělení pro vytvoření energetické unie**. Balíček obsahuje tyto dokumenty: Rámcová strategie k vytvoření odolné energetické unie s pomocí progresivní politiky v oblasti změny klimatu, Pařížský protokol – plán boje proti globální změně klimatu po roce 2020, Dosažení cíle 10% propojení elektrických sítí a zajištění vhodnosti evropské elektrorozvodné sítě pro rok 2020.²¹² Cílem energetické unie je dosažení bezpečné, udržitelné, konkurenceschopné a cenově dostupné energie pro spotřebitele Evropské unie. Smyslem tohoto projektu je integrovaný energetický systém v celé Evropě, v němž nebudou hrát hranice států žádnou roli. Základní pilíře tohoto projektu má tvořit využití nových zdrojů energie, nových technologií a aktivní zapojení spotřebitelů na energetickém trhu. S tím souvisí proklamované upouštění od využívání fosilních zdrojů. Evropská unie je závislá na importu energetických zdrojů. Evropská unie sama sebe prezentuje jako hlavního investora do obnovitelných zdrojů energie v globálním měřítku, na druhou stranu nedostatečná energetická infrastruktura není připravena pro masivní využití energie z obnovitelných zdrojů. Jedním z hlavních prostředků pro snižování emisí skleníkových plynů má být dobře fungující evropský systém pro obchodování

²¹¹ The 2030 climate and energy framework. [online]. 22.3.2016.

²¹² Energy union: secure, sustainable, competitive and affordable energy for Europe. [online]. 4.7.2017.

s emisními povolenkami. Jeho efektivní realizace má vyvolat plošné zavádění výroby energie z obnovitelných zdrojů a podpořit účinné technologie. Evropská unie klade důraz na zavedení **stabilního investičního rámce**, který podníká vyšší investice do rozvoje obnovitelných zdrojů. Evropská komise navrhuje realizovat tzv. 15 akčních bodů, jimiž má za cíl dosažení vytvoření energetické unie. Mezi nejdůležitější akční body patří diverzifikace dodávek plynu²¹³, finanční podpora projektů společného zájmu, podpora regionální spolupráce, modernizace budov.²¹⁴

Na podzim roku 2016 představila Evropská komise další energetický balíček s názvem „Čistá energie pro všechny Evropany“ (známý ale především pod názvem „**Zimní energetický balíček**“), jenž udává směr energetiky v Evropské unii do roku 2030. Hlavní vizí tohoto energetického balíčku je dosažení cílů v roce 2030 v podobě snížení emisí o 40 % oproti roku 1990, zvýšení podílu obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě energie na 27 % a zvýšení energetické účinnosti na 30 %. Balíček dále iniciuje podporu mikrovýroben elektřiny, které budou sloužit pro vlastní potřebu zákazníků.²¹⁵ Počítá se také s podporou elektromobilů např. zavedením opatření v podobě povinného vybavení dobíjecích stanic v nových nebytových budovách.²¹⁶ Další významnou změnou má být vznik **regionálních provozních center** (ROC, z angl. Regional Operational Centres). Tato centra mají převzít některá oprávnění národních provozovatelů přenosových soustav. Provozovatel přenosové soustavy na našem území, společnost ČEPS, a.s., se ke vzniku regionálních provozních center staví skepticky. Hlavním problémem je českým provozovatelem přenosové soustavy spatřován v tom, že bude ohrožena dosud svobodná volba energetického mixu v České republice. Bude tomu tak z důvodu, že zamýšlená regionální provozní centra budou moci regulovat kapacitu a druh energetických zdrojů pro dodávky do elektrické sítě. Společnost ČEPS, a.s. poukazuje i na druhý problém, kterým bude povinnost národního provozovatele přenosové soustavy respektovat pokyny regionálních provozních center, a tudíž nemožnosti regulovat dostatek elektřiny potřebné pro pokrytí odchylky mezi výrobou a spotřebou elektrické energie na svém území.²¹⁷ Vznik regionálních provozních center však není úplnou novinkou. Již nyní existují **regionální bezpečnostní koordinátory** (RSC, z angl. Regional Security Coordinators), jež jsou tvořeny provozovateli přenosových soustav v určitém regionu. Jedním z úkolů

²¹³ Mediálně známá výstavba plynovodu Nord Stream 2 z Ruska do Německa jde však proti cílům diverzifikace.

²¹⁴ European Commission. Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy. [online]. 2015.

²¹⁵ ZILVAR, J.: *Být či nebýt iniciativní – jak se postavit k zimnímu energetickému balíčku*. [online]. 21.6.2017.

²¹⁶ DENKOVÁ, A.: *Zimní balíček k energetické unii: čistá energie pro všechny Evropany*. [online]. 20.3.2017.

²¹⁷ ČEPS. Pozice ČEPS, a.s., k tzv. zimnímu balíčku. [online]. 29.6.2017.

bezpečnostních koordinátorů je implementace evropských síťových kodexů. V současné době existují celkem tři koordinátory (čtvrtý se buduje ve Skandinávii), přičemž provozovatel přenosové soustavy v České republice je členem regionálního bezpečnostního koordinátora spolu s provozovateli přenosových soustav z Německa, Rakouska, Polska, Maďarska, Slovinska, Chorvatska, Švýcarska, Holandska a Dánska.²¹⁸ Provozovatelé přenosových soustav, jež jsou členy Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav elektřiny (tzv. ENTSO-E), už v současné době vzájemně dobrovolně spolupracují.²¹⁹ Základní rozdíl mezi regionálními provozními centry a regionálními bezpečnostními koordinátory by byla závaznost rozhodnutí provozního centra pro národní provozovatele přenosových soustav.

Také v právních dokumentech a předpisech Evropské unie je možno nalézt celou řadu principů a nástrojů ochrany životního prostředí. Dále níže uvádím pouze některé principy a nástroje, které jsou typické nebo významné pro unijní úpravu. Z **konceptních** nástrojů Evropské unie uveďme jako příklad **Zelené knihy, Bílé knihy, strategie a akční programy**.²²⁰ Vedle klasických typů **administrativních** nástrojů (jako např. povolení a zákazy) řadíme také povinnost **notifikace**. Tu Evropská komise vyžaduje v případech, kdy pro veřejnou podporu neexistuje výjimka z notifikační povinnosti. Dále je notifikace nutná u podpory, u které byl v rámci blokové výjimky překročen notifikační práh nebo se překročí limit podpory dle rozhodnutí Komise 2012/21/EU o použití článku 106 odst. 2 SFEU. V rámci předběžného posouzení Evropská komise rozhodne tak, že oznamované opatření nepředstavuje podporu nebo sice představuje podporu, ale slučitelnou s vnitřním trhem, nebo zahájí formální šetření. V posledním případě proběhne formální šetření, na jehož základě vydá Evropská komise rozhodnutí, kterým podporu schválí (lze i podmíněně) nebo naopak dospěje k závěru, že podpora není slučitelná s vnitřním trhem.²²¹ Notifikace tak plní ve vztahu k Evropské komisi informativní a kontrolní funkci. Typickým představitelem **ekonomických** nástrojů je finanční podpora ve formě dotací a obchodovatelné **emisní povolenky**.

Mezi zvláštní principy uplatňované v unijním právu patří princip **bublin**. Podstatou tohoto principu je stanovení maximálního objemu znečištění spolu s určením objemu vypouštěných látek pro jednotlivé členské státy.²²² Tento princip se tak odráží ve stanovení evropského trhu pro obchodování s emisními povolenkami. Je stanoveno celkové množství

²¹⁸ GIŇOVÁ, P.: *Regionální operační centra – dobrý krok k propojování energetických trhů?* [online]. 2.8.2017.

²¹⁹ PROCHÁZKOVÁ, D.: *Evropská energetika na prahu revoluce?* [online]. 5.6.2017.

²²⁰ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 174.

²²¹ Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Pravidla pro postup v rámci notifikace*. [online]. 5.9.2016.

²²² DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 180.

emisních povolenek pro daný trh, s tím že jednotlivé členské státy mají přidělen určitý počet povolenek. Tento princip je modifikován možností obchodu s emisními povolenkami, přesto podstata stanovení mezních hodnot pro určitý celek s následným postupným snižování prvotní hodnoty k dalším mezním objemům zůstává zachována. Systém obchodování s emisními povolenkami (často označované jako ETS, z angl. Emission Trading System) má být jeden z hlavních nástrojů snižování emisí skleníkových plynů. Předpokládá se, že systém obchodování s emisními povolenkami pokrývá 45 % všech unijních emisí skleníkových plynů.²²³ Směrnice 2009/29/ES, která byla součástí klimaticko-energetického balíčku, významně novelizovala stávající směrnici 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství. Základní změnou je nahrazení systému limitů pro jednotlivé členské státy limitem pro celou Evropskou unii a zavedení dražby emisních povolenek místo jejich bezplatného přidělování. Směrnice 2009/29/ES připravila podmínky pro třetí fázi systému obchodování s emisními povolenkami.²²⁴ Systém obchodování s emisními povolenkami má za cíl snížit emise v sektoru, který s emisními povolenkami obchoduje, o 21 % do roku 2020 ve srovnání s rokem 2005. Princip **společné, ale rozdílné odpovědnosti**²²⁵ nalezneme např. v odlišné míře členských států v podílu obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie. I když mají členské státy rozdílné přírodní podmínky jsou stanoveny různé cílové hodnoty podílů energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie u jednotlivých členských států. Státy, které již obnovitelné zdroje měly v čase přijímání směrnice plošně zavedené, musí i tak dosáhnout dalšího využití obnovitelných zdrojů. Jde tak v jistém smyslu o vyjádření **principu solidarity**.

Z evropských organizací spojených s odvětvím energetiky zmiňme Agenturu pro spolupráci energetických regulačních úřadů (ACER, z angl. Agency for the Cooperation of Energy Regulators), která byla zřízena v roce 2011 na základě Nařízení EP a Rady (ES) 713/2009 v rámci třetího energetického balíčku. Agentura je instituce Evropské unie s vlastní právní subjektivitou. Posláním agentury je pomoc a koordinace národních regulačních orgánů při plnění regulačních úkolů v jednotlivých členských státech. Agentura také dohlíží na fungování jednotlivých trhů členských států s elektřinou a plynem. Další pravomoci (zejména monitorování trhu) v oblasti dohledu nad velkoobchodními energetickými trhy získala

²²³ European Commission. 2020 climate & energy package. [online].

²²⁴ KOŠTÁL, V., FLÁŠAR, P., WALAS, P.: Vnitřní trh s elektřinou podle energetické legislativy EU. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), s. 45.

²²⁵ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 131.

agentura na základě nařízení EP a Rady (EU) 1227/2011 o integritě a transparentnosti velkoobchodního trhu s energií.

Dosavadní snahy Evropské unie v naplňování cílů dle klimaticko-energetického balíčku přinášejí viditelné pokroky. V roce 2015 oproti roku 2005 klesla spotřeba fosilních paliv v Evropské unii o 11 %, instalovaný výkon obnovitelných zdrojů se zvýšil na 409 GW a poklesly emise skleníkových plynů o 10 %. Pokles emisí skleníkových plynů v roce 2015 oproti roku 1990 dosáhl hodnoty 22 %.²²⁶

II.3 Shrnutí

Mezinárodní právo veřejné se v oblasti energetiky zaměřuje na regulaci jaderné energetiky, jelikož tato oblast představuje hned dvojí nebezpečí. Prvním z nich je mírové využívání jaderné energie, druhým je prevence jaderných havárií včetně řešení jejich následků. Na mezinárodní úrovni bude třeba v blízké době přijmout taková opatření, jež budou regulovat těžbu nerostných surovin z mořského podloží. Další znečištění moří a oceánů by mohlo mít stejně fatální následky jako zvyšování skleníkového efektu. Globální poptávka po využívání obnovitelných zdrojů energie totiž již nyní způsobuje akutní nedostatek některých vzácných kovů. Je zřejmé, že tato poptávka bude hledat řešení v těžbě nerostných surovin i ze dna moří. Právě tato problematika se ukazuje jako stinná stránka obnovitelných zdrojů. Ač to zní paradoxně, tak nejslabším místem obnovitelných zdrojů je první fáze energetického řetězce. Ne však pro zisk primární energie, která se přetváří do využitelné podoby, a která je pro obnovitelné zdroje nevyčerpatelná. Ale pro těžbu surovin, které jsou nezbytné pro technologickou potřebu výstavby výroben energie včetně doprovodných zařízení jako jsou bateriové články. Problematika těžby nerostných surovin ze dna moří se přímo nedotýká České republiky, přesto jistou paralelu lze hledat v těžbě nerostných surovin na našem území. Konkrétně se v současnosti jedná o těžbu lithia. Zde zastávám názor, že případná těžba nerostného bohatství by neměla být přenechána soukromým subjektům.

Míra právní regulace ze strany Evropské unie je velmi rozdílná dle jednotlivých stádií energetického řetězce. Nejrychleji a nejvíce regulovanou oblastí se stala oblast regulace podnikání v energetice charakterizovaná hlavně tzv. třetím liberalizačním balíčkem. Evropská unie dále prostřednictvím projektů společného zájmu usiluje o dotvoření energetické infrastruktury ve snaze docílit efektivně fungující energetické unie, jež se opírá hlavně o obnovitelné zdroje energie. Oblast výroby, resp. složení energetického mixu je sice ve shodě

²²⁶ Evropská unie – hybatel nové energetiky. [online]. 5.6.2017.

se Smlouvou o fungování Evropské unie ponecháno na jednotlivých členských státech, ale Evropská unie nepřímo ovlivňuje energetický mix členských států tím, že stanoví závazný cíl podílu výroby obnovitelných zdrojů na konečné hrubé spotřebě energie. Oblast úspor energií naopak podléhá vysoké míře regulace, a to jednak v intenzitě přijímaných právních předpisů jednak v šíři regulované oblasti. Poslední dvě desetiletí regulace energetiky v Evropské unii ukazují, že se daří mnohem lépe regulovat oblast úspor energií. To je způsobeno jednak samotným primárním právem Evropské unie, ale zajisté i tím, že oblast výroby a distribuce jsou úzce spjaty také s energetickou bezpečností a obchodními zájmy členských států, ve kterých je logická snaha o podržení co největší míry státní energetické politiky.

Pozitivně vnímám proklamovanou snahu o co nejvyšší využívání odpadů pro energetické využití, jež je z hlediska ochrany životního prostředí velmi prospěšné. Stejně tak souhlasím s proklamovanou snahou Evropské unie o vytváření stabilního podnikatelského prostředí v energetickém sektoru, což je právě oblast, kterou je třeba v České republice zlepšit. Nestabilita českého podnikatelského prostředí je způsobena častými změnami právní úpravy a nedostatečně propracovanými koncepčními nástroji. V oblasti unijní právní úpravy úspor energie je však třeba upozornit také na přílišnou a obsáhlou šíři regulace výrobků, jež častými změnami v požadavcích na ekodesign výrobků může být i kontraproduktivní. V zásadě ale vnímám energetickou politiku Evropské unie pozitivně, nastavený směr a koncepce dávají smysl. Z čistě ekonomického hlediska nejsou příliš ambiciózní plány vhodné, na druhou stranu je potřeba zmínit, že pokud Evropská unie sama sebe profiluje jako vedoucího globální hráče na trhu s obnovitelnými zdroji a zároveň jednoho z hlavních podporovatelů Pařížské dohody, je třeba si náročné požadavky stanovit. Pozitivum ambiciózních plánů spatřuji v urychlení technologického rozvoje a možné inspiraci energetické politiky pro ostatní státy.

III. Právní regulace podnikání a výkonu státní správy v energetice

Krátký historický exkurz do minulosti právní úpravy energetiky na našem území bude věnován až době po druhé světové válce. Na rozdíl od dnešního energetického zákona, který v jednom právním předpisu upravuje všechna odvětví energetiky, byla v minulosti právní úprava jednotlivých energetických sektorů upravena ve zvláštních zákonech. Od roku 1958 do konce roku 1994 byl rozvoj výroby a rozvodů elektřiny upraven elektrisačním zákonem č. 79/1957 Sb. Podmínky podnikání v plynárenství upravoval do roku 1994 plynárenský zákon č. 67/1960 Sb. Z oblasti teplárenství zmiňme zákon č. 89/1987 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě tepla (dále také jen „teplárenský zákon“), který upravoval zejména jednotné řízení výroby, rozvodu a spotřeby tepla a působnost tehdejšího ministerstva paliv a energetiky včetně nástrojů potřebných k dosažení jednotné státní palivoenergetické politiky v oblasti zásobování teplem. Zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci byl předchůdcem současného energetického zákona. Energetický zákon změnil výrazně pojmosloví oproti zákonu č. 222/1994 Sb. Předně pro podnikání v energetických odvětvích je potřeba licence, zatímco dříve bylo označení pro tento administrativní nástroj slovo autorizace, dále význam slova autorizace má již zcela jiný význam. V dnešní době je autorizace nezbytným předpokladem pro výstavbu výroby elektřiny. Jelikož během účinnosti tohoto zákona nebyl ještě zřízen Energetický regulační úřad, udělovalo autorizace Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Energetický zákon v některých svých ustanoveních reguluje činnosti v energetice s ohledem na ochranu životního prostředí. Jako příklad lze uvést povinnost držitelů licence vykonávat jejich činnost tak, aby nedošlo k ohrožení zájmu na ochranu životního prostředí.²²⁷ Elektrisační zákon č. 79/1957 Sb. ve svém ustanovení § 31 uváděl obecné ustanovení o vlivu energetiky na životní prostředí. Toto ustanovení znělo: „*Při projektování a výstavbě energetických děl je nutno dbát toho, aby byly co nejvíce vyloučeny škodlivé vlivy na zemědělské a lesní hospodářství a na přírodní prostředí, aby byly šetřeny chráněné části přírody, vegetace potřebná pro hygienickou ochranu a kulturní památky.*“ V praxi však mělo toto ustanovení za minulého režimu čistě proklamativní charakter. Obecná ochrana životního prostředí byla stanovena i v ustanovení § 6 plynárenského zákona č. 67/1960 Sb., jež stanovilo při výstavbě a provozu plynárenských zařízení povinnost omezit škodlivý vliv na

²²⁷ Ustanovení § 11 odst. 1 písm. i) EZ.

životní prostředí. Teplárenský zákon č. 89/1987 Sb. stanovoval povinnost ochrany životního prostředí pro provozovatele zásobování teplem.²²⁸ Na rozdíl od předchozích zákonů není ustanovení energetického zákona o vykonávání činností držitelů licencí v souladu s ochranou životního prostředí jen **morálním apelem**.²²⁹ Porušení této povinnosti je totiž přestupkem, za který lze uložit pokutu do výše 15 milionů Kč.²³⁰

III.1 Principy a nástroje regulace podnikání v energetice

V oblasti regulace podnikání v energetice nacházíme i **princip účelové vázanosti finančních prostředků** v podobě zřízení a správy **fondu**, který je na zvláštním běžném účtu spravován Energetickým regulačním úřadem. Finanční prostředky v tomto fondu slouží k úhradě prokazatelných ztrát držitelů licence plnících povinnost dodávek tepla nad rámec udělené licence. Příjmy fondu jsou tvořeny finančními příspěvky držitelů licence na výrobu a rozvod tepelné energie. Zákonná povinnost pro placení příspěvků je vázána na výši zůstatku v tomto fondu ke konci účetního období za podmínek stanovených energetickým zákonem. Zákonnodárce tedy požaduje minimální výši účetního zůstatku, která bude dostatečnou garancí pro schopnost vyplacení prokazatelných ztrát držitelů licence na dodávky tepelné energie.²³¹

Dalším příkladem realizace principu prevence je stanovení ochranných a bezpečnostních pásem okolo energetických zařízení. **Princip informovanosti a účasti veřejnosti** se projevuje zejména v možnosti uplatnění připomínek každého, jehož zájmy mohou být dotčeny, k návrhům zásad cenové regulace, cenových rozhodnutí či prováděcích právních předpisů Energetickým regulačním úřadem. Energetický regulační úřad je dále povinen zřídit diskusní místo způsobem umožňující dálkový přístup pro možnost zveřejnění návrhů opatření, předkládání připomínek a uveřejňování výsledků konzultace.²³² Princip informovanosti se uplatňuje i v povinném uvedení informace o celkové směsi paliv dodavatele a o jeho dopadu na životní prostředí. Tento údaj se uvádí v dokladu o vyúčtování dodávky elektřiny.²³³

²²⁸ Ustanovení § 16 odst. 9 zákona č. 89/1987 Sb.

²²⁹ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 38.

²³⁰ Ustanovení § 11 odst. 1 písm. i) ve spojení s § 91 odst. 1 písm. c) a § 91 odst. 14 písm. c) EZ.

²³¹ Blíže viz ustanovení § 14 EZ.

²³² Ustanovení § 17e EZ.

²³³ Ustanovení § 28 odst. 1 písm. d) EZ.

III.1.1 Koncepční nástroje

Koncepční nástroje v oblasti regulace podnikání v energetice mají ze všech nástrojů nejmenší význam, přesto mohou být důležité např. pro udělení státní autorizace na výstavbu výrobní elektrárny. Ministerstvo průmyslu a obchodu autorizaci neudělí, pokud je v rozporu mj. se státní energetickou koncepcí či územně plánovací dokumentací. Z konceptních nástrojů zmiňme především **program rovného zacházení provozovatele přepravní soustavy** (tzv. Compliance program). Cílem programu je stanovení opatření, která zabrání diskriminaci provozovatele přepravní soustavy vůči ostatním účastníkům na trhu s plynem. Součástí programu je tak proto také stanovení práv a povinností zaměstnanců provozovatele soustavy, jež zaručí výše uvedený cíl. Program je schvalován Energetickým regulačním úřadem, na řádný výkon programu dohlíží auditor programu, jehož jmenování podléhá také Energetickému regulačnímu úřadu.²³⁴ Vedle provozovatele přepravní soustavy je tento program povinen přijmout také provozovatel distribuční soustavy (oblast plynárenství i elektroenergetiky) a provozovatel zásobníku plynu.²³⁵ Vznik programu rovného zacházení provozovatele přepravní soustavy je důsledkem jednoho z opatření vyplývajících z třetího liberalizačního balíčku.

Jako další konceptní nástroj uvedu také desetiletý plán rozvoje přenosové a přepravní soustavy. Tento konceptní plán je významný z hlediska výstavby energetické infrastruktury. Jelikož je tato povinnost stanovena přímo účastníkovi na trhu s energiemi, řadím tento nástroj také do této kapitoly. Desetiletý plán rozvoje přenosové a přepravní soustavy je schvalován Energetickým regulačním úřadem na základě vydání závazného stanoviska Ministerstva průmyslu a obchodu.²³⁶ Desetiletý plán rozvoje přenosové soustavy je také jedním z nástrojů, jenž je možno připomínkovat těmi, jejichž oprávněné zájmy mohou být plánem přímo dotčeny. S těmito připomínkami se musí Energetický regulační úřad vypořádat.²³⁷ **Desetiletý plán rozvoje přepravní soustavy** je provozovatel povinen jednou za rok předložit Energetickému regulačnímu úřadu. Cílem tohoto plánu je uvést opatření, jež zajistí takovou kapacitu přepravní soustavy, která bude odpovídat požadavkům pro bezpečné dodávky plynu. Zákon stanoví, že provozovatel je povinen uvést plánované rozšíření soustavy v následujících deseti letech, plánované investice včetně termínů realizace investic. Energetický regulační úřad může při posuzování desetiletého plánu ohledně dopadu na soustavu Evropské unie

²³⁴ Ustanovení § 58i a 58j EZ.

²³⁵ Ustanovení § 59a odst. 3 a 60a odst. 3 EZ.

²³⁶ Ustanovení § 17 odst. 7 písm. i) EZ.

²³⁷ Ustanovení § 17e EZ.

spolupracovat s Agenturou pro spolupráci energetických regulačních úřadů (ACER).²³⁸ Desetiletý plán rozvoje přenosové a přepravní soustavy musí být v souladu s nařízením EP a Rady (EU) 347/2013, kterým se stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě. V tomto nařízení jsou stanovena kritéria pro projekty společného zájmu, jež jsou nezbytná pro výstavbu prioritní koridorů pro přenos elektřiny a přepravu zemního plynu a ropy. Desetiletý plán rozvoje přenosové a přepravní soustavy musí být dále v souladu s politikou územního rozvoje.²³⁹ V politice územního rozvoje se vymezují koridory a plochy energetické infrastruktury, zpravidla popsáním osy konkrétní infrastruktury s uvedením počátečního a koncového místa. Následně je na schematickém obrázku České republiky vyobrazen současný stav a záměr výstavby energetické infrastruktury.²⁴⁰ Na politiku územního rozvoje navazují zásady územního rozvoje, které vymezí energetickou infrastrukturu na území kraje.

III.1.2 Administrativní nástroje

Administrativní nástroje představují základní nástroj pro regulaci podnikání v energetických odvětvích. Energetický zákon stanovuje celou řadu povinností pro získání licence, ale také celou řadu opatření během samotného podnikání. Charakteristické je také stanovení některých administrativních nástrojů pouze pro některé účastníky na trhu s energiemi. V práci bude věnována pozornost zejména těmto nástrojům: procesu udělování licence, certifikátu nezávislosti, státní autorizaci na výrobu elektřiny nebo plynu a také specifickým povinnostem držitelů licencí vůči spotřebitelům. Vedle těchto vybraných nástrojů zmíníme jen heslovitě povinnost držitelů licencí dodržovat **parametry kvality dodávek elektřiny** a plynu a s tím souvisejících služeb. S nedodržením parametrů kvality souvisí i možnost uplatnění náhrad zákazníky a dodavateli dle vyhlášek o kvalitě dodávek elektřiny a plynu a jejich souvisejících služeb (vyhláška č. 540/2005 Sb. a č. 545/2006 Sb.). Energetický zákon upravuje nově pojem **chráněná informace**, která není veřejně dostupnou informací.²⁴¹ Zákonem č. 131/2015 Sb. byl zaveden **Národní registr účastníků trhu** dle nařízení EP a Rady (EU) 1227/2011 o integritě a transparentnosti velkoobchodním trhu s energií (tzv. nařízení REMIT) či bylo přijato nové ustanovení, které zvyšuje roli veřejnosti u vydávání

²³⁸ Ustanovení § 58k a 58l EZ.

²³⁹ Politika územního rozvoje je pořizována Ministerstvem pro místní rozvoj, její poslední verze pochází z roku 2015 ve znění její Aktualizace č. 1 na základě usnesení vlády č. 596 z roku 2013. Viz Ministerstvo pro místní rozvoj. Aktualizace č. 1 Politiky územního rozvoje ČR. [online]. 22.4.2015.

²⁴⁰ Politika územního rozvoje České republiky, ve znění Aktualizace č. 1. [online]. 2015, konkrétně Schéma 7,8 a 9.

²⁴¹ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) EZ.

např. cenových rozhodnutí a prováděcích předpisů Energetickým regulačním úřadem.²⁴² Dále je třeba poukázat na znění ustanovení § 15b EZ, které stanoví povinnost uchovávat záznamy vybraných transakcí po dobu 3 let.

A. Licencování

Patrně nejdůležitějším administrativním nástrojem v energetickém právu je udělování licencí. Licence je totiž nezbytným předpokladem pro podnikání v energetických odvětvích na území České republiky. Licenci uděluje Energetický regulační úřad na základě písemné žádosti žadatele. Licence se zároveň vyžaduje i v případech nepodnikatelského záměru. Jedním z těchto případů je výroba elektřiny ve výrobnách s instalovaným výkonem nad 10 kW, které jsou zároveň propojeny s přenosovou nebo distribuční soustavou. Druhý případ se týká výroben s instalovaným výkonem do 10 kW včetně, je-li v totožném odběrném místě připojena „licencovaná“ výroba. Posledně uvedený příklad je spíše výjimečný, mající dle mého názoru zabránit obcházení zákona v možném „rozkouskování“ odběrných míst a vyhnutí se podmínkám licence. Jinými slovy to znamená, že výrobce elektřiny, který nepodniká v energetických odvětvích a disponuje instalovaným výkonem do 10 kW včetně, nepotřebuje pro připojení k přenosové nebo distribuční soustavě licenci. Takovému výrobcí k připojení do soustavy bude stačit pouze smlouva o připojení, bude však muset dodržovat některé povinnosti, které vyplývají z energetického zákona.²⁴³ Toto administrativní zjednodušení pro malé výrobce bylo do našeho právního řádu zavedeno až na základě novelizace energetického zákona zákonem č. 131/2015 Sb. účinným od 1. ledna 2016. Nejvíce toto ustanovení tedy směřuje na podporu fotovoltaických panelů na střeších domů. Vedle toho není třeba licence také v případech výroben s instalovaným výkonem vyšším než 10 kW, pokud nejsou připojeny k distribuční nebo přenosové soustavě.²⁴⁴ Tento zákon dále zavedl novinku v podobě možnosti udělení licence na dobu neurčitou u některých činností.²⁴⁵ **Zánik licence** je spojen se smrtí fyzické osoby nebo zánikem či přeměnou právnické osoby, uplynutím doby, na kterou byla licence udělena. Licence dále zaniká rozhodnutím Energetického regulačního úřadu a od 1. ledna 2016 na základě zmíněného zákona č. 131/2015 Sb. také explicitně rozhodnutím soudu.²⁴⁶

²⁴² Ustanovení § 17e odst. 4 EZ.

²⁴³ Blíže viz ustanovení § 3 odst. 3 ve spojení s § 28 odst. 5 a 6 EZ.

²⁴⁴ A contrario ustanovení § 3 odst. 3 EZ.

²⁴⁵ Ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) EZ.

²⁴⁶ Ustanovení § 10 odst. 1 písm. e) EZ.

Energetický zákon dále zavádí výjimku nutnosti získání licence pro činnosti spojené s koksárenským plynem, biometanem, propanem a butanem včetně jejich směsí, pokud jsou tyto plyny distribuovány do méně než 50 odběrných míst včetně. Licence se dále logicky nevyžaduje pro výrobu tepelné energie pro jeden objekt jednoho zákazníka, u zdroje tepelné energie s instalovaným výkonem nad 50 kW však výroba podléhá koncesované živnosti.²⁴⁷ Zákon také uvádí výjimku pro provoz výroby energie v případě ověření technických předpokladů výroby, a to v nezbytném rozsahu a přiměřeně technickým vlastnostem zařízení. **License se uděluje na dobu určitou nebo neurčitou** podle toho, jakou činnost v energetickém odvětví žadatel plánuje uskutečňovat. Licence na dobu neurčitou se uděluje pro přenos (přepravu) a distribuci elektřiny nebo plynu, uskladňování plynu, rozvod tepelné energie a pro činnosti operátora trhu. Licence na dobu určitou trvající 25 let je udělována pro výroby elektřiny, plynu a tepelné energie, licence na dobu 5 let je pak udělována pro obchodníky s elektřinou nebo plynem. Energetický zákon hovoří také o tzv. **výlučné licenci**, která je vydávána na přenos (přepravu) elektřiny a plynu a dále na činnosti operátora trhu. Logicky jsou na tyto činnosti (z pohledu ekonomie se jedná o přirozené monopoly) vydávány licence výlučné. V případě udělení licence provozovateli rozvodu tepelné energie a distributorovi elektřiny a plynu se v licenci vymezí území, pro které je poskytována.

Energetický zákon také dále specifikuje podmínky, které musí žadatel o licenci splňovat. Vedle zřejmých podmínek jako je vlastnické či užívací právo k energetickému zařízení, svéprávnost, bezúhonnost či odborná způsobilost zákon, ukládá energetický zákon specifickou povinnost v podobě **finančních předpokladů** pro výroby elektřiny o instalovaném výkonu 200 kW a vyšším a výroby tepelné energie o instalovaném výkonu 1000 kW a vyšším. Zákon tyto finanční předpoklady dále blíže upravuje např. zrušením konkursu kvůli zcela nedostačujícímu majetku, neexistencí nedoplatků vůči orgánům státní správy a lakonickým sdělením v podobě finančního zabezpečení provozování činnosti a schopností zabezpečit závazky na období nejméně 5 let.²⁴⁸ Tato finanční zabezpečení jsou dále podrobně rozvedena v ustanovení § 2 vyhlášky č. 8/2016 Sb., o podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích. Zcela specifickou podmínkou pro udělení licence je souhlas Státního úřadu pro jadernou bezpečnost v případech výroby elektřiny nebo tepla v jaderných zařízeních.

²⁴⁷ Viz příloha č. 3 k živnostenskému zákonu č. 455/1991 Sb.

²⁴⁸ Ustanovení § 5 odst. 6 EZ.

Energetický zákon vedle stanovených práv pro držitele licence přikazuje těmto držitelům i celou řadu povinností. Jmenujme především obecnou povinnost vykonávání licencované činnosti takovým způsobem, aby nedošlo k ohrožení zájmu na **ochranu životního prostředí**.²⁴⁹ Tato povinnost je tak realizací principu prevence. Ztotožňuji se s komentářovou literaturou k energetickému zákonu v tom, že jazykově přesnějším vyjádřením by byla prevence v „*ohrožení životního prostředí*“ místo uvedené prevence „*zájmu na ochranu životního prostředí*“.²⁵⁰ Stejnou povinnost zákonodárce stanoví i pro zákazníky, kteří provozují výrobu elektřiny s instalovaným výkonem do 10 kW.

B. Certifikování

Pojem certifikace, resp. **certifikát nezávislosti** není možno zaměňovat s pojmem licence. Licence dopadá na širší okruh žadatelů o licenci, certifikát nezávislosti je toliko potřebný pouze pro provozovatele přenosových (přepravních) soustav elektřiny a plynu. Také proces certifikace se zahajuje na základě žádosti, je však možno jej zahájit také z moci úřední v případě, že Energetický regulační úřad shledá důvodné pochybnosti o nezávislosti provozovatele přenosové (přepravní) soustavy. Toto ustanovení tak reaguje na balíček směrnic a nařízení obsažených v tzv. třetím liberalizačním balíčku, jehož jedním smyslem je zamezení snah velkých korporací sídlících mimo země Evropské unie ovládnout kontrolu nad přenosovým systémem a operátorem trhu (známé také pod názvem klauzule Gazprom).²⁵¹

C. Autorizování

Státní autorizace na výstavbu **výrobní elektřiny nebo plynu** (dále také jen státní autorizace) je správní akt udělovaný Ministerstvem průmyslu a obchodu jako nezbytný předpoklad pro výstavbu výrobní elektřiny o celkovém instalovaném výkonu vyšším než 1 MW včetně a pro vybraná plynová zařízení. Těmito vybranými plynovými zařízeními jsou výrobní plynu, plynovody s přeshraničním dosahem, plynovody o tlakové úrovni vyšší než 0,4 MPa, přímé plynovody, zásobníky plynu. Jedním z předpokladů pro udělení autorizace pro výstavbu vybraných plynových zařízení v zákonem stanovených případech je **stanovisko Ministerstva životního prostředí dle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí**.²⁵² Novelou č. 131/2015 Sb. došlo k jistému uvolnění regulačních opatření, jelikož tato státní autorizace pro výstavbu výrobní elektřiny byla do 31. prosince 2015 povinná pro výroby o

²⁴⁹ Ustanovení § 11 odst. 1 písm. i) EZ.

²⁵⁰ EICHLEROVÁ, K. a kol.: *Energetický zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016.

²⁵¹ BINHACK, P. a TICHÝ, L. (eds.): *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. 2011., s. 56 a násl.

²⁵² Ustanovení § 67 odst. 5 písm. e) EZ.

instalovaném výkonu vyšším než 100 kW včetně. Ministerstvo průmyslu a obchodu státní autorizaci neudělí, pokud předpokládaná výroba elektřiny není v souladu s důvody vyjmenovanými v zákoně, jako je např. soulad se státní energetickou koncepcí, územně plánovací dokumentací, se surovinovou politikou státu či s požadavky na energetickou účinnost.²⁵³

D. Povinnosti držitelů licencí vůči spotřebitelům

Energetické právo a spotřebitel je poměrně nečekaně často se vyskytující spojení v běžném životě. Ne však proto, že by spotřebitelé, resp. obecně široká veřejnost měla nějaký kvalifikovaný zájem o právo v energetických odvětvích, ale z důvodu, že každý spotřebitel je zákazníkem některého obchodníka s elektřinou či plynem (výjimkou zcela sporadicky se vyskytující jsou energeticky soběstačné jednotky) a tudíž množství zákazníků závislých na energetické komoditě je pro obchodníky s energiemi ekonomicky zajímavé. Zákonodárce proto stanoví celou řadu povinností, které musí držitel licence dodržovat. Smyslem těchto povinností je ochrana zákazníka.

Především je třeba zmínit ustanovení § 11a EZ nazvaný „**Některá opatření na ochranu zákazníka**“. Tento paragraf se stal součástí energetického zákona na základě zákona č. 211/2011 Sb. A během let se pravidelně dále významně novelizoval. Původní znění ustanovení § 11a odst. 2 EZ znělo „*Byla-li s podnikající fyzickou osobou uzavřena smlouva, jejímž předmětem je dodávka elektřiny nebo plynu, mimo prostory obvyklé k podnikání držitele licence, ustanovení § 57 občanského zákoníku se použije obdobně.*“ Zákon o podporovaných zdrojích energie novelizoval ustanovení § 11a EZ a doplnil druhý odstavec o možnost **odstoupení** ve lhůtě pěti dnů před zahájením dodávky elektřiny nebo plynu. Po nabytí účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. vyvstala otázka, jak je to s lhůtami pro odstoupení spotřebitele od smlouvy o sdružených dodávkách elektřiny nebo plynu. Část odborné veřejnosti se klonila k názoru, že od smlouvy odstoupit ve lhůtě 14 dnů ode dne počátku dodávání energií s odkazem na ustanovení § 1829 odst. 1 písm. c) OZ.²⁵⁴ Tento názor je dále podpořen argumentem, který vyplývá z ustanovení § 1823 OZ, který stanovuje povinnost podnikateli začít plnit ve lhůtě pro odstoupení od smlouvy pouze na základě výslovné žádosti spotřebitele. V případě udělení souhlasu spotřebitele má pak dodavatel energií nárok na úhradu spotřebovaných služeb.²⁵⁵ Zbývající část právnické obce zastávala

²⁵³ Ustanovení § 30a EZ.

²⁵⁴ LIŠKUTÍN, T.: *Vybrané otázky ohledně poskytování dodávek energií dle NOZ*. [online]. 14.2.2014.

²⁵⁵ LIŠKUTÍN, T.: *Ještě jednou k odstoupení od spotřebitelských smluv o dodávkách energií*. [online]. 25.3.2014.

názor, že je možné ve lhůtě 14 dnů odstoupit od uzavření smlouvy. Tento druhý názor plyne jednak z přesvědčení, že dodávku energií lze stěží subsumovat pod pravidelnou opakovanou dodávku zboží, jednak že ustanovení § 1829 OZ je v našem právním řádu zakotveno na základě implementace směrnice EP a Rady 2011/83/EU o právech spotřebitelů.²⁵⁶ Tato směrnice navíc ve svém článku čtvrtém stanoví tzv. úplnou úroveň harmonizace, tj. že není možno zavádět odchylná ustanovení od této směrnice, a to ani přísnějších nebo benevolentnějších ustanovení. Vyjasnění celé situace přinesl zákon č. 131/2015 Sb., který novelizoval ustanovení § 11a EZ v části týkající se odstoupení od smluv o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu do dnešní účinné podoby, která zní „*V případě smlouvy o dodávce elektřiny, plynu nebo tepelné energie nebo smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu, kterou uzavřel zákazník v postavení spotřebitele s držitelem licence distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory držitele licence, běží čtrnáctidenní lhůta pro odstoupení od smlouvy podle zvláštního zákona ode dne jejího uzavření.*“ Tímto zvláštním zákonem je samozřejmě občanský zákoník č. 89/2012 Sb. Tato novela však přinesla pro zákazníky další možnost ukončení smluvního vztahu s dodavatelem energií, a to možnost **výpovědi**. Konkrétně v ustanovení § 11a odst. 3 EZ, jehož část zní: „...*je zákazník oprávněn bez sankce vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou nebo určitou, ve lhůtě do patnáctého dne po zahájení dodávky elektřiny nebo plynu.*“ Avšak i v tomto novém ustanovení týkajícího se výpovědi vyvstaly jisté pochybnosti v tom, zda může zákazník vypovědět smlouvu ve lhůtě po zahájení dodávek nebo ve lhůtě od uzavření smlouvy. Ministerstvo průmyslu a obchodu spolu s Energetickým regulačním úřadem zastávají názor, že je možno smlouvu vypovědět od uzavření smlouvy až do 15. dne od dne zahájení dodávky elektřiny nebo plynu. Energetický regulační úřad vydal k danému problému dne 28. dubna 2016 dokonce výkladové stanovisko.²⁵⁷ Ztotožňuji se s názorem Energetického regulačního úřadu, který vyjadřuje to, že zákazník v případě smlouvy uzavírané adhezním způsobem nebo mimo obchodní prostory je oprávněn od smlouvy odstoupit ve lhůtě 14 dní²⁵⁸ a zároveň je oprávněn smlouvu vypovědět dle ustanovení § 11a odst. 3 EZ. Pokud bychom přistoupili na výklad, že smlouvu je možno vypovědět až ode dne zahájení dodávek energií, pak by v době, od které uplyne více než 14 od uzavření smlouvy, vzniklo „vakuum“, během kterého by zákazník nebyl oprávněn od smlouvy odstoupit ani ji vypovědět. Zákazník by v případě ukončení smluvního vztahu s dodavatelem musel čekat na den zahájení dodávek

²⁵⁶ PALLA, T.: *Jak je to s odstoupením od spotřebitelských smluv o dodávkách energií.* [online]. 26.2.2014.

²⁵⁷ Energetický regulační úřad. *Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu.* [online]. 28.6.2016.

²⁵⁸ Viz ustanovení § 11a odst. 2 ve spojení s § 1829 OZ.

energie do odběrného místa, a až následně tehdy by zákazníkovi běžela lhůta 15 dní pro vypovězení smlouvy. Tento druhý názor by navíc byl nelogický v tom, že zákazník není dobře schopen zjistit den zahájení dodávek energie. Zákazník totiž často změnu zaregistruje až vyúčtováním od stávajícího dodavatele či fakturací záloh za odběr energií od nového dodavatele. S počátkem běhu lhůty pro vypovězení smlouvy se s mým názorem a názorem Energetického regulačního úřadu shoduje i komentářová literatura.²⁵⁹ Pro běh lhůty a zároveň pro účinnost výpovědi bylo zákonodárcem stanoveno, že účinky výpovědi se váží na datum odeslání výpovědi nikoli doručení, jako je tomu v obecné úpravě občanského zákoníku. Dále je třeba alespoň krátce upozornit na zjevnou legislativní chybu v ustanovení § 11a odst. 6 EZ, které specifikuje účinky odstoupení. Před novelou energetického zákona zákonem č. 131/2015 Sb. upravoval účinky odstoupení odst. 3 k současnému odst. 5 týkajícího se zvýšení cen. Po novele zůstal odkaz stále na ustanovení odst. 3, který však o žádném odstoupení nepojednává. Je zřejmé, že odstoupení dle ustanovení § 11a odst. 6 EZ směřuje nikoli na odst. 3, ale na ustanovení § 11a odst. 5 EZ. Příští novela energetického zákona snad tuto chybu napraví. Další významnou povinností pro držitele licencí zavedenou zákonem č. 131/2015 Sb. je poskytnutí údajů z vyúčtování dodávky a spotřebě energie za nejméně tři předcházející zúčtovací období na základě žádosti zákazníka v postavení spotřebitele.²⁶⁰

III.1.3 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje nejsou v oblasti regulace podnikání v energetice nijak zvlášť významně zastoupeny. Zásadně se uplatňují ekonomické nástroje negativní stimulace reprezentované poplatky. Zejména je třeba uvést **správní poplatek pro žadatele za udělení, změnu a zrušení licence**, jejichž výše je stanovena v Položce 23 části I. přílohy zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích. Dále zmiňme poplatek za činnost Energetického regulačního úřadu. Jako příklad uveďme výši poplatku pro udělení licence na výrobu elektřiny s instalovaným výkonem od 1 MW ve výši 10 tisíc Kč a na obchod s elektřinou ve výši 100 tisíc Kč. **Poplatek na činnost úřadu hradí zákazníci** za každé odběrné místo, jehož výše může činit nejméně 1,70 Kč a nejvýše 2,50 Kč za měsíc v odvětví elektroenergetiky a v rozmezí od 1,00 Kč do 1,40 Kč za MWh v plynárenském odvětví. U elektřiny je tedy stanoven poplatek dle počtu odběrných míst, zatímco v plynárenství dle množství odebraného plynu.²⁶¹ V současné době je tato výše 2,39 Kč za měsíc u elektroenergetiky a 1,34 Kč za 1

²⁵⁹ EICHLEROVÁ, K. a kol.: *Energetický zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 205.

²⁶⁰ Ustanovení § 11 odst. 1 písm. o) EZ.

²⁶¹ Ustanovení § 17d EZ.

MWh spotřebovaného plynu v plynárenství dle nařízení vlády č. 392/2015 Sb., o stanovení poplatku na činnost Energetického regulačního úřadu.

III.2 Vykonavatelé státní správy

Tak jako do oblasti energetiky zasahuje celá řada zákonů, tak i výkon státní správy je svěřen mnoha orgánům. Následující řádky budou věnovány těm nejdůležitějším vykonavatelům veřejné správy. Mimo ně vykonává veřejnou správu v energetice v širším smyslu i například Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, Český báňský úřad či Správa státních hmotných rezerv. **Ministerstvo pro místní rozvoj** je ústředním správním úřadem ve věcech územního plánování a stavebního řádu. Ministerstvo pro místní rozvoj vykonává působnost stavebního úřadu **k vydání územního rozhodnutí** u významných staveb energetické infrastruktury. Těmi jsou například jaderné elektrárny, zařízení pro přenos elektřiny, přepravu plynu, zásobníky plynu nebo elektrárny s instalovaným výkonem 100 MW a vyšším. Tato působnost k vydání územního rozhodnutí u významných staveb energetické infrastruktury však ke konci roku 2017 končí. Stane se tak na základě zákona č. 225/2017 Sb., který nabyde účinnosti 1. ledna 2018. Působnost **Ministerstva zemědělství** je především v oblasti biomasy jako podporovaného zdroje energie, Ministerstvo zemědělství tak mj. zpracovává Akční plán pro biomasu. **Český báňský úřad** vykonává veřejnou správu především v oblasti ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur. Jako příklad uveďme povolení obvodního báňského úřadu pro provozování úložiště oxidu uhličitého.²⁶² **Správa státních hmotných rezerv** je ústředním orgánem státní správy, jenž spravuje nouzové zásoby ropy.²⁶³ Vytvoření a použití nouzových zásob ropy a jejich produktů upravuje zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy. Nouzové zásoby ropy jsou vytvářeny v množství odpovídajícímu 90 dnům tzv. průměrného denního čistého dovozu referenčního roku. **Vládu**, jakožto vrcholný orgán moci výkonné, řadíme mezi vykonavatele státní správy.²⁶⁴ Vláda je nadána celou řadou oprávnění, které mají výrazný vliv na energetiku. Jako příklad uveďme, že vláda schvaluje usnesením důležité koncepční dokumenty, mezi něž jmenujme především Státní energetickou koncepci a národní akční plány. Usnesením vlády vznikl také Stálý výbor pro jadernou bezpečnost, jenž je poradním a koordinačním orgánem vlády v oblasti jaderné energetiky. Vláda dále schvaluje dokumenty

²⁶² Ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 85/2012 Sb.

²⁶³ Ustanovení § 2 bod 14. zákona č. 2/1969 Sb.

²⁶⁴ SLÁDEČEK, V.: *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 254.

stanovené atomovým zákonem.²⁶⁵ Vláda jmenuje a odvolává předsedu Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a také Radu Energetického regulačního úřadu včetně jejího předsedy. Vláda mj. také vyhláší stav ropné nouze. Z hlediska speciální působnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost je z důvodu vhodnosti rozebírán jeho výkon státní správy v kapitole V. jaderná energetika.

III.2.1 Ministerstvo průmyslu a obchodu

Ministerstvo průmyslu a obchodu je **ústředním orgánem státní správy pro energetiku**.²⁶⁶ Oblast energetického práva je velmi široká, a proto působnost v energetickém sektoru má více ústředních správních úřadů. Pokud pomineme specializovanou působnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost v jaderné energetice je Ministerstvo průmyslu a obchodu vedle Energetického regulačního úřadu nejdůležitějším orgánem s širokými pravomocemi v energetickém sektoru. Ministerstvo zejména zpracovává návrh Státní energetické koncepce včetně jejího pravidelného vyhodnocování a posuzuje soulad územních energetických koncepcí se Státní energetickou koncepcí. Dále také zpracovává národní akční plány. Ministerstvo průmyslu a obchodu vydává vyhlášky jakožto prováděcí právní předpisy k mnoha ustanovením hlavních zákonů v energetickém sektoru. Ministerstvo vede různé evidence a seznamy, mezi kterými jmenujme alespoň seznam energetických specialistů a poskytovatelů energetických služeb, evidenci o provedených činnostech energetických specialistů. Pravomoc rozhodování o přidělení dotací z Programu na podporu úspor energie včetně vyhodnocování výsledků tohoto programu je také svěřena Ministerstvu průmyslu a obchodu. Ministerstvo průmyslu a obchodu má významné pravomoci v nadnárodní oblasti, kdy například zpracovává zprávu o pokroku plnění vnitrostátních cílů energetické účinnosti, statistické údaje ohledně kombinované výroby elektřiny a tepla, které pak předává Evropské komisi. Evropskou komisi pak dále informuje o plnění závazků z unijních směrnic a zajišťuje mezinárodní spolupráci při zahraniční pomoci v oblasti nakládání s energií. Ministerstvo je dále mj. povinno informovat Evropskou komisi o přijatých opatřeních na ochranu životního prostředí.²⁶⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu vykonává mj. akcionářská práva ve společnosti ČEPS, a.s., která je jediným provozovatelem naší přenosové soustavy.

Ministerstvo průmyslu a obchodu vykonává působnost stavebního úřadu ve stavebním řízení u významných staveb energetické infrastruktury uvedených výše u Ministerstva pro

²⁶⁵ Blíže viz ustanovení § 210 AtomZ.

²⁶⁶ Ustanovení § 13 odst. 1 písm. a) zákona č. 2/1969 Sb.

²⁶⁷ Ustanovení § 16 písm. d) bod 1. zákona č. 458/2000 Sb.

místní rozvoj.²⁶⁸ Od 1. ledna 2018 bude Ministerstvo průmyslu a obchodu vykonávat působnost stavebního úřadu u společného územního a stavebního řízení týkající se staveb energetické infrastruktury.²⁶⁹ Vedle toho pak Ministerstvo průmyslu a obchodu uplatňuje své stanovisko k politice územního rozvoje, zásadám územního rozvoje a od 1. ledna 2018 také k územnímu plánu.²⁷⁰ Ministerstvo je dotčeným orgánem příslušným k vydání závazného stanoviska v územním řízení týkajícím se staveb přenosové soustavy elektřiny, přepravní soustavy plynu, výroben elektřiny o instalovaném výkonu vyšším než 100 MW včetně a zařízení pro uskladňování plynu.²⁷¹ Ministerstvu průmyslu a obchodu je podřízena Státní energetická inspekce.²⁷²

III.2.2 Energetický regulační úřad

Energetický regulační úřad (dále také jen „ERÚ“) patří mezi ústřední orgány státní správy.²⁷³ Energetický regulační úřad byl zřízen jako správní úřad pro výkon regulace v energetice energetickým zákonem, který nabyl účinnosti 1. ledna 2001. Sídlem Energetického regulačního úřadu je Jihlava. Úřad má samostatnou kapitolu státního rozpočtu. Vnitřní struktura Energetického regulačního úřadu se dělí na sekce, mezi které patří sekce úřadu, regulace, legislativně správní, podporovaných zdrojů, provozní a kontroly.²⁷⁴ Zcela zásadním je ustanovení § 17 odst. 3 EZ, které stanoví, že Energetický regulační úřad je povinen se řídit pouze zákony a ostatními právními předpisy a zároveň nesmí přijímat pokyny od Parlamentu České republiky, moci výkonné a jiných osob. Tímto ustanovením má být zaručena **nezávislost** úřadu. Na druhou stranu je zákonodárcem vyžadováno, aby Energetický regulační úřad při výkonu svých pravomocí postupoval transparentně a předvídatelně.

Působnost Energetického regulačního úřadu vymezuje energetický zákon poměrně široce. Je jí především ochrana zákazníků a spotřebitelů v energetických odvětvích, dále regulace cen, podpora hospodářské soutěže, dohled nad trhy v energetických odvětvích a podpora podporovaných zdrojů energie. Úřad dále podporuje rozvoj vnitřního trhu s elektřinou a plynem v rámci Evropské unie včetně přidělování přeshraničních kapacit. Mezi nejvýznamnější **pravomoci** Energetického regulačního úřadu patří přidělování a odnímání licencí, regulace cen podle zákona o cenách, uložení povinnosti dodávek nad rámec licence,

²⁶⁸ Ustanovení § 16 odst. 2 písm. d) zákona č. 183/2006 Sb.

²⁶⁹ Budoucí ustanovení § 94j StavZ.

²⁷⁰ Budoucí ustanovení § 16 písm. g) EZ.

²⁷¹ Ustanovení § 16 písm. x) EZ.

²⁷² Ustanovení § 13 odst. 5 zákona č. 2/1969 Sb.

²⁷³ Ustanovení § 2 zákona č. 2/1969 Sb.

²⁷⁴ Energetický regulační úřad. O úřadu. [online].

rozhodování sporů o uzavření smlouvy mezi držiteli licencí a zákazníky, rozhodování sporů o připojení nebo přístupu k přenosové nebo distribuční soustavě. Energetický regulační úřad schvaluje celou řadu dokumentů, mezi které patří obchodní podmínky operátora trhu, Pravidla provozování přenosové a distribuční soustavy, Řád provozovatele zásobníku plynu a provozovatele přepravní a distribuční soustavy a také desetiletý plán rozvoje přenosové a přepravní soustavy. Dále úřad vydává **Energetický regulační věstník**, ve kterém uveřejňuje **cenová rozhodnutí**. Zajímavá a dlouhotrvající diskuse nastala okolo právní povahy cenových rozhodnutí. V právnické obci se řešilo, zda cenové rozhodnutí je individuálním právním aktem, normativním právním aktem či dokonce smíšeným právním aktem (neboli opatřením obecné povahy). V současné době je ustálen názor, že cenové rozhodnutí je normativním právním aktem.²⁷⁵ Také komentářová literatura k energetickému zákonu se kloní k tomuto pojetí, přičemž dospívá k názoru, že soudy vycházely především z materiálního pojetí pojmu právního předpisu, ačkoliv je někdy otázkou, zda konkrétní cenové rozhodnutí by přece jen mohlo naplňovat také znaky individuálního správního aktu.²⁷⁶ Energetický regulační úřad je od 1. února 2016 také **subjektem mimosoudního řešení** spotřebitelských sporů, do jehož působnosti patří oblast elektroenergetika, plynárenství a teplárenství.²⁷⁷ Úřad zároveň vykonává dozor nad dodržováním dalších ustanovení zákona o ochraně spotřebitele, mezi která například patří informační povinnost, nekalé obchodní praktiky, klamavá konání a opomenutí či diskriminace spotřebitele.

Energetický regulační úřad při stanovení cen souvisejících služeb v elektroenergetice a plynárenství postupuje předvídatelně a zároveň, aby výše cen byla nastavena takovým způsobem, které pokryjí náklady držitelů licence na jejich činnost včetně odpisů a přiměřeného zisku. Při stanovení limitní ceny tepelné energie musí vzít Energetický regulační úřad ohled i náklady na konkurenční zdroj vytápění a jeho dopad na životní prostředí.²⁷⁸ Na základě zákona č. 131/2015 Sb. se navíc působnost Energetického regulačního úřadu rozšířila i o kontrolu nad dodržováním zákona o podporovaných zdrojích, kterou do té doby prováděla Státní energetická inspekce.²⁷⁹ Energetický zákon dovoluje Energetickému regulačnímu úřadu při vedení sporných správních řízení vydat rozhodnutí ve lhůtě 4 měsíců, ve zvláště složitých případech pak dokonce 6 měsíců.²⁸⁰ Energetický regulační úřad je povinen předkládat jednou

²⁷⁵ Viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu, č.j. 1 AOs 7/2013-41.

²⁷⁶ EICHLEROVÁ, K. a kol.: *Energetický zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 274.

²⁷⁷ Ustanovení § 20e zákona o ochraně spotřebitele č. 634/1992 Sb.

²⁷⁸ Ustanovení § 19a odst. 4 EZ.

²⁷⁹ Ustanovení § 48 POZE ve spojení s § 18 odst. 1 písm. e) EZ.

²⁸⁰ Ustanovení § 96 odst. 2 EZ.

ročně Evropské komisi, Agentuře pro spolupráci energetických regulačních úřadů, vládě a Parlamentu České republiky zprávu činnosti a hospodaření úřadu, ve které sdělí přijatá opatření, výsledky provedených šetření o fungování trhů s elektřinou a plynem, výsledky posouzení souladu plánů rozvoje přenosové a distribuční soustavy se soustavou pro celou Evropskou unií. Za zmínku stojí předkládání této zprávy i Senátu České republiky, což je novinkou zavedenou od 1. srpna 2017. Energetický regulační úřad při výkonu své působnosti nejvíce spolupracuje s Ministerstvem průmyslu a obchodu a se Státní energetickou inspekcí, dále však také s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže a Českou národní bankou.

V čele úřadu je **pětičlenná Rada Energetického regulačního úřadu** (dále také jen „Rada ERÚ“). Odklad od monokratického řízení úřadu je novinkou zavedenou zákonem č. 131/2015 Sb. Od svého vzniku až do 31. července 2017 byl v čele úřadu předseda. Jmenování předsedy úřadu také prodělalo svůj vývoj, když nejdříve byl předseda jmenován vládou a následně prezidentem republiky. Rada ERÚ je zas pro změnu jmenována a odvolávána vládou, tentokrát však na návrh ministra průmyslu a obchodu. Zatímco funkční období předsedy bylo 6 let, u Rady ERÚ je tomu 5 let. V čele Rady ERÚ je její předseda, jehož funkční období je maximálně tříleté. Podmínky pro způsobilost být členem Rady ERÚ jsou stanoveny přímo v energetickém zákoně. Mezi jednu z podmínek patří sedmiletá praxe v oboru, přičemž alespoň 3 roky musel člen Rady ERÚ vykonávat řídicí nebo vedoucí funkci. Nezávislost člena Rady ERÚ má být zajištěna především inkompatibilitou funkce s funkcí poslance, senátora, soudce, státního zástupce, ale také s jakoukoliv funkcí ve veřejné správě, členstvím v politické straně či funkcí člena orgánu územní samosprávy. Služební zákon č. 234/2014 Sb. explicitně vylučuje svoji působnost na členy Rady Energetického regulačního úřadu.²⁸¹ Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů pak vymezuje členy Rady ERÚ jako veřejné funkcionáře. Novinkou od 1. srpna 2017 je **důvod zániku funkce**. Vedle pasivity člena Rady ERÚ přesahující šest měsíců a nemoci trvale znemožňující výkon funkce bude pro odvolání stačit hrubé či opakované méně závažné porušení povinností. Zákon dále mlčí, co se rozumí opakovaným méně závažným porušením povinností. V tomto případě je dle mého názoru třeba aplikovat zásadu analogie iuris ve vztahu k zákoníku práce č. 262/2006 Sb., který ve svém ustanovení § 52 písm. g) hovoří o méně závažném porušování povinností. Komentářová literatura k zákoníku práce i ustálená judikatura shledává soustavnost porušování v alespoň třech porušení povinností.²⁸² Autorka komentářové literatury se dále zamýšlí nad možnostmi

²⁸¹ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. g) zákona č. 234/2014 Sb.

²⁸² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu vedeného pod sp. zn. 6 Cdo 1/92.

člena Rady ERÚ bránit se odvolání, a tím pádem dostatečnou nezávislostí úřadu jako takového. Případné možnosti obrany spatřuje v článku 21 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.²⁸³

III.2.3 Státní energetická inspekce

Státní energetická inspekce je správní úřad podřízený Ministerstvu průmyslu a obchodu.²⁸⁴ Jeho sídlo je v Praze a člení se na ústřední a územní inspektoráty. V čele Státní energetické inspekce je ústřední ředitel. Od roku 1988 do roku 1994 byla působnost Státní energetické inspekce upravena specializovaným zákonem č. 88/1987 Sb., o státní energetické inspekci. **Působnost** Státní energetické inspekce je dána zákonem o hospodaření energií. Státní energetická inspekce zejména zajišťuje dozor nad dodržováním požadavků pro uvádění výrobků spojených se spotřebou energie na trh, rozhoduje o povinnostech provést opatření navržená energetickým auditem, kontrolu nad dodržováním podmínek a účelu dotací z Programu na podporu úspor energie. V konkrétních případech je Státní energetická inspekce oprávněna zakázat uvádění výrobku na trh, nařídit stažení výrobku z trhu. Při umístování elektráren a tepláren o tepelném příkonu nad 20 MW v rámci pořizování politiky územního rozvoje a územní plánovací dokumentace je Státní energetická inspekce dotčeným orgánem státní správy. Dotčeným orgánem je také v některých řízeních u výstaveb elektráren a tepláren o tepelném příkonu nad 20 MW, s výjimkou elektráren, na které byla vydána státní autorizace. Působnost Státní energetické inspekce se razantně změnila na základě zákona č. 131/2015 Sb. Státní energetická inspekce totiž až do konce roku 2015 vykonávala kontrolu nad dodržováním zákona o podporovaných zdrojích energie. Okrajová působnost Státní energetické inspekce je stanovena i zákonem č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, dle které je inspekce oprávněna kontrolovat činnosti, které by mohly ohrozit produktovod, ropovod, skladovací zařízení nebo jejich provoz.

III.2.4 Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí jakožto orgán vrchního státního dozoru ve věcech životního prostředí má významné postavení i v energetice. Ministerstvo životního prostředí je především ústředním správním úřadem **v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí**. Samo ministerstvo pak zajišťuje posuzování zákonem stanových záměrů, přičemž celá řada

²⁸³ EICHLEROVÁ, K. a kol.: *Energetický zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 286.

²⁸⁴ Státní energetická inspekce byla zřízena vládním nařízením č. 47/1952 Sb., o státní energetické inspekci a byla podřízena tehdejšímu ministerstvu paliv a energetiky.

z nich se týká energetiky.²⁸⁵ Ministerstvo životního prostředí vykonává státní správu v oblasti ochrany ovzduší včetně např. rozhodnutí o množství povolenek přidělovaných provozovatelům zákonem stanovených zařízení. Ministerstvo bude od 1. ledna 2018 dotčeným orgánem při posuzování zralosti projektů společného zájmu energetické infrastruktury. Vedle toho se bude Ministerstvo životního prostředí u projektů společného zájmu vyjadřovat k návrhům tras vedení veřejné technické infrastruktury, udělovat souhlas s odnětím ze zemědělského půdního fondu²⁸⁶ či bude udělovat výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích v případech stanovených zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.²⁸⁷ V rámci Ministerstva životního prostředí se vypisují různé dotační programy, přičemž ten nejdůležitější z pohledu energetiky je program Nová zelená úsporám.

III.3 Účastníci na trhu s energiemi

Energetický zákon rozlišuje účastníky na trhu s energiemi podle toho, zda se jedná o trh s elektřinou nebo plynem. V zásadě jsou však fakticky stejní tito účastníci na trhu s energiemi: výrobce, provozovatel přenosové (na trhu s elektřinou) a přepravní (na trhu s plynem) soustavy, provozovatelé distribučních soustav, obchodníci, operátor trhu a zákazníci. Na trhu s plynem vystupuje navíc provozovatel zásobníků plynu. V případě účastníků na trhu s energiemi, kteří jsou zastoupeni ve všech energetických odvětvích bude z důvodu stručnosti, ale i vhodnosti z pohledu ochrany životního prostředí pojednáno zejména o účastnících na trhu s elektřinou.

Operátor trhu je akciová společnost založená státem, jež vznikla 2. července 2001. Obchodní firma společnosti je OTE, a.s. a jejím předmětem podnikání je činnost operátora trhu a správa veřejně příslušného rejstříku obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Operátor trhu smí vykonávat svoji činnost pouze na základě udělené licence Energetickým regulačním úřadem. Energetický zákon stanoví, že se musí jednat o akciovou společnost, přičemž forma akcií musí znít na jméno. Zákonem je dále stanoveno, že stát musí vlastnit takový počet akcií, jejichž celková jmenovitá hodnota představuje minimálně 67 % základního kapitálu. Další zákonné omezení spočívá v nemožnosti nabytí akcií držitelem licence pro podnikání v energetických odvětvích. Dle náhledu do obchodního rejstříku je vydaná jedna kmenová akcie v listinné podobě o jmenovité hodnotě 500 milionů Kč. Jediným

²⁸⁵ Příloha č. 1 sloupec A spolu s ustanovením § 21 písm. c) zákona č. 100/2001 Sb.

²⁸⁶ Budoucí ustanovení § 17 písm. n) a o) zákona č. 334/1992 Sb. a budoucí ustanovení § 79 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb.

²⁸⁷ Budoucí ustanovení § 43 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb.

akcionářem je Česká republika. Energetický zákon stanoví operátorovi trhu celou řadu oprávnění a povinností. Mezi ty nejdůležitější patří organizování krátkodobého trhu s elektřinou a plynem, vyhodnocování odchylek, hrazení zeleného bonusu výrobcům elektřiny tepla, vydávání a uznávání záruk původu elektřiny, provozování systému Evidence záruk původu a Rejstříku obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů²⁸⁸, zrušení registrace subjektu zúčtování.

Energetický zákon nedefinuje **výrobce energií**, ale stanoví podmínky, které musí výrobce splnit, aby se jím stal. Základním předpokladem je udělení licence Energetickým regulačním úřadem pro výrobu elektřiny, plynu nebo tepelné energie. Licence se uděluje na dobu určitou, a to nejvýše na období 25 let. U výroben elektřiny s instalovaným výkonem vyšším než 1 MW a u výroben vybraných plynových zařízení je navíc třeba získat státní autorizaci na výstavbu elektřiny udělovanou Ministerstvem průmyslu a obchodu. Mezi nejdůležitější oprávnění **výrobce elektřiny** patří připojení elektrárny k elektrizační soustavě za splnění podmínek Pravidel provozování přenosové a distribuční soustavy, dodávání elektřiny pro svojí vlastní potřebu a ostatním účastníkům trhu. Na druhou stranu k základním povinnostem výrobce elektřiny patří zajištění připojení své výroby k distribuční, popřípadě přenosové soustavě, zpřístupnění měřicího zařízení provozovateli distribuční nebo přenosové soustavy. Z hlediska ochrany životního prostředí je důležitá povinnost informování účastníků trhu o podílu zdrojů využitých pro výrobu elektřiny včetně uvedení množství emisí oxidu uhličitého uvolněného při výrobě elektřiny. Jaderné elektrárny musí pak informovat o množství vytvořeného radioaktivního odpadu. U výrobce plynu je důležité zmínit, že má mj. právo na přístup k zásobníku plynu.

Zákonodárce rozlišuje pojmenování páteřní energetické soustavy podle toho, jestli se jedná o odvětví elektroenergetiky (přenosová soustava) nebo plynárenství (přepravní soustava). Vedle nezbytné licence pro podnikání v energetických odvětvích je dále třeba získat certifikaci pro provoz těchto soustav. Na rozdíl od operátora trhu neklade zákon omezení z hlediska vlastnické struktury provozovatele přenosové a přepravní soustavy. Provozovatelem **přenosové soustavy** je společnost ČEPS, a.s., jejímž jediným akcionářem je Česká republika. Práva akcionáře vykonává jménem státu Ministerstvo průmyslu a obchodu. Mezi základní povinnosti provozovatele přenosové soustavy patří zajištění bezpečného a spolehlivého provozu přenosové soustavy včetně propojení s distribučními soustavami, dále řízení toků elektřiny v souladu s přenosy elektřiny ze sousedních států, vyhlásování stavu

²⁸⁸ Operátor trhu. Rejstřík obchodování s povolenkami. [online].

nouze pro celé území České republiky²⁸⁹ či zpracování Pravidel provozování přenosové soustavy. Společnost ČEPS, a.s. je členem Evropské sítě provozovatelů elektroenergetických přenosových soustav (ENTSO-E). Není ojedinělé, aby v jednom státě existovalo více provozovatelů přenosové soustavy, viz například Německo. Jediným provozovatelem **přepavní soustavy** plynu v České republice je společnost NET4GAS, s.r.o., která je vlastněna prostřednictvím další společnosti zahraničními subjekty. Provozovatel přepavní soustavy má zejména právo na přístup do zásobníků plynu, vyhlášovat stav nouze²⁹⁰, odstraňovat stromoví pro zajištění bezpečného a spolehlivého provozu, realizovat nákup a prodej pro krytí ztrát v přepavní soustavě. K základním povinnostem provozovatele pak patří bezpečné a spolehlivé provozování přepavní soustavy plynu, připojování žadatele k přepavní soustavě splňující požadavky pro připojení a zpracovávat v pravidelných intervalech bilance přepavní soustavy.

Provozovatel distribuční soustavy je takový subjekt, jemuž byla udělena licence pro provozování distribuční soustavy. Distribuční soustava je pak definována energetickým zákonem. V elektroenergetice působí v České republice tři provozovatelé distribuční soustavy, v oblasti plynárenství je jich celkem šest.²⁹¹ Zjednodušeně, lze říci, že práva a povinnosti distributorů jsou velmi podobné těm, které mají provozovatelé přenosových soustav. Z hlediska ochrany životního prostředí je důležité, že i distributoři jsou oprávněni, po předchozím upozornění vlastníka či uživatele, odstraňovat stromoví a jiné porosty pro případ ohrožení bezpečného provozu distribuční soustavy.²⁹²

Obchodníci na trhu elektřinou a plynem jsou osoby, které na základě udělené licence Energetickým regulačním úřadem nakupují od výrobců nebo jiných obchodníků elektřinu nebo plyn za účelem jejich dalšího prodeje ostatním účastníkům trhu. O obchodnících tak v zásadě hovoříme jako o dodavatelích energie, kteří se zákazníkem uzavírají smlouvu o dodávkách elektřiny nebo plynu či případně smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu. Obchodníci jsou mj. povinni zajišťovat propagaci energetických služeb²⁹³ (nejsou ale povinni je sami nabízet²⁹⁴) a uvádět zákazníkům konkurenceschopné nabídky.

²⁸⁹ Ustanovení § 54 odst. 3 EZ.

²⁹⁰ Ustanovení § 73 odst. 3 písm. a) EZ.

²⁹¹ Ceny energie. Distribuční soustava. [online].

²⁹² Ustanovení § 25 odst. 3 písm. g) EZ.

²⁹³ Ustanovení § 30 odst. 2 písm. g) a § 61 odst. 2 písm. k) EZ.

²⁹⁴ EICHLEROVÁ, K. a kol.: *Energetický zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 590.

Provozovatel **zásobníku plynu** je specifický účastník na trhu s plynem. V České republice jsou tři provozovatelé zásobníku plynu (RWE Gas Storage, s.r.o., MND Gas Storage a.s. a SPP Storage, s.r.o.), kteří spravují dohromady osm plynových zásobníků. Plyn je buď ukládán do porézní horniny nebo do uměle vytvořených zásobníků (často např. již vytěžené doly).²⁹⁵ Zásobník plynu bude od 1. ledna 2018 na základě zákona č. 225/2017 Sb. patřit mezi vybrané stavby energetické infrastruktury. Pro výstavbu zásobníku plynu bude tak možno využít institutu společného povolení v rámci společného územního a stavebního řízení.²⁹⁶ V současně účinném stavebním zákoně je k vydání územního rozhodnutí pro umístění zásobníku plynu stanovena příslušnost speciálního stavebního úřadu, kterým je Ministerstvo průmyslu a obchodu.²⁹⁷ Zmiňme také speciální povinnost v podobě zajištění báňské záchranné služby.²⁹⁸ Speciální procesní úprava má své opodstatnění, zásobníky plynu jsou náchylné ke vzniku závažné havárie. Bezpečnostní pásmo je také proto ze všech plynových zařízení nejširší.²⁹⁹ Provozovatel zásobníku plynu má zejména právo připojit své zařízení k přepravní nebo distribuční soustavě, omezit činnosti spojené s uskladňováním plynu za podmínek stanovených energetickým zákonem (např. stav nouze), vyžadovat potřebné informace od ostatních účastníků na trhu s plynem. Vedle základní povinnosti v zajištění bezpečného a spolehlivého provozu, musí provozovatel zásobníku plynu také mj. zpracovat havarijný plán, zveřejňovat předpokládaný rozvoj zásobníku na období minimálně pěti let či vést samostatné účty za skladování plynu.

Pod pojmem **zákazníka** na trhu s energiemi je možno zjednodušeně vnímat osobu, která nakupuje energie pro konečné užití v odběrném místě. Zákazník je tedy osoba, která ovlivňuje spotřebu energie a je na pomyslném konci energetického řetězce ve vztahu k užití energie. Vedle stanovení povinností energetickým zákonem, je zákazník v elektroenergetice a plynárenství především oprávněn k uzavření smlouvy o připojení svého energetického zařízení k elektrizační nebo plynárenské soustavě, stejně tak má právo si bezplatně zvolit či změnit dodavatele elektřiny nebo plynu. Zákazník má mj. **právo na informace** o dopadu na životní prostředí, kterému dodavatel energie učiní zadost, pokud v dokladu o vyúčtování dodávky elektřiny uvede informaci o veřejně dostupných zdrojích (postačí forma odkazu), jež obsahují informace o dopadu výroby elektřiny na životní prostředí s uvedením údajů o

²⁹⁵ Národní zpráva Energetického regulačního úřadu o elektroenergetice a plynárenství v České republice za rok 2015. [online]. 2016.

²⁹⁶ Podrobněji k dané problematice v I. kapitole.

²⁹⁷ Ustanovení § 13 odst. 2 StavZ.

²⁹⁸ Ustanovení § 7 zákona č. 61/1988 Sb.

²⁹⁹ Celkem 250 metrů od vnějšího okraje areálu zásobníku plynu – viz Příloha EZ.

emisích oxidu uhličitého. Další povinnosti uváděné v dokladech jsou stanoveny vyhláškou č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích.³⁰⁰ Také zákazníci, jež provozují výrobní elektřiny s instalovaným výkonem do 10 kW, jsou povinni při výrobě elektřiny neohrozit zájmy na ochranu životního prostředí.

Vedle účastníků na trhu s energiemi operuje energetický zákon také s některými dalšími pojmy týkající se subjektů, jež mají specifické postavení na trhu s energiemi. Zejména je třeba zmínit **dodavatele poslední instance**, kterého energetický zákon definuje jako „držitele licence na obchod s elektřinou nebo na obchod s plynem, který je nebo byl součástí téhož vertikálně integrovaného podnikatele nebo vertikálně integrovaného plynárenského podnikatele, jako je držitel licence na distribuci elektřiny nebo na distribuci plynu ve vymezeném území, kde se nachází odběrné místo“.³⁰¹ Jinak řečeno je dodavatel poslední instance takový subjekt na trhu s elektřinou nebo plynem, který je povinen v zákonem stanovených případech dodávat elektřinu nebo plyn zákazníkům. Těmito případy jsou nejčastěji pozbytí oprávnění dodávat elektřinu nebo plyn dodavateli energií nebo nezajištění související služby v elektroenergetice nebo plynárenství dodavatelem energií. Povinnost dodavatele poslední instance dodávat elektřinu nebo plyn trvá po dobu nejdéle šesti měsíců. V současnosti jsou dodavateli poslední instance v elektroenergetice společnosti ČEZ Prodej, s.r.o., E.ON Energie, a.s. a Pražská energetika, a.s. V plynárenství jde o společnosti E.ON Energie, a.s., innogy Energie, s.r.o. (dříve RWE Energie) a Pražská plynárenská, a.s.³⁰² Vedle dodavatele poslední instance mají na trhu s energiemi specifické postavení tzv. provozovatelé **lokálních distribučních soustav** (dále také jen „LDS“). Provozovatel LDS je držitel licence na distribuci elektřiny s vlastním vymezeným územím.³⁰³ Energetický zákon však nepamatuje na situaci, když dodavatel poslední instance nemůže „nastoupit“ na místo dodavatele energie u zákazníků připojených k lokální distribuční soustavě. Na tento problém Energetický regulační úřad upozornil ve své tiskové zprávě z konce roku 2016.³⁰⁴ Dále je třeba zmínit termín **subjekt zúčtování**. Dle energetického zákona je subjektem zúčtování osoba, jež má s operátorem trhu uzavřenou smlouvu o zúčtování odchylek. Na základě této smlouvy pak pro tuto osobu provádí vyhodnocení, zúčtování a vypořádání odchylek.³⁰⁵ Pokud žadatel splňuje obchodní podmínky operátora trhu a o uzavření smlouvy o zúčtování odchylek požádá,

³⁰⁰ Ustanovení § 28 odst. 1 písm. d) EZ ve spojení s § 6 a 7 vyhlášky č. 70/2016 Sb.

³⁰¹ Ustanovení § 12a odst. 1 EZ.

³⁰² Energetický regulační úřad. Pozor, pokud jste u dodavatele poslední instance! [online]. 6.2.2017.

³⁰³ Energetický regulační úřad. Pravidla provozování lokální distribuční soustavy. [online]. 2015, s. 8.

³⁰⁴ Energetický regulační úřad. Tisková zpráva – Stovky spotřebitelů se mohou nevědomky dopustit neoprávněného odběru. [online]. 21.10.2016.

³⁰⁵ Ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) bod 12. EZ.

vzniká ze zákona operátorovi trhu kontraktační povinnost.³⁰⁶ Termín **odběratel** je využíván v teplárenství, dle energetického zákona se rozumí odběratelem tepelné energie zákazník nebo distributor tepelné energie.³⁰⁷ Ač energetický zákon používá často termín **dodavatel**, uvádí definici pouze u dodavatele tepelné energie, kterým se rozumí „*distributor tepelné energie, který dodává tepelnou energii jiné osobě*“³⁰⁸.

III.4 Specifika teplárenství a plynárenství

O některých institutech v teplárenství a plynárenství bylo již pojednáno v předchozí části práce. Na tomto místě bych rád uceleně pojednal o dalších významných ustanoveních v energetických předpisech týkající se specifík teplárenského a plynárenského odvětví.

Teplárenství

V současnosti je zásobování teplem realizováno v České republice ze zdrojů, jejichž počet se pohybuje okolo dvou tisíc. Z toho 90 % těchto zdrojů má výkon vyšší než 5 MWt. Celkem 40 % domácností (z celkového počtu 4,1 milionu) je zásobeno dálkově.³⁰⁹ Energetický zákon stanoví **kontraktační povinnost** držitele licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie s odběratelem za podmínek stanovených zákonem. Mezi tyto podmínky patří žádost o dodávku tepla v souladu s územní energetickou koncepcí, žadatelova dispozice rozvodným tepelným zařízením nebo tepelnou přípojkou a splnění podmínky místa, způsobu a termínu připojení stanovených držitelem licence. Realizace dodávek tepla je možná pouze na základě smlouvy o dodávce tepelné energie, přičemž vyúčtování dodávek musí být v souladu s vyhláškou č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích. Smlouva o dodávce tepelné energie musí obsahovat náležitosti dané energetickým zákonem, mezi ty základní zmiňme povinnost uvedení ceny tepelné energie a termínů a způsobů plateb, dále výkon, množství a časový průběh odběru tepelné energie včetně uvedení teploty. Dodavatel tepelné energie může přerušit dodávku tepelné energie na dobu čtyř hodin pro nezbytnou údržbu. Mezi práva držitele licence na rozvod tepelné energie patří dle energetického zákona také odstraňování porostů, jež ohrožují provoz rozvodů. Rozvody mohou křížit či být v souběhu s pozemními komunikacemi, vodními toky, potrubními systémy za předpokladu přiměřenosti vzhledem k ochraně životního prostředí. Pokud by odběratel tepelné energie chtěl **změnit způsob vytápění nebo dodávek tepla**, musí

³⁰⁶ Ustanovení § 20a odst. 4 písm. n) EZ.

³⁰⁷ Ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) bod 5. EZ.

³⁰⁸ Ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) bod 2. EZ.

³⁰⁹ Národní akční plán energetické účinnosti ČR. [online]. 2016, s. 37.

si opatřit souhlas orgánů ochrany životního prostředí, změna musí být v souladu s územní energetickou koncepcí a zároveň je potřeba změnu provést ve stavebním řízení. Změna dodávek tepla tak oproti dodávkám elektřiny představuje daleko náročnější proces, na nějž ani není právní nárok. Problematika podpory tepla z obnovitelných zdrojů energie je uvedena kapitole IV. podporovaná výroba energie. Souhlas orgánů ochrany přírody a krajiny je jedním z předpokladů pro změnu způsobu dodávky nebo vytápění.³¹⁰ **Dodávkou tepelné energie** je dle energetického zákona myšlena nejen dodávka tepla, ale i dodávka chladu. Licence dle energetického zákona se vyžaduje na výrobu a rozvod tepla. Licence však není potřeba pro výrobu tepelné energie určené jen pro jeden objekt jednoho zákazníka.

Plynárenství

Energetický zákon řadí mezi **plynárenská zařízení** výrobní plynu, přepravní a distribuční soustavy, zásobníky plynu, těžební a přímý plynovod.³¹¹ Pro výrobu plynu, pro obchod s plynem a pro jeho přepravu, distribuci a uskladňování se vyžaduje licence. Účastníky na trhu s plynem definuje energetický zákon ve svém ustanovení § 56. **Výrobci plynu** stanoví energetický zákon celou řadu oprávnění a povinností. Mezi nejdůležitější práva patří zejména zřizování a provoz těžebních plynovodů, připojení výrobní plynu k distribuční nebo přepravní soustavě či k zásobníku plynu. Dále je výrobce plynu oprávněn prodávat vyrobený plyn ostatním účastníkům na trhu s plynem či po předchozím upozornění vlastníka odstraňovat stromoví a jiné porosty ohrožující bezpečný a spolehlivý provoz plynovodů. Na druhou stranu je výrobce plynu povinen zajišťovat bezpečný a spolehlivý provoz jeho výrobní, vypracovat havarijní plán a pravidelně jej aktualizovat. Pokud má výrobce dostatek volné kapacity musí umožnit připojení k těžebnímu plynovodu každému, kdo o to požádá a splní podmínky pro připojení. Provozovatel **přepravní soustavy** má stejně jako výrobce plynu právo po předchozím upozornění odstranit stromoví a jiné porosty ohrožující bezpečný provoz přepravní soustavy. Dále má provozovatel přepravní soustavy právo na přístup k zásobníkům plynu v případě potřeby zajištění rovnováhy na trhu s plynem. Jeho základní povinností je naopak zajištění bezpečného a spolehlivého provozu přepravní soustavy včetně jejího rozvoje a údržby. Na provozovatele přepravní soustavy dopadají ustanovení liberalizačních balíčků Evropské unie, jehož některá ustanovení jsou transponována do energetického zákona³¹². Provozovatel **distribuční soustavy** má ve stejných případech jako provozovatel přepravní soustavy a výrobce plynu právo na odstraňování porostů. Základní

³¹⁰ Ustanovení § 77 odst. 5. EZ.

³¹¹ Ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) bod 8. EZ.

³¹² Ustanovení § 58a až 58n EZ.

povinností provozovatele distribuční soustavy je zajištění bezpečného a spolehlivého provozu a její údržby na území vymezeném licenci. Na rozdíl od elektřiny, kterou prozatím nelze efektivně skladovat, u plynu tato možnost je a také se jí využívá. Důvodů je více, spotřeba plynu výrazně stoupá v zimním období, a tak je v letních měsících skladován pro jeho využití v zimě. Dalším důvodem je bezpečnostní hledisko, které poskytuje zásoby na určitou dobu v případě dodávek plynu. Uskladnění plynu v zásobnících plynu je také jedním z bezpečnostních standardů stanoveným nařízením EP a Rady 994/2010/EU a opatřeními na zajištění bezpečnosti dodávek plynu. Mezi nejdůležitější povinnosti provozovatelů **zásobníků plynu** patří zajištění uskladnění plynu dle uzavřených smluv a bezpečný provoz zásobníku plynu. Provozovatel zásobníku plynu je povinen každoročně zpracovat předpokládaný rozvoj zásobníku plynu na období nejméně 5 let. Vedle toho má provozovatel povinnost zpracovávat průběžně bilanci kapacit a zásobníků plynu na časové období stanovené energetickým zákonem a předávat tato data operátorovi trhu. Základním právem **obchodníka s plynem** je nákup a prodej plynu účastníkům na trhu s plynem, základní povinností je pak zajištění bezpečné a spolehlivé dodávky plynu konečným zákazníkům. **Konečný zákazník** má především právo za podmínek stanovených zákonem na zřízení přímého plynovodu a na volbu a bezplatnou změnu dodavatele plynu. Pro všechny účastníky na trhu s plynem platí povinnost omezit spotřebu při stavu nouze. V sektoru plynárenství jsou pro vedle právních předpisů pro provozovatele závazná také technická pravidla registrovaná u Hospodářské komory České republiky.³¹³ Nejdůležitějším prováděcím předpisem energetického zákona v sektoru plynárenství je vyhláška č. 349/2015 Sb., **o Pravidlech trhu s plynem**, jež vydává Energetický regulační úřad.³¹⁴ Tato vyhláška upravuje celou řadu činností, mezi nezákladnější patří pravidla přístupu k přepravní a distribuční soustavě, k zásobníku plynu a dále termíny a postup při volbě a změně dodavatele plynu.

III.5 Shrnutí

Oblast regulace podnikání v energetických odvětvích je upravena energetickým zákonem a jeho prováděcími vyhláškami. Nejdůležitějšími prvky zákona je působnost Energetického regulačního úřadu jako nezávislého regulátora trhu a dále udělování licencí jako nutného a nezastupitelného nástroje pro podnikání v energetice. Ztotožňují se se snahami o co největší liberalizaci energetického trhu, jež umožní vytvářet tržní prostředí. Na druhou stranu umožnění podnikání v energetických odvětvích prakticky komukoliv, kdo splní

³¹³ Ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) EZ.

³¹⁴ Ustanovení § 98a odst. 2 písm. h) EZ.

požadavky pro udělení licence, s sebou přináší potřebu nastavení takových mechanismů, které budou chránit zákazníka, pro něhož je často energetická problematika zcela nesrozumitelná. Stát musí zabezpečit, že bude možno efektivně kontrolovat a postihnout nekalé praktiky některých subjektů na trhu s energiemi. Proto by z hlediska administrativních nástrojů vyžadovaných po držitelích licence bylo vhodné zavést **povinnou písemnou formu pro uzavírání smluv o dodávce elektřiny nebo plynu nebo smluv o sdružených dodávkách elektřiny a plynu**. Kritickým problémem je totiž možnost uzavírat platně smlouvu po telefonu, kdy telefonickou nahrávkou disponuje pouze jedna strana. Praxe ukazuje, že obsah telefonické nahrávky je zásadně nepřístupný, a to často až doby případného soudního sporu. Samotný proces uzavírání smlouvy po telefonu je často velmi sugestivní a zákazník často ani neví, co vlastně uzavírá. Na nekalé praktiky některých obchodníků s elektřinou nebo plynem často poukazuje Energetický regulační úřad, jemuž současná právní úprava nedává účinné páky ke kontrole a správnému trestání nekalých praktik. Současná opatření na ochranu zákazníka v energetickém zákoně nejsou dostačující, problematika energetických pojmů je pro širokou veřejnost často nesrozumitelná. O to více je proto trvat na písemném procesu uzavírání smluv.

Na platné právní úpravě negativně vnímám vyřazení role prezidenta republiky v procesu jmenování členů Rady Energetického regulačního úřadu, jež dává vládě neomezenou moc v procesu jmenování členů tak významného ústředního správního úřadu. Dále není v zákoně vhodné ustanovení o možnosti odvolání člena Rady Energetického regulačního úřadu vládou za opakovaná méně závažná porušení. Obě tato ustanovení v energetickém zákoně oslabují proklamovanou a zákonem stanovenou nezávislost Energetického regulačního úřadu. Vyšší účast veřejnosti při procesu vydávání cenových rozhodnutí a vyhlášek Energetického regulačního úřadu je krok správným směrem. Souhlasím s výrazným zjednodušením administrativní náročnosti pro vznik mikrozdrojů využívaných pro vlastní spotřebu zákazníků. Uvolněné regulační prostředí pro malé výrobce energie je jedním z předpokladů pro vyšší využití obnovitelných zdrojů z hlediska kvantity provozovatelů výroben, nikoliv kvantity instalovaného výkonu výroben energie provozovanými úzkým okruhem osob. Pozitivním lze shledat i jasnější rozdělení pravomocí Energetického regulačního úřadu a Státní energetické inspekce. Správné je i stanovení povinnosti pro držitele licencí, aby při výkonu svých činností dbali na ochranu životního prostředí se stanovením sankčního nástroje pro její nesplnění. Zákonodárce tak dává také

tímto ustanovením najevo potřebu ochrany životního prostředí jako základního atributu energetického práva.

IV. Podporovaná výroba energie

Potřeba ochrany životního prostředí spolu s technologickým pokrokem způsobily boom v oblasti využívání obnovitelných zdrojů energie. Nákladová náročnost výstavby výroben energie využívající obnovitelné zdroje je důvodem vzniku podpory. Cílem této kapitoly je analyzovat, jaké prostředky a principy právní regulace ovládají oblast podporované výroby energie. Rozlišuji mezi podporovanými zdroji energie a podporovaným způsobem výroby energie. Podpora jednotlivých zdrojů energie se mění v průběhu času, stejně tak se vyvíjí i způsoby financování podpory. Proto také možnostem a vývoji financování podpory výroby energie je věnována samostatná kapitola.

Podpora výroby energie se v českých právních předpisech datuje k účinnosti **zákona č. 180/2005 Sb.**, o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie (dále také jen „zákon o podpoře elektřiny z obnovitelných zdrojů“). Zákon o podpoře elektřiny z obnovitelných zdrojů byl vlastně předchůdcem zákona o podporovaných zdrojích energie č. 165/2012 Sb. Ačkoli z názvu zákona nevyplývalo, že by zákon stanovoval podporu i jiným než obnovitelným zdrojům energie, upravoval jeden odstavec v zákoně také podporu pro výrobu elektřiny z důlního plynu z uzavřených dolů.³¹⁵ Důvodem pro úpravu podpory důlního plynu je fakt, že tento plyn je tvořen převážně metanem, jenž je „agresivním“ skleníkovým plynem (oproti např. oxidu uhličitému). Navíc důlní plyn je nebezpečný kvůli samovolným explozím. Zákonodárce tedy požadoval za vhodné podpořit výrobu důlního plynu pro výrobu elektřiny a dosáhnout tak nejen k omezení úniku důlního plynu do atmosféry, ale zároveň byla snaha plyn kontrolovaně jímat a předcházet případným haváriím. Dále je vhodné zmínit, že dle horního zákona³¹⁶ vyplývá, že důlní plyn z uzavřených dolů není zemní plyn z uzavřených dolů úložišť zemního plynu.³¹⁷ Kromě této výjimky byla tedy zákonem upravena pouze podpora výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Podpora výroby elektřiny se však nevztahovala na větrné elektrárny postavených na rozloze 1 km², jejichž instalovaný výkon byl vyšší než 20 MW. Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie nabyl účinnosti 1. ledna 2013. Účelem zákona o podporovaných zdrojích energie je ochrana klimatu a životního prostředí, jehož má dosaženo podporou využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie včetně vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla.

³¹⁵ Ustanovení § 3 odst. 4 zákona č. 180/2005 Sb.

³¹⁶ Ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 44/1988 Sb.

³¹⁷ KLOZ, M., MOTLÍK, J., PETRŽÍLEK, P., TUŽINSKÝ, M.: *Využívání obnovitelných zdrojů energie: právní předpisy s komentářem*. Praha: Linde, 2007. s. 62.

IV.1 Podporované zdroje energie

Podporované zdroje energie (dále také jen „podporované zdroje“) jsou takové zdroje, na jejichž využívání má stát zájem. Využití těchto zdrojů bývá však nákladově neefektivní oproti nepodporovaným zdrojům. Podpora vybraných zdrojů je tak vyjádřením **principu ekonomické pozitivní stimulace**. Zákon o podporovaných zdrojích energie nedefinuje podporované zdroje, ale pouze upravuje podporu pro vybrané zdroje energie, a tudíž je tak nepřímou definuje. **Mezi podporované zdroje** energie tedy řadíme obnovitelné zdroje energie a druhotné energetické zdroje. Zajímavé srovnání nabízí složení energetického mixu instalovaného výkonu elektráren v České republice k 31. prosinci 2015. Větrné elektrárny vykazovaly hodnotu 281 MW, parní (včetně spalovacích a paroplynových) 12 961 MW, vodní (včetně přečerpávacích) 2 259 MW, jaderné 4 290 MW, fotovoltaické pak 2 075 MW. S instalovaným výkonem souvisí i množství vyrobené elektřiny. Z obnovitelných zdrojů nejvíce vyrobené elektřiny v roce 2015 připadlo na bioplyn (2 611 GWh), následovaly fotovoltaické systémy s 2 264 GWh, biomasa s hodnotou 2 091 GWh, vodní elektrárny vyjma přečerpávacích vykázaly celkem 1 795 GWh, větrné elektrárny pak 573 GWh.³¹⁸ Obnovitelné zdroje se podílely na konečné spotřebě energie v roce 2015 celkem 15,1 %, přičemž průměr celé Evropské unie byl 16,7 %. Pro srovnání je vhodné uvést sousední státy České republiky a jejich vykázané hodnoty. Obnovitelné zdroje se podílely na konečné spotřebě energie v Německu v roce 2015 celkem 14,6 %, na Slovensku 12,9 %, Polsko 11,8 % a Rakousko pak 33 %. Z těchto států pouze Česká republika již s předstihem naplnila závazný cíl v 2020 spočívající v 13 % poměru. Z větších států, které naopak pravděpodobně nenaplní svůj závazek v roce 2020, jmenujme Nizozemsko, Francii a Velkou Británii.³¹⁹

IV.1.1 Obnovitelné zdroje energie

Zákon o podporovaných zdrojích energie definuje obnovitelné zdroje energie (dále také jen „obnovitelné zdroje“) jako „*obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu z čistíren odpadních vod a energie bioplynu*“.³²⁰ Oproti definici³²¹ obnovitelných zdrojů dle

³¹⁸ Ministerstvo životního prostředí. Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2015. [online], s. 37.

³¹⁹ Eurostat. Share of renewables in energy consumption in the EU still on the rise to almost 17% in 2015. [online]. 14.3.2017. s. 2.

³²⁰ Ustanovení § 2 písm. a) POZE.

³²¹ Článek 2 písm. a) směrnice 2009/28/ES.

směrnice EP a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů chybí v české právní úpravě zahrnutí hydrotermální energie a energie oceánů. De lege ferenda by bylo vhodné zahrnout také hydrotermální energii, jež vyjadřuje jiný druh energie získávaný z tepelných vlastností vody oproti využití vodní kinetické energie. Zákon o podporovaných zdrojích energie tak přebírá definici obnovitelných zdrojů energie ze zákona č. 180/2005 Sb. s tím rozdílem, že zpřesňuje definici kalového plynu, kdy je jím pouze plyn „z čistíren odpadních vod“. V České republice se z obnovitelných zdrojů energie nejvíce na výrobě elektřiny podílí sluneční, vodní a větrná energie, biomasa a bioplyn. Těmto zdrojům bude v této práci věnována také největší pozornost. Nejdříve budou uvedeny některé statistické a technické údaje z důvodu vytvoření základního přehledu o existujících výrobnách energie z obnovitelných zdrojů na našem území. Následně jsou uvedeny některé problematické oblasti z pohledu životního prostředí typické pro konkrétní druh zdroje.

A. Sluneční energie

Sluneční energie je využívána dvěma základními způsoby, a to pomocí fotovoltaických článků pro výrobu elektřiny, nebo pomocí solárních panelů pro ohřev vody. Solární energie nemá bohužel mezi laickou veřejností dobrou pověst. Na vině je tzv. solární boom, kdy kvůli systémové politické chybě bylo možno za velmi výhodných podmínek stavět solární elektrárny o velkém instalovaném výkonu. Výsledkem byl vznik obřích solárních parků po celé České republice, často dokonce na zemědělské půdě. Masivní finanční podpora pro solární elektrárny byla ukončena v roce 2013. V současné době je finanční podpora poskytována ve formě investiční dotace pro majitele rodinných domů z programu Nová zelená úsporám.³²² Provozní podpora výroby elektřiny ze sluneční energie byla ukončena k 31. prosinci 2013 zákonem č. 310/2013 Sb., který novelizoval zákon o podporovaných zdrojích energie.³²³ Zákon č. 131/2015 Sb., jenž novelizoval energetické předpisy mj. zjednodušil administrativní proces pro výstavbu malých solárních elektráren. Konkrétně solární výrobná o maximálním výkonu 10 kWp nepotřebuje licenci od Energetického regulačního úřadu. V roce 2016 dosahoval výkon solárních elektráren v České republice hodnoty přesahující 2 tisíce MW, což odpovídá přibližně hodnotě v roce 2012.³²⁴ V posledních letech tedy nijak nepřibývá instalovaný výkon solárních elektráren v České republice. Důvod je zřejmý, snížení, resp. konec provozní podpory odradil potenciální nové

³²² ZILVAR, A.: *Rozšíření podpory fotovoltaiky v Nové zelené úsporám, snadnější čerpání a dotační semináře pro obce*. [online]. 9.6.2017.

³²³ STUPAVSKÝ, V.: *Senát posvětil ukončení podpory obnovitelných zdrojů*. [online]. 13.9.2013.

³²⁴ ČTK. *Instalovaný výkon solárních elektráren v ČR od roku 2012 stagnuje*. [online]. 29.8.2016.

provozovatele fotovoltaických panelů. Z hlediska ochrany životního prostředí je jistě největším problémem zábor zemědělského půdního fondu obrovskými solárními parky, které často také způsobují značné narušení krajinného rázu.

B. Větrná energie

Větrnou a solární energii nazýváme **intermitentními zdroji energie**, což vyjadřuje jejich kolísavou výrobu. V České republice jsou nejpříhodnějšími měsíci pro provoz větrných elektráren od listopadu do února, kdy vyrobená energie dosahují i více než dvojnásobných hodnot oproti měsícům červenci a srpnu.³²⁵ Celkový instalovaný výkon větrných elektráren v České republice je 278 MW. Velké rozdíly vykazuje množství instalovaného výkonu dle jednotlivých krajů. Nejvyšší instalovaný výkon je v Ústeckém kraji s 86,88 MW, následuje Karlovarský kraj s 52,09 MW a Olomoucký kraj s 43,89 MW. Tento nepoměr je dán především limitací zastavěným územím a příhodností umístění větrné elektrárny v území z hlediska výkonu větrné elektrárny. Nejlepší povětrnostní podmínky se pak vyskytují na vyvýšeninách a otevřených rovinách. Tzn. tyto tři kraje se podílí dvěma třetinami na celkovém instalovaném výkonu větrných elektráren v České republice.³²⁶ Z pohledu životního prostředí je u větrných elektráren problém s narušením **krajinného rázu**. Větrná elektrárna je také poměrně významným zdrojem **hluku**. Proto pokud se větrné elektrárny umísťují blízko zastavěného území, je třeba si vypracovat akustickou studii. Větrné elektrárny představují nebezpečí pro ptactvo, a to zejména v noci a v mlze. Z hlediska akustického a vizuálního, a to až do vzdálenosti půl kilometru, představují větrné elektrárny problém především pro některé **druhy ptáků**, kterými jsou tetřívka obecná, chřástal polní a křepelka polní. Fyzický střet s rotorem větrné elektrárny je nejvíce nebezpečný především pro dravce, přičemž nejohroženějším je orel mořský. U tohoto dravce se zakazuje výstavba do vzdálenosti třech kilometrů od jeho hnízda.³²⁷ Pro velké větrné elektrárny je navíc třeba často získat **stanovisko EIA**, které posoudí jejich vliv na životní prostředí. Větrné elektrárny s instalovaným výkonem nad 500 kWe nebo s výškou stojanu nad 35 metrů totiž podléhají zjišťovacímu řízení dle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.

C. Vodní energie

Podle využití vodního toku dělíme vodní elektrárny na průtočné, akumulární, přečerpávací a slapové. Průtočné vodní elektrárny sice využívají přirozený průtok řeky, ale

³²⁵ Česká společnost pro větrnou energii. Statistika. [online]. 2017.

³²⁶ Česká společnost pro větrnou energii. Aktuální instalace. [online]. 2017.

³²⁷ Calla. Větrné elektrárny a životní prostředí. [online].

nemohou regulovat průtok vody, což vede k určité neefektivitě provozu. Akumulační vodní elektrárny představují přehradní vodní elektrárny. U nás jsou nejvýkonnějšími přehradními elektrárnami vodní elektrárny Orlík, Slapy a Lipno (všechny na řece Vltavě). Přečerpávací vodní elektrárny jsou vlastně specifickým, jelikož nevyužívají přírodní tok vodních toků, ale jsou uměle postaveny na principu akumulace elektrické energie v době jejího přebytku. Tedy významně doplňuje intermitentní zdroje – větrnou a sluneční energii. Slapové neboli přílivové vodní elektrárny v našich podmínkách nenajdeme, jelikož tyto elektrárny využívají kinetickou energii vody způsobenou odlivem a přílivem. Podle instalovaného výkonu je možno vodní elektrárny dělit na malé s výkonem do 10 MW, střední o výkonu od 10 do 100 MW a nakonec velké s instalovaným výkonem nad 100 MW. V České republice bylo ke konci roku 2016 v provozu 9 středních a velkých vodních elektráren s celkovým výkonem 753 MW a 1614 malých vodních elektráren o celkovém výkonu 348 MW. Významné zastoupení v České republice mají i dvě známé přečerpávací elektrárny, a to v Dlouhé Stráně a Dalešicích s celkovým instalovaným výkonem 1130 MW.³²⁸ Pro nové výrobní elektrárny je v současné době poskytována provozní podpora na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů pouze pro malé vodní elektrárny s instalovaným výkonem do 10 MW včetně.³²⁹ Hranice 10 MW je pro vodní elektrárny významná také z pohledu, že od výkonu 10 MW včetně vyžadují zjišťovací řízení v rámci posuzování vlivů na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb. Vodní elektrárna je stavba k využití vodní energie a energetického potenciálu, a je proto vodním dílem dle zákona č. 254/2001 Sb.³³⁰ Od toho se odvíjí množství podmínek a povinností stanovených zákonem a povolením vodoprávního úřadu, které musí provozovatel vodní elektrárny dodržovat.

D. Biomasa

Zákon o podporovaných zdrojích energie definuje biomasu jako „*biologicky rozložitelnou část produktů, odpadů a zbytků biologického původu z provozování zemědělství a hospodaření v lesích a souvisejících průmyslových odvětvích, zemědělské produkty pěstované pro energetické účely a biologicky rozložitelná část průmyslového a komunálního odpadu*“. Tato definice téměř doslovně odpovídá definici ve směrnici EP a Rady 2001/77/ES o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou.³³¹

³²⁸ VOBOŘIL, D.: *Vodní elektrárny – princip, rozdělení, elektrárny v ČR*. [online]. 24.11.2016.

³²⁹ Ustanovení § 4 odst. 10 POZE.

³³⁰ Ustanovení § 55 odst. 1 písm. g) zákona č. 254/2001 Sb.

³³¹ Nová směrnice EP a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů defacto definici doplňuje pouze o původ odpadů také z rybolovu a akvakultury.

Dle složení biomasy je možno dělit energetickou biomasu do pěti skupin.³³² V zásadě je ale možno shrnout, že pro energetické účely se využívá cíleně pěstovaná biomasa nebo odpadní biomasa. **Využití biomasy pro energetické účely** je řešeno ve více právních předpisech. Samozřejmě tím hlavním je zákon o podporovaných zdrojích energie. Dle zákona o podporovaných zdrojích se podpora na elektřinu z biomasy a biokapalin týká pouze elektřiny vyrobené v kombinované výrobě elektřiny a tepla.³³³ V případě bioplynu pak zákon o podporovaných zdrojích dokonce pro získání podpory na vyrobenou elektřinu klade podmínku procentuálního zastoupení množství biomasy v jiné podobě než pěstované na orné půdě či na travním porostu.³³⁴ Výrobce elektřiny nebo biopaliv je nadto povinen archivovat záznamy o použitém palivu alespoň po dobu 5 let. V současné době je na energetické využití biomasy možno čerpat provozní podporu tepla, a to za podmínek stanovených v zákoně.³³⁵

E. Bioplyn

Bioplyn je výsledek anaerobního procesu organických materiálů, jehož se využívá jako paliva v bioplynových stanicích. Zákon o podporovaných zdrojích energie definuje bioplyn jako „*plynné palivo vyráběné z biomasy používané pro výrobu elektřiny, tepla nebo pro výrobu biometanu*“.³³⁶ Počet bioplynových stanic v České republice ke konci roku 2016 dosáhl čísla 567, přičemž celkový instalovaný výkon dosahoval hodnoty 360 MW.³³⁷ Základní dělení bioplynových stanic je na zemědělské, čistírenské a ostatní. V **zemědělských** bioplynových stanicích se mohou využívat živočišné suroviny (např. kejda prasat, hnůj skotu), rostlinné suroviny (např. sláma, plevy, seno, travní biomasa) a pěstovaná biomasa (např. obiloviny, kukuřice, štěpky z listnatých dřevin). **Čistírenské** bioplynové stanice využívají jen kaly z čistíren odpadních vod. V případě využití jiných vstupních surovin spadá bioplynová stanice již do kategorie **ostatní**.³³⁸ **Na příkladu bioplynových stanic** lze názorně uvést širokou provázanost energetiky a ochrany životního prostředí. Bioplynové stanice řadíme mezi výrobní energie, které zásadně pomocí procesu kogenerace vyrábí elektřinu a teplo. Pro případnou výstavbu bioplynové stanice je tak v první řadě potřeba zjistit, zda

³³² Těmi jsou fytomasa s vysokým obsahem lignocelulózy, fytomasa olejnatých plodin, fytomasa s vysokým obsahem škrobu a cukru, organické odpady a vedlejší produkty živočišného původu a směsi různých organických odpadů. Viz PASTOREK, Z., KÁRA, J. a JEVIČ, P.: *Biomasa - obnovitelný zdroj energie*. Praha : FCC Public, 2004. s. 18.

³³³ Ustanovení § 4 odst. 5 písm. b) POZE.

³³⁴ Ustanovení § 4 odst. 5 písm. c) POZE.

³³⁵ Ustanovení § 24 odst. 3 POZE.

³³⁶ Ustanovení § 2 písm. c) POZE.

³³⁷ Česká bioplynová asociace. [online]. 2017.

³³⁸ Metodické pokyny a návody. In *Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XVIII, částka 8-9*. [online]. 2008, s. 6.

instalovaný elektrický výkon přesahuje 1 MW, a tudíž by pak výstavba bioplynové stanice byla možná pouze na základě udělené státní **autorizace** na výstavbu výroby elektřiny.³³⁹ Ostatně rozdílná výše podpory pro bioplynové stanice dle velikosti jejich instalovaného výkonu se stala předmětem posuzování a určení kritérií pro stanovení samostatné výroby elektřiny z bioplynu Energetickým regulačním úřadem. Úřad k této problematice vydal dokonce výkladové stanovisko.³⁴⁰ Výstavba a provoz bioplynových stanic zasahuje do téměř všech složek ochrany životního prostředí. Následující řádky budou věnovány některým povolovacím procesům nutným pro výstavbu a provoz bioplynové stanice. Bioplynové stanice patří vyjmenované stacionární zdroje v příloze č. 2 **zákona o ovzduší**, na které se vztahuje nutnost získání povolení k provozu vydávaném krajským úřadem. Krajský úřad však vstupuje již do fáze povolení umístění a k provedení stavby stacionárního zdroje závazným stanoviskem.³⁴¹ Jelikož je kategorie spalování paliv ve spalovacích motorech o tepelném příkonu od 0,3 MW uvedena ve sloupci A, dopadá pro výstavbu bioplynové stanice i nutnost provedení **rozptylové studie**.³⁴² U bioplynových stanic využívající živočišný odpad se také zpracovává **pachová studie**, která posoudí vliv bioplynové stanice na pachové emise. Ministerstvo životního prostředí vydalo **metodický pokyn** pro posuzování vlivu stavby bioplynových stanic na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb. Jmenovitý tepelný výkon bioplynových stanic se pohybuje mezi hodnotami 500 až 1200 kW, což ve spojení se stanovením zařazení ke spalování paliv o tepelném výkonu od 50 do 200 MW do kategorie II. vyžadující zjišťovací řízení vyúsťuje v povinnost oznámení podlimitního záměru výstavby bioplynové stanice.³⁴³ V tomto případě tedy krajský úřad oznamovateli sdělí, zda záměr podléhá zjišťovacímu řízení dle zákona č. 100/2001 Sb. Bioplynové stanice využívající jako palivo biologicky rozložitelné odpady spadají do kategorie II. zákona č. 100/2001 Sb. vyžadující obligatorně zjišťovací řízení.³⁴⁴ K provedení zjišťovacího řízení pak bude příslušný krajský úřad. Povolovací proces je také třeba u **vodoprávního úřadu**, a to v případě vypouštění odpadních vod do vod povrchových nebo podzemních.³⁴⁵ Zvláštní podmínky mají bioplynové stanice, které jsou součástí čističky odpadních vod. Bioplynová stanice

³³⁹ Před novelizací energetického zákona zákonem č. 131/2015 Sb. byl limit instalovaného výkonu pro státní autorizaci ve výši 100 kW, tudíž dopadal zásadně na všechny bioplynové stanice. Naopak limit 1 MW přesahují již spíše větší bioplynové stanice. Blíže viz 30a odst. 1 EZ

³⁴⁰ Energetický regulační úřad. Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu. [online]. 3.4.2013.

³⁴¹ Ustanovení § 11 odst. 2 písm. b) zákona č. 201/2012 Sb.

³⁴² Ustanovení § 11 odst. 9 zákona č. 201/2012 Sb.

³⁴³ Ustanovení § 4 písm. d) zákona č. 100/2001 Sb.; hranice podlimitního záměru je určena hodnotou 0,2 MW. Viz Metodické pokyny a návody. In *Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XVIII, částka 8-9*. [online]. 2008.

³⁴⁴ Viz bod 10.1 přílohy II. zákona č. 100/2001 Sb.

³⁴⁵ Ustanovení § 8 odst. 1 písm. c) zákona č. 254/2001 Sb.

využívající biologicky rozložitelné odpady je povinna si obstarat souhlas od krajského úřadu k provozování zařízení k využívání **odpadů**. V případě zpracování vedlejších živočišných produktů se navíc metodickým pokynem Ministerstva životního prostředí doporučuje vázanost krajského úřadu závazným stanoviskem krajské **veterinární správy**. Vedle toho se vyžaduje souhlasné vyjádření **orgánu ochrany veřejného zdraví** jako dotčeného orgánu dle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech.³⁴⁶ Kogenerační jednotka v bioplynové stanici je také poměrně výrazným zdrojem hluku, proto v případě lokalizace bioplynové stanice v blízkosti zastavěného území se zpravidla vyžaduje i **hluková studie**. V případě využití digestátu za účelem hnojení je třeba splňovat také celou řadu povinností dle zákona č. 156/1998 Sb., o **hnojivech**. Podle zákona č. 76/2002 Sb., o **integrované prevenci** je z hlediska provozu bioplynových stanic významná kategorie 6.5 (zpracování vedlejších produktů a odpadů živočišného původu o kapacitě větší než 10 tun za den), samozřejmě za předpokladů takových bioplynových stanic, které využívají vedlejší produkty a odpady živočišného původu.³⁴⁷

F. Biometan

Biometan je zákonem definován jako „*upravený bioplyn srovnatelný kvalitou a čistotou se zemním plynem, který je po vstupu do přepravní nebo distribuční soustavy považován za zemní plyn*“.³⁴⁸ Podstatou výroby biometanu je vyčištění bioplynu do takové míry, že odpovídá kvalitě zemního plynu (tzn. obsahuje minimálně 95 % metanu). Biometan je pak možno standardně jako zemní plyn přepravit pomocí distribuční sítě zemního plynu prakticky kamkoliv. Zásadní výhodou biometanu je možnost jeho skladování.³⁴⁹ Současné znění zákona o podporovaných zdrojích nijak nepodporuje výrobu biometanu, jež byla dříve upravena v ustanovení § 30 a násl. POZE. Podpora biometanu se uskutečňovala formou zeleného bonusu v ročním režimu. Stejně jako u jiných podporovaných zdrojů energie měl výrobce biometanu právo na přednostní připojení výroby biometanu k podzemnímu zásobníku plynu nebo k distribuční či přepravní soustavě. Podpora se vztahovala pouze na biometan vyrobený z bioplynu, jenž vznikl alespoň ze 30 % z biomasy, která nebyla cíleně pěstovaná na orné půdě. S podporou biometanu počítal Národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů z roku 2012, ne však již jeho aktualizovaná verze z roku 2015.

³⁴⁶ Ustanovení § 75 písm. a) zákona č. 185/2001 Sb.

³⁴⁷ Kategorie 5.3 (odstraňování ostatních odpadů o kapacitě nad 50 t za den spolu s biologickou úpravou nebo předúpravou pro tepelné zpracování) není relevantní, jelikož v bioplynových stanicích nedochází k odstraňování odpadů, ale k jejich využití.

³⁴⁸ Ustanovení § 2 písm. e) POZE.

³⁴⁹ ŽÁKOVEC, J.: *Biometan. Hospodárné užití obnovitelných zdrojů energie*. Praha: GAS s.r.o., 2012, s. 5.

IV.1.2 Druhotné zdroje energie

Druhotné zdroje energie jsou zákonem o podporovaných zdrojích definovány jako „*využitelné energetické zdroje, jejichž energetický potenciál vzniká jako vedlejší produkt při přeměně a konečné spotřebě energie, při uvolňování z bituminozních hornin včetně degazačního a důlního plynu nebo při energetickém využívání nebo odstraňování odpadů a náhradních paliv vyrobených na bázi odpadů nebo při jiné hospodářské činnosti*“.³⁵⁰ V zásadě tedy mezi druhotné (sekundární) zdroje energie řadíme komunální odpad, vyjeté oleje, skládkové plyny a odpadní teplo.³⁵¹ Směsné komunální odpady se skládají přibližně ze 60 % biologicky rozložitelné složky.³⁵² Dle Státní energetické koncepce se plánuje zvýšení poplatků za skládkování, přičemž výnosy z těchto poplatků se mají využít pro recyklaci a podporu energetického využití odpadů.³⁵³ V práci je také proto z důvodu významného potenciačního dopadu na životní prostředí rozebrána blíže problematika biologicky rozložitelného odpadu.

Využití **biologicky rozložitelných odpadů** nabývá v posledních letech na významu. Státní energetická koncepce shledává jednu z priorit v podpoře kogenerační výroby energie v bioplynových stanicích, kde bude palivo tvořeno biologicky rozložitelným odpadem z komunálního a zemědělského odpadu včetně odpadů z potravinářského průmyslu.³⁵⁴ Dle plánu odpadového hospodářství je snaha docílit 35% hmotnostního množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů ukládaných na skládky v roce 2020 oproti množství v roce 1995. Zákon o odpadech přikazuje obcím stanovit obecně závaznou vyhláškou místa pro oddělené soustředování složek komunálního odpadu, minimálně nebezpečných odpadů, papíru, plastů, skla, kovů a biologicky rozložitelných odpadů.³⁵⁵ Význam energetického využití odpadů je explicitně uveden v zákoně o odpadech v hierarchii způsobů nakládání s odpady v rámci odpadového hospodářství.³⁵⁶ Je třeba mít na paměti, že recyklace odpadů není energetickým využitím.³⁵⁷ Technické požadavky na vybavení a provoz zařízení biologického zpracování bioodpadů stanoví vyhláška č. 341/2008 Sb., o podrobnostech nakládání s biologicky rozložitelnými odpady. Biologicky rozložitelné odpady je možno dále zpracovat aerobní i anaerobní digescí. Za pomoci aerobní digesce vzniká organické hnojivo,

³⁵⁰ Ustanovení § 2 písm. f) POZE.

³⁵¹ MATĚJŮ, D.: *Obnovitelné zdroje energie v energetickém mixu*. [online]. 18.3.2013.

³⁵² Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Odpad je energie*. [online]. 3.6.2009.

³⁵³ Státní energetická koncepce. [online]. 2015, s. 60.

³⁵⁴ Státní energetická koncepce. [online]. 2015, s. 61.

³⁵⁵ Ustanovení § 17 zákona č. 185/2001 Sb.

³⁵⁶ Ustanovení § 9a odst. 1 písm. d) zákona č. 185/2001 Sb.

³⁵⁷ Ustanovení § 4 odst. 1 písm. u) zákona č. 185/2001 Sb.

anaerobní digescí se získává bioplyn, jehož spalováním vzniká energie.³⁵⁸ Evropská komise zahrnuje některé fáze oběhového hospodářství do referenčních dokumentů o nejlepších dostupných technikách (tzv. BREF), jež je třeba brát v potaz při vydávání povolení pro průmyslová zařízení.³⁵⁹

IV.2 Podporovaný způsob výroby energie

Vedle podpory určitých zdrojů energie existuje veřejný zájem i na způsobu výroby energie. Mezi tyto podporované způsoby výroby patřila decentrální výroba elektřiny a tzv. ostrovní systémy. Ačkoliv současná legislativa neupravuje podporu těmito způsoby, pokládám za důležité se o těchto způsobech zmínit. Jednak z důvodu, že podpora decentrální výroby elektřiny a podpora vyrobené elektřiny nepřipojené do elektrizační soustavy byla u nás platná, jednak z důvodu možného (a dle mého názoru pravděpodobného) zavedení v budoucnu. Zákonné označení podpora elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla evokuje podporovaný způsob výroby energie, principiálně se však jedná o úsporu energie prostřednictvím technologie kogenerace. Z tohoto důvodu je institut kombinované výroby elektřiny a tepla rozebírán v kapitole VI. úspora energie. Zákodárce zařadil podporu kombinované výroby elektřiny a tepla do zákona o podporovaných zdrojích energie z důvodu stejného mechanismu provozní podpory jako u výroby elektřiny z obnovitelných a druhotných zdrojů energie.

A. Decentrální výroba elektřiny

Ještě do konce roku 2015 byla zákonem o podporovaných zdrojích podporována decentrální výroba elektřiny.³⁶⁰ Decentrální výrobou elektřiny se rozumí vyrobená elektřina připojená k distribuční soustavě, kde je následně spotřebována. Tato elektřina tedy není zapojena do přenosové soustavy, a tudíž nákladově nezatěžuje její provoz. K využití decentrální výroby elektřiny tomu mohou přistupovat i další důvody jako snaha o decentralizaci zdrojů energie a zvyšování energetické bezpečnosti. Decentrální výrobu elektřiny představují zdroje elektřiny o instalovaném výkonu od prakticky minimální výše až po jednotky MW připojené na hladinách nízkého a vysokého napětí. Decentrální výroba elektřiny je jedním z nových způsobů výroby elektřiny. Ještě v době nedávno minulé byl tento

³⁵⁸ Ernst & Young. Vyhodnocení kvalitativních parametrů pro vstupy biologicky rozložitelných odpadů (BRO) do zařízení pro zpracování BRO (kompostárny, bioplynové stanice) tak, aby byly zajištěny dostatečně kvalitní výstupy dle platné legislativy. [online]. 2015.

³⁵⁹ Evropská komise. Zpráva Komise EP a Radě o provádění akčního plánu pro oběhové hospodářství. [online]. 26.1.2017, s. 8

³⁶⁰ Ustanovení § 37 a násl. POZE ve znění účinném do 31. prosince 2015.

způsob elektřiny takřka nemožný z důvodu vysokých nákladů na výrobu. Výroba a provoz ve velkém rozsahu snižují ekonomické náklady na vyrobenou jednotku a v případě energetiky to platí obzvlášť. Ekonomie pro tento způsob výroby zavádí pojem úspory z rozsahu. V historickém vývoji jsme tedy svědky výstavby elektráren se stále větším instalovaným výkonem. Zatímco před druhou světovou válkou byl instalovaný výkon uhelných elektráren kolem 20 až 30 MW, v padesátých letech 50 MW, v sedmdesátých letech pak již kolem 200 MW. Jaderná elektrárna v Dukovanech měla v osmdesátých letech instalovaný výkon 440 MW. Od devadesátých let se setkáváme již s instalovaným výkonem až 1500 MW v jaderných elektrárnách a až 1000 MW v uhelných elektrárnách. Jedinou výjimkou mezi menšími zdroji byly vodní elektrárny, jejichž výkon byl odvozen od vodního toku, který pro svou výrobu využívaly. Téměř žádné zdroje tak proto nebyly zapojeny do sítě nízkého napětí.³⁶¹

První větší využití decentralizovaných zdrojů přichází s rozvojem plynových spalovacích motorů a plynových turbín v osmdesátých letech. Skutečný rozvoj je však spojen s výrobou elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Náklady na výstavbu elektráren z obnovitelných zdrojů postupně klesají a se státní podporou na výstavbu či provoz jsou tyto výrobní již konkurenceschopné ostatním konvenčním způsobům výroby elektřiny. Decentralizované zdroje elektřiny lze rozdělit do dvou základních kategorií, a to na elektrárny využívající obnovitelné zdroje a na elektrárny využívající kogenerační jednotky na fosilní a druhotné zdroje. K zásadní odlišnosti u decentralizovaného způsobu výroby elektřiny oproti stávajícímu stavu je nemožnost řízení decentralních elektráren z centrálního dispečinku, kolísavé napětí, nedostatečné zkratové výkony a nerovnováha mezi fázemi. Pro masivní využití decentralních zdrojů je potřeba přesunout velkou část spotřeby v čase s nižší dodávkou energie z decentralizovaných zdrojů do doby s vyšší dodávkou energie, dále je nezbytná výstavba dostatečných bateriových úložišť pro možnosti skladování energie a jejího využití v době nedostatečné výroby energie z těchto zdrojů. Nezbytným krokem se jeví i zapojení velké části decentralizovaných zdrojů energie do řízení pomocí tzv. virtuálního bloku či na úrovni uzlů distribuční sítě. Bude potřeba modernizace distribuční sítě a zajištění měření a řízení napětí na hladině nízkého napětí.³⁶²

³⁶¹ JÍCHA, T., ŠOLC, P.: Decentralizované zdroje v energetice a chytré sítě. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 490 a násl.

³⁶² JÍCHA, T., ŠOLC, P.: Decentralizované zdroje v energetice a chytré sítě. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 491 až 495.

B. Ostrovní systém

Ostrovní systém není legálně definován. Ostrovním systémem chápeme soustavu výroby, rozvodu a spotřeby energie bez použití distribuční sítě.³⁶³ Energetický regulační úřad ve svém sdělení ze dne 17. září 2010 definoval ostrovní provoz jako „*provoz energetických zařízení (zdrojů a k nim připojených spotřebičů) prokazatelně galvanicky oddělených od elektrizační soustavy, a to nejenom spínacím nebo jisticím prvkem*“.³⁶⁴ Zjednodušeně se dá říci, že u ostrovních systémů je vyrobená energie je spotřebovávána v místě její výroby. Na vyrobenou a spotřebovanou elektřinu z fotovoltaických článků bylo možné čerpat podporu dle zákona č. 180/2005 Sb. formou zeleného bonusu. Zelený bonus byl výrobcí hrazen provozovatelem regionální distribuční soustavy, na jehož území se elektrárna nacházela.³⁶⁵ Provozní podpora ostrovním systémům skončila k 31. prosinci 2010 na základě zákona č. 330/2010 Sb., který novelizoval tehdy platný zákon č. 180/2005 Sb. Zákon o podporovaných zdrojích s podporou ostrovních systémů také nepočítá. Vyloučení podpory ostrovních systémů je stanoveno v zákoně o podporovaných zdrojích tak, že podpora elektřiny se vztahuje na výrobu elektřiny v elektrárnách „*připojených k elektrizační soustavě České republiky*“.³⁶⁶ Podpora mohla být čerpána pouze pro tzv. **ostatní vlastní spotřebu elektřiny** (nebo také označovanou jako lokální vlastní spotřeba), kterou lze zjednodušeně rozumět spotřebu elektřiny poníženou o elektřinu potřebnou pro samotný provoz výrobní elektrické energie (tzv. technologická vlastní spotřeba). Definice ostatní a technologické vlastní spotřeby se nacházela v již zrušené vyhlášce č. 475/2005 Sb., kterou se prováděla některá ustanovení zákona č. 180/2005 Sb. Lokální spotřeba výrobce je definována v příloze č. 10 vyhlášky č. 408/2015 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou, definici **technologické vlastní spotřeby** nalezneme v zákoně o podporovaných zdrojích energie.³⁶⁷ Významný rozdíl mezi oběma typy spotřeb je v tom, že na lokální spotřebu výrobce lze čerpat podporu formou zeleného bonusu, zatímco na technologickou nikoliv. Avšak čerpání podpory je možné pouze u výrobců připojených k elektrizační soustavě, pro ostrovní systémy není podpora žádná. Zrušení podpory ostrovních systémů bylo jedním z opatření v reakci na tzv. solární boom. Praktické

³⁶³ Proelektrotechniky.cz. Víte, co to je a jak funguje ostrovní systém? [online].

³⁶⁴ Energetický regulační úřad. Sdělení ERÚ k problematice ostrovních systémů fotovoltaických elektráren. [online]. 17.10.2010.

³⁶⁵ Ustanovení § 4 odst. 16 zákona č. 180/2005 Sb.

³⁶⁶ Ustanovení § 4 odst. 2; § 5 odst. 2; § 6 odst. 2 POZE.

³⁶⁷ Lokální spotřebou elektřiny se rozumí „*elektřina vyrobená ve výrobně elektřiny a spotřebovaná tímto výrobcem nebo jiným účastníkem trhu s elektřinou bez použití přenosové nebo distribuční soustavy; lokální spotřeba výrobců nezahrnuje technologickou vlastní spotřebu elektřiny*.“ Definice a výklad technologické vlastní spotřeby byl předmětem mnoha diskuzí a dokonce i novelizace zákona o podporovaných zdrojích energie, analýza této problematiky by však přesahovala rámce této práce. Blíže viz DOUCHA, P., KREJCAR, R.: *Právní stanovisko*. [online]. 10.8.2016.

využití ostrovních systémů je zejména v odlehlých místech, kde není možné využít distribuční síť či je příliš nákladné vybudovat elektrickou přípojku. Větší rozšíření ostrovních systémů bude v budoucnu následovat s rozvojem akumulace elektřiny.³⁶⁸ S tzv. ostrovními systémy souvisí i pojem ostrovní dům, což je stavba, která je energeticky soběstačná, resp. zcela nezávislá na inženýrských sítích.

IV.3 Způsob financování podpory

Dle zákona o podpoře elektřiny z obnovitelných zdrojů č. 180/2005 Sb. měl Energetický regulační úřad stanovovat podporu tak, aby bylo dosaženo 8% podílu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě elektřiny. Zároveň zákon stanovoval minimální patnáctiletou dobu výše výnosů za podpory výkupních cen včetně zachování minimální výše výkupních cen stanovených v roce 2005 po stejně dlouhou dobu. Nenápadným, avšak dosti významným problematickým ustanovením se ukázalo znění § 6 odst. 4 zákona o podpoře elektřiny z obnovitelných zdrojů, které omezovalo Energetický regulační úřad ve stanovení výkupních cen tak, že výkupní ceny pro následující kalendářní rok nesměly být nižší než 95 % hodnoty výkupních cen platných v tom roce, ve kterém se mělo o cenách rozhodovat. Energetický regulační úřad měl tak omezené možnosti stanovení výše výkupních cen a zelených bonusů, jež by pružně reagovaly na aktuální poptávku na výstavbu elektráren na našem území. Smyslem ustanovení mělo být zvýšení jistoty budoucích investorů, nicméně některé zákonné garance na předvídatelnost podmínek pro výrobce, resp. investory již zákon upravoval. Nastavení garantovaných cen bez výrazné možnosti reakce na tržní prostředí byla jedním z příčin tzv. solárního boomu v České republice a jeho nechvalně známým provedením. Lze shrnout, že systém podpory obnovitelných zdrojů dle zákona č. 180/2005 Sb. vykazoval problematická ustanovení, která se projevila v nedostatečně pružné reakci na vývoj ceny nových technologií pro výrobu elektřiny ze slunečního záření, povinně vykupované množství elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie mohlo být výrazně vyšší než ztráty provozovatelů sítí, neexistenci možnosti zastavení vyplácené podpory pro konkrétní druh obnovitelného zdroje.³⁶⁹

Do novelizace zákona o podporovaných zdrojích zákonem č. 131/2015 Sb. byl mechanismus financování podpory elektřiny z podporovaných zdrojů podroben kritice Evropské komise, jež spatřovala možný rozpor české právní úpravy s pravidly pro

³⁶⁸ Proelektrotechniky.cz. Víte, co to je a jak funguje ostrovní systém? [online].

³⁶⁹ KANTA, J.: Podpora obnovitelných zdrojů energie. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 467 až 468.

poskytování **veřejné podpory** dle článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie.³⁷⁰ Dalším problémem byly možné **diskriminační účinky** ve vztahu k zdanění domácích výrobků a dovozním clům a poplatkům dle článků 30 a 110 SFEU. Bez ohledu na původ spotřebované elektřiny končily poplatky vybírané na podporu obnovitelných zdrojů energie ve státě dovozu. Evropská komise dále vytýkala České republice, že měla být Evropská komise včas informována o záměrech poskytnout veřejnou podporu, aby se mohla k této problematice vyjádřit. Tím tedy Evropská komise dále spatřovala porušení článku 108 odst. 3 SFEU.³⁷¹ Nastavené financování podpory dávalo nedovolenou podporu českým výrobcům z obnovitelných zdrojů energie. Problémy s nastavením systému podpory výkupních cen, jež odporovaly pravidlům jednotného vnitřního trhu se týkaly i jiných států Evropské unie. Výběr poplatku na podporu výroby elektřiny z podporovaných zdrojů energie dle výše rezervovaného příkonu považuje Evropská komise za slučitelný s vnitřním trhem dle čl. 107 odst. 3 SFEU.³⁷²

Proces finanční podpory od zákazníka k podporovanému výrobcu elektřiny nebo tepla probíhá tak, že zákazník zaplatí příspěvek na podporované zdroje ve složce ostatní regulované služby za cenu elektřiny provozovateli distribuční soustavy, který je povinen tuto vybranou část odvést operátorovi trhu. Výše příspěvku na podporované zdroje je stanovena buď dle jističe v aktuální výši 18,01 Kč za 1 ampér za měsíc, nebo dle spotřeby ve výši 495 Kč za 1 MWh. Operátor trhu následně vyplácí finanční částky samotným výrobcům elektřiny nebo tepla. Podpora elektřiny a tepla je dále financována dotacemi z prostředků státního rozpočtu, jehož výši stanoví každoročně vláda nařízením.³⁷³ Aktuální nařízení vlády č. 310/2016 Sb. stanoví prostředky státního rozpočtu pro rok 2017 ve výši přesahující 26 mld. Kč. Další složkou jsou tržby z plateb za nesplnění minimální účinnosti užití energie při spalování hnědého uhlí³⁷⁴ a dále výnosy z dražeb emisních povolenek.³⁷⁵ **Nová úprava mechanismu výpočtu regulované složky** elektřiny na podporu obnovitelných zdrojů energie byla zavedena zákonem č. 131/2015 Sb. Do 31. prosince 2015 byl příspěvek na podporované zdroje placen

³⁷⁰ Problematika veřejných podpor byla řešena ve známém judikátu **PreussenElektra**, ve kterém rozpor se zakázanou veřejnou podporou nebyl shledán. V tomto judikátu byla stanovena tři kritéria, dle kterých jsou poplatky vybírány ve prospěch státních zdrojů. Poplatky musí být uloženy státem, dále vybrané poplatky musí směřovat do státem zřízeného orgánu a nakonec výtěžek z výběru poplatku musí být použit ve prospěch určitého podniku. Viz RENNERT-LOQUENZ, B.: State aid in feed-in tariffs for green electricity. In *Competition Policy Newsletter*. [online]. 2006.

³⁷¹ Blíže viz notifikační řízení vedené pod SA.35177.

³⁷² European Commission. State aid SA.35177 (2014/NN). [online]. 11.6.2014.

³⁷³ Ustanovení § 28 odst. 3 POZE.

³⁷⁴ Ustanovení § 6 odst. 5 ZHE.

³⁷⁵ Ustanovení § 28 odst. 1 POZE.

zákazníky dle množství odebrané elektřiny. Tedy čím vyšší odběr v daném odběrném místě, tím přímo úměrný vyšší příspěvek na podporované zdroje. Přímo úměrné navýšení příspěvku budí dojem spravedlivého řešení, jehož logika spočívá v tom, že čím více zákazník odebírá elektřiny, tím více by měl přispívat na výrobu elektřiny z podporovaných zdrojů. Jenže tento přístup nebere v úvahu nepředvídatelnost odběru elektřiny. Žádný zákazník nemá předem stanoveno, v kolik hodin se má zapnout spotřebič, rozsvítit světlo apod. Naopak elektrizační soustava musí být připravena na odběr elektřiny zákazníky v kteroukoliv dobu, a ačkoliv jsou známé modely odběru elektřiny v průběhu dne a jednotlivých měsících roku, je spotřeba elektřiny kolísavá. Elektrizační soustava by měla být připravená na zvýšený odběr, jinak může hrozit tzv. black out. Rezervovaný příkon na zvýšený odběr elektřiny poskytují elektrárny s fosilními zdroji, které mohou relativně rychle zvýšit výkon, a tudíž produkci elektrické energie. Tuto možnost nemají obnovitelné zdroje, jejichž výkon je závislý na přírodních podmínkách. Využívání záložních zdrojů pro zvýšení produkované elektrické energie je však velmi finančně náročné. Každý zákazník si v rámci svého připojení odběrného místa dohodne s distributorem množství potřebné dodávané elektřiny, a tudíž se nepřímo podílí na výkonu záložních zdrojů. Zákon č. 131/2015 Sb. přinesl převrat ve financování podporované elektřiny konečnými zákazníky. Opouští se myšlenka příspěvku na podporované zdroje dle přímé úměry odebrané elektřiny, ale zavádí se mechanismus příspěvku dle tzv. **rezervovaného příkonu, resp. jmenovité proudové hodnoty hlavního jističe**. Zákonodárce dále rozlišuje, zda je zákazník připojen na hladině nízkého nebo vysokého a velmi vysokého napětí.³⁷⁶ Odběratelé připojení k přenosové nebo distribuční soustavě na hladině vysokého nebo velmi vysokého napětí platí za odebranou elektřinu dle vzorce Kč/MW/měsíc dle sjednaného rezervovaného příkonu. V zásadě na stejném principu funguje mechanismus u odběratelů připojených na hladině nízkého napětí (nejčastěji domácnosti), kde pro výši podpory je stanoven vzorec Kč/A/měsíc dle výše jmenovité proudové hodnoty hlavního jističe a příslušné distribuční sazby. Do účinnosti zákona č. 131/2015 Sb. byla podpory elektřiny stanovena ve výši 495 Kč/MWh dle Cenového rozhodnutí Energetického regulačního úřadu č. 2/2014. Myšlenka nově nastaveného systému poplatků odvislých od výše rezervovaného příkonu, resp. jmenovité proudové hodnoty hlavního jističe vzbudila vlnu nevole široké veřejnosti, zejména maloodběratelů, kteří se obávali zvýšených odvodů za odběr elektřiny. Hlavní argument spočíval v tom, že zákazník, jenž šetří a neplýtvá elektrickou energií, zaplatí za poplatek na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů

³⁷⁶ Na hladině vysokého a velmi vysokého napětí jsou zásadně připojeni velcí odběratelé, tedy průmyslové či výrobní podniky apod.

energie stejně jako ten, kdo má spotřebu mnohonásobně vyšší. Široká veřejnost často poukazovala na problematiku chatových oblastí. Zákonodárce proto do novely zapracoval ustanovení, jež limituje maximální výši platby za složku ceny služby distribuční a přenosové soustavy na podporu elektřiny. Tento limit se rovná 495 Kč za 1 MWh, což tedy odpovídá předchozímu znění zákona. Jinak řečeno, odběratel, který měl sjednanou vysokou jmenovitou proudovou hodnotu hlavního jističe a spotřeboval malé množství elektrické energie, nebude doplácet více kvůli výše uvedenému limitu, který mu zaručí, že poměrově zaplatí platbu ve stejné výši jako za předcházející roky. Naopak odběratel s nízkou jmenovitou proudovou hodnotou vlastního jističe, který má celoroční velký odběr, ušetří, jelikož platba za podporu elektřiny mu bude vypočítána dle nového vzorečku, díky kterému zaplatí za regulovanou složku elektřiny méně. Ztotožňuji se s nastaveným systémem, které více odpovídá nákladům pro stabilní přenosové, resp. distribuční soustavy a jenž tedy lépe reflektuje poměr skutečného odběru koncových zákazníků na straně jedné a výrobnami elektrické energie spolu s provozovateli přenosové a distribuční soustavy na straně druhé. Největší beneficiáři nového systému poplatků na podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů budou tedy velkoodběratelé, kteří mají nastavenou optimální výši rezervovaného příkonu, resp. jmenovité proudové hodnoty hlavního jističe. Na druhou stranu je však nutné zmínit, že státem proklamované nezvýšení plateb pro žádného odběratele není zcela korektní, jelikož úbytek vybraných přímých plateb na podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie, doplatí všichni nepřímo prostřednictvím finančních prostředků ze státního rozpočtu.

Finanční prostředky na podporu elektřiny a tepla jsou hrazeny z regulované ceny za službu distribuční a přenosové soustavy, kterou platí přímo koneční zákazníci za odběr elektřiny. Dále jsou prostředky tvořeny dotacemi ze státního rozpočtu, z plateb za nesplnění minimální účinnosti při spalování hnědého uhlí dle zákona o hospodaření energií a také z dražeb povolenek dle zákona o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Pokud je v České republice spotřebována elektřina pocházející z výroby obnovitelných zdrojů energie ze zahraničí, je třeba dotovanou část elektřiny na podporované zdroje uhradit tomu, kdo se na její výrobě podílel. Jinak by vlastně stát vybíral peníze od konečných zákazníků nikoli pro původce vyrobené elektřiny, ale pro sebe. Tím pádem by přeshraniční obchod s elektřinou z obnovitelných zdrojů postrádal smysl. Proto zákonodárce zavádí pojem „**kompensace**“. Kompensace jsou tedy finanční prostředky, které slouží na pokrytí provozní podpory elektřiny spotřebovanou v České republice vyrobenou

v jiném členském státě Evropské unie včetně států Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska.

Skupina poslanců dne 29. ledna 2016 navrhla zákon, který by měl významně novelizovat zákon o podporovaných zdrojích energie (viz sněmovní tisk č. 709). Smyslem novely je „zastropovat“ maximální podporované množství elektřiny z obnovitelných zdrojů (dále také jen „maximální podpora“). Konkrétně se má maximální podpora za každý kalendářní rok rovnat součinu instalovaného výkonu výroby elektřiny, uvedené do provozu v období, pro které Energetický regulační úřad stanovil podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů, a hodnoty ročního využití instalovaného výkonu. Dobu trvání práva na podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie včetně hodnoty ročního využití instalovaného výkonu pro jednotlivé obnovitelné zdroje energie by měl stanovit Energetický regulační úřad v cenovém rozhodnutí. Stěžejním je především přechodné ustanovení navrhovaného zákona, které započítává množství elektřiny vyrobené od 1. ledna 2006, na které výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů energie čerpal podporu, na hodnotu maximální podpory. Dle důvodové zprávy k navrhované novele je účelem nových ustanovení plnění závazku České republiky na základě notifikace zákona o podporovaných zdrojích energie. Dle této notifikace³⁷⁷ se Česká republika zavázala k individuální kontrole všech výroben z obnovitelných zdrojů energie v desátém roce provozu výroby. Smyslem této kontroly má být zjištění, zda u konkrétní výroby elektřiny nedošlo k nadměrnému čerpání státní podpory (tzv. **překompensace**). Důvodová zpráva dále také uvádí standardní zhodnocení souladu s ústavním pořádkem, přičemž se omezuje na toliko stručné konstatování, že „*osnova je v souladu s ústavním pořádkem*“. To je však vzhledem k zavedení retroaktivních účinků nových ustanovení příliš málo. K návrhu zákona se již vyjádřila vláda na své schůzi dne 29. února 2016, na které vyslovila nesouhlas. Tento svůj nesouhlas považovala vzhledem k neukončenému řízení před Evropskou komisí za předčasný a dále vláda shledávala pochybným zaváděnou pravou retroaktivitu.

Notifikace, jež byla vydána 28. listopadu 2016 Evropskou komisí, sice vyslovila soulad podpory obnovitelných zdrojů s veřejnoprávní podporou, ale zároveň také stanovuje povinnost zavedení kontroly pro prevenci překompensace. Na schválenou notifikaci reagovalo již Ministerstvo průmyslu a obchodu vydáním dokumentu, který navrhuje řešit překompensaci zavedením mechanismu kontroly přiměřenosti podpory elektřiny

³⁷⁷ European Commission. State aid: Commission clears Czech support scheme for renewable energy. [online]. 28.11.2016.

z podporovaných zdrojů.³⁷⁸ Překompence je definována jako „nabytí výnosů v takové celkové výši, která by vyústila v návratnost investic překračující přípustný rozsah stanovený v tabulce č. 3 rozhodnutí Evropské komise jako maximální hodnoty vnitřního výnosového procenta investic (IRR)“, ³⁷⁹ přičemž jsou dále stanoveny různé hodnoty vnitřního výnosového procenta pro jednotlivé typy obnovitelných zdrojů energie. Návrh mechanismu kontroly je názorně zobrazen ve grafických schématech obsažených v tomto dokumentu.³⁸⁰ Bude zajímavé sledovat, jakou finální podobu mechanismu kontroly nakonec tento návrh dostane a jak se bude kontrola uplatňovat v praxi.

IV.4 Principy a nástroje regulace podporované výroby energie

Nejvýznamnější principem v oblasti podporované výroby energie je bezpochyby **princip ekonomické stimulace**. Tento princip se projevuje konkrétně v provozní podpoře výroby energie z obnovitelných a druhotných zdrojů energie. Převažuje tedy pozitivní ekonomická stimulace reprezentovaná výkupními cenami a zelenými bonusy. Setkáváme se však i s negativní ekonomickou stimulací v podobě solárních odvodů. Zavedení solárních odvodů však nemá odradit výrobce elektřiny z fotovoltaických článků, má pouze pomoci státnímu rozpočtu ve snížení finanční zátěže způsobené tzv. solárním bohem. Negativní ekonomická stimulace se projevuje u nepodporované výroby energie, kterou reprezentují emisní povolenky. Mezi nepodporované výroby energie patří spalování fosilních paliv, tedy provoz uhelných elektráren, jež produkují velké množství nežádoucích skleníkových plynů. Emisní povolenky zjednodušeně znamenají poplatek za emisí skleníkových plynů. Jedná se tedy také o projev **principu znečišťovatel platí**. Zde je nutné zdůraznit, že princip ekonomické stimulace (ať už pozitivní či negativní) musí být v souladu se základním principem **trvale udržitelného rozvoje**. Nepřiměřená finanční zátěž pro stát, resp. pro obyvatelstvo se může negativně odrazit v sociální oblasti. Vždy je třeba myslet na to, aby zamýšlené environmentální cíle byly hospodářsky dosažitelné.

Princip informovanosti se projevuje ve vícero programech, jejichž cílem je veřejnosti přiblížit pozitiva využívání obnovitelných a druhotných zdrojů energie.³⁸¹ Také v oblasti regulace podporované výroby energie se projevuje **princip účelové vázanosti finančních**

³⁷⁸ VOJTÍŠKOVÁ, K., NEČAS, F.: *Kontroly překompence: proč, jak a koho se budou týkat*. [online]. 8.6.2017.

³⁷⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Závazky na zavedení mechanismu kontroly přiměřenosti podpory elektřiny z podporovaných zdrojů energie* [online]. 2017, s. 18.

³⁸⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Závazky na zavedení mechanismu kontroly přiměřenosti podpory elektřiny z podporovaných zdrojů energie* [online]. 2017, s. 26-27.

³⁸¹ Ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) ZHE.

prostředků, konkrétně například v povinnosti výrobce solárních panelů a poskytnutí záruky prostřednictvím účelově vázaného bankovního účtu. Finance poukázané na tomto účtu mohou být použity pouze pro financování odděleného sběru, využití a odstranění elektroodpadu ze solárních panelů.³⁸² Výhradnost použití financí je dále zajištěna tím, že finanční prostředky nejsou zahrnuty do majetkové podstaty výrobce ani nemohou být postiženy exekucí.

Z právních nástrojů podporované výroby energie jsou zastoupeny bohatě koncepční, administrativní a ekonomické nástroje. V nedávné minulosti měla zásadní a největší praktický význam provozní podpora výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie v rámci ekonomických nástrojů, jejíž důsledky jsou patrné dodnes. Proto bude také provozní podpoře věnováno v této kapitole nejvíce pozornosti.

IV.4.1 Koncepční nástroje

Mezi koncepčními nástroji má zásadní význam především Národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů. Biomasa patří také mezi obnovitelné zdroje energie, ale pro její uplatnění v zemědělské politice a zpracování návrhu Ministerstvem zemědělství je vytvářen separátní dokument nazvaný Akční plán pro biomasu.

A. Národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů

Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů (dále také jen „Národní akční plán obnovitelných zdrojů“ či „NAP OZE“) by měl vycházet ze vzoru pro národní akční plány pro energii z obnovitelných zdrojů tak, jak jej stanovilo rozhodnutí Komise 2009/548/ES. Tomu odpovídá i znění ustanovení § 3 POZE, které upravuje základní podmínky pro tvorbu Národního akčního plánu. Návrh NAP OZE zpracovává Ministerstvo průmyslu a obchodu a je schvalován vládou. Tento návrh by měl vycházet ze Státní energetické koncepce a očekávaného zvyšování energetické účinnosti a úspor energie. Národní akční plán obnovitelných zdrojů uvádí celou řadu politik a opatření na podporu využívání energie z obnovitelných zdrojů. Očekávanými výsledky je zvýšení instalovaného výkonu a vyrobené energie z vyroben využívaných obnovitelných zdrojů energie, dále snížení energetické spotřeby a rozšíření biopaliv. Aktuální verze NAP OZE pochází z prosince roku 2015. Ač je pro Českou republiku závazný 13% podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie v roce 2020 dle směrnice 2009/28/ES, Národní akční plán obnovitelných zdrojů kalkuluje s 15,3% podílem. Hrubou konečnou spotřebu energie definuje zákon o podporovaných zdrojích jako „*dodanou energii k dalšímu využití pro průmysl,*

³⁸² Ustanovení § 37p odst. 1 zákona č. 185/2001 Sb.

dopravu, zemědělství a lesnictví, domácnosti a služby, včetně elektřiny a tepla spotřebovaného odvětvím energetiky při výrobě elektřiny a tepla a ztrát elektřiny a tepla v sítích³⁸³. Hrubou konečnou spotřebou energie je tedy třeba rozumět součet množství vyrobené elektřiny změřené na svorkách generátorů a salda zahraničních výměn.³⁸⁴ Kontrola plnění Národního akčního plánu obnovitelných zdrojů je vyhodnocována Ministerstvem průmyslu a obchodu v tzv. Zprávě o pokroku při podporování a využívání energie z obnovitelných zdrojů alespoň jedenkrát v období dvou let.

Očekávaná hrubá konečná spotřeba energie v České republice dle referenčního scénáře NAP OZE má v roce 2020 nabývat hodnoty 26,9 Mtoe³⁸⁵, z toho vytápění a chlazení se má podílet 13,8 Mtoe, elektřina 6,4 Mtoe a doprava 6,7 Mtoe. Pokud porovnáme tyto hodnoty s údaji v roce 2005, zjistíme, že počet sledovaných jednotek u vytápění a chlazení poklesl o 2 Mtoe, zatímco elektřina vykazuje téměř stejnou hodnotu a v dopravě se počítá se zvýšením o 0,7 Mtoe. Obnovitelné zdroje energie by v roce 2020 měly mít nejvyšší zastoupení u vytápění a chlazení, na kterém by se měly podílet celkem 18,9 %, u výroby elektřiny by měly tvořit 15,2 % a na dopravu by měl připadnout podíl 10 %.³⁸⁶ Celkový podíl obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie je tedy odhadován na 15,3 %. Za zmínku stojí limitní podíl biopaliv v dopravě ve výši 10 %, což je hodnota, které má Česká republika docílit dle směrnice 2009/28/ES. Desetiprocentní podíl biopaliv v dopravě nesmí být tvořen z více než 7 % biopalivy vyráběnými z obilovin a jiných plodin bohatých na škrob, cukernatých plodin a olejnin a z plodin pěstovaných na zemědělské půdě. Zbývající minimálně 3 % mají tvořit biopaliva vyráběná ze vstupních surovin uvedených v příloze IX směrnice 2009/28/ES, také nazývané jako „vyspělá biopaliva“.³⁸⁷ Těmito palivy jsou například: řasy pěstované na pevnině ve vodních nádržích a fotobioreaktorech, biologický odpad ze soukromých domácností, biomasa z průmyslového odpadu nevhodného pro využití v potravinovém či krmivovém řetězci, sláma, kal z čistíren odpadních vod, ořechové skořápky, biomasa z odpadu z lesnictví a dřevozpracujícího odvětví (např. kůra, jehličí, piliny) či použitý kuchyňský olej. Vedle pěstovaných řas tvoří vyspělá biopaliva v zásadě odpadní biopaliva. Toto upřesnění složení biopaliv nastalo na základě směrnice EP a Rady 2015/1513/EU, která novelizovala směrnici EP a Rady 2009/28/ES.

³⁸³ Ustanovení § 2 písm. i) POZE.

³⁸⁴ BUFKA, A., BECHNÍK, B.: *Přehled rozvoje obnovitelných zdrojů energie*. [online]. 8.3.2010.

³⁸⁵ Mtoe je zkratka pro milion tonnes of oil equivalent, což je vyjádření množství energie, která je získána spálením jedné tuny ropy. Měrný přepočít 1 toe odpovídá 11,63 MWh.

³⁸⁶ Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů. [online]. 2016, s. 10.

³⁸⁷ KUBŮ, M.: Biopaliva v EU po roce 2020. In *PRO-ENERGY magazin*. [online]. 2016, s. 62-63.

B. Akční plán pro biomasu

Akční plán pro biomasu zpracovává Ministerstvo zemědělství.³⁸⁸ Jeho poslední verze pochází z roku 2012 a je zpracován na období let 2012 až 2020. Hlavním smyslem Akčního plánu pro biomasu je vhodné nastavení zemědělské politiky pro energetické účely a potravinovou funkci. Jedním z úkolů Akčního plánu pro biomasu je stanovení zemědělské plochy, množství i druhu biomasy pro její využití ve výrobnách elektřiny a tepla. Takovou biomasou může být cíleně pěstovaná biomasa (zejména kukuřice a řepka olejka), zbytková biomasa (rostlinná či živočišná), rychle rostoucí byliny a dřeviny nebo trvalé travní porosty. Česká republika disponuje celkem téměř 3,5 mil. hektarů zemědělské půdy. Za předpokladu zachování rozlohy půdy pro potravinovou soběstačnost obyvatel České republiky zůstává dle výpočtů ještě téměř 1,1 až 1,5 mil. hektarů zemědělské půdy pro energetické účely, přičemž z tohoto množství tvoří 60 % orná půda a 40 % volné trvalé travní porosty. Dle Akčního plánu³⁸⁹ pro biomasu má výrazné možnosti **zbytková biomasa**, jejíž roční využitelný energetický potenciál je 71 PJ³⁹⁰, přičemž nejvíce z toho tvoří zbytková obilná sláma se 45 PJ. Dle propočtů v Akčním plánu pro biomasu by zvýšení potravinové soběstačnosti ze 100 % na 130 % znamenalo snížení energetického potenciálu o 60 PJ a nemožnosti dosáhnout cílů v oblasti biopaliv dle směrnice 2009/28/ES.

Pěstování biomasy pro energetické účely může mít za optimálně nastavených parametrů pozitivní dopady na zemědělství v podobě diversifikace zemědělského hospodaření, pěstování některých druhů biomasy může snížit erozi půdy či zvýšit protipovodňová opatření. V neposlední řadě je doprovodným efektem zvýšení zaměstnanosti na českém venkově.³⁹¹ V tomto případě jsem názoru, že uváděné informace o prospěšnosti pěstování některých druhů biomasy by měly být vyváženy také uvedením informací, že nejvíce zastoupenou cíleně pěstovanou biomasou v našich podmínkách je řepka olejka a kukuřice, jejichž pěstování a chemické ošetření má také negativní dopady na kvalitu půdy. Za zmínku stojí každoroční nárůst ve využití lesní dendromasy k energetickým účelům (zejména tepelná energie), z toho většinou pro domácnosti, jelikož energetický potenciál palivového dříví není pro průmyslové potřeby příliš vhodný. Ač je pěstování biomasy soustředěno v lokálním měřítku, energetické využití biomasy se centralizuje. Konkrétně je celkem 1,7 mil.

³⁸⁸ Za úvahu stojí sjednocení terminologie s ostatními Národními akčními plány a pojmenovat dokument jako Národní akční plán pro biomasu.

³⁸⁹ Akční plán pro biomasu v ČR na období 2012-2020. [online]. 2012.

³⁹⁰ PJ je zkratka pro petajoule, jehož matematické vyjádření je 10^{15} joule. 71 PJ je v přepočtu přibližně 20 tisíc GWh.

³⁹¹ Ministerstvo zemědělství. Akční plán pro biomasu v ČR na období 2012-2020. [online]. 14.9.2012.

domácností zásobováno teplem z centrálních zdrojů, což představuje celkem 42% poměr centrálních ku lokálním zdrojům. Názorným příkladem efektivního využití lokálních zdrojů jsou bioplynové stanice. Umístění bioplynové stanice v blízkosti jejich zdrojů (pěstovaná či zbytková biomasa) a zároveň dostatečná blízkost obci, kde není přiveden zemní plyn, se jeví jako optimální schéma využívání biomasy pro energetické účely. Vyrobena elektřina v bioplynové stanici je stabilně dodávána do elektrické sítě a vznikající teplo je možno distribuovat místním odběratelům. Za těchto podmínek může být již dnes provoz bioplynové stanice konkurenceschopným stávajícím elektrárnám na fosilní zdroje.

IV.4.2 Administrativní nástroje

Zastoupení administrativních nástrojů u podporované výroby energie není tak široké, důvodem je již nutný předpoklad realizace administrativních nástrojů pro podnikání v energetických odvětvích. Pro držitele licencí jsou pak v případě zaměření se na podporované zdroje energie významné zásadně jen podmínky získání provozní podpory. Klíčovým ustanovením zákona o podporovaných zdrojích energie je **povinnost provozovatelů přenosových a distribučních** soustav přednostně připojit k přenosové nebo distribuční soustavě výrobní z elektřiny z podporovaného zdroje. Pouze v případě prokazatelného nedostatku kapacity zařízení nebo ohrožení bezpečného a spolehlivého provozu elektrizační soustavy tato povinnost pro provozovatele přenosových nebo distribučních soustav nevzniká. Většinu administrativních povinností pro pravidelné vykazování množství elektřiny, tepla či druhotného zdroje, termíny a způsob předávání naměřených nebo vypočtených hodnot a dalších skutečností stanoví vyhláška č. 145/2016 Sb., o vykazování energie z podporovaných zdrojů. Výrobce energie je povinen si zaregistrovat zvolenou formu podpory elektřiny nebo tepla u operátora trhu.³⁹² Po registraci zvolené formy podpory patří mezi povinnosti výrobce elektřiny sdělení operátorovi trhu výše investičních nákladů spojených s uvedením výrobní do provozu včetně dotace z veřejných prostředků. K dalším povinnostem patří například nutnost výrobců elektřiny z bioplynu uchovávat záznamy o použitém palivu po dobu 5 let. Z dalších administrativních nástrojů je třeba uvést povinnost výrobce měřit na svůj náklad množství vyrobené elektřiny z podporovaných zdrojů stanoveným měřidlem podle zák. č. 505/1990 Sb., o metrologii. Velké výrobní elektřiny

³⁹² Ustanovení § 8 odst. 5 a § 23 odst. 7 POZE.

(s instalovaným výkonem nad 100 kW) musely tuto povinnost splnit už od 1. ledna 2017, výrobny s menším instalovaným výkonem tak musí činit nejpozději do 1. ledna 2018.³⁹³

Příkladem administrativního nástroje je také stanovení minimálně 50% množství cíleně pěstované biomasy ve vstupním palivu do bioplynové stanice pro zařazení výrobce do tzv. kategorie AF1³⁹⁴, která pro vyhodnocované období (kalendářní měsíc) umožňuje tomuto výrobci čerpat maximální podporu v podobě zeleného bonusu nebo výkupní ceny. Vedle toho jsou také stanoveny stanovení minimální hodnoty sušiny pro stanovení původní hmoty cíleně pěstované biomasy na orné půdě a travním porostu.³⁹⁵ Faktické množství biopaliva vstupujícího v tomto případě do procesu vývinu bioplynu (anaerobní fermentace) musí pak výrobce mimo jiné prokázat kontrolnímu orgánu na základě velikosti pozemku, který si pro potřeby vypěstování předmětných plodin pro daný rok zaevidoval u Státního zemědělského intervenčního fondu.³⁹⁶ Nastavení této podmínky je dle výrobců diskutabilní, neboť deklarace má jen evidenční charakter a nemá souvislost s výší podpory. Ještě komplikovanější situace pak nastává u výrobců, kteří si biomasu pro svoji výrobu musí koupit od producenta biomasy.

IV.4.3 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje u podporované výroby energie mají zásadní vliv na regulaci v této oblasti energetiky. Finanční podpora může být poskytována formou investic či provozní podpory. **Investiční podpora tepla** je poskytována ze třech oblastí, kterými jsou státní a evropské finanční prostředky z různých programů podpor a dále jsou to finance získané z prodeje emisních povolenek.³⁹⁷ Investiční podporu tepla je možné získat na výstavbu výroby tepla z obnovitelných zdrojů energie a rozvodných tepelných zařízení.³⁹⁸ **S investiční podporou elektřiny** se setkáváme v programu Nová zelená úsporám, ve kterém je možno získat podporu na instalaci solárních a fotovoltaických systémů do rodinným domů. Jedna z podmínek stanoví, že maximální instalovaný výkon fotovoltaických panelů nesmí převyšovat 10 kWp.³⁹⁹ Pozitivní ekonomická stimulace je realizována především provozní podporou. Negativní ekonomická stimulace má za cíl zpoplatnit takovou povolenou výrobu energie, která má negativní dopad na životní prostředí. Typickým příkladem negativní

³⁹³ Přejídné ustanovení zákona č. 131/2015 Sb.

³⁹⁴ Viz poznámky k tabulce č. 2 Přílohy č. 1 ve vyhlášce č. 477/2012 Sb.

³⁹⁵ Příloha č. 5 vyhlášky č. 477/2012 Sb.

³⁹⁶ Ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 477/2012 Sb.

³⁹⁷ Ustanovení § 23 odst. 4 POZE.

³⁹⁸ Ustanovení § 25 POZE.

³⁹⁹ Nová zelená úsporám. Podmínky oblasti podpory C. [online].

stimulace jsou emisní povolenky podle zákona č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Dalším příkladem je poplatek za ukládání oxidu uhličitého dle zákona č. 85/2012 Sb., o ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur. Vedle těchto poplatků za činnosti, které mají negativní vliv na životní prostředí se v českém právním řádu setkáváme i s odvodem ze slunečního záření. Tento poplatek tedy negativně postihuje podporovanou činnost výroby energie. Docházíme tedy k paradoxu, že u jednoho podporovaného zdroje energie se setkáváme s pozitivní i negativní ekonomickou stimulací.

A. Provozní podpora

Podpora nových výroben energie z obnovitelných zdrojů je v současné době v České republice téměř zanedbatelná. Viníkem je solární boom a velké náklady spotřebitelů, resp. státního rozpočtu na stávající výrobní elektrárny z obnovitelných zdrojů. To je také důvodem, proč mnoho českých energetických společností investuje do oblasti obnovitelných zdrojů energie v zahraničí.⁴⁰⁰ **Provozní podpora** znamená, že v zákonem stanovených případech je na každou dodanou a spotřebovanou jednotku elektrické nebo tepelné energie poskytována podpora. Na rozdíl od investiční podpory má výrobce zaručeno, že pokud začne vyrábět a splňovat podmínky pro podporu, nemusí se zjednodušeně řečeno starat o svůj odběr. Stát mu totiž garantuje buď pevně stanovenou částku za vyrobenou jednotku, nebo tzv. bonus jako přírůstek ke standardní ceně na trhu.

Rozsah a výše podpory je stanovována každoročně Energetickým regulačním úřadem v cenovém rozhodnutí. V současnosti je klíčovým ustanovením § 4 odst. 8 POZE, který stanoví, že v případě, kdy je dosaženo či dokonce překonáno skutečné množství vyrobené elektrárny z obnovitelných zdrojů energie ve srovnání s hodnotami stanovenými v Národním akčním plánu s již dvouletým předstihem, pak Energetický regulační úřad podporu pro výrobní elektrárny od následujícího roku nestanoví. Z tohoto ustanovení jsou patrné hard law účinky Národního akčního plánu obnovitelných zdrojů. Na toto ustanovení navazuje nařízení vlády č. 266/2017 Sb., o podpoře elektrárny a tepla z podporovaných zdrojů energie účinné od 2. září 2017. Evropská komise schválila dne 28. listopadu 2016 notifikaci pro podporu obnovitelných zdrojů v České republice uvedených do provozu mezi léty 2006 až 2012 a označila ji za slučitelnou s vnitřním trhem.⁴⁰¹

⁴⁰⁰ ZILVAR, J.: *Být či nebýt iniciativní – jak se postavit k zinnému energetickému balíčku*. [online]. 21.6.2017.

⁴⁰¹ European Commission. State aid: Commission clears Czech support scheme for renewable energy. [online]. 28.11.2016.

Zásadním aspektem provozní podpory je **délka zaručené provozní podpory**. Ta se liší podle toho, jaký podporovaný zdroj používá výrobní elektriny nebo tepla.⁴⁰² Stanovení této životnosti je uvedeno ve vyhlášce č. 296/2015 Sb., o technicko-ekonomických parametrech. Technicko-ekonomické parametry by měly být nastaveny tak, aby bylo dosaženo patnáctileté doby prosté návratnosti investic. Slovo „**prosté**“ má zásadní význam a bylo předmětem mnoha diskusí. V původní podobě prováděcího předpisu tehdy platného zákona č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie totiž slovo „prosté“ chybělo. V tehdy platné vyhlášce č. 475/2005 Sb. znělo ustanovení § 4 takto: *„Předpokladem pro zajištění patnáctileté doby návratnosti investic při uplatnění podpory výkupními cenami za elektřinu vyrobenou z obnovitelných zdrojů je splnění hodnot technických a ekonomických parametrů výrobní elektřiny z obnovitelných zdrojů, ...“* a toto znění zůstalo nezměněné do konce roku 2012. Až vyhláška č. 347/2012 Sb. vložila slovo „prosté“ do sousloví návratnosti investic. Ve sporu nešlo o nic jiného než o nahlížení na jeden z ukazatelů výhodnosti investice. Ekonomická teorie rozlišuje prostou a diskontovanou návratnost investice. Diskontovaná návratnost je „přísnější“, jelikož bere v úvahu časovou hodnotu peněz. Jinými slovy řečeno, prostá návratnost investice nezvažuje možnosti využití peněz v průběhu času, tedy možnosti investora nadále zpeněžovat svůj majetek v průběhu času. Uvažujeme-li stejnou dobu prosté a diskontované návratnosti investice, je pro investora samozřejmě mnohem lepší stejná doba diskontované návratnosti, která klade vyšší a reálné požadavky na hodnotu peněz. V ekonomické teorii je prostá návratnost používána spíše jako ukazatel, který na první pohled bez zjišťování vývoje a hodnoty peněz v čase ukáže, jestli se má investor investicí vůbec zabývat, anebo ji podrobit podrobnějšímu rozboru. Patnáctiletá doba návratnosti investic by měla brát v potaz náklady na instalovaný výkon výrobní, účinnost využití primárního zdroje energie a dobu životnosti výrobní.⁴⁰³ V příloze vyhlášky o technicko-ekonomických parametrech jsou uvedeny doby životnosti jednotlivých elektráren, požadavky účinnosti využití primárního obsahu energie či měrné investiční náklady. **Doba životnosti** vodní elektrárny je stanovena na 30 let, doba životnosti výrobní elektřiny z biomasy, větrné elektrárny, výrobní elektřiny z geotermální energie a výrobní tepla z bioplynu (bioplynové stanice) je shodně 20 let.

⁴⁰² Ustanovení § 7 odst. 3 POZE.

⁴⁰³ Ustanovení § 12 odst. 1 písm. a) POZE.

A1. Podpora elektřiny

Podpora elektřiny je dle zákona o podporovaných zdrojích energie poskytována na elektřinu z obnovitelných zdrojů energie, druhotných zdrojů energie a vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla. Pro získání provozní podpory je třeba splňovat množství podmínek stanovených zákonem nebo jeho prováděcími předpisy. Pro podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů je podstatné vztažení podpory na výrobní elektřiny umístěných na území České republiky připojených k elektrizační soustavě České republiky. Další podmínkou u některých výroben (zejména bioplynové stanice) je minimální účinnost užití energie. Na elektřinu vyrobenou z bioplynu se poskytne podpora pouze v případě elektřiny vyrobené v kombinované výrobě elektřiny a tepla a zároveň je třeba pro výroby bioplynu použít biomasu, jež alespoň ze 30 % nepochází z cíleně pěstované biomasy. Nadto je třeba zajistit, aby alespoň více než 50 % primární energie biomasy bylo efektivně využito. Bližší podrobnosti stanoví vyhláška č. 403/2015 Sb., o zárukách původu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla. Záruka původu obsahuje označení, název a umístění výrobní elektřiny, druh energie a typ výrobní elektřiny, instalovaný výkon, datum uvedení do provozu, údaj o využití investiční podpory, datum vydání záruky původu včetně doby, na kterou je vydána, identifikační číslo vydání záruky původu a množství elektřiny, na které je vydána záruka původu. Elektřina získaná využitím solární energie má být podporována pouze pro výrobní s instalovaným výkonem do 30 kWp.⁴⁰⁴ Zároveň musí být výrobní umístěna na střešní konstrukci či na obvodové zdi budovy. Výrobce je dále povinen na svůj náklad měřit před i za místem odběru technologické vlastní spotřeby vyrobenou elektřinu zvlášť z každého druhu obnovitelného zdroje. Zákon o podporovaných zdrojích energie stanoví zároveň negativní podmínky pro podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů. Vedle zřejmých ustanovení jako neoprávněné dodávky elektřiny do elektrizační soustavy, či nesprávně naměřené hodnoty je to např. i výrobce, jenž má formu akciové společnosti a nemá vydány **zaknihované akcie** či zahraniční osoba, která nepředloží čestné prohlášení o osobách, které vlastní více než 10 % základního kapitálu. Ustanovení regulující vlastnickou strukturu výrobce je oslabeno dvěma výjimkami. Povinnost výlučně zaknihovaných akcií nemusí mít jednak akciové společnosti vlastněné ze 100 % obcí nebo krajem, jednak výrobci elektřiny z obnovitelných zdrojů, jejichž hlavním předmětem činnosti je **zemědělská výroba**. Způsob určení hlavního předmětu činnosti v podobě zemědělské výroby je stanoven vyhláškou č. 390/2015 Sb., která jím

⁴⁰⁴ Jednotka kWp vyjadřuje nominální výkon fotovoltaického panelu za standardních testovacích podmínek. Blíže viz E.ON. Co označuje jednotka kWp? [online].

rozumí splnění podmínek tzv. aktivního zemědělce za poslední uzavřené účetní období. Podmínky pro označení aktivního zemědělce jsou stanoveny v článku 9 nařízení EP a Rady (EU) 1307/2013 tak, že postačí prokázat jednu ze zmiňovaných skutečností. Těmi jsou nezanedbatelnost zemědělské činnosti, příjem přímých plateb v minimální výši 5 % z celkových příjmů získaných z nezemědělské činnosti v posledním účetním období, anebo hlavní obchodní nebo podnikatelský cíl je výkon zemědělské činnosti. Ustanovení o výlučných vydání zaknihovaných akcií u akciových společností se ocitla v zákoně o podporovaných zdrojích energie až na základě novely č. 131/2015 Sb., která reagovala na skryté vlastnictví velkých výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů, zejména ze solární energie. Uvedené výjimky pak přinesly až zákony č. 90/2014 Sb. a 107/2016 Sb., které reagovaly na častý případ zemědělských družstev, která provozovala bioplynové stanice a měla vydána listinné akcie. Vlastníci akcií byly totiž často starší lidé, jejichž včasné svolání k přeměně podoby akcií se jevílo v praxi nereálným. Druhá výjimka je nasnadě, u 100% vlastnictví akciové společnosti obcí nebo krajem nemá zájem stát rozkrývat blíže vlastnickou strukturu.

Provozní podpora elektřiny je možná dvojím způsobem, a to výkupními cenami nebo formou zelených bonusů.⁴⁰⁵ Podporu formou zelených bonusů může zvolit každý výrobce, na podporu formou **výkupních cen** dosáhnou jen někteří výrobci, a to jen v případech stanovených zákonem. Těmi jsou jednak malé vodní elektrárny o instalovaném výkonu do 10 MW včetně a jednak ostatní výrobci elektřiny z obnovitelných zdrojů o instalovaném výkonu do 100 kW včetně. V zásadě se tedy jedná o malé výrobce. Splňuje-li výrobce oprávnění pro možnost volby mezi podporou formou výkupních cen nebo zelených bonusů, může změnit formu podpory ze stávající na druhou možnost. Je však omezen změnou pouze k 1. lednu kalendářního roku. Zároveň není možno jakkoli směšovat obě formy podpory. Výrobce, který má nárok na obě formy podpory, musí zvolit vždy jednu z nich. V souvislosti s podporou formou výkupních cen se setkáváme s tzv. povinně vykupujícím, což je subjekt, který je povinen vykupovat elektřinu z obnovitelných zdrojů nacházející se na jeho vymezeném území. Základní rozdíl mezi podporou formou výkupních cen a zelených bonusů je v aktivitě vyhledávání vhodného obchodníka s elektřinou u formy zeleného bonusu. Zatímco výrobní využívající výkupní ceny zná na celý rok dopředu celkovou částku za každou vyrobenou MWh a v zásadě se tedy výrobce soustředí pouze na to, aby vyprodukoval co nejvíce elektřiny. Výrobci čerpající podporu formou zelených bonusů musejí najít

⁴⁰⁵ Ustanovení § 8 POZE.

obchodníka s elektřinou pro výkup silové elektřiny, přičemž na trhu existuje mnoho obchodníků s elektřinou nabízející různé smluvní podmínky a rozdílné výše cen za silovou elektřinu.

Zelený bonus má dva režimy. Je jím roční a hodinový režim. Zelený bonus je poskytován v Kč za MWh. Výhodou ročního zeleného bonusu je snazší předvídatelnost a snazší kalkulace výnosů pro výrobce. Zelený bonus poskytovaný v hodinovém režimu nabízí možnost vyšších, ale i nižších hodnot zelených bonusů v průběhu roku. Pouze režim ročního zeleného bonusu je možný pro malé výrobce využívající obnovitelné zdroje (instalovaný výkon do 100 kW včetně) nebo využívající biologicky rozložitelnou část komunálního odpadu nebo spalující zároveň obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie. A contrario je hodinový zelený bonus možný pouze pro větší výroby s výjimkou využití biologické části komunálního odpadu či společného spalování obnovitelného a neobnovitelného zdroje energie. Zelený bonus je možno čerpat na elektřinu vyrobenou z obnovitelných zdrojů, z druhotných zdrojů a z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla.

Výši výkupních cen a zelených bonusů stanovuje Energetický regulační úřad v cenovém rozhodnutí. Tato výše by měla být v souladu s podmínkami veřejné podpory dle práva Evropské unie, měla by respektovat předpokládané hodnoty vyrobené elektřiny dle Národního akčního plánu obnovitelných zdrojů. Výše výkupní ceny i zeleného bonusu je stanovena zvlášť pro každý druh obnovitelného zdroje a také v závislosti na velikosti instalovaného výkonu tak, aby se dosáhlo patnáctileté doby prosté návratnosti investic. Zákon dále fixuje minimální roční nárůst hodnoty výnosů od doby uvedení do provozu po dobu trvání na podporu ve výši 2 %, tato garance však neplatí pro výroby využívající biomasu, bioplyn nebo biokapaliny. V případě stanovení výše výkupních cen musí Energetický regulační úřad zohlednit výskyt záporných hodinových cen. Výše zeleného bonusu by měla pokrýt rozdíl mezi výkupní cenou a očekávanou cenou silové elektřiny. V zásadě stejná kritéria platí i pro stanovení výše zeleného bonusu pro výroby elektřiny z druhotných zdrojů a vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla. Zákon o podporovaných zdrojích na rozdíl od předcházejícího zákona č. 180/2005 Sb. stanoví maximální výši výkupní ceny nebo zeleného bonusu na hodnotu 4500 Kč za 1 MWh. Jen pro srovnání je třeba uvést vývoj výše výkupní ceny pro výroby elektřiny využívající fotovoltaické články. Výroby uvedené do provozu od 1. ledna 2006 do 31. prosince 2007 čerpají ceny ve výši 16 518 Kč za 1 MWh, ještě v roce 2010 byla stanovena výkupní cena okolo 14 tisíc Kč za 1 MWh. V roce 2011 klesla výkupní cena k 8 tisícům Kč za 1 MWh a v roce 2013 už byla stanovena podpora pouze

výrobnám o výkonu do 30 kW a hodnota dosahovala výše 3 tisíc Kč za 1 MWh. Z těchto čísel je vidět dramatický pokles výkupní ceny (včetně zeleného bonusu, u něhož byla tendence téměř identická) ceny během pouhých 3 let. Patrně nejvýhodnější situace na trhu byla v roce 2010, kdy sice výkupní ceny a zelené bonusy byly na nižší úrovni než v předchozích letech, zato ale také razantně klesaly náklady na pořízení fotovoltaické elektrárny. Také právě proto se elektřina vyrobená z výroben uvedených do provozu v roce 2010 stala předmětem nově zavedené tzv. solární daně.

Na tomto místě je vhodné se zmínit i o tzv. **záporné hodinové ceně**. Záporná hodinová cena vzniká v době, kdy je na trhu přebytek vyrobené elektřiny a není možno ji „vyčerpat“. Tato situace nastává zřídka, který je důsledkem masivní výstavby fotovoltaických a větrných elektráren v Evropě za současné nemožnosti většího skladování vyrobené elektřiny. Tento problém nastává ve slunečných a větrných dnech, kdy oba tyto intermitentní zdroje energie produkují spoustu energie, ve kterých není zajištěn dostatečný odběr elektřiny. Zákodárce tento (do jisté míry paradoxní) stav řeší tak, že v případě výskytu hodinové záporné ceny je výrobce čerpající podporu formou výkupních cen povinen uhradit zápornou hodinovou cenu povinně vykupujícím.

Hlavní podmínkou pro podporu **elektřiny z druhotných zdrojů** je vydání osvědčení o původu elektřiny z druhotných zdrojů. Také pro podporu elektřiny z druhotných zdrojů je třeba produkovat elektřinu v kombinované výrobě elektřiny a tepla a zároveň je třeba využívat takové druhotné zdroje, které splňují minimální účinnost užití energie dle vyhlášky č. 441/2012 Sb., o stanovení minimální účinnosti užití energie při výrobě elektřiny a tepelné energie. Výrobny elektřiny využívající jako zdroj komunální odpad mohou čerpat podporu pouze na elektřinu vyrobenou z nerozložitelné části komunálního odpadu.⁴⁰⁶ Stejně jako u podpory elektřiny z obnovitelných zdrojů je i u druhotných zdrojů ustanovení o povinném zaknihování akcií s výjimkou 100 % vlastnictví obce nebo kraje.

A2. Podpora tepla

Zákon o podporovaných zdrojích u podpory tepla z obnovitelných zdrojů energie na rozdíl od elektřiny **umožňuje i investiční podporu**. Investiční podporu je možno čerpat ze státních a evropských dotačních programů či z prodeje povolenek na emise skleníkových plynů. Investiční podpora je poskytována na výrobní tepla i na rozvodné tepelné zařízení (nejčastěji tedy rozvodné tepelné sítě, předávací stanice a tepelné přípojky). U **provozní**

⁴⁰⁶ Ustanovení § 5 odst. 4 POZE.

podpory tepla je možná pouze jediná forma, a to zelený bonus v ročním režimu. Výše zeleného bonusu u výroben s instalovaným výkonem do 200 kW je stanoven ve výši 50 Kč za 1 GJ s pravidelnou roční valorizací ve výši 2 %. U bioplynových stanic s nárokem na provozní podporu tepla je jeho výše stanovena Energetickým regulačním úřadem v cenovém rozhodnutí. Zákon umožňuje souběžné čerpání investiční a provozní podpory. Výše provozní podpory by stejně jako u elektřiny měla být v souladu s Národním akčním plánem pro energie z obnovitelných zdrojů a je stanovována každoročně Energetickým regulačním úřadem v cenovém rozhodnutí. Nárok na provozní podporu tepla mají ty výroby, které využívají biomasu, biokapaliny nebo geotermální energii a jejichž jmenovitý tepelný výkon je vyšší než 200 kW. Vedle toho je podpora možná na užitečné teplo u bioplynových stanic s instalovaným výkonem do 500 kW a jejichž bioplyn pochází z více než 70 % ze statkových hnojiv, vedlejších produktů živočišné výroby či z biologicky rozložitelného materiálu. Provozní podpora je dále možná i pro teplo ve výrobnách s kombinovanou výrobou elektřiny a tepla s instalovaným výkonem do 7,5 MW. Podobně jako u elektřiny je držitel licence, v případě tepla to musí být držitel licence na rozvod tepelné energie, povinen vykupovat teplo od výrobce tepla. Povinnost připojení výroby tepla však nevzniká u tepelných zařízení, které jsou součástí již efektivní soustavy zásobování teplem. U bioplynových stanic je podpora tepla poskytována po dobu životnosti bioplynové stanice dle vyhlášky č. 296/2015 Sb., o technicko-ekonomických parametrech, tedy na maximálně 20 let.

B. Solární daň

Zákon o podporovaných zdrojích upravuje také zcela nestandardně zdanění elektřiny. Odvod dopadal pouze na výroby elektřiny využívající fotovoltaické články a zároveň se musí jednat o výroby uvedené do provozu v období let 2009 a 2010. Předmětem odvodu je elektřina vyrobená v roce 2013. Poplatníkem odvodu je samozřejmě výrobce, osoba plátce se liší podle toho, jakou formou provozní podporu výrobce čerpá. Čerpá-li výrobce provozní podporu formou zeleného bonusu je plátcem operátor trhu, u formy výkupní ceny je pak plátcem povinně vykupující. Solární daň je odváděna za každý kalendářní měsíc. Sazba odvodu činí u výkupních cen 26 %, u zeleného bonusu pak 28 %. Důležitým ustanovením je osvobození daně pro výroby elektřiny s instalovaným výkonem do 30 kW. Důvod tohoto osvobození směřovalo na nezatížení odvodem malé výrobce, jelikož smyslem celého ustanovení o solární dani bylo alespoň částečně snížit nepřiměřené zisky velikých elektráren, a tudíž snížit dopad na státní rozpočet. Solární daň měla retroaktivní účinek, jelikož zpětně měnila podmínky daně investorům v počátcích jejich investice. Také proto bylo ustanovení

týkající se solární daně předmětem ústavní stížnosti, resp. **ústavního nálezu ze dne 15. května 2012, sp. zn. Pl. ÚS 17/11**. Ústavní soud sice shledal ustanovení solární daně jako případ nepravé retroaktivity, avšak v mezích přípustnosti. Především je třeba zmínit tyto dvě pasáže „*Princip právní jistoty totiž nelze ztotožnit s požadavkem na absolutní neměnnost právní úpravy, ta podléhá mimo jiné sociálně-ekonomickým změnám a nárokům kladeným na stabilitu státního rozpočtu.... I co se týče aplikace změn v provádění energetické politiky, je zákonodárce (stejně jako např. v případě daňové legislativy) nadán určitou mírou volného uvážení.*“⁴⁰⁷ Avšak stále není otázka solární daně zcela uzavřena a již je proti České republice vedeno několik mezinárodních arbitrází.⁴⁰⁸ Často je zpochybňován soulad retroaktivně zavedeného institutu solární daně s evropským právem.⁴⁰⁹

C. Finanční záruka pro nakládání s elektroodpadem ze solárních panelů

Zákon o odpadech č. 185/2001 Sb. upravuje podmínky pro sběr, využití a odstranění elektroodpadu ze solárních panelů. Tohoto cíle má být dosaženo poskytnutím finanční záruky výrobcí panelů prostřednictvím účelově vázaného bankovního účtu.⁴¹⁰ Zákonodárce rozlišuje osoby povinné pro zajištění financování podle doby uvedení solárních panelů na trh. Pro solární panely uvedené na trh od roku 2013 jsou povinnou osobou výrobci solárních panelů, do roku 2013 jsou jimi provozovatelé solárních elektráren. Zákonodárce umožňuje dohodu mezi výrobcem a konečným uživatelem solárních panelů týkající se nakládání s elektroodpadem. Dále se zavádí oddělený sběr elektroodpadu ze solárních elektráren s instalovaným výkonem do 30 kW, jenž se uskutečňuje pomocí sítě míst zpětného odběru. Způsob výpočtu minimální výše finančních prostředků na účelově vázaném bankovním účtu a obsah výroční zprávy o plnění povinností výrobců je stanoven ve vyhlášce č. 352/2005 Sb., o podrobnostech nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady a o bližších podmínkách nakládání s nimi.⁴¹¹

D. Emisní povolenky

Zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů (dále také jen „zákon o emisních povolenkách“) transponuje směrnici EP a Rady 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů Společenství. Smyslem tohoto zákona je zpoplatnit provoz zařízení, která

⁴⁰⁷ Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 17/11 ze dne 15. května 2012.

⁴⁰⁸ iROZHLAS.cz. Česko zaplatilo právníkům kvůli solárním arbitrážím už sto milionů. Zatím nic nevyhráli. [online]. 4.8.2017.

⁴⁰⁹ KOLAN, E.: *Je solární odvod v rozporu s evropským právem?* [online]. 24.4.2014.

⁴¹⁰ Ustanovení § 37p odst. 1 zákona č. 185/2001 Sb.

⁴¹¹ Ustanovení § 6 vyhlášky č. 352/2005 Sb.

uvolňují skleníkové plyny do atmosféry. Systém obchodování s emisními povolenkami se inspiroval legislativou ve Spojených státech amerických, kde se pomocí emisních povolenek na oxidy síry a dusíku dosáhlo výrazného úspěchu v podobě zlepšení kvality ovzduší. Samotný systém funguje na principu „**cap and trade**“, jenž nejdříve stanoví celkové množství vypouštěných emisí a následně vydá určitý počet emisních povolenek o stanoveném objemu skleníkových plynů. Celkový součet objemu skleníkových rozdělených mezi emisní povolenky odpovídá právě stanovenému množství vypouštěných emisí. V další fázi se stanoví postupný úbytek přiřazovaných povolenek, přičemž po celou dobu je možné s emisními povolenkami volně obchodovat.⁴¹² Možnost obchodování v sobě ukrývá motivační funkci pro ty znečišťovatele, kteří v případě omezení vypouštění škodlivých emisí mohou ušetřené emisní povolenky zobchodovat a tedy refinancovat (alespoň částečně) zavedená opatření. Obchod s emisními povolenkami je tak typickou realizací principu znečišťovatel platí.

Zákon o emisních povolenkách dopadá pouze na taková zařízení, která provozují činnosti uvedené v příloze č. 1 tohoto zákona. Mezi tyto činnosti patří například spalování paliv v zařízení o tepelném příkonu vyšším než 20 MW. Provoz těchto zařízení je možno jen na základě povolení vydávaného Ministerstvem životního prostředí. Rozhodnutím o povolení k provozování zařízení se provozovatel stává zároveň účastníkem systému obchodování s povolenkami. Operátor trhu každoročně přidělí provozovateli zařízení množství povolenek na základě rozhodnutí Ministerstva životního prostředí. Podle toho, kolik emisí provozovatel zařízení uvolní, je pak povinen vyřadit odpovídající množství povolenek z obchodování. Množství emisí se vykazuje podle ustanovení nařízení Komise (EU) 601/2012 o monitorování a vykazování emisí skleníkových plynů. Povolenky je možno dražit v souladu s pravidly nařízení Komise (EU) 1031/2010 o harmonogramu, správě a jiných aspektech dražeb povolenek na emise skleníkových plynů. Obchodování s povolenkami mělo být významným ekonomickým nástrojem ochrany životního prostředí, **počáteční realizace evropského systému obchodování s emisními povolenkami selhala**. Důvodem bylo vyžádání nadměrného množství emisních povolenek členskými státy z důvodu ochrany státních podniků před nadměrným finančním zatížením. Výsledkem se tedy stalo uvolnění přebytečného téměř 70 milionového množství emisních povolenek. To se samozřejmě odrazilo v nízké ceně emisní povolenky k obchodování, a tudíž selhání celého systému.⁴¹³ Výnosy z dražby povolenek jsou příjmem státního rozpočtu a jsou účelově vázány činnosti

⁴¹² HROZEK, D.: *Evropský boj s emisemi, aneb co je EU ETS a kam směřuje? (1. díl)*. [online]. 12.8.2015.

⁴¹³ HROZEK, D.: *Evropský boj s emisemi, aneb co je EU ETS a kam směřuje? (1. díl)*. [online]. 12.8.2015.

stanovené zákonem Mezi tyto činnosti patří například podpora inovací v průmyslu, výstavba a rekonstrukce soustav zásobování tepelnou energií, snižování energetické náročnosti budov či na podporu vědy a výzkumu v oblasti efektivního nakládání s energetickými zdroji.

IV.5 Shrnutí

Česká republika byla povinna implementovat směrnici 2009/28/ES do českého právního řádu a nastavit tak podmínky, aby dosáhla cíle určené směrnicí. Bohužel použité právní nástroje byly nevhodně stanoveny. Zcela nesmyslná výše provozních podpor pro výroby ze solární energie přímo vybízely ke spekulativním účelům. **Místo, aby byla podpořena masivní účast veřejnosti k instalaci výroben z obnovitelných zdrojů energie, a to formou zjednodušené administrace, informováním veřejnosti a motivační výši provozní podpory,** byly nastaveny nepřiměřeně výhodné podmínky, ke kterým se dostala malá část investorů. Jsem názoru, že v případě možnosti volby investiční dotace pro pořízení výroby energie či pro provozní podporu, je vhodnější a ekonomicky **efektivnější varianta provozní podpory.** Jednorázová investiční dotace totiž v sobě skýtá „problém tržních“ cen stávajících výrobků či služeb. Subjekty nabízející výrobky či služby, na něž je státem poskytována podpora, totiž logicky nemají zájem soutěžit s ostatními konkurenty ve snižování cen, protože garance odběru zaručuje požadované zisky. Zájem státu ale není na dosažení zisku těchto subjektů, ale na dosažení cíle stanoveného celospolečenskou poptávkou, tedy ve zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie na celkové výrobě elektřiny a tepla. U podpory výroby elektřiny je provozní podpora možná a snadno měřitelná. Je škoda, že systém provozní podpory neměl nastavené mechanismy, které by sice zaručovaly investorům výhodnou investici, ale zároveň by limitovaly výši podpory do té míry, aby nepřiměřeně nezatěžovaly státní rozpočet.

Zákon o podporovaných zdrojích energie se vyvaroval systémových chyb, které obsahoval předcházející zákon č. 180/2005 Sb. Nicméně přinejmenším jazyková nelogičnost v některých ustanoveních zákona zůstala. Název zákona podporovaná výroba energie by přesněji popisoval smysl právní úpravy, dále zavedení legislativní zkratky „výrobce“ pro výrobce elektřiny, a tudíž následné rozlišování mezi výrobcem a výrobcem tepla postrádá logiku. Nevhodným se mi jeví i samotné členění ustanovení v zákoně, kde jsou pro různé způsoby a zdroje na více místech stejná ustanovení opakována. Logičtější by bylo členění ustanovení na společná pro všechny podporované zdroje a způsoby výroby energie s dalším uvedením specifických podmínek pro daný zdroj nebo způsob. To vše má nyní v zákoně o

podporovaných zdrojích energie za následek nepřehlednost právní úpravy. Zákon o podporovaných zdrojích energie operuje s termínem technologická vlastní spotřeba, ačkoliv samotný zákon včetně jeho prováděcích předpisů nepopisuje, jak stanovit technologickou vlastní spotřebu. Technicky není totiž zřejmé, jak tuto hodnotu správně změřit u výrobců elektřiny připojených k hladině vysokého napětí.

V. Jaderná energie

Jaderná energie se v energetice využívá od druhé poloviny dvacátého století, nicméně samotné zkoumání a objevy radioaktivity se datují již ke konci 19. století, kdy se touto problematikou zabírala celá řada vědců. Z těch nejznámějších uveďme alespoň Henriho Becquerela a Marie Curie Skłodowskou.⁴¹⁴ V roce 1938 dokázali němečtí vědci Hahn a Straßmann v laboratorních podmínkách rozštěpit jádro uranu a odstartovali tím tak intenzivní snahy o využití jaderné energie v praxi. Širší veřejnost se o potenciálu jaderné energie dozvěděla až shobením dvou atomových bomb na japonská města Hirošima a Nagasaki na konci druhé světové války v roce 1945. První úspěšné využití jaderná energie pro energetické účely se podařilo vyrobit 20. prosince 1951 v pokusném reaktoru EBR 1 v americkém státě Ohio.⁴¹⁵ V roce 1954 byla na území Sovětského svazu zprovozněna první jaderná elektrárna.⁴¹⁶ V tomto období započaly snahy o právní regulaci jaderné energie. Dne 25. března 1957 bylo založeno šesti evropskými státy (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Západní Německo) Evropské společenství pro atomovou energii (**Euratom**).⁴¹⁷ Nutno dodat, že první úmluvy se týkaly zejména využívání atomové energie pro vojenské účely, jež byly v padesátých a šedesátých letech spjaty se zkouškami jaderných zbraní. V roce 1959 byla ve Washingtonu uzavřena Smlouva o Antarktidě, jež zakazovala nukleární zkoušky a ukládání radioaktivního odpadu na území Antarktidy. Z dalších významných smluv zmiňme Smlouvu o zákazu pokusů s jadernými zbraněmi v ovzduší, v kosmickém prostoru a pod vodou z roku 1963, Smlouvu o nešíření jaderných zbraní z roku 1968 a Smlouvu o zákazu umístování jaderných zbraní a jiných zbraní hromadného ničení na dně moří a oceánů.⁴¹⁸ Požadavky na jadernou bezpečnost jsou definovány mezinárodními organizacemi – Mezinárodní agenturou pro atomovou energii (**IAEA**, z angl. International Atomic Energy Agency) a Agenturou pro atomovou energii při OECD (**NEA**, z angl. Nuclear Energy Agency). Mezinárodní agentura pro atomovou energii čerpá poznatky z právně nezávazných doporučení a zpráv pocházejících od dvou významných mezinárodních organizací, kterými jsou Vědecký výbor OSN pro účely radioaktivního záření (**UNSCEAR**) a Mezinárodní

⁴¹⁴ ČEZ. Encyklopedie energetika. Jaderná energie. [online]. 2011.

⁴¹⁵ QUASCHNING, V.: *Obnovitelné zdroje energií*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2010, s. 19-20.

⁴¹⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 450.

⁴¹⁷ Treaty establishing the European Atomic Energy Community (Euratom). [online].

⁴¹⁸ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Mezinárodní právo životního prostředí*. II. část, (zvláštní). Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. s. 168.

komise pro radiologickou ochranu (ICRP).⁴¹⁹ Ústředním správním úřadem pro oblast využívání jaderné energie a ionizující záření je Státní úřad pro jadernou bezpečnost.⁴²⁰

Jaderná energetika má silně přeshraniční charakter z důvodu, že případná havárie zasáhne oblast významné plochy a výrazně negativně ovlivní životní prostředí. Příkladů z dob nedávno minulých je mnoho, jaderná havárie v Černobylu a její dopad na celou Evropu však mezi nimi vyčnívá. Ostatně Česká republika má také bohaté zkušenosti s protesty a blokádami hraničních přechodů s dostavbou jaderné elektrárny v Temelíně. Tato problematika se také stala předmětem rozhodování Soudního dvora Evropské unie (t.č. Evropským soudním dvorem) ve věci žalobce Land Oberösterreich proti ČEZ a.s.ve věci C-343/04 a C-115/08.⁴²¹ Jak již bylo zmíněno, je jaderná energie regulována množstvím mezinárodních smluv a také předpisy na unijní úrovni. Nadnárodní význam jaderné energetiky je podtrhován také faktem, že pro kontrolu v oblasti nešíření jaderných zbraní jsou stanoveny pravomoci také Mezinárodní agentury pro atomovou energii.⁴²²

Od roku 1997 reguloval oblast jaderné energetiky zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (dále také jen „starý atomový zákon“). Dne 1. ledna 2017 **nabyl účinnosti zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon** (dále také jen „AtomZ“, „atomový zákon“ nebo „nový atomový zákon“). Tento zákon nahradil zákon č. 18/1997 Sb., přesněji řečeno původní valná většina ustanovení starého atomového zákona byla zrušena změnovým zákonem č. 264/2016 Sb., který byl přijat v souvislosti s novým atomovým zákonem. Z původního zákona č. 18/1997 Sb. zůstala dosud účinná ustanovení **hlavy páté o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody**.

Oblast využívání jaderné energie byla zcela logicky jedním z prvních odvětví regulovaným v mezinárodním měřítku. Nový atomový zákon proto zapracovává předpisy Euratom a Evropské unie. Nový atomový zákon, stejně jako jeho předchůdce, upravuje celou škálu oblastí souvisejících s jadernou energií. Mezi nejdůležitější zmiňme podmínky mírového využívání jaderné energie, požadavky k zajištění nešíření jaderných zbraní, nakládání s radioaktivním odpadem, včetně vyhořelého jaderného paliva, podmínky zabezpečení jaderného materiálu a jaderného zařízení či výkon státní správy.

⁴¹⁹ DRÁBOVÁ, D.: *Dohled státu nad riziky jaderné energetiky*. 2017. PPT prezentace.

⁴²⁰ § 207 AtomZ.

⁴²¹ JANČÁŘOVÁ, I. a kol.: *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 193.

⁴²² § 205 AtomZ.

V.1 Principy a nástroje regulace jaderné energetiky

Princip, který se proplétá celým atomovým právem jako „červená nit“, je **princip prevence**. Tento princip je zmíněn také hned jako první zásada mírového využívání jaderné energie a ionizujícího záření. Je jím povinnost vyjádřená v ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) atomového zákona, která zní „*předcházet radiační mimořádné události, a nastane-li, zajistit dodržení postupů pro zvládnutí radiační mimořádné události a omezit její následky*“. Jaderná energetika je specifickým odvětvím energetiky. V případě bezproblémového provozu jaderné elektrárny je to momentálně pravděpodobně nejšetrnější způsob výroby energie ve vztahu k životnímu prostředí. V případě jakékoliv poruchy či havárie jsou však dopady na životní prostředí zcela devastující. Ačkoliv **riziko vzniku jaderné havárie** je zcela minimální, nelze ho vyloučit. Riziko vzniku jaderné havárie může být způsobeno zejména vnější silou (viz například tsunami a havárie v japonské Fukušimě v roce 2011)⁴²³, lidským pochybením samotných pracovníků v jaderné elektrárně či teroristickým útokem. Je proto nutné se riziky vzniku jaderné havárie zodpovědně zabývat. Ochrana před vznikem jaderné havárie je také proto založena na vícero nezávislých stupních kontroly, které by měly možnému vzniku havárie zabránit. Jinak řečeno, jednotlivé pochybení by nikdy nemělo způsobit fatální následky jaderné havárie. Mezi nejdůležitější povinnosti držitelů povolení k činnostem souvisejícím s využíváním jaderné energie patří zabránění štěpné řetězové reakci a úniku radioaktivních látek do životního prostředí, zavedení procesů a činností k zabránění vzniku havárií a soustavné sledování stavu jaderného zařízení, a to od zahájení výstavby jaderného zařízení až do jeho vyřazení z provozu. Tyto povinnosti jsou také vyjádřením principu **odpovědnosti provozovatele** jaderného zařízení. Povinnost dodržovat tyto povinnosti od zahájení výstavby jaderného zařízení až do jeho vyřazení z provozu je vyjádřením principu **od kolébky do hrobu** (v angl. from cradle to grave). Dalším principem typickým pro jadernou energetiku je **zásada mírového využívání jaderné energie**,⁴²⁴ která se projevuje v povinnostech všech (tedy nikoli jen držitelů povolení), kteří využívají jadernou energii nebo vykonávají činnosti v rámci expozičních činností. Tyto povinnosti jsou stanoveny v ustanovení § 5 AtomZ a patří mezi ně například přecházení mimořádné radiační události či vykonávání činností, jejichž přínos pro společnost a jednotlivce převažuje nad rizikem.

⁴²³ Ačkoliv i v tomto případě se hovoří o lidské chybě, jelikož bylo historicky dokázáno, že vlny tsunami v této oblasti již dosahovaly rozměrů, které způsobily jadernou havárii. Jaderná elektrárna byla tudíž nevhodně lokalizována. Viz ISHIGAKI, A., HIGASHI, H., SAKAMOTO, T., SHIBAHARA, S.: *The Great East-Japan Earthquake and Devastating Tsunami: An Update and Lessons from the Past Great Earthquakes in Japan since 1923*.

⁴²⁴ Ustanovení § 5 AtomZ.

Atomový zákon často operuje s **pojmem jaderná bezpečnost**, jež je definována jako „stav a schopnost jaderného zařízení a fyzických osob obsluhujících jaderné zařízení zabránit nekontrolovatelnému rozvoji štěpné řetězové reakce nebo úniku radioaktivních látek anebo ionizujícího záření do životního prostředí a omezit následky nehod“.⁴²⁵

Atomový zákon dále upravuje problematiku starých radiačních zátěží a její likvidaci. Dotace na likvidaci radioaktivní kontaminace životního prostředí je tak uplatněním **principu odpovědnosti státu za staré ekologické zátěže**.⁴²⁶ Potvrzením principu účelové vázanosti finančních prostředků je fakt, že prostředky pro likvidaci staré radiační zátěže vzniklé před 1. červencem 1997 nejsou čerpány z jaderného účtu, ale ze státního rozpočtu.⁴²⁷ Dotace může být čerpána nejen na likvidaci radioaktivního odpadu, ale také na likvidaci radioaktivní kontaminace životního prostředí, a to vždy do doby privatizace jejího původce. Další princip, který se promítá v oblasti využívání jaderné energie, je **princip vysoké úrovně ochrany**. Ten se projevuje například v ustanovení regulující radiační ochranu, která má zajistit, aby radioaktivní ozáření fyzických osob a životního prostředí dosahovalo pouze tak nízké hodnoty, jakou lze rozumně docílit při uvážení všech hospodářských a společenských hledisek.⁴²⁸ Tento princip se projevuje i v postupu při užívání jaderné energie, při kterém by se mělo postupovat tak, aby se snížilo riziko ohrožení fyzické osoby a životního prostředí do té míry, kterou lze rozumně dosáhnout.⁴²⁹ Dále zmiňme **princip odůvodněného přínosu**, který stanoví každému, kdo provádí činnosti směřující k ozáření, povinnost posoudit, zda přínos činnosti vyrovná možná rizika z této činnosti plynoucí. Podstatou principu odůvodněného přínosu není tedy zakázat činnost, jež může mít negativní dopad na životní prostředí, ale omezit možná související rizika.⁴³⁰ Tento princip lze nalézt v ustanovení § 104 odst. 2 AtomZ. **Princip účelové vázanosti finančních prostředků** se projevuje u institutu jaderného účtu, o němž je pojednáno níže v rámci ekonomických nástrojů.⁴³¹ **Jaderný účet** je spravován Ministerstvem financí.⁴³² Finanční prostředky z jaderného účtu se využívají pro financování činnosti Správy úložišť radioaktivního odpadu, pro příspěvky obcím, v jejichž katastrálním území byl povolen provoz úložiště radioaktivního odpadu nebo kde bylo stanoveno průzkumné nebo chráněné území pro ukládání radioaktivního odpadu

⁴²⁵ Ustanovení § 4 odst. 2 písm. a) AtomZ.

⁴²⁶ Ustanovení § 114 AtomZ.

⁴²⁷ Ustanovení § 113 odst. 6 AtomZ.

⁴²⁸ Ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) AtomZ.

⁴²⁹ Ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) AtomZ.

⁴³⁰ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 459.

⁴³¹ Ustanovení § 115 AtomZ.

⁴³² Ustanovení § 215 AtomZ.

v podzemních prostorech. Výše příspěvku v případě stanovení chráněného území pro ukládání radioaktivního odpadu činí jednorázově 50 milionů Kč.⁴³³ Příjmy jaderného účtu tvoří zejména příjmy Správy úložišť radioaktivních odpadů, poplatky za ukládání radioaktivních odpadů a dotace. Peněžní prostředky na jaderném účtu lze využít také pro investování, a to například investicí do dluhopisů vydaných Českou republikou nebo Českou národní bankou nebo do cenných papírů, resp. zaknihovaných cenných papírů za podmínek stanovených v novém atomovém zákoně.

Specifickým principem, typickým pro jadernou energetiku, je tzv. **ochrana do hloubky**.⁴³⁴ Ochrana do hloubky se týká jaderné bezpečnosti, radiační ochrany, monitorování radiační situace během celého životního cyklu jaderného zařízení. Podstatou ochrany do hloubky je předcházení poruchám, zvládnutí poruch, zvládnutí projektových havárií, zvládnutí havárií neuvažovaných v projektu a zmírnění následků úniku radiace.⁴³⁵ Atomový zákon definuje ochranu do hloubky jako „*způsob ochrany založený na několika nezávislých úrovních stupňovitě bránících vzniku možnosti ozáření pracovníků a obyvatelstva, šíření ionizujícího záření a úniku radioaktivních látek do životního prostředí*“.⁴³⁶ Definovat ochranu do hloubky můžeme jako „*použití vícenásobných fyzických bariér proti úniku radionuklidů a o zabezpečení integrity těchto bariér systémem vzájemně se doplňujících technických a organizačních opatření*“.⁴³⁷ Těmito fyzickými bariérami jsou palivová matrice, pokrytí paliva, primární okruh reaktoru a systém ochranné obálky. Ochrana do hloubky tedy v sobě zahrnuje **pět bezpečnostních úrovní**, jejímž smyslem je to, že v případě selhání první úrovně ochrany nastupuje automaticky druhá úroveň, a tak postupně až do poslední, páté úrovně. Příkladem první úrovně ochrany je tak například výběr lokality pro jaderné zařízení, vysoká jakost výroby, provozu a údržby. První stupeň ochrany má tedy v sobě prvky prevence. Smyslem druhé úrovně ochrany je zajištění kontroly nad vznikem abnormálního provozu. Tato úroveň v sobě zahrnuje detekci poruchového stavu a co nejrychlejší korekci do normálního provozu. Podstatou třetí úrovně ochrany je zvládnutí havárií, s jejichž výskytem je dopředu počítáno. Uváděným příkladem bývá ztráta chladiva (tzv. LOCA havárie, z angl. Loss of Collant Accident), na niž se reaguje opatřením v dostatečném chlazení aktivní zóny. Čtvrtý stupeň ochrany má stejný význam jako třetí stupeň ochrany s tím rozdílem, že daný scénář havárie

⁴³³ Ustanovení § 117 AtomZ.

⁴³⁴ Mezinárodní termín je „defence in depth“

⁴³⁵ DRÁBOVÁ, D.: *Dohled státu nad riziky jaderné energetiky*. 2017. PPT prezentace.

⁴³⁶ Ustanovení § 43 písm. c) AtomZ.

⁴³⁷ Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Výběr a hodnocení projektových a nadprojektových událostí a rizik pro jaderné elektrárny. [online]. 2010, s. 13.

není předem znám a je třeba využít všech známých procesů a situaci ad hoc vyhodnotit a provést opatření tak, aby se předešlo vzniku havárie. Pátým stupněm ochrany je zabránění úniku radioaktivních prvků do okolí. Proto je jaderný reaktor uzavřen v tzv. kontejnmentu, což je ochranná obálka, která by měla ochránit samotný reaktor před vnějším působením síly (např. pád letadla). Zároveň by ochranná obálka měla odolat výbuchu uvnitř kontejnmentu a zabránit tak úniku radioaktivních látek do okolí.⁴³⁸ Některé jednotlivé procesy ochrany do hloubky uvádí i nový atomový zákon v ustanovení § 45. V zásadě tedy ochrana do hloubky zajišťuje jadernou bezpečnost.

U přeshraničního pohybu nebezpečných a radioaktivních odpadů se setkáváme s dalšími principy, a to s **principem soběstačnosti a principem odstraňování u zdroje**.⁴³⁹ Toto pojetí odpovídá logicky tomu, že určitá činnost, typicky jaderná energetika, produkuje odpady, kterým není možno předcházet.⁴⁴⁰ Je proto třeba se změřit na možnosti zneškodnění (uložení) tohoto odpadu. V zásadě se objevují dvě tendence spojené s ukládáním radioaktivního odpadu. První možností je vytvoření hlubinných úložišť v každém státě, který využívá jadernou energetiku. Tato možnost reprezentuje princip soběstačnosti. Druhou možností je vytvoření evropského super úložiště, ve kterém se bude ukládat jaderný odpad z více členských států. Obě možnosti mají samozřejmě své výhody i nevýhody. Centrální způsob ukládání radioaktivního odpadu šetří náklady, ale zvyšuje bezpečnostní riziko.

V rámci regulace jaderné energetiky jsou zastoupeny všechny hlavní nástroje ochrany životního prostředí. Na rozdíl od podporovaných zdrojů energie vystupuje do popředí také trestněprávní odpovědnost, která se projevuje u trestných činů teroristického útoku, nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje. Nový atomový zákon kategorizuje přestupky dle porušení druhu administračního nástroje, tedy dle povolení, registrace a ohlášení, a zároveň od nich odvíjí rozdílnou sazbu pokut.⁴⁴¹ Pravomoc projednávat přestupky dle atomového zákona má Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Pokuty nejsou příjmem jaderného účtu, ale jsou příjmem státní rozpočtu. Promlčení odpovědnosti za přestupky má speciální lhůty k obecným lhůtám dle přestupkového zákona č. 250/2016 Sb. Subjektivní promlčecí lhůta činí 3 roky, objektivní je dlouhá 10 let (tedy stejně jako v případě

⁴³⁸ Státní úřad radiační ochrany. Jaderné elektrárny. [online].

⁴³⁹ DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 424.

⁴⁴⁰ Ani u jaderné energetiky nelze bezmezně tvrdit, že odpadu nelze předcházet. Ukazuje se, že s dalším rozvojem technologie by se v budoucnu mohlo využít vyhořelé jaderné palivo znovu. Viz ŠEVEČEK, M.: *Rusko vyvinulo REMIX palivo pro reaktory VVER-1000*. [online]. 7.12.2016.

⁴⁴¹ Srovnej ustanovení § 179 a násl. AtomZ.

promlčecích lhůt u občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu). Mezi koncepčními nástroji dominuje v zásadě jediný, a to Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. Atomový zákon obsahuje celou řadu administrativních a ekonomických nástrojů pro regulaci jaderné energetiky. Výrazně specifická činnost s velkým důrazem na bezpečnost a princip prevence mají za následek dominující převahu administrativních nástrojů, které Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost zaručují maximální míru kontroly a regulace jaderných zařízení.

V.1.1 Koncepční nástroje

Mezi koncepční nástroje jaderné energetiky je třeba v první řadě uvést **Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republiky** uvedený detailně níže. Vedle této základní koncepce zpracovává dále Ministerstvo průmyslu a obchodu **koncepti nakládání s radioaktivním odpadem a vyhořelým jaderným palivem**. Smyslem této koncepce je stanovit podmínky pro to, aby současným i budoucím generacím nepůsobil radioaktivní odpad a vyhořelé jaderné palivo nepřiměřenou technickou, ekonomickou a společenskou zátěží. Ministerstvo průmyslu a obchodu je povinno koncepci pravidelně vyhodnocovat a aktualizovat, a to nejméně jednou za 10 let. Obcím, v jejichž katastrálním území se stanovuje průzkumné území pro ukládání radioaktivního odpadu v podzemních prostorech se nařízením vlády č. 35/2017 Sb. stanoví výše příspěvku z jaderného účtu. Četné povinnosti pro držitele nakládání s radioaktivním odpadem jsou stanoveny také novým atomovým zákonem. Mezi tyto povinnosti patří zejména vypracování strategie nakládání s radioaktivním odpadem, dodržování postupů pro bezpečné shromažďování radioaktivního odpadu, vynaložení nákladů na nakládání s radioaktivním odpadem, a to po celou dobu od jeho vzniku do procesu uložení včetně doby po uložení odpadu. Státní úřad pro jadernou bezpečnost dále zpracovává **národní radiační a havarijní plán** pro případ radiační havárie a **národní program monitorování** radiační situace pro území České republiky.

Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice (dále také jen „NAP JE“ nebo „Národní akční plán jaderné energetiky“) zpracovává Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo financí, přičemž jeho poslední verze byla vydána dne 22. května 2015. Národní akční plán jaderné energetiky schvaluje vláda a měl by být aktualizován nejméně jednou za 5 let. Tento dokument řeší především bezpečný provoz stávajících bloků jaderných elektráren, životní cyklus jaderného paliva, zajištění lidských zdrojů, rozvoj vědy a výzkumu. NAP JE navazuje na aktuální verzi Státní energetické koncepce, dle které se počítá

s 50% podílem jaderné energie na výrobě elektřiny v roce 2040. Tomu má napomoci výstavba nových jaderných bloků ve stávajících jaderných elektrárnách v Temelíně a Dukovanech o celkovém výkonu do 2500 MW (z toho dva bloky v Temelíně a jeden blok v Dukovanech). V jaderné elektrárně Dukovany se plánuje spuštění nového bloku do ostrého provozu do roku 2037, tedy do roku, ve kterém se předpokládá odstavení stávajícího bloku v Dukovanech. Tím by byla zajištěna plynulá kontinuita provozu jaderného zdroje a lidských zdrojů. V plánu je také modernizace stávajícího zařízení v jaderné elektrárně v Dukovanech ve snaze prodloužit stávající životnost o dalších 10 let. Dalším cílem je i prodloužení životnosti jaderných bloků v Temelíně na dobu 60 let, tzn. dosáhnout provozu obou bloků do roku 2060, resp. 2062. Vedle toho jsou snahy o maximalizaci využití odpadního tepla z jaderných elektráren. Jedna z variant využití odpadního tepla je zásobování měst Brna a Českých Budějovic, úskalím pro vybudování potřebných parovodů je však vedle ekonomické náročnosti i technická proveditelnost.

Národní akční plán jaderné energetiky preferuje výstavbu nových jaderných zdrojů za pomoci investic společnosti ČEZ, a.s., která dnes vlastní a provozuje stávající jaderné elektrárny. Vedle toho jsou uváděny další dvě možnosti. Jednou z nich je vznik privátního investorského konsorcia, na kterém by se společnost ČEZ, a.s. podílela. Tato varianta by vyžadovala vládní garance. Poslední variantou je výstavba nových jaderných bloků prostřednictvím státem založeného podniku. Jelikož by tato poslední varianta byla financována výhradně ze státního rozpočtu, není tato možnost NAP JE doporučována. Postup pro spuštění nového jaderného bloku uvádí Národní akční plán jaderné energetiky. V první fázi se plánuje získat stavební povolení okolo roku 2025. Do té doby by se měla nejvíce angažovat společnost ČEZ, a.s., která by si měla zajistit projektovou přípravu pro povolovací a licenční dokumentaci. V druhé fázi se rozhodne o financování výstavby bloků jaderných elektráren, a to dle tržní situace se státní garancí, nebo bez ní. Státní garance by pak podléhala notifikaci Evropské komise, která by rozhodla o schválení veřejné podpory. Národní akční plán jaderné energetiky vzhledem k možným variantám výstavby nových jaderných bloků doporučuje tedy započít proces založení speciální společnosti na úrovni společnosti ČEZ, a.s., včetně přípravy na výběr dodavatele elektrárny tzv. na klíč. Dále je nezbytné navázat kontakty se strategickými partnery a zahájit jednání s Evropskou komisí o způsobu financování a výběru dodavatele. Výstavba **dvou nových jaderných bloků v Temelíně** je v souladu Politikou územního rozvoje České republiky, Zásadami územního rozvoje Jihočeského kraje včetně územních plánů dotčených obcí. Dne 22. října 2014 vydal Státní úřad pro jadernou

bezpečnost povolení k umístění nového jaderného zařízení 3. a 4. bloku v Temelíně.⁴⁴² Tomuto rozhodnutí předcházelo pozitivní stanovisko EIA vydané dne 18. ledna 2013 Ministerstvem životního prostředí.⁴⁴³ Projekt výstavby 5. bloku jaderné elektrárny v Dukovanech zatím nezískal ani potřebné stanovisko EIA, i když dle stanoviska vlády se jedná o prioritní energetický projekt z důvodu zajištění kontinuity stávajících lidských zdrojů vzhledem k plánovanému ukončení stávajících jaderných bloků v Dukovanech.⁴⁴⁴ Proces od politického rozhodnutí pro vznik nové jaderné elektrárny do jejího samotného uvedení do provozu je komplikovaný proces různých správních řízení, jež trvá zpravidla až 20 let. Pro zahájení provozu nového bloku je třeba získat množství stanovisek, povolení a je nutné uzavřít mnoho smluv s dodavateli. Mezi ty nejdůležitější úkony (v závorce dále v textu je pro ilustraci uvedena pravděpodobně dlouhá doba jednotlivé etapy) patří stanovisko EIA vydané Ministerstvem životního prostředí (5 let), dále povolení k umístění vydané Státním úřadem pro jadernou bezpečnost (půl roku). Následuje výběr vhodného dodavatele (1 rok), územní rozhodnutí (2 roky), povolení k výstavbě vydávané SÚJB (1 rok). V poslední fázi je samozřejmě třeba získat stavební povolení (1 rok) a po dokončení výstavby (7 let) i povolení pro uvedení do provozu jaderného zařízení.⁴⁴⁵ Umístění jaderného zařízení musí brát v potaz jeho dopad na obyvatelstvo a životní prostředí. Podrobnosti stanoví vyhláška č. 378/2016 Sb., o umístění jaderného zařízení. Mezi některé posuzované vlastnosti území patří například seismická, výskyt povodní, oběh podzemní vody, přírodní požáry či pád letadla nebo působení produktovodů a energetického vedení.

Dle Národního akčního plánu jaderné energetiky spočívají rizika v dostavbách nových jaderných bloků zejména v tzv. politicko-regulatorní oblasti. Tím je myšleno nepřiměřené regulatorní zvýšení nároků na bezpečnost provozu jaderné elektrárny, především z legislativy Evropské unie. Směrnice Evropské unie ohledně závazných cílů redukce oxidu uhličitého je v souladu s provozem jaderných elektráren, možný problém však spočívá ohledně cílů energetické účinnosti. Účinnost výroby elektřiny v jaderných elektrárnách je přibližně 33 %, což by mohlo v budoucnu narazit na požadavky se zdroji, které by měly mít účinnost vyšší.⁴⁴⁶

Národní akční plán jaderné energetiky kritizuje délku vzájemně podmiňujících řízení od začátku rozhodnutí pro výstavbu jaderné elektrárny do jejího uvedení do provozu. Dle

⁴⁴² Skupina ČEZ. Povolení k umístění ETE 3,4 vydáno. [online]. 22.10.2014.

⁴⁴³ Ministerstvo životního prostředí. Stanovisko EIA k záměru „Nový jaderný zdroj v lokalitě Temelín včetně výkonu do rozvodny Kočín“. [online]. 18.1.2013.

⁴⁴⁴ ČTK. Investorem nového jaderného bloku má být podle premiéra ČEZ, nebo stát. [online]. 15.6.2017.

⁴⁴⁵ Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015, s. 68.

⁴⁴⁶ Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015, s. 86.

NAP JE se jeví vhodným opatřením příprava nového zákona o strategických stavbách. Tento zákon by měl v sobě integrovat povolovací řízení týkající se staveb strategického charakteru s výjimkou řízení dle atomového zákona. Pro výstavbu jaderné elektrárny se doporučuje tzv. dvoustupňový povolovací proces. V prvním stupni tohoto procesu by se vydávalo jednotné územní rozhodnutí, které by v sobě obsahovalo proces EIA, územní rozhodnutí včetně limitních závazných stanovisek. Uvádí se pojem tzv. **obalové metody**, jejíž smysl spočívá ve stanovení limitů „vrchní části obalu“ (např. max. rozloha, výška atd.), přičemž jednotlivé charakteristiky budov uvnitř této limitní hranice by byly posuzovány až ve druhém stupni povolovacího procesu. V tomto druhém stupni by se pak vydávalo jednotné povolení k realizaci, jež by suplovalo stavební řízení včetně přezkoumání dodržení podmínek stanovených v první stupni povolovacího procesu.⁴⁴⁷ Zákon o urychlení výstavby zavádí možnost spojení územního a stavebního řízení do jediného řízení s výjimkou staveb uvedených ve stavebním zákoně, kam právě mj. patří jaderná zařízení.⁴⁴⁸ Od 1. ledna 2018 však k těmto společným řízením přibude i výstavba jaderných zařízení. V polovině roku 2017 požádal Sněmovní hospodářský výbor vládu, aby začala aktivně připravovat výstavbu nových jaderných bloků v Temelíně a Dukovanech. Někteří členové tohoto výboru navrhují vznik speciálního zákona pro výstavbu jaderné elektrárny v Dukovanech.⁴⁴⁹

Národní akční plán jaderné energetiky počítá v dlouhodobém horizontu s nahrazením uhelné energetiky jadernými elektrárnami jako hlavními zdroji na energetickém mixu ve výrobě elektřiny. Dále je kladen důraz na maximální využití odpadního tepla z jaderných elektráren. Zároveň je třeba do roku 2025 rozhodnout o úložišti jaderného odpadu. S jeho výstavbou by se mělo začít kolem roku 2050 a s uvedením do provozu se počítá kolem roku 2065. Česká republika měla Evropské komisi do 23. srpna 2015 předložit vnitrostátní program pro nakládání s radioaktivním odpadem a vyhořelým jaderným palivem, avšak ani do července roku 2017 tak neučinila. Proto také Evropská komise požádala Českou republiku, aby tak neprodleně učinila.⁴⁵⁰ Nezbytnou úlohou státu je důraz na kvalitní školství a vzdělávání v oblasti jaderné fyziky. Národní akční plán jaderné energetiky dochází k závěru, že v rámci privatizace a liberalizace energetických odvětví je důležité zachovat zásadní roli státu. Jedním z důvodů je i zachování přímých nástrojů, neboť samotná realizace energetické

⁴⁴⁷ Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015, s. 84.

⁴⁴⁸ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 416/2009 Sb. ve spojení s ustanovením § 16 odst. 2 písm. d) zákona č. 183/2006 Sb.

⁴⁴⁹ ČTK. Poslanci naléhají na vládu, aby začala s přípravou výstavby nových jaderných bloků. [online]. 4.7.2017.

⁴⁵⁰ ČTK. ČR má EK předložit program pro nakládání s radioaktivním odpadem. [online]. 15.7.2017.

politiky se uskutečňuje také přímým řízením energetiky. Sektor jaderné energetiky je navíc z důvodů státního dozoru a kontrolních mechanismů natolik specifický, že vliv státu na tento sektor je nezastupitelný. Lze se doslova ztotožnit s tvrzením, že pro důvěru investorů ve stabilitu energetické politiky je třeba vytvořit dlouhodobé jasné a předvídatelné právní prostředí včetně transparentnosti a rovnosti podmínek. Význam dlouhodobosti podtrhuje fakt, že životní cyklus jaderné elektrárny přesahuje 100 let, přičemž příprava a výstavba se pohybuje kolem 20 let, stejná doba je zapotřebí i pro vyřazování z provozu, samotný provoz bloků nové generace pak trvá až 80 let. Výlučná role státu by pak měla být v oblasti uložení jaderného odpadu, a to z důvodu potřebné dlouholetosti, kterou by nemohl garantovat subjekt z privátní sféry. Role státu by měla být efektivnější zřízením tzv. **Stálého výboru pro jadernou energetiku** na základě usnesení vlády z ledna roku 2016. Tento výbor je ustanoven jako stálý meziresortní poradní a koordinační orgán vlády pro otázky jaderné energetiky včetně poradního orgánu pro realizaci Národního akčního plánu jaderné energetiky.⁴⁵¹ Budoucí politika jaderné energetiky významně závisí i na její podpoře veřejností. Sousední země České republiky, Německo a Rakousko, jsou dobrým příkladem postojů veřejnosti k jaderné energetice a z toho pramenící politická rozhodnutí o jejím budoucím využití.

Z hlediska energetické bezpečnosti se jeví žádoucím tvořit zásoby uranového koncentrátu na období minimálně 4 let, což by mělo zaručovat dostatečnou dobu pro reakci na výpadek stávajícího zdroje pro dodávky jaderného paliva. Současné zásoby jaderného paliva pouze na jeden rok se tak jeví jako problematická oblast. Jaderné palivo je do tuzemských jaderných elektráren 100% importováno, jelikož Česká republika nemá momentálně možnost upravit vytěženou uranovou rudu do podoby využitelného jaderného paliva.⁴⁵² Ministerstvo průmyslu a obchodu ve spolupráci se společností ČEZ, a.s. má tak dle NAP JE zajistit plán pro zvýšení zásob jaderného paliva pro čtyřletý palivový cyklus.⁴⁵³ Při posuzování investičních projektů dala Evropská komise najevo, že bude přikládat význam dostatečné diverzifikaci dodávek jaderného paliva. Česká republika patří v hodnocení požadavků na jadernou bezpečnost mezi přední státy, ve kterých je jaderná bezpečnost na velmi vysoké úrovni. Sdružení provozovatelů jaderných elektráren (tzv. WANO, z angl. World Association of Nuclear Operators) dokonce řadí obě české jaderné elektrárny do první pětiny nejlépe

⁴⁵¹ Usnesení vlády České republiky č. 48 ze dne 25. ledna 2016. [online]. 25.1.2016.

⁴⁵² Ministerstvo průmyslu a obchodu.: Doplňující analytický materiál k návrhu aktualizace Státní energetické koncepce. [online]. 9.12.2014, s. 370.

⁴⁵³ Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015, s. 92.

provozovaných jaderných elektráren na světě.⁴⁵⁴ Dle Mezinárodní agentury pro atomovou energii jsou pro využívání jaderné energie potřebné tři pilíře, a to role státu, nezávislého dozoru a provozovatele jaderné elektrárny. Podíl jaderného průmyslu na HDP v České republice se pohybuje kolem 2 %, v budoucnu se počítá až se 4 % podílem.

Vztah jaderné energetiky a životního prostředí se dle Národního akčního plánu jaderné energetiky týká ochrany zdraví, ovzduší, zemědělského půdního fondu, přírody a krajiny, hospodaření s vodou, nakládání s radioaktivními odpady a prevence závažných havárií. Konkrétně se jedná například o monitorování radiační situace, akustických studií pro umístění jaderných elektráren od obytné zástavby včetně dodržování požadavků na bezpečnost a ochranu zdraví při práci samotných zaměstnanců jaderné elektrárny. Jaderná energetika má tedy spolu s obnovitelnými zdroji energie zajistit přechod na nízkouhlíkovou energetiku do roku 2050. V roce 2050 se počítá s již masivním využitím elektromobilů v dopravě, naopak domácí zásoby fosilních zdrojů téměř vymizí.

Národní akční plán jaderné energetiky doporučuje České republice ratifikovat Protokol z roku 1997 o doplnění Vídeňské úmluvy o odpovědnosti za jaderné škody společně s Úmluvou o dodatečné kompenzaci za jaderné škody z roku 1997, což by mělo dle NAP JE vést k posílení odpovědnostního vztahu České republiky vůči sousedním zemím a rozvoje českého jaderného programu vůči orgánům Evropské unie.⁴⁵⁵

V.1.2 Administrativní nástroje

Mezi administrativní nástroje řadíme **povolení, registrace, ohlášení**.⁴⁵⁶ Nejpřísnější administrativní nástroj – povolení – je logicky potřeba pro ty nejdůležitější a potenciálně nejvíce nebezpečné činnosti. Mezi ně řadíme například povolení pro umístění a výstavby jaderného zařízení, provoz jaderného zařízení, jednotlivé etapy vyřazování jaderného zařízení, nakládání s radioaktivním odpadem, pro dovoz radioaktivního odpadu do České republiky či pro odbornou přípravu pracovníků vykonávajících činnosti zvláště důležité z hlediska jaderné bezpečnosti a radiační ochrany. Povolení je vydáváno Státním úřadem pro jadernou bezpečnost na základě žádosti žadatele. Nový atomový zákon stanovuje speciální lhůty pro vydání jednotlivých povolení. Nejdelsí lhůta pro vydání povolení je stanovena pro povolení k výstavbě jaderného zařízení. Pro povolení k umístění jaderného zařízení či k prvnímu

⁴⁵⁴ Skupina ČEZ. Jaderná elektrárna Dukovany. [online].

⁴⁵⁵ Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015, s. 42.

⁴⁵⁶ Administrativní nástroj může mít i podobu zákazu. Zajímavostí je zcela ojedinělý zákon č. 99/2000 Sb., o zákazu dodávek pro jadernou elektrárnu Búšehr. Tento zakazuje z politických důvodů a vývoz výrobků, služeb a know-how do jaderné elektrárny v Íránu.

spuštění jaderného zařízení je stanovena lhůta 12 měsíců. Významnou specialitou řízení o vydání povolení dle atomového zákona je to, že žadatel je **jediným účastníkem** řízení.⁴⁵⁷ Nejvyšší správní soud již judikoval, že toto vymezení jediného účastníka řízení není v rozporu s ustanoveními zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ani Aarhuskou úmluvou.⁴⁵⁸ Na registračním principu je založeno používání zubních nebo rentgenových zařízení. Žádost o registraci se podává Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost na registračním formuláři, který v případě splnění podmínek provede registraci do 30 pracovních dnů od doručení žádosti. Ohlašovacím principem je ovládáno například používání schváleného typu drobného zdroje ionizujícího záření k lékařským účelům. Specifickým administrativním nástrojem v jaderné energetice je vedení celé řady **seznamů a rejstříků**. Mezi ty nejdůležitější zmiňme seznam jaderných zařízení a zdrojů ionizujícího záření, jaderných materiálů, údajů o lékařském ozáření či ozáření radiačních pracovníků, seznam radioaktivních odpadů. Charakteristickým prvkem je dlouhá doba vedení těchto seznamů, které se uchovávají po dobu i více než 25 let. Vedle seznamů jsou vedeny i rejstříky držitelů povolení, registrantů, ohlašovatelů či původců radioaktivních odpadů. Na rozdíl od seznamů jsou rejstříky veřejné. Zvláštním typem administrativního nástroje je opatření obecné povahy vydávané Státním úřadem pro jadernou bezpečnost, jež umožňuje vykonávat odůvodněnou radiační činnost se zdrojem ionizujícího záření, je-li případné zdravotní riziko ozářením člověka zanedbatelné. V tomto případě pak není třeba pro radiační činnost žádné povolení, registraci ani ohlášení.⁴⁵⁹

V mnoha případech jsou ustanoveními atomového zákona děleny určité situace a předměty **na kategorie nebo** škály, kterým se poté přiřítá různé stupně práv a povinností. Mezi některé tyto případy uveďme radiační havárii, pro niž je stanovena škála ohrožení od A do E či v oblasti zabezpečení zařazení jaderného materiálu do I., II. nebo III. kategorie.⁴⁶⁰ Atomový zákon dále zavádí **kategorizaci zdrojů ionizujícího záření na pět skupin**. Ty se od sebe odlišují podle míry ohrožení zdraví a životního prostředí ionizujícím zářením. Rozlišujeme tedy zdroje nevýznamné, drobné, jednoduché, významné a velmi významné.⁴⁶¹ Jaderná bezpečnost je také předmětem pravidelného hodnocení, jehož bližší podrobnosti stanoví vyhláška č. 162/2017 Sb., o požadavcích na hodnocení bezpečnosti podle atomového zákona. První periodické hodnocení se provádí do 6 let od zahájení provozu jaderné

⁴⁵⁷ Ustanovení § 19 odst. 1 AtomZ.

⁴⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. února 2005, č.j. 3 As 10/2004-72.

⁴⁵⁹ Ustanovení § 67 odst. 2 AtomZ.

⁴⁶⁰ Ustanovení § 153 a 159 AtomZ.

⁴⁶¹ Ustanovení § 61 odst. 1 AtomZ.

elektrárny, další hodnocení pak musí být provedeno během následujících 10 let. Na základě tohoto periodického hodnocení je vydáváno Státním úřadem pro jadernou bezpečnost povolení pro další provoz jaderné elektrárny. Pro doplnění je třeba uvést, že další předpis provádějící některá ustanovení atomového zákona o jaderné bezpečnosti je vyhláška č. 21/2017 Sb., o zajišťování jaderné bezpečnosti jaderného zařízení. Celá řada povinností je stanovena také **pro přepravu** radioaktivních nebo štěpných látek. Z některých důležitých povinností zmiňme povinnost ohlásit vstup na území České republiky u přeprav vyžadující povolení ze státu, který není členem Euratomu, dále zajištění technické a organizační podmínky přepravy, označení dopravního prostředku bezpečnostními značkami. Pro přeshraniční přepravu radioaktivního odpadu je třeba podat žádost formou standardizovaného dokumentu dle rozhodnutí Komise 2008/312/Euratom. Obecně lze konstatovat, že je stanovena odlišná míra povinností pro přepravu radioaktivního odpadu do členských států Euratom a do států, které nejsou členy tohoto uskupení. Samostatnou hlavu atomového zákona má oblast nešíření jaderných zbraní. Také nový atomový zákon upravuje speciální nástroj ochrany životního prostředí v podobě vytvoření pásem. Zákon zavádí **kontrolované a sledované pásmo**, ve kterých se sleduje tzv. efektivní dávka od zdroje ionizujícího záření a jemu odpovídající povinnosti, omezení vstupu a způsoby zajištění radiační ochrany v těchto pásmech.⁴⁶²

Stanovení limitů je dalším administrativním nástrojem, který lze nalézt v novém atomovém zákoně. Příkladem mohou být **limity ozáření**, jež se stanovují rozdílně jako obecné limity pro obyvatele, pro radiační pracovníky a pro žáky a studenty.⁴⁶³ Zákon zakotvuje výjimku, která stanoví, že lékařská ozáření nepodléhají limitům ozáření. Hodnoty limitů stanoví v ustanoveních § 3 až 5 vyhláška Státního úřadu pro jadernou bezpečnost č. 422/2016 Sb., o radiační ochraně a zabezpečení radionuklidového zdroje. K limitům se váže další specifický institut jaderného práva, kterým je tzv. **zprošťovací úroveň**. Tou je taková hodnota úrovně aktivity, do jejíž výše může každý vykonávat radiační činnost⁴⁶⁴ bez ohlášení, registrace nebo povolení. Výše zprošťovací aktivity je stanovena na celkové množství látek používaných osobou během určité radiační činnosti. Hodnota zprošťovací úrovně je stanovena v tabulkách přílohy č. 7 vyhlášky č. 422/2016 Sb.

⁴⁶² Ustanovení § 73 a 74 AtomZ.

⁴⁶³ Ustanovení § 63 AtomZ.

⁴⁶⁴ Radiační činnost definuje AtomZ v ustanovení § 2 odst. 2 písm. f).

V.1.3 Ekonomické nástroje

Specifikem jaderné energetiky je zákonná úprava pouze ekonomických nástrojů negativní stimulace. To je způsobeno tím, že stát nepodporuje obecným způsobem provozovatele jaderných zařízení, ale v případě potřeby se buď sám podílí na výstavbě jaderných elektráren nebo poskytuje garanční záruku.

Mezi ekonomickými nástroji zmiňme **poplatky za ukládání radioaktivních odpadů** a poplatky na odbornou činnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Zákon rozlišuje **pravidelný poplatek** za vyrobenou 1 MWh energie za níže uvedených podmínek a **jednorázový poplatek za uložení radioaktivního odpadu**. Poplatníkem jsou jaderné elektrárny nebo výzkumná jaderná zařízení se jmenovitým tepelným výkonem vyšším než 1 MW. V současné době je tedy poplatníkem společnost ČEZ, a.s., která provozuje jaderné elektrárny v Temelíně a Dukovanech, dále pak společnost Centrum výzkumu Řež s.r.o.⁴⁶⁵ Základem poplatku je u jaderných elektráren množství vyrobené elektrické energie v MWh, u výzkumných jaderných zařízení je to množství tepelné energie v MWh. Každá megawatthodina je u jaderných elektráren zpoplatněna 55 Kč, resp. u výzkumných jaderných zařízení částkou 30 Kč. Základem jednorázového poplatku je uložení množství radioaktivního odpadu v m³, jehož výše je dle druhu radioaktivního odpadu stanovena na 200 tisíc Kč, resp. 300 tisíc Kč. Oba tyto poplatky jsou příjmem **jaderného účtu**. Správa poplatků je ale svěřena do působnosti Správy úložišť jaderného odpadu.

Poplatky na odbornou činnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost se **skládají z poplatku za žádost o vydání povolení a z tzv. udržovacího poplatku**.⁴⁶⁶ Poplatníkem udržovacího poplatku jsou držitelé povolení. Na rozdíl od poplatku za ukládání radioaktivního odpadu je stanoven okruh osob, které jsou od poplatku za odbornou činnost osvobozeny. Těmito osobami jsou zdravotnická zařízení, veřejné vysoké školy a osoby, jež vykonávají činnosti pouze za úhradu z veřejných prostředků. Za úvahu stojí, zda by poplatek neměl přestat být příjmem samostatné kapitoly Státního úřadu pro jadernou bezpečnost v rámci státního rozpočtu, nýbrž by výše rozpočtu Státního úřadu pro jadernou bezpečnost podléhala kompetenci vlády. Výše poplatku za odbornou činnost je stanovena v nařízení vlády č. 347/2016 Sb., o sazbách poplatků za odbornou činnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Jako příklad uveďme sazbu udržovacího poplatku provozovatele jaderných elektráren s jmenovitým tepelným výkonem vyšším než 50 MW (což je případ jaderných

⁴⁶⁵ Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Jaderná zařízení v ČR. [online]. 2014.

⁴⁶⁶ Ustanovení § 34 AtomZ.

elektráren Temelín a Dukovany), jež činí 2,1 mil. Kč měsíčně, či pro provozovatele skladu vyhořelého jaderného paliva, kde poplatek činí 234 tisíc Kč měsíčně.⁴⁶⁷ Na rozdíl od jiných výroben energie jsou v oblasti jaderné energetiky stanoveny poplatky za provoz jaderných zařízení.

V.2 Další specifické instituty jaderné energetiky

V práci bude věnována bližší pozornost problematice radioaktivního odpadu a vyhořelého jaderného paliva. Dále bude rozebrán institut občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu, jež je významným důsledkem mezinárodních úmluv.

Radioaktivní odpad a vyhořelé jaderné palivo

Vedle potenciálního ohrožení životního prostředí jadernou havárií se musí jaderná energetika vypořádat s radioaktivním odpadem a vyhořelým jaderným palivem jako zdrojem znečištění. Na radioaktivní odpad nedopadá působnost zákona o odpadech, která je v tomto případě výslovně vyloučena.⁴⁶⁸ Radioaktivní odpad definuje nový atomový zákon jako „*věc, která je radioaktivní látkou nebo předmětem nebo zařízením ji obsahujícím nebo jí kontaminovaným, pro kterou se nepředpokládá další využití a která nesplňuje podmínky stanovené tímto zákonem pro uvolňování radioaktivní látky z pracoviště*“.⁴⁶⁹ Radioaktivní odpady se dělí podle stupně aktivity na **tři základní skupiny**. Přechodné radioaktivní odpady vyzařují po skladování v délce několika let radioaktivitu nižší, než je tzv. **uvolňovací úroveň**. Nízké a středněaktivní radioaktivní odpady se dále dělí do dvou skupin podle poločasu rozpadu. Vysokoaktivní radioaktivní odpady uvolňují teplo z rozpadu radionuklidů.⁴⁷⁰ Radioaktivním odpadem může být odpad z radioaktivních materiálů využívaných v medicíně, průmyslu, výzkumu či zemědělství. Zákon definuje vyhořelé jaderné palivo jako „*ozářené jaderné palivo, které bylo trvale vyjmutο z aktivní zóny jaderného reaktoru*“. Vyhořelé jaderné palivo není tudíž radioaktivním odpadem. Vyhořelé palivo se stane radioaktivním odpadem až záznamem původce do průvodního listu radioaktivního odpadu nebo na základě rozhodnutí Státního úřadu pro jadernou bezpečnost.⁴⁷¹ Vyhořelé jaderné palivo je **skladováno** až 10 let v bazénech vyhořelého jaderného paliva a následně v suchých skladech přímo uvnitř areálu jaderných elektráren po dobu dalších 40 až 60 let. **Uložení** vyhořelého jaderného paliva v hlubinných úložistiích, jež budou spravována Správou úložišť radioaktivních odpadů, se tedy

⁴⁶⁷ Ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky č. 347/2016 Sb.

⁴⁶⁸ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 185/2001 Sb.

⁴⁶⁹ Ustanovení § 3 odst. 2 písm. a) AtomZ.

⁴⁷⁰ Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015, s. 24.

⁴⁷¹ Ustanovení § 110 AtomZ.

plánuje až po roce 2065.⁴⁷² Na rozdíl od skladování se uložením rozumí trvalé umístění radioaktivních odpadů bez dalšího záměru tento odpad dále přemísťovat.⁴⁷³ Výběr vhodné lokality pro hlubinné úložiště je závislý na několika faktorech. Musí se jednat především o tektonicky klidnou oblast bez výskytu podzemních vod s vhodným geologickým podložím. S hledáním hlubinného úložiště se započalo už v roce 1992. Po deseti letech byl usnesením vlády schválen dokument Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v České republice, který stanovil harmonogram činnosti pro uvedení hlubinného úložiště do provozu. Záměr zřízení hlubinného úložiště se objevil v Politice územního rozvoje z roku 2008, nicméně konkrétní oblasti zde uvedeny nebyly.⁴⁷⁴ V České republice jsou momentálně v provozu tři přípovrchová úložiště nízko a středněaktivních odpadů, jmenovitě Dukovany, Richard a Bratrství. Náklady na roční provoz těchto úložišť jsou kolem 50 milionů Kč, přičemž vedle provozních nákladů na úložiště jsou jimi financovány i příspěvky obcím, v jejichž katastrálním území se úložiště vyskytují.

Občanskoprávní odpovědnost

Česká republika je vázána od 24. června 1994 Vídeňskou úmluvou o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody a Společným protokolem týkajícím se aplikace Vídeňské a Pařížské úmluvy, jež byly vyhlášeny sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 133/1994 Sb., o přístupu České republiky k těmto mezinárodním smlouvám. Ustanovení občanského zákoníku mají subsidiární povahu, jelikož se použijí teprve tehdy, pokud nestanoví výše uvedené mezinárodní smlouvy a zákon č. 18/1997 Sb. jinak. Příkladem užití občanského zákoníku je rozsah a způsob náhrady jaderné škody. Subjektem odpovědným za jadernou škodu je držitel povolení k provozu (včetně souvisejících činností) jaderného zařízení a držitel povolení k přepravě jaderných materiálů. Tyto subjekty jsou povinny si sjednat pojištění k náhradě škody, nebo je možností jiné finanční zajištění dle rozhodnutí Ministerstva financí. Je třeba zmínit, že jadernou škodou je i škoda způsobená vynaložením nákladů pro zajištění opatření k odvrácení radioaktivního ozáření a k obnovení původního stavu životního prostředí. Sjednané pojištění odpovědnosti za škodu je i jednou z obligatorních povinností žadatele o povolení.⁴⁷⁵ **Limit odpovědnosti za škody** je stanoven částkou 8 miliard Kč u jaderných zařízení pro energetické účely, skladů a úložišť vyhořelého jaderného paliva. U

⁴⁷² Množství vyhořelého jaderného paliva bude v budoucích letech pravděpodobně menší, jelikož se stále zdokonalují technologie, které umí přepracovat vyhořelé jaderné palivo k dalšímu využití.

⁴⁷³ JANČÁŘOVÁ, I. a kol.: *Právo životního prostředí: zvláštní část*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. s. 552.

⁴⁷⁴ HANDRLICA, J.: *Vybrané vnitrostátní úpravy mírového využívání jaderné energie*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. s. 130-131.

⁴⁷⁵ Ustanovení § 16 odst. 2 písm. c) AtomZ.

přepravy jaderného materiálu a jaderných zařízení využívaných pro neenergetické účely je limit ve výši 2 miliard Kč. Limity odpovědnosti za jadernou škodu se vztahují ke každé jednotlivé jaderné události. Zřízení limitů odpovědnosti má své opodstatnění v tom, že omezení případného rozsahu ztrát provozovatelů umožní ekonomicky přijatelný rozvoj dané činnosti.⁴⁷⁶ Specifikum soukromoprávního institutu u odpovědnosti za jaderné škody je zřízení **zákonného ručitele**, kterým je stát.⁴⁷⁷ Stát totiž ručí za držitele povolení za jadernou škodu do výše stanovené limitem odpovědnosti pro tyto držitele, tedy ručí do částky 8 miliard Kč, resp. 2 miliard Kč. Zákonné ručení je tak jedním z projevů **zásady odpovědnosti státu** a také **principu rozdělení odpovědnosti**. Subjektivní lhůta o promlčení práva k náhradě škody činí 3 roky, objektivní pak 10 let.

Dle důvodové zprávy byla občanskoprávní odpovědnost ponechána v zákoně č. 18/1997 Sb. z důvodu, že soukromoprávní institut do předpisu veřejnoprávní povahy ze systematického hlediska nepatří. Dalším uváděným důvodem je snazší novelizace soukromoprávní odpovědnosti vzhledem k mezinárodně-politické situaci. Dle mého názoru je naopak ze systematického hlediska vhodné ponechat soukromoprávní institut v novém atomovém zákoně. Odpovědnost za jaderné škody je totiž zcela specifickou soukromoprávní odpovědností přijatou na základě Vídeňské úmluvy o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963 a Společného protokolu týkajícího se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy, a tudíž patří jednoho zákona.

V.3 Vykonavatelé státní správy

Vedle působnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a Správy úložišť radioaktivních odpadů vykonávají i jiné ústřední správní úřady svoji působnost týkající se jaderné energie. **Ministerstvo průmyslu a obchodu** zpracovává koncepci nakládání s radioaktivním odpadem včetně vyhořelého jaderného paliva. **Ministerstvo financí** spravuje jaderný účet.⁴⁷⁸ **Ministerstvo životního prostředí** informuje a vzdělává veřejnost v rámci národního akčního plánu pro regulaci ozáření obyvatel z radonu⁴⁷⁹ a podílí se na monitorování radiační situace.

⁴⁷⁶ HUMLÍČKOVÁ, P.: Odpovědnost v životním prostředí – proč (ne)funguje?. In *Odpovědnost v právu životního prostředí, Sborník příspěvků z konference*. JANČÁŘOVÁ, I. a VOMÁČKA, V. (eds). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012.

⁴⁷⁷ Ustanovení § 37 zákona č. 18/1997 Sb.

⁴⁷⁸ Výše jaderného účtu činila k 31. prosinci 2014 celkem 22,7 miliard Kč.

⁴⁷⁹ Název toho dokumentu zní: Radonový program ČR 2010 až 2019 – Akční plán.

Státní úřad pro jadernou bezpečnost je ústředním orgánem státní správy dle ustanovení § 2 bodu 7. kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb. Úřad byl zřízen k 1. lednu 1993 zákonem č. 21/1993 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, jenž novelizoval uvedený kompetenční zákon.⁴⁸⁰ Působnost a pravomoci Státního úřadu pro jadernou bezpečnost byly dříve vymezeny speciálním zákonem č. 287/1993 Sb., o působnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Státní úřad pro jadernou bezpečnost má skoro výlučnou působnost v atomovém právu. Jediná větší oblast, která je v působnosti jiného úřadu, je oblast nakládání s radioaktivním odpadem, kde vykonává pravomoci Správa úložišť jaderného odpadu. Ministerstva mají pouze okrajovou působnost ve vymezených oblastech stanovených novým atomovým zákonem. Důvod výlučné působnosti je zřejmý, jaderná energie je natolik specifickým odvětvím, že pro nezávislost, profesní vzdělanost i důležitost této oblasti je třeba specializovaný úřad. Lze tedy shrnout, že Státní úřad pro jadernou bezpečnost vykonává pravomoci udělené mu zákonem⁴⁸¹ a kontroluje dodržování ustanovení nového atomového zákona včetně právních předpisů jej provázejících a dále závazků plynoucích z mezinárodních smluv. Působnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost rozšiřuje i zákon o metrologii č. 505/1990 Sb., jenž mu stanoví pravomoc podílet se s Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví na zařazení měřidel určených pro měření ionizujícího záření a radioaktivních látek do zákonem uvedených kategorií⁴⁸². Úřad dále vydává **závazné stanovisko** pro rozhodnutí dle stavebního zákona, která se týkají staveb nacházející se v areálu jaderného zařízení či dopravní infrastruktury mimo tento areál. Toto závazné stanovisko hodnotí především vliv na jadernou bezpečnost, radiační ochranu či zvládnutí radiační mimořádné události. V čele Státního úřadu pro jadernou bezpečnost je **předseda**. Předseda je jmenován a odvoláván vládou, přičemž samotný výběr předsedy, jeho jmenování a odvolání upravuje zákon státní službě č. 234/2014 Sb.

Správa úložišť radioaktivních odpadů je organizační složkou státu, jenž byla zřízena Ministerstvem průmyslu a obchodu. Jak už plyne z názvu tohoto úřadu, do pole jeho působnosti patří zajišťování činností souvisejících s ukládáním radioaktivního odpadu. Mezi tyto činnosti patří zejména výstavba a provoz úložišť radioaktivního odpadu, monitoring vlivu úložiště na okolí, správa poplatků za ukládání radioaktivních odpadů, poskytování příspěvku

⁴⁸⁰ Předchůdcem Státního úřadu pro jadernou bezpečnost byla Československá komise pro atomovou energii, jejíž působnost byla stanovena zákonem č. 28/1984 Sb., o státním dozoru nad jadernou bezpečností jaderných zařízení.

⁴⁸¹ Blíže viz ustanovení § 208 a 209 AtomZ.

⁴⁸² Ustanovení § 3 odst. 6 zákona č. 505/1990 Sb.

obcím, poskytování dotací na likvidaci staré radiační zátěže. Prostředky na činnost Správy úložišť radioaktivního odpadu jsou čerpány z jaderného účtu.

V.4 Shrnutí

Atomové právo je zcela specifickou oblastí s výraznou a nezastupitelnou rolí státu. Právní regulace jaderné energie musí být co nejvíce zřetelná, konzistentní a dlouhodobá. Právě **dlouhodobá** vize v procesu plánování budoucího využití tohoto zdroje energie je zcela zásadní s potencionálními nezvratnými (výraznými) finančními důsledky. Důvodem je dlouhý životní cyklus provozu jaderného zařízení (jen proces od politického rozhodnutí pro výstavbu jaderného bloku do jeho spuštění trvá i přes dvacet let) a stálé podmínky pro investory. Vedle dominujícího koncepčního nástroje hrají významnou roli administrativní nástroje ovládané Státním úřadem pro jadernou bezpečnost jakožto hlavního regulátora a státního orgánu nadaného téměř výlučnou působností v atomovém právu. V jaderné energetice se asi nejvíce projevuje rozmanitost právních principů na ochranu životního prostředí. Vzorovým příkladem je princip prevence, jenž je vyjádřen v jaderné bezpečnosti, principu ochrany do hloubky a také v zásadě od kolébky do hrobu. Dalším klíčovým principem je odpovědnost provozovatele jaderného zařízení. Typickým prvkem atomového práva je jeho přeshraniční dopad, proto také regulace jaderné energie položila dokonce jeden ze základů spolupráce evropských států v moderní historii. Právní úprava jaderné energetiky je poměrně konzistentní s vysokou mírou sekundární právní úpravy na základě Smlouvy o Euratomu a závazků plynoucích z mezinárodních smluv. **Atomový zákon č. 263/2016 Sb. je sice systematicky a logicky členěn, nicméně obsahuje příliš odborných definic a pojmů, jež měly být upraveny v prováděcích právních předpisech.** Atomový zákon je tak příliš obsáhlý. Slabším bodem tohoto zákona je také nelogické ponechání soukromoprávní odpovědnosti v původním zákoně č. 18/1997 Sb., a tudíž nadbytečné právní roztržštěnosti ve vícero předpisech.

Zcela nevhodným řešením se jeví myšlenka přijetí speciálního zákona pro urychlení výstavby nového jaderného bloku v Dukovanech. Speciální zákony v zásadě nemohou regulovat konkrétní oblast, jednalo by se o nepřípustné zasahování moci zákonodárné do oblastí, jejichž výkon je svěřen moci výkonné. Stávající nežádoucí stav musí být řešen politickou odpovědností těch, kteří jsou za způsobené problémy odpovědní. Ještě horším prostředkem řešení dílčího problému je generální novela stavebního zákona, která ovlivní i věci, které nemají s původním problémem nic společného. Takové řešení problému

by bylo v duchu s rčením „vylít s vaničkou i dítě“. Jsem názoru, že pověření Stálého výboru pro jadernou energetiku s jasně definovaným plánem a odpovědností za jeho nedodržování musí být dostačujícím řešením pro dostavbu jaderného bloku. Kvituji novelizaci zákona o urychlení výstavby, jež vztáhla působnost také na jaderná zařízení, a není proto třeba přijetí nového zákona o strategických stavbách. Stávající zákon o urychlení výstavby by se dále mohl novelizovat o ustanovení platná pouze pro jadernou energetiku, jež by mohlo zahrnovat prvky obalové metody.

VI. Úspora energie

Úspory energií tvoří jeden z pilířů snižování nepříznivých vlivů energetiky na životní prostředí. Ve své podstatě je to ideální způsob, jak snižovat potřebu výroby energie a redukovat tak negativní působení na životní prostředí. Spotřebitelé jsou zvyklí na své standardy, a proto cesta omezování spotřeby energií vynucenou odstávkou, resp. nedodáním elektřiny nebo tepla není cestou, která našla společenský konsenzus. Je však možné snižovat spotřebu na straně zákazníků, a tedy snižovat výrobu energie. Vytváření energetických úspor chápeme jako rozumově a technicky zdůvodněnou činnost.⁴⁸³

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií nabył účinnosti 1. ledna 2001. Tento zákon je tak vlastně prvním zákonným předpisem v České republice, resp. Československu, který právně reguluje úspory energií určitým a systematickým způsobem.⁴⁸⁴ Se vstupem České republiky do Evropské unie nabývá tento zákon stále na významu a je tak doplňován o ustanovení, která harmonizují českou právní úpravu s unijními předpisy. Jedná se zejména o transpozici směrnice EP a Rady 2012/27/EU o energetické účinnosti, směrnice EP a Rady 2010/31/EU o energetické náročnosti budov, směrnice EP a Rady 2010/30/EU o energetických štítcích, směrnice EP a Rady 2009/125/ES o požadavcích na ekodesign výrobků a směrnice EP a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů. Zákon o hospodaření energií upravuje pravidla pro tvorbu koncepčních dokumentů, konkrétně pro státní a územní energetické koncepce a Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie. Dále zákon stanoví požadavky na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie, požadavky na uvádění spotřeby energie na energetických štítcích, požadavky na informovanost veřejnosti o úsporách energie a další opatření pro zvyšování hospodárnosti užití energie.

VI.1 Možnosti energetických úspor

Energetické úspory je možno dělit dle více hledisek. Dle přístupu k úsporám energie rozlišujeme **aktivní a pasivní přístup**. Aktivní přístup spočívá v úpravě činnosti a provozování zdroje, tedy se jedná o zaměření na účinnost zdroje (např. energetické štítky

⁴⁸³ MAULE, P.: Energetické úspory. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 507.

⁴⁸⁴ Zmínku o hospodaření s energií, resp. s elektřinou měl i elektrizační zákon č. 79/1957 Sb., který velkým odběratelům elektřiny přikazoval přizpůsobení odběru elektřiny dle stavu energetické sítě a užívat elektřinu hospodárně za současné úpravy jejich zařízení a spotřebičů. Jednalo se ale spíše o proklamativní ustanovení, které nemělo v praxi téměř žádný význam.

spotřebičů). Pasivní přístup se týká snížení spotřeby (např. pasivní domy). Dalším kritériem je dělení **dle druhu použité technologie**.

Mezi nejznámější technologii patří tzv. **kogenerace**, která představuje kombinovanou výrobu elektřiny a tepla. Příkladem je účelné využití vznikajícího (odpadního) tepla ve spalovacím motoru při výrobě elektřiny pomocí soustrojí motor-generátor. Účinnost kogeneračních jednotek může přesáhnout i hodnotu 90 %, jejíž výše je odvislá od druhu a velikosti primární energie. Zákon o podporovaných zdrojích energie definuje kombinovanou výrobu elektřiny a tepla jako „*přeměnu primární energie na energii elektrickou a užitečné teplo ve společném současně probíhajícím procesu v jednom výrobním zařízení*“⁴⁸⁵ a zavádí pro výrobu elektřiny využívající tuto technologii provozní podporu.⁴⁸⁶

Další technologií je elektrické vysokoteplotní a nízkoteplotní **tepelné čerpadlo** či plynové tepelné čerpadlo. Využitím tepelných čerpadel je možno dosáhnout významných energetických úspor pro vytápění budov. Mechanismus tepelných čerpadel je poměrně složitý proces, který v sobě spojuje více fyzikálních procesů. Z pohledu životního prostředí je důležité použití typu chladiva, které v tepelném čerpadle obíhá. Chladivo totiž může mít různé chemické složení, od kterého se odvíjí míra škodlivého vlivu na životní prostředí. Využívání druhů chladiva je proto také předmětem právní regulace. Nařízení EP a Rady (EU) 517/2014 o fluorovaných skleníkových plynech ve svém článku 14 stanovuje zákaz uvádění na trh tepelných čerpadel plněných fluorovanými uhlovodíky. Na tepelná čerpadla se mj. vztahuje i nařízení Komise (EU) 814/2013, které určuje požadavky na ekodesign ohříváčů a zásobníků teplé vody. U tepelných čerpadel pro přípravu teplé vody se posuzuje energetická účinnost ohřevu vody, užitný objem zásobníku, hladina akustického výkonu a statická tepelná ztráta zásobníku.⁴⁸⁷ Vedle toho je potřeba u některých čerpadel, která obsahují minimální množství konkrétních chladiv, provádět kontroly těsnosti spolu s vedením evidenční knihy zařízení s chladivem, která obsahuje množství záznamů, např. jméno montážní společnosti, druh a velikost náplně chladiva v zařízení či výsledky detekce netěsnosti.⁴⁸⁸ Zákon o hospodaření energií definuje tepelné čerpadlo jako „*zařízení, které přenáší teplo ze vzduchu, vody nebo půdy do budov nebo průmyslových zařízení nebo z budov nebo průmyslových zařízení do okolního prostředí tak, že odebírá teplo z prostředí s nižší teplotou a předává jej do prostředí s vyšší teplotou proti směru jeho přirozeného sdílení*“. Rozlišujeme tepelná

⁴⁸⁵ Ustanovení § 2 písm. g) POZE.

⁴⁸⁶ Ustanovení § 6 odst. 1 zákona POZE.

⁴⁸⁷ MATUŠKA, T.: *Úvod do štítkování a ekodesignu tepelných čerpadel*. [online]. 24.8.2015.

⁴⁸⁸ STRAKA, T.: *Tepelná čerpadla a kontroly těsnosti od 1. ledna 2017*. [online]. 22.11.2016.

čerpadla podle vstupní a výstupní látky, se kterou tepelné čerpadlo pracuje. Čerpadla se pak označují pojmenováním jako např. vzduch-vzduch, země-voda, voda-voda atd. Pro tepelná čerpadla, která čerpají energii ze země nebo z podzemní vody, je třeba **hydrogeologický posudek**, který posoudí případné ovlivnění podzemní vody. Pro využívání tepelné energie z podzemních vod formou čerpání podzemních vod je třeba **povolení vodoprávního úřadu**. Vodoprávní úřad povolení vydává na dobu určitou, nejméně však po dobu 30 let. Pokud je tepelná energie podzemních vod získávána pouze z okolí podzemní vody, postačí pouze souhlas vodoprávního úřadu.⁴⁸⁹ Z hlediska zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí je třeba pro geotermální hloubkové vrty zjišťovací řízení (viz Příloha č. 1, kategorie II, bod 2.11). Definici vodního díla nalezneme v ustanovení § 55 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, který mezi vodní díla uváděná demonstrativním výčtem řadí také „stavby k využití vodní energie a energetického potenciálu“, zároveň však zákon výslovně mezi vodní díla neřadí „vrty k využívání energetického potenciálu podzemních vod, pokud nedochází k čerpání nebo odběru podzemních vod“. Za vodní díla jsou tedy považována čerpadla, která tepelnou energii získávají s využitím odběru podzemních vod. Dle stavebního zákona č. 183/2006 Sb. není potřeba stavební povolení ani ohlášení u staveb pro výrobu energie s instalovaným výkonem do 20 kW s výjimkou vodního díla. Využití tepelného čerpadla může mít pozitivní vliv i ve stanovení ceny silové elektřiny a pevných sazeb distribuce dle vyhlášky č. 408/2015 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou. Při využití tepelného čerpadla je totiž možno pro odběratele kategorie C dostat pevné ceny distribuce dle sazeb C45d, C46d a C56d, u odběratelů kategorie D (domácnosti) pak sazby dle D45d, D55d, D56d a D57d, které jsou pro zákazníky výhodnější. Dále je možno odebírat silovou elektřinu v nízkém tarifu po většinu dne, což se opět projeví ve snížených nákladech na dodávku elektřiny.⁴⁹⁰ Na pořízení tepelného čerpadla je možnost získání dotace v rámci programu Nová zelená úsporám či z tzv. kotlíkové dotace v rámci Operačního programu životního prostředí.

Další technologií s vlivem na úspory energie jsou **kondenzační kotle**, které dosahují až 30% úspory oproti klasickým plynovým kotlům. Požadavky na kotlové ohřivače blíže stanovuje nařízení Komise (EU) 813/2013, kterým se provádí směrnice EP a Rady 2009/125/ES, pokud jde o požadavky na ekodesign ohřivačů pro vytápění vnitřních prostorů a kombinovaných ohřivačů. Toto nařízení mj. povoluje od 26. září 2015 výrobcům dodávat na

⁴⁸⁹ NEČAS, F.: *Právní aspekty provozování tepelného čerpadla*. [online]. 5.12.2016.

⁴⁹⁰ Příloha č. 6 vyhlášky č. 408/2015 Sb.

trh kotle s minimální sezónní energetickou účinností dle typu a výkonu kotlových ohřivačů. Veřejnosti známou technologií jsou různé typy **úsporných svítidel**, mezi které uvedeme halogenové a LED žárovky. V souvislosti s osvětlením zmiňme z právních předpisů zejména nařízení Komise (ES) 245/2009 a nařízení Komise (EU) 2015/1428. Mezi další technologie patří rozvoj **elektromobilů** a tzv. hybridních aut. O této problematice je pojednáno v kapitole I.4.1 v rámci ochrany ovzduší. Známou a již delší dobou používanou technologií je **zateplování budov**. Energetických úspor lze dosáhnout i **výměnou hořáků** či seřízením jejich regulace, dále tzv. **rekuperací** jako procesu zpětné přeměny kinetické energie v energii elektrickou či **regulátorem a stabilizátorem napětí sítě**, kterými lze podle kvality sítě a druhu připojených spotřebičů dosáhnout úspory elektřiny až kolem 20 %.⁴⁹¹

VI.2 Principy a nástroje regulace úspor energie

V oblasti úspor energie se především uplatňuje princip pozitivní **ekonomické stimulace**, jež se konkrétně projevuje v investiční podpoře ekologických činností ve formě dotací např. na pořízení tepelného čerpadla. Provozní podpora se v oblasti úspor energie nevyužívá, výjimku tvoří zelený bonus na výrobu elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla. Ekodesign výrobků v sobě skrývá **princip vysoké úrovně ochrany**, protože zaváděné normy a parametry pro jednotlivé výrobky v sobě zahrnují cíle jako využitelnost odpadů, recyklace, zvyšování energetické účinnosti, v zásadě tedy aspekty přispívající k ochraně životního prostředí. Další často uplatňovanou zásadou je princip **informovanosti**. Ten se projevuje např. v povinném uvádění předpokládaných přínosů a ročních provozních nákladů kotlů na biomasu, informacemi o energetické účinnosti spotřebičů. Také v oblasti úspor energie je zastřešujícím principem **trvale udržitelný rozvoj**, kdy vzhledem k environmentálním snahám je třeba brát v potaz i ekonomické a sociální souvislosti.

Nástroje ochrany životního prostředí jsou v oblasti úspor energií poměrně různorodé. Také pro úsporu energií jsou podstatné koncepční nástroje, které stanovují rámec budoucího vývoje v oblasti úspor energií. Následuje celá řada administrativních nástrojů, které mají v praxi hlavní dopad na regulaci právní úpravy týkající se úspory energií. Z ekonomických nástrojů se zmíním jen obecně o možnostech investičních podpor, podrobněji pak o provozní

⁴⁹¹ MAULE, P.: Energetické úspory. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 508 a násl. Výše uvedený autor článku Energetické úspory řadí mezi technologie úspor i fotovoltaiku, s čímž se neztotožňuji, jelikož fotovoltaika patří mezi technologie získávání energie, nikoli její úspory.

podpoře kombinované výroby elektřiny a tepla. Jak již bylo zmíněno, ač je podpora kombinované výroby elektřiny a tepla regulována v zákoně o podporovaných zdrojích, principálně spadá tato podpora do oblasti úspor energií.

VI.2.1 Koncepční nástroje

Hlavními dvěma koncepčními dokumenty v oblasti úspor energií je Národní akční plán energetické účinnosti České republiky a Národní akční plán pro chytré sítě. Oba dokumenty vycházejí ze Státní energetické koncepce, kterou detailněji rozvíjejí právě v oblasti energetické účinnosti a chytrých sítí. Dalším koncepčním nástrojem, zaměřeným spíše na konkrétní realizaci opatření v oblasti úspor energie, patří Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie.

A. Národní akční plán energetické účinnosti

Národní akční plán energetické účinnosti České republiky (dále také jen „Národní akční plán energetické účinnosti“ nebo jen „NAP EÚ“)⁴⁹² vyhotovuje Ministerstvo průmyslu a obchodu jednou za tři roky, a to na základě článku 24 odst. 2 směrnice EP a Rady 2012/27/EU o energetické účinnosti. Poslední verze Národního akčního plánu energetické účinnosti pochází z února 2016. Dle směrnice by národní akční plán energetické účinnosti měl obsahovat významná opatření ke zvýšení energetické účinnosti, očekávané úspory energie a odhady celkové spotřeby primární energie do roku 2020. Směrnice ukládá distributorům energie a maloobchodním prodejcům každoroční úsporu energie ve výši 1,5 % množství ročního prodeje energie konečným zákazníkům oproti průměrné hodnotě získané z let 2010 až 2012. Směrnice však v článku 7 odst. 2 zavádí celkem čtyři možné způsoby, které může členský stát využít pro zmírnění celkové výše úspor za předpokladu dodržení původního cíle poníženého maximálně o 25 %. Jeden z těchto způsobů představuje nerovnoměrné rozložení úspor v čase, jež odpovídá 1% úspoře v letech 2014 a 2015, 1,25% v letech 2016 a 2017 a 1,5% úspoře v letech 2018 až 2020. Dále je možné započítat úspory energie na základě dřívějších programů na podporu úspor energie. Česká republika právě tyto možnosti snížení využila, a tak celková výše úspor energie v České republice odpovídá do roku 2020 hodnotě 14 mil. MWh. Národní akční plán energetické účinnosti tak zavádí dvě období, ve kterých lze odlišně řešit úspory energie. První období trvá od roku 2014 do roku 2018, druhé pak od roku 2019 do roku 2020. Národní akční plán energetické účinnosti dále uvádí seznam politických opatření, jimiž se má dosáhnout požadovaných úspor energie. Mezi ně patří: Nová Zelená

⁴⁹² Národní akční plán energetické účinnosti ČR. [online]. 2016.

úsporám 2013, Nová Zelená úsporám 2014-2020, Operační program životního prostředí 2014 – 2020, Program JESSICA, Program Panel⁴⁹³, Společný program pro výměnu kotlů, Operační program podnikání a inovace, Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie (tzv. program EFEKT). Již z tohoto seznamu je patrná roztržitost problematiky úspor energie do mnoha programů, a to i v gesci různých ministerstev. Dříve Program EFEKT zahrnoval širší spektrum dotovaných činností, postupem času se vyčlenily samostatné programy (např. Nová zelená úsporám, Panel 2013+). Význam programu EFEKT byl také mírně oslaben čerpáním ze strukturálních fondů Evropské unie a existencí provozní podpory na výrobu energie z obnovitelných zdrojů.⁴⁹⁴

Konečná spotřeba energie na jednoho obyvatele je v České republice zhruba na unijním průměru.⁴⁹⁵ Zajímavé je také sledovat vývoj úspor v jednotlivých oblastech. Dle druhého akčního plánu energetické účinnosti z roku 2011 se předpokládala úspora v sektoru domácností 5 tisíc TJ (terra joulů), služeb 2 tisíc TJ, průmyslu 1,8 tisíc TJ a dopravy 3,7 tisíc TJ. Sektor domácností a služeb vykázal více než dvojnásobné úspory oproti předpokládaným hodnotám, avšak sektor dopravy žádné úspory nedosáhl, resp. bylo v něm spotřebováno více energie než v letech předchozích.

B. Národní akční plán pro chytré sítě

Aktuální verze Národního akčního plánu pro chytré sítě (dále také jen „NAP SG“) pochází z 9. června 2015.⁴⁹⁶ Chytré sítě (inteligentní sítě), častěji známé pod anglickým výrazem „smart grid“, je označení nového způsobu rozvodu silové elektřiny a plynu. Základní změnou oproti dlouhotrvajícímu systému přenosu elektrické energie od výroby ke konečnému zákazníkovi za využití pasivních měřidel energie je zapojení aktivních měřidel u konečných zákazníků, propojených komunikačních sítí do stávající přenosové/distribuční soustavy.⁴⁹⁷ Jedná se tedy o oboustrannou komunikaci výrobců, obchodníků s energií, provozovatelů sítí a zákazníků, jejíž cílem je sladit výrobu a spotřebu elektřiny v každé obchodní periodě. Ve své podstatě by šlo o nahrazení současného velkoobchodního trhu s energií na úroveň malých spotřebitelů a výrobců na hladině nízkého napětí.⁴⁹⁸ Národní akční

⁴⁹³ Program JESSICA a Program Panely jsou programy zřízené Státním fondem rozvoje bydlení.

⁴⁹⁴ CHAMRÁD, A., HOLUB, P.: *Zákon o hospodaření energií: Komentář*. Systém ASPI [online] 2014, s. 4.

⁴⁹⁵ Národní akční plán energetické účinnosti ČR. [online]. 2016, s. 6.

⁴⁹⁶ Národní akční plán pro chytré sítě (NAP SG). [online]. 2015.

⁴⁹⁷ SEMRÁD, R.: SmartGrid & Smart metering. In *Sborník příspěvků z 41. konference EurOpen.CZ*. RUDOLF, V. (eds.) Plzeň. 2012. EurOpen.CZ, s. 32.

⁴⁹⁸ JÍCHA, T., ŠOLC, P.: Decentralizované zdroje v energetice a chytré sítě. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, s. 499.

plán pro chytré sítě tak hovoří o konečných zákaznících jako o „prosumers“, tedy o zákaznících, kteří se zároveň podílejí na výrobě elektrické energie. Národní akční plán pro chytré sítě vychází z aktualizované státní energetické koncepce a je připraven na období let 2015 až 2020 a dále s výhledem do roku 2040. Jelikož oblast chytrých sítí se rychle a dynamicky vyvíjí, je třeba národní akční plán včas vyhodnocovat a aktualizovat. To má být zabezpečeno vypracováním Zprávy o průběžném hodnocení Národního akčního plánu pro chytré sítě do konce roku 2017 a předložením návrhu aktualizovaného Národního akčního plánu pro chytré sítě vládě do konce roku 2019.

Realizace chytrých sítí na území České republiky bude vyžadovat nemalé náklady. Ty jsou členěny do čtyř skupin, kterými jsou rozvoj a obnova sítí pro zapojení distribuované/decentrální výroby, dosažení žádoucích vlastností sítě včetně automatického systému dálkového řízení, elektromobilita a zajištění obousměrné komunikace (tzv. Automatic meter management).⁴⁹⁹ Odhadované náklady na realizaci chytrých sítí do konce roku 2040 přesahují 150 miliard Kč. Národní akční plán pro chytré sítě předpokládá klíčovou roli operátora trhu, provozovatelů přenosových a distribučních sítí v procesu implementace chytrých sítí na našem území. Dokument předpokládá **realizaci chytrých sítí v České republice v několika etapách**. První etapa, datovaná do konce roku 2019, má být přípravnou fází, tedy se uvažuje o dokončení potřebných analýz, odsouhlasení cílového modelu chytrých sítí. Za druhou etapu je bráno období od roku 2020 do roku 2024, ve kterém by již všechny sítě vysokého napětí a 30 % odběrných sítí nízkého napětí měly být osazeny technologií obousměrné komunikace. V této etapě se tak již počítá se začátkem přechodu z přímého ovládání prostřednictvím tzv. signálu HDO (hromadné dálkové ovládání) na technologie chytrých sítí. Pravidla pro využití baterií včetně výměnných baterií pro elektromobily by měla být stanovena do konce roku 2023. Stávají signál HDO však nevymizí, plánuje se totiž jeho paralelní využití s novými technologiemi v mimořádných situacích pro možnost včasné reakce na stav elektrizační sítě. Období let 2025 až 2029 je třetí fází realizace chytrých sítí, kdy se předpokládá ukončení nasazení inteligentních měřících systémů a rozhodnutí o nasazení technologií pro úložiště elektřiny vyráběné z intermitentních zdrojů. V poslední etapě, v letech 2030 až 2040, se předpokládá plně funkční systém chytrých sítí, což zahrnuje mj. zapojení spotřeby a decentralizované výroby do řízení rovnováhy elektrizační soustavy, zautomatizování elektrizační soustavy České republiky, reagující na výrobu energie

⁴⁹⁹ Národní akční plán energetické účinnosti ČR. [online]. 2016, s. 12.

z obnovitelných zdrojů energie, včetně reakce na situaci v jednotném energetickém trhu Evropské unie, možnost spotřebitele využívat informace o ceně silové elektřiny.

C. Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie

Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie (dále také jen „Program na podporu úspor energie“) připravuje Ministerstvo průmyslu a obchodu.⁵⁰⁰ Vláda jej pak usnesením schvaluje. Oproti tematickému zpracování Státní energetické koncepce a územním energetickým koncepcím, uvedeným v zákoně o hospodaření energií, se Program na podporu úspor energie významně odlišuje také délkou období, na kterou je zpracován. Tou je totiž pouze období jednoho roku, jelikož na základě Programu na podporu úspor energie jsou poskytovány účelové dotace, jejichž výše je odvislá od každoročního stavu státního rozpočtu. Veřejnosti je tento program známý pod názvem **program EFEKT**. Účelem Programu na podporu úspor energie je zvýšit úspory energie pomocí přímých investičních podpor, zvýšit informovanost o možnostech energetických úspor mezi laickou veřejností. Poskytování dotací se řídí pravidly uvedenými v nařízení vlády č. 63/2002 Sb. formou grantu v souladu s článkem 4 odst. 2 nařízení Komise (EU) 1407/2013. Dotace musí být poskytnuta na podporovanou činnost na území České republiky, přičemž žadatel žádá o dotaci ve výši, která odpovídá procentuálním způsobilým výdajům na podporovanou činnost a zároveň je limitována absolutní částkou podpory. Mezi podporované činnosti patří zejména zvyšování účinnosti užití energie, snižování energetické náročnosti budov, vyšší využívání obnovitelných a druhotných zdrojů energie včetně vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla, rozvoj využití komunálního odpadu pro energetické účely. Vedle podpory výzkumu a vývoje v sektoru nakládání s energií jsou dotace poskytovány i na zvýšení povědomí o možnostech úspor energie mezi širokou veřejností, a to například osvětlením přínosů energetických auditů, posudků a průkazů energetické náročnosti budov. Maximální výše podpory dle předmětného nařízení Komise může činit 200 000 EUR pro jeden podnik v průběhu tří let. Dle Programu na podporu úspor energie na léta 2017-2021 se plánuje podpora v minimální výši 750 milionů Kč⁵⁰¹, přičemž konkrétní dotace se rozdělí na základě jednotlivých výzev. Na jednotlivé dotace není právní nárok, jejich přidělení podléhá doporučení či nedoporučení hodnotitelské komise a samotné schválení dotace je žadateli oznámeno rozhodnutím o poskytnutí dotace. Výplata dotace může být poskytnuta

⁵⁰⁰ Název tohoto programu dostal kosmetické změny, jelikož původní pojmenování tohoto programu do konce roku 2007 znělo „Národní program hospodárného nakládání s energií a využívání jejich obnovitelných a druhotných zdrojů“.

⁵⁰¹ Státní program na podporu úspor energie na období 2017 – 2021. [online]. 16.12.2016, s. 4.

před nebo i po ukončení podporovaného projektu. Mezi konkrétní programy jmenujme opatření ke snížení energetické náročnosti veřejného osvětlení, rekonstrukce otopné soustavy a zdroje tepla, vznik konzultačních a informačních středisek (také známé pod zkratkou EKIS), akce zaměřené na aktivní rozšiřování informací a vzdělávání v oblasti úspor energie. Jako příklad konkrétního opatření, na který je poskytována dotace, je výdaj na energetický audit, nákup svítidel, výdaje na pořízení kotle, výdaje na technický dozor a další.

VI.2.2 Administrativní nástroje

Administrativní nástroje představují nejvíce zastoupený nástroj ochrany v oblasti úspor energií. Zákon o hospodaření energií stanovuje celou škálu administrativních nástrojů, podrobněji jsou uváděny pouze ty nejdůležitější. V zásadě všechny tyto nástroje jsou výsledkem harmonizace s unijní úpravou. Administrativní nástroje mají celou řadu podob. Například osvědčení je typické o prokázání schopnosti konkrétního zařízení vyrábět elektřinu z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla. Některé nástroje jsou výsledkem činnosti (např. auditování, posouzení plnění předem zadaných parametrů určených zadavatelem energetického posudku). Jiné nástroje mají zase podobu standardů, technických parametrů reprezentované požadavky na ekodesign. Mezi další nástroje patří povinnost uvádět **informace v technické dokumentaci** o energetické účinnosti, předpokládaných přínosech a ročních provozních nákladech kotlů na biomasu, solárních fotovoltaických a tepelných systémů či tepelných čerpadel. V této kapitole se zmíním i o smlouvách o energetických službách, jež mísí prvky administrativně-právních nástrojů a administrativních smluv. Zákon o hospodaření energií dále stanovuje obsah **smluv o energetických službách** (známé pod názvem „EPC“, z angl. Energy Performance Contracting). Energetické služby jsou definovány jako *„činnosti, jejichž účelem je ověřitelné a měřitelné nebo výpočtem stanovené zvýšení účinnosti užití energie nebo jejichž účelem jsou úspory spotřeby energie prostřednictvím energeticky účinných technologií nebo provozní činností, údržbou nebo kontrolou“*.⁵⁰² Smlouva o energetických službách musí mít písemnou formu. Podstatou smluv o energetických službách je úspora energií příjemce služeb bez vynaložení investičních prostředků. Finanční prostředky na investici uhradí poskytovatel služby, jemuž jsou vynaložené náklady spláceny z dosažených úspor příjemce služeb, kterých realizovaný projekt dosáhl. Obsah smluv o energetických službách se liší podle toho, zda je či není příjemcem energetických služeb veřejný zadavatel podle zákona upravujícího veřejné zakázky. Mezi některé obsahové náležitosti patří seznam opatření v oblasti účinnosti užití

⁵⁰² Ustanovení § 2 odst. 2 ZHE.

energie, podmínky dokumentace a měření dosažených zaručených úspor nákladů nebo energie, ujednání sankcí pro případ nedosažení sjednaného zvýšení účinnosti užití energie. Na stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu je dostupná vzorová smlouva pro potřeby zadávání veřejných zakázek.⁵⁰³ V roce 2010 byla založena Asociace poskytovatelů energetických služeb, jež sdružuje přes 20 významných společností z oboru energetických služeb.

A. Kontrola

Zákon o hospodaření energie dále stanovuje **povinnost pravidelné kontroly** včetně písemné zprávy u kotlů se jmenovitým výkonem nad 20 kW, klimatizací se jmenovitým chladícím výkonem nad 12 kW, pokud se nejedná o byty, rodinné domy či stavby pro rodinnou rekreaci. Podle povahy provozování kotlů k podnikatelským nebo nepodnikatelským účelům je pak dána působnost kontrolora těchto kotlů. Tedy u „nelicencovaných“ kotlů provádí kontrolu energetický specialista, zatímco u provozovaných kotlů, které jsou předmětem licence na výrobu tepelné energie, je kontrolorem sám držitel předmětné licence. Bližší podobnosti ke zprávě o kontrole kotle a způsobu provádění kontroly stanoví výše uvedená vyhláška o kontrole kotlů a rozvodů tepelné energie.

B. Minimální účinnost užití energie

Zákon o hospodaření energií zavádí pro nově zřizované výrobní elektřiny a tepelné energie, stejně jako pro rozvody tepelné energie a chladu, minimální účinnost užití energie. Bližší podrobnosti pak stanoví vyhláška č. 441/2012 Sb., o stanovení minimální účinnosti užití energie při výrobě elektřiny a tepelné energie. Zákon, resp. jeho prováděcí předpis tak stanoví různé minimální účinnosti pro jednotlivé druhy obnovitelných a neobnovitelných zdrojů energie, a to dále i dle typu kotle či výše jmenovitého příkonu. Pro distribuci tepelné energie se stanovuje účinnost užití rozvodů včetně vybavení vnějších a vnitřních rozvodů, a to v rozsahu stanoveném vyhláškou č. 194/2013 Sb., o kontrole kotlů a rozvodů tepelné energie. Zákonodárce tímto administrativním nástrojem sleduje zřizování pouze efektivních výroben a rozvodů energie, jež jsou tím pádem šetrné k životnímu prostředí, jelikož nedochází k vysokým ztrátám energie.

⁵⁰³ Ministerstvo průmyslu a obchodu. Energetické služby se zárukou - Energy Performance Contracting (EPC). [online]. 3.8.2017.

C. Průkaz energetické náročnosti budovy

Dalším významným nástrojem je tzv. průkaz energetické náročnosti budovy (dále také jen „průkaz energetické náročnosti“), kterým zákon rozumí „dokument, který obsahuje stanovené informace o energetické náročnosti budovy nebo ucelené části budovy“⁵⁰⁴. Průkaz energetické náročnosti obsahuje protokol a grafické znázornění. V protokolu je třeba mj. uvést účel zpracování průkazu, základní informace o hodnocené budově včetně informací o stavebních prvcích a konstrukcích, energetickou náročnost budovy, posouzení technické, ekonomické a ekologické proveditelnosti alternativních systémů dodávek energie. Grafické znázornění průkazu musí obsahovat zařazení budovy do tzv. klasifikační třídy energetické náročnosti budovy. **Energetickou náročnost budovy** definuje zákon o hospodaření energií jako „vypočtené množství energie nutné pro pokrytí potřeby energie spojené s užíváním budovy, zejména na vytápění, chlazení, větrání, úpravu vlhkosti vzduchu, přípravu teplé vody a osvětlení“⁵⁰⁵. Požadavky na energetickou náročnost budovy je stavebník nové budovy povinen doložit k žádosti o stavební povolení nebo při ohlášení stavby. Tyto požadavky jsou stanoveny ve vyhlášce č. 78/2013 Sb., o energetické náročnosti budov a rozumí je jimi takové požadavky, které mají hodnoty ukazatele průměrného součinitele tepla, neobnovitelné primární a celkové dodané energie za rok u posuzované budovy nižší nebo alespoň stejné než u tzv. referenční budovy. Mezi další ukazatele energetické náročnosti budovy patří dále například celková primární energie za rok, účinnost technických systémů, dále dílčí dodané množství energie pro vytápění, chlazení, větrání, pro přípravu teplé vody a osvětlení.

Průkaz energetické náročnosti bylo třeba získat pro budovy užívané orgánem veřejné moci, a to v termínech dle velikosti energeticky vztažené plochy. Od 1. července 2015 již není třeba k získání průkazu energetické náročnosti kladné závazné stanovisko Státní energetické inspekce, které mělo dokládat splnění požadavků na energetickou náročnost. Průkaz energetické náročnosti **zpracovává energetický specialista**⁵⁰⁶. Zákon č. 103/2015 Sb., který novelizoval zákon o hospodaření energií, zároveň zavádí povinnost obstarání průkazu energetické náročnosti i během procesu změny stavby před jejím dokončením. Větší změnou dokončené stavby zákonodárce rozumí „změnu dokončené budovy na více než 25 % celkové plochy obálky budovy“⁵⁰⁷. Tímto doplněním se logicky sleduje reálné posouzení energetické náročnosti budovy před jejím uvedením do provozu. Ustanovení týkající se energetické

⁵⁰⁴ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. m) ZHE.

⁵⁰⁵ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. f) ZHE.

⁵⁰⁶ Ustanovení § 10 odst. 1 písm. b) ZHE.

⁵⁰⁷ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. s) ZHE.

náročnosti budov byla do našeho právního řádu transponována na základě směrnice EP a Rady č. 2010/31/EU o energetické náročnosti budov. Průkaz energetické náročnosti má platnost 10 let od dne jeho vyhotovení. Platnost průkazu však pozbývá platnosti provedením větší změny dokončené budovy, anebo provedením změny způsobu vytápění, chlazení nebo přípravy teplé vody v budově.

Zákon zavádí dále **výjimky pro některé stavby**, které požadavky na energetickou náročnost budovy nemusí splňovat. Jedná se např. o budovy s celkovou energeticky vztažnou plochou menší než 50 m², budovy, které jsou kulturní památkou, pokud by splnění některých požadavků na energetickou náročnost budovy výrazně změnilo jejich charakter nebo vzhled, budovy sloužící pro obranu a bezpečnost státu, u průmyslových provozů se spotřebou energie do 700 GJ a zejména pro stavby pro rodinnou rekreaci. Výjimka pro stavby pro rodinnou rekreaci byla však na nátlak Evropské unie zúžena jen na takové stavby, které jsou užívány jen část roku a zároveň jejichž odhadovaná spotřeba energie je nižší 25 % spotřeby energie, k níž by došlo při celoročním užívání. Z hlediska díkce zákona by tak chatové oblasti využívané v letních měsících neměly mít zásadně problém se do této výjimky „vtěsnat“. Jiná situace však dle mého názoru bude panovat u staveb pro rodinnou rekreaci využívaných v zimních měsících, byť jen pár týdnů, kde 25% spotřeba energie v případě celoročního užívání může být snadno překročena⁵⁰⁸. Další výjimku představují budovy dokončené před 1. lednem 1947, při jejichž prodeji nebo pronájmu není třeba opatřit průkaz energetické náročnosti budovy. Zákon zavádí každoroční množství namátkových kontrol prováděných Státní energetickou koncepcí v počtu jedné dvacetiny průkazů vydaných v předcházejícím roce.

Vlastníci jednotek⁵⁰⁹ jsou povinni předložit průkaz energetické náročnosti zájemci o koupi již před uzavřením smlouvy. Stejná povinnost postihuje vlastníka i v případě pronájmu bytové jednotky. Pakliže vlastník prodává či pronajímá jednotku prostřednictvím zprostředkovatele (typicky realitní kanceláře), je vlastník povinen předat zprostředkovateli grafickou část průkazu (případně její ověřenou kopii). Zprostředkovatel je pak při inzerci povinen uvádět klasifikační třídu ukazatele energetické náročnosti. Pokud není zprostředkovateli předána grafická část průkazu, je zprostředkovatel povinen v inzerci uvádět nejhorší klasifikační třídu, tedy písmeno „G“. S tímto ustanovením souvisí logicky povinnost vlastníka budovy či společenství vlastníků jednotek opatřit si průkaz energetické náročnosti

⁵⁰⁸ Ustanovení § 7 odst. 5 ZHE.

⁵⁰⁹ Jednotkou se rozumí byt nebo nebytový prostor tak, jak jej definoval již zrušený zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů.

budovy. Jednotlivý vlastník jednotky učiní svým povinností zadost předložením průkazu energetické náročnosti budovy, ve které se jednotka nachází. Zákon zavádí výjimku v případě nepředložení průkazu energetické náročnosti vlastníkem budovy nebo společenstvím vlastníků jednotek vlastníku jednotky v podobě možnosti nahrazení tohoto průkazu vyúčtováním dodávek elektřiny, plynu a tepelné energie za poslední tři roky. Vlastník jednotky je však povinen o předání průkazu písemně zažádat⁵¹⁰. Porušením některé z těchto povinností má za následek spáchání přestupku s pokutou až do výše 50 000 Kč. Výše pokuty u právnických a podnikajících fyzických osob za porušení výše uvedených povinností dosahuje výše až 100 000 Kč. Zákon neřeší povinnost při **převodu členského podílu v družstevních bytech**. Jsem přesvědčen, že na základě teleologického výkladu dopadají povinnosti na členy bytového družstva ve stejném rozsahu jako na vlastníky jednotek. De lege ferenda by však bylo vhodné explicitně členy bytového družstva do zákona o hospodaření energií zahrnout.

Specifickou podskupinou jsou budovy **užívané orgánem veřejné moci**. Budovy užívané orgánem veřejné moci musejí být, bez ohledu na novostavbu nebo změny v dokončení stavby, opatřeny průkazem energetické náročnosti s výjimkou těch, které mají energeticky vztažnou plochu menší než 250 m² včetně. Dále u budov užívaných orgány státní správy s celkovou energeticky vztažnou plochou větší než 1 500 m² je povinnost zařadit tyto budovy do **Systému monitoringu spotřeby energie**.⁵¹¹ Pro výstavbu nových budov, jejichž vlastníkem a uživatelem je orgán veřejné moci, je dle velikosti energeticky vztažné plochy postupně zaváděna povinnost na splnění požadavků na tzv. **energetickou náročnost budovy s téměř nulovou spotřebou energie**, kterou zákonodárce definuje jako „budovu s velmi nízkou energetickou náročností, jejíž spotřeba energie je ve značném rozsahu pokryta z obnovitelných zdrojů“⁵¹². Zákonodárce zavádí dokonce povinnost umístění průkazu energetické náročnosti na plochu vnější stěny budovy bezprostředně vedle veřejného vchodu do budovy⁵¹³.

D. Energetické štítky

Energetické štítky jsou pojmem široce rozšířeným i mezi laickou veřejností. Zákonná definice tohoto pojmu říká, že energetickým štítkem je „označení výrobku spojeného se

⁵¹⁰ Ustanovení § 7a odst. 7 ZHE.

⁵¹¹ Seznam orgánů státní správy, na které se vztahuje povinnost evidence, je dostupný na stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu zde: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/52513/59801/631417/priloha001.pdf>.

⁵¹² Ustanovení § 2 odst. 1 písm. w) ZHE.

⁵¹³ Ustanovení § 7a odst. 1 písm. d) ZHE ve spojení s § 10 vyhlášky č. 78/2013 Sb.

*spotřebou energie, které obsahuje údaje o spotřebě energie a jiných hlavních zdrojů spotřebovaných v souvislosti s tímto výrobkem*⁵¹⁴. Ustanovení o energetických štítcích obsahovalo již vyhlášené znění zákona o hospodaření energií v roce 2000. Prvotním podkladem pro toto ustanovení byla směrnice Rady 92/75/EHS následovaná směrnicí EP a Rady 2010/30/EU. V současné době oblast energetických štítků upravuje přímo použitelné nařízení EP a Rady (EU) 2017/1369. Ustanovení směrnice EP a Rady 2010/30/EU byla transponována do ustanovení § 8 ZHE ve spojení s vyhláškou č. 337/2011 Sb., o energetickém štítkování a ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie. Dodavatel výrobku je tak mj. povinen dodávat spolu s výrobkem tištěný energetický štítek a informační list v českém jazyce. Dodavatel je dále povinen uchovávat technickou dokumentaci po dobu nejméně 5 let od vyrobení posledního výrobku, která musí mj. obsahovat obecný popis výrobku, protokoly o zkouškách a konstrukční výpočty. Obchodník je pak povinen na výrobku viditelným a čitelným způsobem tento štítek vystavit. Zákon však stanoví výjimku pro použité výrobky, dopravní prostředky či z bezpečnostních důvodů. Dle směrnice EP a Rady 2010/30/EU se počítalo se stupnicí od A do G, kdy pro písmeno A jsou další možnosti od A+ po A+++⁵¹⁵, přičemž A+++ je označením nejúspornějšího typu spotřebiče. **Od 1. srpna 2017 je však účinné nařízení EP a Rady (EU) 2017/1369**, kterým se stanoví rámce pro označování energetickými štítky. Mezi hlavní změny patří nahrazení stávající subkategorie „A+“ až „A+++“ pouze škálou od A do G a stanovení obecné lhůty šesti let pro změnu označování. Pro některé spotřebiče jako jsou lednička, pračka je stanovena lhůta kratší (15 měsíců), pro některé spotřebiče (jako např. bojler) je stanovena lhůta delší (9 let). Další novinkou je zřízení **databáze výrobků** od roku 2019, jež má zajistit transparentnost informací u uváděných výrobků. Tato novinka má spotřebitelům umožnit volbu výrobku s nejlepší účinností.⁵¹⁵

E. Ekodesign

Zákonodárce definuje ekodesign jako „*začlenění prvků nebo funkcí výrobku spojeného se spotřebou energie, které mohou mít vliv na životní prostředí během životního cyklu tohoto výrobku, do návrhu výrobku spojeného se spotřebou energie s cílem zlepšit vliv výrobku na životní prostředí během celého životního cyklu*“⁵¹⁶. Vedle zákonné definice je možno ekodesign charakterizovat jako „*soubor parametrů (především energetická účinnost), které musí dodržet dodavatel (výrobce nebo dovozce) výrobku spojeného se spotřebou energie při*

⁵¹⁴ Ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) ZHE.

⁵¹⁵ Council of the European Union. Clearer energy labelling: improved energy efficiency. [online]. 26.6.2017.

⁵¹⁶ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. e) ZHE.

jeho uvedení na trh EU, popř. do provozu“.⁵¹⁷ Ekodesign je tak naplněním principu BAT – Best available technics. Mezi základní zásady ekodesignu patří: bezpečné produkty a služby, ochrana biosféry, udržitelnost přírodních zdrojů, snižování odpadů a zvyšování recyklace, moudré využívání energie, snižování rizika a předávání informací.⁵¹⁸ Ustanovení zákona o hospodaření energií týkající se ekodesignu byla do českého právního řádu transponována na základě směrnice EP a Rady č. 2009/125/ES o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie. Tato směrnice je dále prováděna množstvím **přímo použitelných nařízení**, která stanoví referenční hodnoty pro jednotlivé druhy výrobků. Jako příklad uveďme nařízení Komise (EU) 814/2013 stanovující požadavky na ekodesign ohřívačů vody a zásobníků teplé vody. Toto nařízení stanovuje předmět a oblast působnosti a dále obsahuje vedle nezbytných definic i termíny, do kterých mají ohřívače nebo zásobníky vody splňovat požadavky. Mezi tyto požadavky patří zejména energetická účinnost ohřevu vody a dále např. hladina akustického výkonu, emise oxidů dusíku a užitný objem. Dále zmiňme nařízení Komise (EU) 666/2013 stanovující požadavky na ekodesign vysavačů, který mj. stanoví, že vysavače musí mít od 1. září 2014 roční spotřebu menší než 62 kWh/rok a jmenovitý příkon menší než 1 600 W. Od 1. září 2017 se dokonce tyto parametry ještě zpřísní, kdy limit roční spotřeby bude jen 43 kWh/rok a příkon vysavače bude muset být menší než 900 W.

Obecně nástroj ekodesignu nejenže prikazuje výrobcům, jaké parametry musí dodržovat u jejich výrobků, ale také se jím vytváří nepřímý tlak na uživatele méně účinných výrobků. Těm není nařízeno, který konkrétní výrobek mohou používat, ale omezený výběr na trhu jim již nedovolí užívat výrobky, které nesplňují dané normy. Někdy se hovoří o tzv. **výrobním přístupu**, jehož cílem je zvyšování využívání šetrných zdrojů energie. Metoda výrobního přístupu však musí být přiměřená, aby byl zachován nejen jeho environmentální účel, ale aby bral v potaz i ekonomické a sociální aspekty.⁵¹⁹ Evropská legislativa se dosud zaměřovala na energetickou účinnost výrobků. Dle Zprávy Evropské komise EP a Radě ze dne 26. ledna 2017 o provádění akčního plánu pro oběhové hospodářství je třeba v dalších opatřeních týkajících se ekodesignu zavést požadavky na **oběhové hospodářství**. Tzn. v praxi bude kladen důraz na trvanlivost, možnosti modernizace výrobku, snadnou opravitelnost a

⁵¹⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu. Ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie. [online]. 21.4.2016.

⁵¹⁸ REMTOVÁ, K.: *Ekodesign*. Praha. Ministerstvo životního prostředí, 2003, s. 7.

⁵¹⁹ SNOPKOVÁ, T.: Regulace malých zdrojů znečišťování životního prostředí. In *Vlastník a podnikatel při ochraně životního prostředí*. JANČÁROVÁ, I., HANÁK, J., PRŮCHOVÁ, I. (eds.) Scientia č. 519. Brno, 2015, s. 190-198.

možnost demontáže včetně recyklace. V první řadě plánuje Evropská komise zaměřit se na recyklaci elektronických displejů.⁵²⁰

F. Energetický audit

Energetickým auditem se dle zákona o hospodaření energií rozumí „*písemná zpráva obsahující informace o stávající nebo předpokládané úrovni využívání energie v budovách, v energetickém hospodářství, v průmyslovém postupu a energetických službách s popisem a stanovením technicky, ekologicky a ekonomicky efektivních návrhů na zvýšení úspor energie nebo zvýšení energetické účinnosti včetně doporučení k realizaci*“.⁵²¹ Přípravovanou novelou zákona o hospodaření energií (sněmovní tisk č. 1097) se navrhuje změna definice energetického auditu v tom smyslu, že se jím nebude rozumět písemná zpráva, ale analýza stavu nakládání s energií v oblasti energetického hospodářství.⁵²²

V praxi se ukázalo problematickým ustanovení § 9 odst. 2 ZHE, které ukládá podnikatelům, kteří nejsou malým nebo středním podnikatelem, povinně zpracovat energetický audit pro budovy, které vlastní či užívá, a aktualizovat jej alespoň jednou za čtyři roky. Český právní řád nezná **definici malých a středních podnikatelů**.⁵²³ Je třeba vycházet z doporučení Evropské komise 2003/361/ES, které definuje malé a střední podniky jako „*podniky, které zaměstnávají méně než 250 osob a zároveň jejich roční obrat nepřesahuje 50 milionů EUR nebo jejichž bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 43 milionů EUR*“.⁵²⁴ A contrario tak zákonné ustanovení dopadá na velké podniky, přičemž velký podnikem se rozumí podnik zaměstnávající alespoň 250 osob nebo jehož roční obrat přesahuje 50 milionů EUR nebo jehož bilanční suma roční rozvahy přesahuje 43 milionů EUR. Vedle nutnosti zpracovávat energetický audit dle množství zaměstnanců či ročního obratu vzniká povinnost jeho zpracování i pro subjekty (vlastník budovy nebo energetického hospodářství, stavebník či společenství vlastníků jednotek), jež vlastní (v případě stavebníka ohlašujícího provedení stavby či žádajícího o stavební povolení) budovy nebo energetická hospodářství o energetické spotřebě vyšší, než stanoví vyhláška č. 480/2012 Sb., o energetickém auditu a energetickém posudku. Prvním kritériem je **hodnota celkové** spotřeby energie ve výši 35000 GJ, což odpovídá 9722 MWh za rok, pro všechny budovy či energetická hospodářství konkrétního

⁵²⁰ Evropská komise. Zpráva Komise EP a Radě o provádění akčního plánu pro oběhové hospodářství. [online]. 26.1.2017.

⁵²¹ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. n) ZHE.

⁵²² Sněmovní tisk č. 1097/0. [online]. 2017, s. 39.

⁵²³ Myslím si, že by bylo vhodnější zavést terminologickou zkratku malý, střední a velký závod, který více odpovídá smyslu a jazykovému výrazu v češtině a také terminologické úpravě občanského zákoníku.

⁵²⁴ Blíže viz European Commission. Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. [online]. 2003.

subjektu. V případě, že subjekt překračuje uvedenou hodnotu, nastupuje druhé kritérium, a tím je hodnota spotřeby energie pro **jednotlivou budovu** či energetické hospodářství. Výše druhé hodnoty je zmíněnou vyhláškou stanovena na 194 MWh spotřeby energie za rok. Teprve pro tyto jednotlivé budovy je třeba si nechat vypracovat energetický audit. Tzn. v případě, že celková hodnota převyšuje roční spotřebu 9722 MWh za rok, ale žádná budova nepřekračuje spotřebu ve výši 194 MWh, není třeba si vypracovat energetický audit. Z výše uvedeného ale také plyne závěr, že vlastník budov o souhrnné roční energetické spotřebě nižší než 9722 MWh může vlastnit několik (i desítek) budov, jejichž jednotlivá spotřeba energie převyšuje roční spotřebu 194 MWh, ale přesto není povinen si nechat pro tyto budovy vypracovat energetický audit. Není však povinen si zpracovat energetický audit ani v případě, že vlastní, byť jen jedinou, budovu o energetické spotřebě převyšující několik tisíc MWh ročně, pokud nedosáhne celkového limitu 9722 MWh.

Povinnost zpracovat energetický audit nemají velcí podnikatelé, kteří mají zaveden a certifikován systém hospodaření energií dle normy upravující **systém managementu hospodaření s energií (ISO 50001) nebo systém environmentálního řízení dle systému environmentálního managementu (ISO 14001)**. Zákonodárce však blíže nespecifikuje, zda povinnosti zpracování energetického auditu je povinný subjekt zproštěn již zavedeným systémem dle výše uvedených ISO norem či je možno (v případě absence systému dle zmíněných ISO norem) si tento systém zvolit jako alternativu k zpracování energetického auditu. Jsem toho názoru, že je třeba brát zákonnou normu jako alternativní zmocnění pro splnění zákonné povinnosti, tedy že je možno zavedením jedné z uvedených ISO norem dostát zákonné povinnosti vypracování energetického auditu. Nadbytečným se jeví ustanovení, které hovoří o tom, že energetický audit musí být zpracován objektivně, pravdivě a úplně. Tato povinnost vyplývá z logiky věci.

G. Energetický posudek

Energetický posudek je „*písemná zpráva obsahující informace o posouzení plnění předem stanovených technických, ekologických a ekonomických parametrů určených zadavatelem energetického posudku včetně výsledků a vyhodnocení*“.⁵²⁵ Energetický posudek je obligatorní pro zákonem taxativně vymezené činnosti, mezi kterými jmenujme alespoň posouzení proveditelnosti alternativních systémů dodávek energie s instalovaným tepelným výkonem vyšším než 200 kW, posouzení nákladů a přínosů využití odpadního tepla ve specifických případech či posouzení nákladů a přínosů zajištění vysokoúčinné kombinované

⁵²⁵ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. o) ZHE.

výroby elektřina a tepla u nové elektrárny nebo u podstatné rekonstrukce⁵²⁶ stávající elektrárny o celkovém tepelném příkonu nad 20 MW vyjma jaderných elektráren. Energetický posudek je vypracováván energetickým specialistou a v zákonem stanovených případech je obligatorní součástí dokumentace pro vydání územního rozhodnutí nebo stavebního povolení. Vedle těchto obligatorních případů existují i případy, ve kterých si stavebník, společenství vlastníků jednotek či vlastník budovy může nechat fakultativně vypracovat energetický posudek.

Základním rozdílem mezi energetickým auditem a energetickým posudkem je v rozsahu a důvodu, pro který jsou zpracovávány. Zatímco u energetického posudku se posuzují předem stanovené parametry určené zadavatelem, u energetického auditu se posuzuje stávající nebo předpokládaná úroveň využívání energie v budovách, bez ohledu na vůli zadavatele auditu a stanovení návrhů zvýšení úspor energie. Obecně je tedy energetický posudek zaměřen na užší část posuzované problematiky a jedná se v zásadě o jednodušší dokument, jehož zpracování je nepoměrně levnější než u energetického auditu. Společné oběma dokumentům je to, že jsou zpracovávány energetickým specialistou, oba dokumenty řeší úspory energií a také detaily vypracování posudku i auditu jsou upraveny ve stejném prováděcím předpisu, kterým je vyhláška č. 480/2012 Sb., o energetickém auditu a energetickém posudku.

VI.2.3 Ekonomické nástroje

V rámci ekonomických nástrojů se uplatňují zásadně dotace. Oblast úspor energií totiž dopadá na spotřebitele samotné, u kterých požadovat poplatky za nepodporovanou činnost či poskytovat nějakou formu provozní podpory se jeví jako těžko realizovatelné. Smyslem dotací je spotřebitele finančně motivovat ke zvolení technologie zvyšující úspory energie. V současné době je nejvíce dotací poskytováno z programu **Nová zelená úsporám**. Mezi aktuální podporované oblasti patří snižování energetické náročnosti stávajících rodinných domů, výstavba rodinných domů s velmi nízkou energetickou náročností, efektivní využití zdrojů energie. V oblasti efektivního využití zdrojů je například podporována výměna elektrického vytápění za vytápění pomocí tepelného čerpadla, výměna zdrojů tepla spalující uhlí za ekologické zdroje jako je kotel na biomasu, tepelné čerpadlo či plynový kondenzační

⁵²⁶ Podstatnou rekonstrukci definuje zákonodárce v ustanovení § 2 odst. 1 písm. y) ZHE jako „změnu dokončené stavby, jejíž předpokládané náklady by přesáhly 50 % investičních nákladů na novou srovnatelnou stavbu“.

kotel⁵²⁷, dále instalace solárních a fotovoltaických panelů, řízené větrání s rekuperací. V rámci snižování energetické náročnosti stávajících rodinných domů jsou poskytovány dotace zejména na výměnu oken a dveří, zateplení obvodových stěn, střechy či stropu. V oblasti výstavby rodinných domů s velmi nízkou energetickou náročností jsou dále členěny dotace například podle míry využití obnovitelných zdrojů, stavby využívající teplo z odpadních vod či výstavba tzv. zelených střech. Prakticky stejná podpora jako v oblasti efektivního využití zdrojů je možná pomocí tzv. kotlíkových dotací, jež jsou součástí Operačního programu Životního prostředí 2014 – 2020, konkrétně její prioritní osy s názvem „energetické úspory“.⁵²⁸

Provozní podpora **kombinované výroby elektřiny a tepla** (dále také jen „KVET“) představuje výjimku z převažující investiční podpory v oblasti úspor energie. Provozní podporu KVET upravuje zákon o podporovaných zdrojích. Podpora KVET je poskytována za podmínek úspory primární energie v minimální výši 10 % ve srovnání s oddělenou výrobou elektřiny a tepla, vzniklé teplo musí dodáno v zařízení, jenž má osvědčení o původu elektřiny. Na základě vyplněné žádosti a technické přílohy vydá Ministerstvo průmyslu a obchodu osvědčení o původu elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla, které je nutnou podmínkou pro čerpání podpory KVET. Toto osvědčení je následně registrováno u operátora trhu. Dodnes ale v praxi není jasné, jak přesně vymezit a měřit tzv. užitečné teplo. Vyhláška č. 37/2016 Sb., o elektřině z KVET a druhotných zdrojů sice ve své příloze uvádí příklady, které se mají a nemají do užitečného tepla započítat, nicméně se jedná o demonstrativní výčet.⁵²⁹ Stálo by tedy za úvahu v prováděcím předpise definovat a zpřesnit mechanismus (mj. zjednodušit) jeho výpočet. Výše podpory KVET je pro každý rok stanovena cenovým rozhodnutím Energetického regulačního úřadu.⁵³⁰ Podpora vyrobené elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla je poskytována formou zeleného bonusu pouze v ročním režimu, který se liší dle typu a výkonu podporovaného zdroje.⁵³¹ Aktuální výše tohoto zeleného bonusu je 45 Kč/MWh.⁵³² Evropská komise v notifikaci ze dne 7. března 2017 schválila podporu výroby elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny ve výrobnách uvedených do provozu během let 2016 až

⁵²⁷ Výčet podporovaných zdrojů tepla je uveden zde: <http://www.novazelenausporam.cz/zadatele-o-dotaci/rodinne-domy/3-vyzva-rodinne-domy/oblasti-podpory-3-vyzva/>

⁵²⁸ Operační program Životního prostředí. Podporované oblasti. [online].

⁵²⁹ Ustanovení bodu 9. Přílohy 1 vyhlášky č. 37/2016 Sb.

⁵³⁰ Ustanovení § 6 odst. 1 POZE.

⁵³¹ Ustanovení § 9 odst. 4 písm. c) POZE.

⁵³² Cenové rozhodnutí ERÚ č. 2/2017.

2020.⁵³³ S provozní podporou souvisí i **záruky původu u elektřiny vyrobené z KVET**.⁵³⁴ Tato záruka prokazuje množství elektřiny vyrobené a dodané do elektrizační soustavy České republiky, přičemž je vydávána na množství o hodnotě nejméně 1 MWh. Záruka je vydávána operátorem trhu na základě žádosti výrobce a operátor trhu jej vede ve zvláštní evidenci. Platnost záruky je vázána na dobu dvanácti kalendářních měsíců od data vyrobené elektřiny. Vyhláška č. 403/2015 Sb. stanovuje podmínky pro vydání, převod a uznání záruk původu. Záruky původu obsahují údaje o instalovaném tepelném výkonu, výhřevnosti použitého tepla, vyrobeném a užitečném teplo, úsporách primární energie, účinnosti pro oddělenou výrobu elektřiny a tepla.⁵³⁵

VI.3 Shrnutí

Energetické právo reguluje oblast úspor energie tak, aby se energií neplýtvalo (např. snižování energetické náročnosti budov) a zvyšováním energetické účinnosti. Vedle hlavního principu trvale udržitelného rozvoje se dále v oblasti úspor energie projevuje princip ekonomické stimulace, použití nejlepších dostupných technik a také širší uplatnění zásady informovanosti. Jsou to právě spotřebitelé na samém konci energetického řetězce, kteří ovlivňují množství potřebné vyráběné energie. **Zvýšení informovanosti** mezi širokou veřejností o otázkách nakládání s energiemi může účinně vést k plošné realizaci úspor energie. Investiční pomoc motivuje spotřebitele k provedení ekologicky prospěšných činností. Na druhou stranu stát finančně, ale i myšlenkově zapojuje širokou veřejnost do procesů, které pokládá za žádoucí. Princip pozitivní ekonomické stimulace se projevuje zejména **nepřímým působením** v podobě přidělování dotací na podporované činnosti. Zapojení co nejširšího spektra osob do podporovaných projektů je možno pomocí nastavení **minimální tržní podpory**⁵³⁶. Minimální tržní podporou je taková podpora, která maximalizuje množství podporovaných projektů a jejíž minimální výši jsou žadatelé schopni akceptovat pro svoje rozhodnutí konkrétní projekt realizovat. Jak takovou minimální tržní podporu stanovit? Nejvhodnějším se mi jeví schéma vypisování několika výzev v rámci jednoho programu. V případě vyčerpání finanční podpory poptávkou žadatelů, která násobně překročí nabízené množství podpory, se stanoví druhé kolo výzvy s nižším absolutním příspěvkem na konkrétní projekt žadatele při zachování celkového množství uvolněných prostředků v rámci jedné

⁵³³ European Commission. State aid: Commission clears €420 million Czech support scheme for combined heat and power. [online]. 7.3.2017.

⁵³⁴ Ustanovení § 44 a násl. POZE.

⁵³⁵ Ustanovení § 3 vyhlášky č. 403/2015 Sb.

⁵³⁶ Pojem autora práce.

výzvy. Tímto způsobem lze postupně zvyšovat počet oslovených žadatelů a tím i realizovaných projektů, což by mělo být veškerým smyslem těchto státních finančních podpor.⁵³⁷ Naopak v případě nedostatečné poptávky ze strany žadatelů pro konkrétní projekt, je to pro stát signál, že ani podpora poskytnutá v určité výši není dostatečně motivující pro žadatele projekty realizovat. V takovém případě je pak na zvážení, zda konkrétní podporu pro jednotlivý projekt zvýšit či se naopak ubírat úplně jinou cestou pro zvyšování energetických úspor či zvyšování výroby energie z podporovaných zdrojů energie. Vedlejším efektem zavedení minimální tržní podpory je snížení rizika zneužití žádostí pro čerpání neoprávněných dotačních příspěvků.

Ekodesign výrobků je pak výslovně regulatorní, příkazový nástroj na výrobce zboží mající přímo ovlivnit nabídku výrobků na trhu. Administrativní nástroje tedy efektivně ovlivňují stranu nabídky, zatímco ekonomické nástroje jsou zase účinné pro stranu poptávky. Negativně vnímám přílišný důraz na zpracování energetických auditů a posudků. Téměř nikdy totiž nemůže být prospěšné **zavádění povinnosti v podobě zhotovení dokumentů s účinky soft law**. Subjekt, který je povinen si vyhotovit např. energetický audit, platí za dodržení zákonem stanovené povinnosti. Následující opatření jsou však poté na vůli povinného subjektu, chybí tedy základní atribut práva, a to jeho vymahatelnost. Nelogičnost lze spatřovat na více místech. Jednak subjekt, který se již hospodárně chová, musí platit a dodržovat (pod sankcí za přestupek při jejich nesplnění) další administrativní povinnosti. Omezený okruh energetických specialistů, jejichž profit je právě mj. ve zrealizování těchto dokumentů, však logicky nemůže vést k efektivně nastavenému systému. Mnohem vhodnějším se jeví uplatnění nepřímých nástrojů na základě principu pozitivní ekonomické stimulace, která „odměňuje“ žádoucí chování na rozdíl od plnění administrativních nástrojů. Jedině tak je možné, aby účastníci na energetickém trhu „samovolně“ docílili změny. Zatímco administrativní nástroje jsou v celku kontinuálně a systematicky regulovány ze strany Evropské unie, **na straně ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v energetickém právu žádnou systematiku příliš vidět není**. Roztříštěnost dotačních titulů mezi mnoha programů (v gesci několika ministerstev, přičemž spousta programů se zdvojuje v konkrétní oblasti podpory) nemůže představovat účinný nástroj právní regulace. Pouze transparentní podmínky, které osloví širokou veřejnost, mohou účinně ovlivnit vytyčené cíle. Nesystematičnost regulace spojená s obsáhlou administrativní náročností vede k tomu, že

⁵³⁷ Už mnohokrát jsme byli svědky situací, kdy dotační příspěvek státu byl pro žadatele natolik lákavý, že neváhali „stát“ frontu několik dní před začátkem termínu pro podávání žádostí. V tomto případě by při nižším nastavení dotačních příspěvků dosáhlo na podporu na mnohem větší počet žadatelů, na které se jinak nedostalo.

dotační prostředky osloví pouze úzký segment spotřebitelů a s nimi napojenými specializovanými dodavateli a zprostředkovateli. Do budoucna by bylo vhodné výrazně zjednodušit celý systém poskytování dotačních prostředků v procesu podávání žádostí. Z pohledu administrativních nástrojů vnímám zásadně pozitivně zavádění požadavků na ekodesign výrobků (ačkoliv jsem obecně zastáncem regulace neviditelnou rukou trhu), nicméně je třeba v rámci principu trvale udržitelného rozvoje brát v potaz také sociální a ekonomický aspekt. Právní úprava Evropská unie by neměla v rychlém sledu zavádět stále nová omezení a požadavky na široké spektrum výrobků, ale zaměřit se opravdu na problematiku úspor energie a tu systematicky regulovat.

VII. Právní úprava energetiky sousedních států

Tato kapitola má za cíl pojednat o vybraných částech právní úpravy sousedních zemí České republiky se zaměřením na instituty a nástroje používané v těchto zemích, které nejsou užívané nebo typické pro Českou republiku. Není tedy mojí ambicí rozebrat detailně právní úpravu sousedních států (i z důvodu rozsahu práce). Na základě znalostí z předchozích kapitol bude proto kladen důraz na takové úseky právní úpravy sousedních států, které by mohly být inspirativní pro českou právní úpravu. Výběr sousedních zemí je dán z důvodu podobných historických souvislostí i z důvodu relativně podobných geografických a klimatických podmínek. Níže uvedené statistické údaje slouží pro vytvoření základního obrázku, jak je to se složením energetického mixu České republiky a jejích sousedů. Energetický mix České republiky v roce 2014 se proti energetickému mixu Evropské unie lišil nejvíce vyšším zastoupením pevných paliv a nižším zastoupením ropných produktů v Evropské unii. Konkrétně se jednotlivé energetické zdroje podílely na hrubé domácí spotřebě energie v České republice takto: pevná paliva 38 %, ropa 21,7 %, jaderná energie 18,6 %, zemní plyn 14,6 % a obnovitelné energie 9,9 %. Sousední státy České republiky měly energetické mixy od sebe poměrně rozdílné. Zatímco na Slovensku měla v energetickém mixu nejvyšší zastoupení jaderná energie s 25 %, následovaná zemním plynem, pevnými palivy a ropy s hodnotou okolo 20 %. Polsko s absencí jaderné elektrárny využívá nejvíce ve svém energetickém mixu jako zdroj uhlí (v celé Evropské unii má poměrově vyšší zastoupení už jen Estonsko), následuje ropa s 23,7 % a zemní plyn s 14,2 %. V německém energetickém mixu je na prvním místě zastoupena ropa s 34,6 %, následují pevná paliva s 25,4 % a zemní plyn s 20,2 %. Obnovitelné zdroje energie se na energetickém mixu Německa podílí více než 10 %, tedy již přesahují podíl jaderné energie (s 8 %). Využití jaderné energie však v Německu končí, jelikož Německo se již v roce 2010 vydalo cestou tzv. Energiewende s následným rozhodnutím odstoupit od využití jaderné energie (tzv. Atomausstieg) v roce 2011. Energetický mix Rakouska je specifický hlavně vysokým využitím vodních elektráren, a tudíž vysokým procentuálním zastoupením obnovitelných zdrojů na celkové využitelné energii, konkrétně 29,6 %. Vyšší poměr na hrubé domácí spotřebě Rakouska má jen ropa s 36,6 %. Zemní plyn je v Rakousku zastoupen 19,8 %, pevná paliva pak jen 9,3 %. Rakousko nedisponuje jadernou elektrárnou a ani neplánuje budoucí využití jaderné energie. Za zmínku stojí i to, že energetický mix ostatních států Evropské unie je navzájem dosti rozdílný. Zatímco ve využití obnovitelných zdrojů dominují Švédsko a Lotyšsko, u jaderné energie vyčnívá Francie následovaná Švédskem, naopak polovina států Evropské unie neprovozuje

žádnou jadernou elektrárnu. Zemní plyn má nejvyšší poměrové zastoupení v Nizozemsku. Pokud nepočítáme malé státy jako Maltu, Kypr či Lucembursko, má podíl ropy na energetickém mixu jednotlivých států nejmenší výchylky. Ve využití pevných paliv dominuje Estonsko s 66,7 % a Polsko s 52,2 % podílem na národním energetickém mixu.⁵³⁸

VII.1 Německo

Německo s největší ekonomikou ze všech členských států Evropské unie má zásadní vliv na politiku Evropské unie v oblasti energetiky. A je to právě Německo, které se v letech 2010 a 2011 významným způsobem rozhodlo řešit složení energetického mixu v Německu. Pod pojmem „**Energiewende**“ (tzv. obrat v energetice) je třeba rozumět rozhodnutí Německa k výraznému budoucímu využívání obnovitelných zdrojů energie na jejich území. Toto rozhodnutí bylo následně doplněno odstoupením od výroby energie z jaderných elektráren jako reakce na havárii ve Fukušimě. Pro tento odklon do jaderné energie se zavedl pojem „**Atomausstieg**“. Dle této nové energetické politiky Německa jsou stanoveny cíle v podobě postupného vyřazení provozu jaderných elektráren do konce roku 2022, zvýšení poměru obnovitelných zdrojů energie na hrubé spotřebě energie na 18 % v roce 2020, v roce 2030 na 30 % a v roce 2050 na 60 %. Dále se počítá s 35% poměrem elektřiny obnovitelných zdrojů energie na celkové spotřebě elektřiny v roce 2020, v roce 2050 pak dokonce s poměrem ve výši 80 %. Mezi další proklamované cíle patří snížení emisí skleníkových plynů o 40 % do roku 2020 a o 80 až 90 % v roce 2050 oproti roku 1990, snížení spotřeby primární energie o 20 % v roce 2020 a o 50 % v roce 2050. Spotřeba elektřiny by se měla snížit v roce 2020 o 10 % a v roce 2050 o 25 % oproti roku 2008. Ambiciózní plán Německa je doprovázen celou řadou vedlejších efektů jako je potřeba rozšíření přenosové soustavy. V současné době jsou totiž přebytky vyrobené elektřiny přepravovány přes elektrickou síť České republiky, Polska nebo Dánska. Dalším důsledkem je rozvoj tzv. inteligentních sítí či vývoj elektromobilů, energetická renovace budov atd.⁵³⁹ V roce 2016 se Německo rozhodlo zvýšit investiční podporu pro rozvoj elektromobilů a zvyšování úspor energie na úkor omezování podpory výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie.⁵⁴⁰

Oblast energetiky je v Německu regulována celou řadou zákonů. Zmíňme především **Erneuerbare-Energien-Gesetz** (EEG 2017; Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien) upravující oblast obnovitelných zdrojů energie. V úvodním ustanovení je proklamován hlavní

⁵³⁸ Český statistický úřad. Podíl energetických produktů na celkové využitelné energii. [online].

⁵³⁹ VOŘÍŠEK, M.: *Co je Energiewende a jaké jsou její cíle?* [online]. 10.2.2015.

⁵⁴⁰ Reuters. Bundesregierung will Windenergie-Förderung kürzen [online]. 11.5.2016.

cíl tohoto zákona v podobě dosažení podílu elektřiny vyrobené z obnovitelných zdroje na celkové hrubé spotřebě elektřiny do roku 2025 ve výši 40 až 45 %, do roku 2035 ve výši 55 až 60 % a do roku 2050 pak nejméně 80 %. Mezi hlavní principy zákona patří zásada znečišťovatel platí, solidarita v podobě sdílení nákladů na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů a princip trvale udržitelného rozvoje.⁵⁴¹ **Zákon přímo stanovuje množství nově instalovaného výkonu u vybraných druhů obnovitelného zdroje.** Tak například se počítá s ročním přírůstkem nových větrných elektráren na pevnině o instalovaném výkonu 2800 MW mezi léty 2017 až 2019, od roku 2020 je pak kalkulováno s ročním přírůstkem 2900 MW. U větrných elektráren na moři není stanoven roční přírůstek, ale dosažení instalovaného výkonu 6500 MW v roce 2020 a 15000 MW v roce 2030. U solárních elektráren se počítá s ročním přírůstkem 2500 MW, u elektráren na biomasu pak s přírůstkem 150 MW, resp. 200 MW od roku 2020.⁵⁴² Výstavba výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů energie pak probíhá podle **aukčního systému** (Ausschreibungsvolumen).⁵⁴³ Aukční systém, který je kombinací administrativního a ekonomického nástroje pro výstavbu nových elektráren využívající obnovitelné zdroje, zažívá dynamický rozvoj. Podstatou je stanovení kapacity (instalovaného výkonu), která se má vystavit, a nejvyšší ceny garantované vládou. Investoři pak spolu v aukčním systému soutěží o to, který z nich bude moci výrobnu postavit. Vítězem je ten, který nabídne nejnižší cenu za prodávanou elektřinu. Za tuto cenu bude pak vítězný investor prodávat elektřinu v následujících letech. Tento systém se ukazuje velmi efektivním, jelikož se zde ve výrazné míře ukazuje neviditelná ruka trhu, která upřednostňuje kvalitní investory, kteří jsou schopni postavit i provozovat elektrárnu ekonomicky efektivním způsobem. Tento systém není ve světě žádnou novinkou, první aukční mechanismy byly zavedeny v roce 2003 v Číně, dále následovaly např. i Spojené státy americké a Rusko. V některých skandinávských zemích je také aukční systém úspěšně aplikován.⁵⁴⁴ Významnou změnou je však volba tohoto systému také v sousedním Německu pro větrné elektrárny od roku 2017. K tomu došlo na základě novely zákona EEG z roku 2016 spolu s novým zákonem o rozvoji a podpoře pobřežní větrné energie, tzv. Windenergie-auf-See-Gesetz (WindSeeG; Gesetz zur Entwicklung und Förderung der Windenergie auf See). V Německu byl aukční systém testován pro výstavbu solárních elektráren již v předchozích letech, zvolení tohoto mechanismu i pro výstavbu větrných elektráren však představuje další významný posun.⁵⁴⁵

⁵⁴¹ Ustanovení § 2 EEG 2017.

⁵⁴² Ustanovení § 4 EEG 2017.

⁵⁴³ Ustanovení § 28 a násl. EEG 2017.

⁵⁴⁴ VOBOŘIL, D.: *Aukční mechanismy tlačí cenu energie ze solárních systémů dolů*. [online]. 20.6.2016.

⁵⁴⁵ Watson Farley & Williams. *The New German Offshore Wind Act*. [online]. 2016.

Výstavba větrných elektráren zažívá v Německu doslova boom. Dle nejnovějších dat bylo v první polovině roku 2017 v celé Evropské unii zprovozněny větrné elektrárny o instalovaném výkonu 6,1 GW, z toho Německo se podílelo na tomto množství téměř polovinou.⁵⁴⁶ S hromadou výstavbou větrných a solárních parků se však pojí také riziko, že velmi koncentrovaná část území v jednu chvíli dodává takové množství energie, kterou není ani větší region schopen spotřebovat. To se pak odráží v nutnosti vyrobenou elektřinu dále pomocí elektrizační sítě dostat tam, kde naopak nejsou stejné (příhodně) podmínky pro výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů. Z toho vyplývá, že i decentralizované výrobní energie z obnovitelných zdrojů energie musí být v regionech co nejvíce pestré, protože dané přírodní podmínky jsou právě nejvíce shodné na malé územní ploše. Setkáváme se tak s pojmem **energetické monokultury**, na jejíž negativní dopady je třeba brát ohled.⁵⁴⁷ Zákon o výstavbě výroben energie z obnovitelných zdrojů upravuje celou proceduru aukčních systémů. Jednak je potřeba nejméně 5 týdnů před uzavřením nabídek zveřejnit projekt na internetových stránkách Spolkového síťového regulačního úřadu - Bundesnetzagentur (BNetzA; Bundesnetzagentur für Elektrizität, Gas, Telekommunikation, Post und Eisenbahnen).⁵⁴⁸ Mezi povinné náležitosti projektu zejména patří datum uzavěrky nabídky, množství nabízené kapacity, maximální cenu za jednotku energie.⁵⁴⁹ Zákon dále stanovuje povinné náležitosti nabídky uchazečů, pravidla pro vyloučení uchazečů a nabídek. Dále jsou zákonem podrobně stanoveny podmínky v cenové oblasti doplněné i o korekční faktory, aby byl systém co nejspravedlivější.⁵⁵⁰ Zmiňme také nový institut tzv. regionálního označení/průkazu (*Regionalnachweise*)⁵⁵¹, který slouží spotřebiteli k prokázání, jak velkou část své elektřiny z obnovitelných zdrojů získal ze svého regionu.⁵⁵² Zákon o výstavbě výroben energie z obnovitelných zdrojů také již upravuje alespoň částečně některé otázky v souvislosti s problematikou skladování energie (tzv. *Energiespeicherung*). Zákon definuje tzv. skladovací plyn (*Speichergas*), což je plyn vyráběný z obnovitelných zdrojů za účelem skladování elektřiny z obnovitelných zdrojů.⁵⁵³ Dále jsou stanoveny podmínky pro uplatnění

⁵⁴⁶ WindEurope. Europe adds 6.1 GW of wind energy capacity in first half of 2017. [online]. 27.7.2017.

⁵⁴⁷ BEE. Stellungnahme zum Referentenentwurf des BMWi (IIIB2). [online]. 24.4.2017.

⁵⁴⁸ Blíže viz Bundesnetzagentur. Ausschreibungen für Erneuerbare-Energien-Anlagen. [online]. 2017.

⁵⁴⁹ Ustanovení § 29 odst. 1 EEG 2017.

⁵⁵⁰ Viz ustanovení § 36h EEG 2017.

⁵⁵¹ Ustanovení § 79a EEG 2017.

⁵⁵² Gersemann & Kollegen. Stromvertrieb gemäß EEG 2017. [online]. 2017.

⁵⁵³ Ustanovení § 3 bod 42. EEG 2017.

výjimky z povinnosti platit příplatek na podporu obnovitelných zdrojů energie při skladování energie.⁵⁵⁴ Nedostatečná úprava skladování energie je však terčem kritiky.⁵⁵⁵

Zákon o rozvoji a podpoře pobřežní větrné energie upravuje jednak podrobněji aukční systém pro větrné elektrárny na moři, jednak stanoví celou řadu podmínek pro územní a stavební řízení včetně procesu EIA. Zákon přímo stanoví, že proces EIA může být omezen u projektů umístěných v zóně, která je v souladu s plánem rozvojové oblasti pro výstavbu za podmínek vymezených v tomto zákoně, stejně tak pokud je projekt v souladu s Národním akčním plánem pro výstavbu větrných elektráren na moři či v souladu s ustanovením § 17 odst. 3 věta první zákona o územním plánování.⁵⁵⁶ Z administrativních nástrojů zmiňme stanovení bezpečnostních zón od větrných elektráren ve vzdálenosti 500 m od zařízení.⁵⁵⁷ Zákon uvádí i speciální podmínky pro pilotní větrné elektrárny na moři.⁵⁵⁸

Dále uveďme zákon Erneuerbare-Energien-Wärmegezet (EEWärmeG; Gesetz zur Förderung Erneuerbarer Energien im Wärmebereich) upravující podporu obnovitelných zdrojů v teplárenství. Právní úprava elektroenergetiky a plynárenství je upravena v zákoně o energetice - Energiewirtschaftsgesetz (EnWG; Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung). Účelem zákona je zajištění bezpečných, spolehlivých, konkurenceschopných dodávek elektřiny a plynu šetrných k životnímu prostředí s maximální možnou měrou využití obnovitelných zdrojů energie. Zajímavostí je proklamovaná snaha o dosažení vnitřního trhu s elektřinou, a to zejména s Norskem a Švédskem.⁵⁵⁹ Dalším specifikem je zákonná úprava plánu uzavírání některých konkrétních výrobních zařízení, konkrétně některých hnědohelných elektráren či stanovení konstrukčních požadavků na turbíny.⁵⁶⁰ Zákon o energetice také stanoví některé konkrétní plány pro výstavbu větrných elektráren na moři nebo zavádí některé speciální instituty ve správním řízení vedeném podle zákona o energetice.⁵⁶¹ Právní úprava snižování energetické náročnosti budov je obsažena v Energieeinsparungsgesetz (EnEG; Gesetz zur Einsparung von Energie in Gebäuden). Požadavky na ekodesign výrobků jsou upraveny v samostatném zákoně Energieverbrauchsrelevante-Produkte-Gesetz (EVPG; Gesetz über die umweltgerechte Gestaltung energieverbrauchsrelevanter Produkte). Zvláštní úpravu má také právní regulace

⁵⁵⁴ Ustanovení § 61k EEG 2017.

⁵⁵⁵ SPEICHER-BAR. EEG 2017 – Chance für Energiespeicher genutzt? BVES ist enttäuscht. [online]. 8.9.2016.

⁵⁵⁶ Ustanovení § 51 WindSeeG.

⁵⁵⁷ Ustanovení § 53 WindSeeG.

⁵⁵⁸ Ustanovení § 68 a násl. WindSeeG.

⁵⁵⁹ Ustanovení § 1a EnWG.

⁵⁶⁰ Ustanovení § 13g a § 49 EnWG.

⁵⁶¹ Ustanovení § 17a a § 65 a násl. EnWG.

výroby elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla, jež je regulována zákonem Kraft-Wärme-Kopplungsgesetz (KWKG; Gesetz für die Erhaltung, die Modernisierung und den Ausbau der Kraft-Wärme-Kopplung). Účelem tohoto zákona je v zájmu ochrany životního prostředí zvýšit výrobu elektřiny z kogeneračních jednotek na 110 TWh do roku 2020, resp. na 120 TWh do roku 2020.⁵⁶² Je třeba také alespoň zmínit zákon o výstavbě energetické infrastruktury - Energieleitungsausbaugesetz (EnLAG; Gesetz zum Ausbau von Energieleitungen), jenž vyjmenovává projekty na výstavbu přenosové soustavy.

VII.2 Polsko

Zatímco většina států Evropské unie plánuje výstavbu výroben energie z obnovitelných zdrojů, Polsko, v jehož energetickém mixu dominují elektrárny na fosilní zdroje, plánuje výstavbu hnědouhelných a černouhelných elektráren o instalovaném výkonu téměř 6 GW. Tento záměr plánuje polská vláda podpořit přidělením nových emisních povolenek a převedení nevyužitých povolenek pro období do konce roku 2020. Tímto požadavkem pak Polsko podmiňuje ratifikaci Pařížské dohody.⁵⁶³ Polsko plánovalo výstavbu jaderné elektrárny o dvou blocích s celkovým výkonem 3200 MW. Výroba elektřiny z prvního bloku byla naplánována na rok 2024.⁵⁶⁴ V současné době je projekt pozastaven z důvodu nejistého financování celého projektu.⁵⁶⁵

Až do konce roku 2015 byly obnovitelné zdroje energie podporovány **zelenými certifikáty**, jež dokládaly původ energie z obnovitelných zdrojů. Výrobce pak mohl s těmito certifikáty obchodovat a získat tak příplatek k zobchodované tržní ceně. Od roku 2016 však systém obnovitelných zdrojů doznal výrazných změn, a to na základě polského zákona o obnovitelných zdrojích energie.⁵⁶⁶ Vedle zachování zelených certifikátů, se v Polsku zavedl **aukční systém** pro nové zdroje a dále výkupní ceny pro malé výrobní energie.⁵⁶⁷ Velkou pozornost v evropských státech vzbudil polský **zákon o investicích do větrné energie**,⁵⁶⁸ který upravuje podmínky a postup pro umístění větrných elektráren. Je stanoven nestandardní mechanismus vymezení ochranného pásma. Šířka ochranného pásma se vypočítá jako desetinásobek výšky větrné elektrárny.⁵⁶⁹ Tento zákon se stal terčem kritiky zastánců výroby

⁵⁶² Ustanovení § 1 odst. 1 KWKG.

⁵⁶³ MAJLING, E.: *Polsko podpoří ratifikaci Pařížské dohody, nebude to však zadarmo*. [online]. 7.9.2016.

⁵⁶⁴ Polish Nuclear Power Programme. [online]. 2014.

⁵⁶⁵ RMF24. Elektrownia jądrowa w Polsce? Minister energii: Projekt zawieszony. [online]. 25.1.2017.

⁵⁶⁶ Dz.U.2015.478 Ustawa o o odnawialnych źródłach energii.

⁵⁶⁷ DOUCHA, P.: *Polsko na prahu nové energetiky*. [online]. 2.3.2015.

⁵⁶⁸ Dz.U.16.961 Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

⁵⁶⁹ Art. 4 odst. 1 Dz.U.16.961 Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

elektřiny z větrné energie, jelikož stávající podmínky prakticky znemožňují najít vhodné místo pro výstavbu.⁵⁷⁰

V oblasti úspor energií je v Polsku zaveden systém **bílých certifikátů** (z angl. white certificates, známé také jako Energy Savings Certificate – ESC nebo Energy Efficiency Credit – EEC).⁵⁷¹ Tento administrativní nástroj se uplatňuje pouze v některých evropských zemích, a to ve Francii, Velké Británii a Itálii.⁵⁷² Existuje více variant mechanismu bílých certifikátů, nicméně podstatou je vždy přidělení bílých certifikátů výrobcí, dodavateli či distributoru v případě realizované úspory energie u konečného zákazníka. Výrobce pak může s bílými certifikáty obchodovat. V roce 2016 byl mechanismus bílých certifikátů v Polsku na základě novely zásadně změněn.⁵⁷³ Tento novelizovaný systém v Polsku zavádí povinnost energetickým společnostem prodávajícím energii zajištění úsporu energie ve výši 1,5 % z ročního prodeje energie. V případě dosažení úspor je těmto společnostem vydán bílý certifikát jako potvrzení o úspoře energie. S tímto certifikátem je pak možno obchodovat. Na druhou stranu, pokud nejsou žádné úspory realizovány, mohou být energetické společnosti pokutovány. Pro získání bílého certifikátu je ale nezbytné provést energetický audit před a po realizaci úsporného opatření.⁵⁷⁴ Evropská unie zatím se zavedením bílých certifikátů nepočítá z důvodu příliš vysokých administrativních nákladů a nejistoty dopadu tohoto opatření na všechny členské státy Evropské unie.⁵⁷⁵

VII.3 Rakousko

Obnovitelné zdroje energie mají v energetickém mixu Rakouska velký význam. To je způsobeno zejména příhodnými přírodními podmínkami pro výstavbu vodních elektráren. V roce 2015 pokrývala výroba elektřiny z vodních elektráren celkem 57% spotřebu⁵⁷⁶ elektrické energie v celém Rakousku. Vedle vodních elektráren byla zastoupena větrná energie, biomasa a jen zanedbatelně sluneční energie a bioplyn. Celkem tvořily obnovitelné zdroje energie spotřebu elektřiny téměř ze 70 %. Referenční scénář do roku 2030 počítá

⁵⁷⁰ Stejně pravidlo pro stanovení ochranných pásem bylo stanoveno i v Bavorsku. VOŘÍŠEK, M.: *Nová polská legislativa může zničit perspektivní trh pro větrníky*. [online]. 3.3.2016.

⁵⁷¹ ĆWIL, M.: Chapter 20 – Poland. In *EU energy law*. Vol. III, Renewable energy in the member states of the EU. FOUQUET, D., JONES, C. Leuven: Claeys & Casteels, 2010-, s. 2.

⁵⁷² GIRAUDET, L., BODINEAU, L., FINON, D.: *The costs and benefits of white certificates schemes*. [online]. 2011.

⁵⁷³ WEGLARZ, A., SKOCZKOWSKI, T.: *White Certificate Scheme in Poland*. [online]. 2016.

⁵⁷⁴ Skupina ČEZ. Energetická účinnost v Polsku. In *Bulletin Energetika v EU 09-16*. [online]. 2016.

⁵⁷⁵ Viz preambule směrnice EP a Rady 2012/27/EU o energetické účinnosti (odstavec 20).

⁵⁷⁶ Výpočty autora práce.

dokonce se 100% podílem obnovitelných zdrojů energie na konečné spotřebě elektřiny.⁵⁷⁷ Tohoto cíle se má dosáhnout především razantním navýšením výroby energie z fotovoltaických a větrných elektráren.

V Rakousku upravuje podporu obnovitelných zdrojů **Ökostromgesetz** z roku 2012 (ÖSG 2012; Bundesgesetz über die Förderung der Elektrizitätserzeugung aus erneuerbaren Energieträgern).⁵⁷⁸ Ochrana životního prostředí je zdůrazněna jako hlavní cíl tohoto zákona.⁵⁷⁹ Rakouský zákon na podporu obnovitelných zdrojů **stanoví maximální cenu příspěvku na obnovitelné zdroje pro nízkopříjmovou skupinu obyvatel**.⁵⁸⁰ Ökostromgesetz byl podstatně novelizován v červenci roku 2017 zákonem BGBl. I Nr. 108/2017 (některá ustanovení nabydou účinnosti až v roce 2018). Mezi jednu z již účinných novinek patří povinné **zveřejňování informací o každé výše podpory** přesahující 500 tis. eur na webových stránkách zúčtovatele elektřiny z obnovitelných zdrojů energie.⁵⁸¹ Nezbytnými informacemi musí být zejména název provozovatele zařízení, země výskytu zařízení, druh a výše podpory, právní důvod, na základě něhož byla podpora poskytnuta. Regulaci energetické účinnosti upravuje zákon Bundes-Energieeffizienzgesetz (EEffG; Bundesgesetz über die Steigerung der Energieeffizienz bei Unternehmen und dem Bund). Tento zákon (obdobu našeho zákona o hospodaření energií) počítá s každoroční 1,5% úsporou na konečné spotřebě energie.⁵⁸² Za zmínku stojí vytvoření specializované instituce pro vyhodnocení opatření na zvýšení energetické účinnosti, obdobně je tomu i v našem právním řádu, kde je působnost stanovena Státní energetické inspekci.⁵⁸³ Princip znečišťovatel platí (Verursacherprinzip) nalézáme v zákoně o emisních povolenkách Emissionszertifikatengesetz 2011 (EZG 2011; Bundesgesetz über ein System für den Handel mit Treibhausgasemissionszertifikaten). Wagner sice uvádí určitý posun v obchodování s emisními povolenkami od roku 2013, nicméně kritizuje, že není do tohoto systému zahrnuta také doprava.⁵⁸⁴

Právní režim podnikání v elektroenergetice upravuje Elektrizitätswirtschafts- und –organisationsgesetz 2010 (EIWOG 2010, Bundesgesetz, mit dem die Organisation auf dem Gebiet der Elektrizitätswirtschaft neu geregelt wird). Mezi proklamované cíle v tomto zákoně

⁵⁷⁷ Technische Universität Wien. Stromzukunft Österreich 2030 [online]. 2017, s. 6

⁵⁷⁸ Technische Universität Wien. Stromzukunft Österreich 2030 [online]. 2017, s. 77

⁵⁷⁹ Ustanovení § 4 odst. 1 ÖSG 2012.

⁵⁸⁰ Ustanovení § 49 a násl. ÖSG 2012.

⁵⁸¹ Tímto zúčtovatelem je Ökostromabwicklungsstelle, blíže viz ustanovení § 51a ÖSG 2012.

⁵⁸² Ustanovení § 8 Bundes-Energieeffizienzgesetz.

⁵⁸³ Nationale Energieeffizienz-Monitoringstelle, blíže viz ustanovení § 24 a násl. EEffG.

⁵⁸⁴ Nutno dodat, že letecká doprava již zahrnuta je. Otázkou zůstává, jak by vůbec prakticky bylo možné zahrnout do tohoto systému také nákladní a automobilovou dopravu. WAGNER, E.: *Umwelt- und Anlagenrecht*. Band I, Interdisziplinäre Grundlagen. Wien: NWV Verlag, 2016. s. 69 a 562.

je poskytovat levnou elektřinu obyvatelům Rakouska, zajistit spolehlivost a bezpečnost dodávek elektřiny, podpořit rozvoj výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů včetně veřejného zájmu na ochraně životního prostředí.⁵⁸⁵ Za zmínku stojí zvláštní povinnost dodavatelů elektřiny, kteří v jednom roce dodávají více než 500 GWh elektřiny, hlásit tento údaj regulátorovi trhu.⁵⁸⁶ Rakouský zákon EIWOG 2010 již upravuje podmínky a náležitosti **inteligentních měřících přístrojů**. Rakouský zákonodárce klade zvláštní požadavek na provozovatele elektroenergetických sítí na zajištění ochrany dat uložených v inteligentních měřících přístrojích.⁵⁸⁷ Sektor plynárenství je upraven samostatným zákonem, kterým je Gaswirtschaftsgesetz (GWG 2011; Bundesgesetz, mit dem Neuregelungen auf dem Gebiet der Erdgaswirtschaft erlassen werden). Také v tomto zákoně je proklamována ochrana životního prostředí jako jednoho z cílů a hlavní zásady v oblasti regulace plynárenství. Působnost rakouského regulačního úřadu (tzv. E-Control) v energetice je upravena samostatným zákonem **Energie-Control-Gesetz** (E-ControlG; Bundesgesetz über die Regulierungsbehörde in der Elektrizitäts- und Erdgaswirtschaft). V čele tohoto úřadu je představenstvo, které má dva členy jmenované ministrem hospodářství. Jejich funkční období trvá 5 let a mohou být opakovaně jmenováni pouze jedenkrát. Funkční období končí uplynutím jeho doby, nahrazením funkce po diskusi a konzultaci s dozorčí radou či odvoláním ministrem hospodářství. Jedním z důvodů pro odvolání mistrem je trvalá neschopnost plnit povinnosti či nevykonávání funkce po dobu delší než půl roku.⁵⁸⁸ Dalšími orgány jsou regulační komise a dozorčí rada. Regulační komise má pět členů jmenovaných vládou s tím, že jsou stanoveny jejich zákonné požadavky pro výkon jejich funkce. Někteří z členů musí být dokonce jmenováni na návrh předsedy Nejvyššího soudu, zbytek pak na návrh ministra hospodářství. Dozorčí rada je čtyřčlenná, všichni jsou jmenováni vládou na návrh ministra hospodářství. Funkční období obou těchto orgánů je také pět let. Nadto jsou dány pravomoci orgánů Parlamentu ke kontrole činností regulačního úřadu.

V Rakousku dále existuje speciální zákon upravující kontrolní opatření pro zabezpečení dodávek energie, je jím Energielenkungsgesetz 2012 (EnLG 2012; Bundesgesetz über Lenkungsmaßnahmen zur Sicherung der Energieversorgung). Dle tohoto zákona může ministr hospodářství (obdoba našeho Ministerstva průmyslu a obchodu) vydávat za podmínek zákona nařízení, kterým stanoví např. výrobcům elektřiny z vysokoúčinné kombinované

⁵⁸⁵ Ustanovení § 4 EIWOG 2010.

⁵⁸⁶ Ustanovení § 14 EIWOG 2010.

⁵⁸⁷ Ustanovení § 81a a násl. EIWOG 2010.

⁵⁸⁸ Ustanovení § 5 a násl. E-ControlG.

výroby elektřiny a tepla s minimálním instalovaným výkonem 50 MW nebo s minimální roční dodávkou tepla ve výši 300 GWh povinnost nahradit zemní plyn jinými zdroji (pokud je to technicky možné) a snížit teplotu topného média v síti dálkového vytápění.⁵⁸⁹ Za podmínek daných zákonem je ministr zmocněn také k vydání nařízení, kterým zakáže používání některých druhů motorových vozidel spalujících paliva po vymezenou dobu v určitých částech nebo na dokonce na celém území Rakouska.⁵⁹⁰

Za zmínku stojí například stanovení vyloučených zón pro výstavbu větrných elektráren v Horním Rakousku. Tento koncepční dokument – tzv. **Windkraft – Masterplan 2017 Ausschlusszone** určuje na mapě Horního Rakouska místa, na kterých nemohou být postaveny větrné elektrárny. Z pohledu na mapu je zřejmé, že je to přibližně celá polovina území Horního Rakouska. Pro stanovení vyloučených zón bylo určeno mnoho kritérií, mezi nimiž jmenujme zejména tyto: místa s nadmořskou výškou přesahující 1600 metrů nad mořem, národní parky, přírodní rezervace, ptačí oblasti, biokoridory, ochranná pásma vodních toků s kilometrovou vzdáleností od vyjmenovaných vodních toků, letiště a letecké koridory a mnoho dalších příkladů. V zásadě se tedy jedná o vyloučení ploch s negativním dopadem na životní prostředí. Umístění větrných elektráren v těchto zónách nemá v územním řízení a priori šanci na úspěch.⁵⁹¹

Souhlasím s konceptem stanovení vyloučených zón pro výstavbu větrných elektráren. Tento koncept je tvořen stejným zpracovatelem, který má stejná měřítka pro celou vybranou oblast. Proto nehrozí, že např. správní úřad v jednom kraji umístění, resp. výstavbu elektrárny povolí, zatímco úřad v jiném regionu bude zásadně proti. Také z hlediska nákladů je daný koncept rozumný. Investor dopředu ví, kde nemá šanci se svým záměrem uspět a nehrozí mu tedy zbytečné vynaložení finančních prostředků za projekt. Pro státní správu je to výhodné též, jelikož neprobíhají někdy až nadbytečná řízení u projektů, kde se dá očekávat zamítavé rozhodnutí. V neposlední řadě je tak možné se vyhnout excesům v podobě např. povolení zjevně nevhodných výstaveb elektráren. Další argument pro stanovení centrálního plánu je to, že výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů vyžaduje vhodně nastavenou přenosovou síť, jež spojuje dílčí oblasti. Jinak řečeno, velké větrné parky musí být v souladu s energetickou politikou daného regionu, a je proto vhodné již dopředu vyloučit nevhodná místa a zároveň určit místa příhodná pro výstavbu těchto elektráren.

⁵⁸⁹ Ustanovení § 14 EnLG 2012.

⁵⁹⁰ Ustanovení § 10 EnLG 2012.

⁵⁹¹ Windkraft - Masterplan 2017 Ausschlusszone. [online]. 2017.

VII.4 Slovensko

Složení energetického mixu na Slovensku je specifické. Jaderné elektrárny se podílejí z 56 % na celkové výrobě elektřiny⁵⁹² (instalovaný výkon jaderných elektráren je v případě Bohunic 1 760 MW a Mochovce 940 MW). Již v roce 2019 má však být spuštěn provoz dalších dvou reaktorů v jaderné elektrárně Mochovce, které navýší výkon o dalších 942 MW. Významnou část energetického mixu dále tvoří vodní elektrárny s jejich 17% podílem na celkové vyrobené elektřině. Z ostatní zdrojů se na výrobě elektřiny podílejí uhelné elektrárny s 18 % a solární elektrárny s podílem 9 %. Zajímavostí Slovenska je velmi hustá síť plynovodů na jeho území, kdy 94 % domácností má možnost odebrat zemní plyn. Slovensko je také velmi významnou tranzitní zemí, ve které se nachází rovnou čtyři větve plynovodu Bratrství dodávajícího zemní plyn z Ruska do Evropy. Významný rozdíl oproti české právní úpravě je **příspěvek zákazníků do „Národního jadrového fondu“**, což je obdoba jaderného účtu v České republice. V roce 2016 činil tento příspěvek přibližně 80 Kč za 1 MWh. Další odlišností je mechanismus výpočtu složky regulovaných služeb za dodávku elektřiny.

S poplatkem za velikost jističe se setkáváme u některých tarifních pásem. Zjednodušeně lze říci, že u maloobděratelů převažuje platba za regulované služby podle spotřeby, u velkoobděratelů je pak nastaven mechanismus podobný tomu v České republice, tedy podle velikosti hlavního jističe. Takto nastavený způsob výpočtu plateb za regulované služby se promítá v celkově nižších cenách za spotřebovanou elektřinu u nejčastějšího typu odběratelů, a to domácností v bytech. Naopak náročnější zákazníci, využívající například přímotopy pro vytápění zaplatí ve srovnání s cenami v České republice více.⁵⁹³ V současnosti je základním slovenským koncepčním dokumentem Energetická politika Slovenskej republiky z října 2014.⁵⁹⁴

Systematika zákonné úpravy energetiky na Slovensku je podobná té české. Podmínky podnikání v energetice upravuje zákon č. 251/2012 Z.z., o energetice. Na rozdíl od českého energetického zákona upravuje zákon č. 251/2012 Z.z. pouze oblast elektroenergetiky a plynárenství. Stejně jako v energetickém zákoně je držitel licence (povolení) podle zákona č. 251/2012 Z.z. oprávněn odstranit stromy a jiné porosty, pokud je ohrožen provoz energetických zařízení.⁵⁹⁵ Na výstavbu zákonem specifikovaných energetických zařízení je

⁵⁹² SCHINDLER, J.: *Slovensko – energetický trh našich sousedů*. [online]. 22.6.2016.

⁵⁹³ SCHINDLER, J.: *Slovensko – energetický trh našich sousedů*. [online]. 22.6.2016.

⁵⁹⁴ Energetická koncepce Slovenské republiky. [online]. 2014.

⁵⁹⁵ Ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 251/2012 Z.z.

potřeba získat osvědčení (obdoba státní autorizace na výstavbu výroby elektřiny). Na rozdíl od české právní úpravy je třeba žadatel v investičním záměru povinen uvést také předpokládaný vliv energetického zařízení na ochranu veřejného zdraví a na životní prostředí.⁵⁹⁶ Význam ochrany životního prostředí je v zákoně o energetice zdůrazněn také explicitním uvedením snahy o dosažení ochrany životního prostředí jako všeobecného hospodářského zájmu v energetice.⁵⁹⁷ Právní úprava teplárenství je vyhrazena speciálnímu zákonu č. 657/2004 Z.z., o tepelné energetice. Za zmínku stojí především ustanovení týkající se výstavby soustavy tepelných zařízení. V případě zhoršení vlivu na životní prostředí zejména zvýšením emisí skleníkových plynů a znečišťujících látek nevydává Ministerstvo hospodářství (ofic. Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky) potřebné osvědčení o souladu výstavby daného zařízení s Energetickou politikou Slovenskej republiky.⁵⁹⁸ Ale i v případě vydání osvědčení ministerstvo uvede požadavky na provoz soustavy tepelných zařízení s ohledem na ochranu životního prostředí. Podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů upravuje na Slovensku zákon č. 309/2009 Z.z., o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby. Specifický administrativní nástroj používá zákon č. 309/2009 Z.z. ve vztahu k výrobcům 100% biopaliva. Ti jsou totiž vedle dalších povinností také povinni každoročně vykazovat množství emisí skleníkových plynů na jednotku energie.⁵⁹⁹ Na rozdíl od definice obnovitelných zdrojů v zákoně o podporovaných zdrojích energie uvádí zákon č. 309/2009 Z.z. mezi zdroji navíc aerotermální a hydrotermální energii.⁶⁰⁰ Zákon č. 309/2009 Z.z. rozšiřuje podmínky podpory vyrobené elektřiny také o výrobce elektřiny s instalovaným výkonem do 200 MW za předpokladu výroby elektřiny z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla spolu s energetickým podílem plynů vznikajících jako vedlejší produkt v hutnictví alespoň ze 40 %.⁶⁰¹ Zákon dále rozumí podporou výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů i přednostní připojení výroby elektřiny do elektrizační soustavy či převzetí odpovědnosti za odchylku provozovatelem regionální distribuční soustavy. Výroba biometanu není podporována finančně, ale alespoň povinným upřednostněním distribuce biometanu.⁶⁰²

Obdobou našeho zákona o hospodaření energií je zákon č. 321/2014 Z.z., o energetické efektívnosti. Vedle valné většiny institutů upravených podobně jako v českých

⁵⁹⁶ Ustanovení § 12 odst. 4 písm. b) bod 6. zákona č. 251/2012 Z.z.

⁵⁹⁷ Ustanovení § 24 odst. 1 písm. f) zákona č. 251/2012 Z.z.

⁵⁹⁸ Ustanovení § 12 odst. 3 písm. a) zákona č. 657/2004 Z.z.

⁵⁹⁹ Ustanovení § 14a odst. 15 písm. d) zákona č. 309/2009 Z.z.

⁶⁰⁰ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 309/2009 Z.z.

⁶⁰¹ Ustanovení § 3 odst. 3 písm. b) zákona č. 309/2009 Z.z.

⁶⁰² Ustanovení § 3a zákona č. 309/2009 Z.z.

právních předpisech najdeme i některá specifická ustanovení. Tím je např. **tepelná mapa** Slovenské republiky⁶⁰³. Na této tepelné mapě jsou zakresleny vybrané oblasti spotřebovávající teplo nebo chlad (hustě obydlené obce, větší průmyslové zóny), existující a plánovaná infrastruktura centrálního zásobování teplem, umístění elektráren s roční výrobou přesahující 20 GWh, spalovny odpadů či zařízení na kombinovanou elektřinu a tepla. Hlavním smyslem tepelné mapy je lokalizace vhodných míst pro zavedení systémů centrálního zásobování teplem.⁶⁰⁴ Vedle těchto obecnějších zákonů existují na Slovensku zákony upravující konkrétní oblasti energetiky. Zmíňme především zákon č. 555/2005 Z.z., o energetické hospodárnosti budov. Na rozdíl od české právní úpravy jsou v tomto zákoně přímo podrobně uvedeny ekonomické nástroje. Zatímco výše a stropy jednotlivých dotací upravují u nás konkrétní programy (např. Nová zelená úsporám), na Slovensku je přímo zákonné ustanovení regulující podmínky poskytnutí příspěvku.⁶⁰⁵ Dalším příkladem je zákon č. 529/2010 Z.z., o environmentálním navrhování a používání výrobků neboli zákon upravující požadavky na ekodesign výrobků. Problematika energetických štítků je upravena speciálním zákonem č. 182/2011 Z.z., o štítkování energeticky významných výrobků.

VII.5 Shrnutí

Ačkoliv se všechny země nacházejí v podobných geografických a klimatických podmínkách, energetické mixy se od sebe navzájem velmi liší. To je dáno jednak nalezišti energetických surovin, historickým vývojem, hospodářskými možnostmi, ale i rozdílnou energetickou politikou těchto států. Stejně jako energetický mix, tak zahraniční energetické právo se v mnoha ohledech velmi liší. V právní úpravě **Německa** je charakteristické vytýčení cílů mocí zákonodárnou představující zejména konkrétní cíle pro oblast výroby energie v jednotlivých letech. V České republice jsou zásadně národní indikativní cíle přenechány obsahu koncepčních nástrojů. Rozdílným znakem je také zákonná úprava relativně marginálních oblastí německé energetiky, která je v českých právních předpisech zpravidla svěřena prováděcím předpisům. Německá právní úprava klade důraz na využití nástrojů pozitivní ekonomické stimulace ve snaze podpořit výstavbu obnovitelných zdrojů. Pro **Polsko** je typické zavedení systému bílých certifikátů, jimiž se má regulovat oblast úspor energií. Polsko jako jedna z mála unijních zemí nadále plánuje výstavbu nových uhelných elektráren,

⁶⁰³ Ustanovení § 6 odst. 5 zákona č. 321/2014 Z.z.

⁶⁰⁴ Tepelná mapa Slovenskej republiky. [online].

⁶⁰⁵ Např. příspěvek na zateplení rodinného domu je možno poskytnout nejvíce ve výši 8 tisíc eur za podmínky maximálně 40 % uhrazených nákladů či maximálně výše příspěvku za vypracování energetického certifikátu ve výši 800 eur. Srov. ustanovení § 9c odst. 2 a 3 zákona č. 555/2005 Z.z.

jelikož oblasti nízkouhlíkové energetiky není současná politická garnitura příliš nakloněna. To se projevuje také mj. ve snaze o dosažení výjimek v oblasti evropského trhu s povolenkami na emise skleníkových plynů a oslabení principu znečišťovatel platí v jejich právní úpravě. **Rakouská** právní úprava podporovaných zdrojů se mi jeví velmi propracovaná a s důrazem na principy informovanosti a účasti veřejnosti. Tento fakt přičítám historicky dlouhodobému zájmu o využívání obnovitelných zdrojů v Rakousku, jenž je podpořen příhodnými přírodními podmínkami pro jejich využití. Za velice inspirativní považuji vytvoření koncepčního dokumentu, který vylučuje výstavbu určitého typu elektrárny ve vymezené oblasti a naopak dopředu stanoví vhodná místa. **Slovenská** právní úprava vykazuje znaky přehledné a podrobně zpracované oblasti podpory obnovitelných zdrojů energie. Jako pozitivní shledávám vytvoření koncepčního dokumentu týkajícího se plánované výstavby infrastruktury centrálního zásobování teplem. Charakteristickým znakem je stanovení výše investičních podpor přímo v zákoně. Na druhou stranu pokládám právní úpravu oblasti úspor energie za zbytečně roztržitou do několika zákonů.

Závěr

Energetické právo s prvky ochrany životního prostředí je relativně **novou oblastí veřejného práva**. Zásadní změnu přinesl vstup České republiky do Evropské unie, a tím související potřeba harmonizace s unijním právem. Byl přijat zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře využívání obnovitelných zdrojů a dále mnoho novelizací zákona o hospodaření energií. Zákon č. 180/2005 Sb. byl zrušen zákonem o podporovaných zdrojích energie, který spolu se zákonem o hospodaření energií představují základní dva právní předpisy regulující energetiku ve vztahu k životnímu prostředí. Právo Evropské unie nadále představuje hlavní hnací motor zaváděných koncepcí a opatření směřujících k nízkouhlíkové energetice. Česká republika má sice stále výlučnou pravomoc rozhodovat o svém energetickém mixu, ale závazné cíle v sekundárních právních předpisech Evropské unie v oblasti snižování emisí oxidu uhličitého, nepřímo ovlivňují i složení energetického mixu na našem území. Zcela se ztotožňuji s liberalizací energetického trhu, jež je v našich podmínkách také výsledkem harmonizace českých právních předpisů s unijní úpravou. Slabší místo shledávám v proklamované nezávislosti Energetického regulačního úřadu, kde je proces jmenování a odvolání členů Rady Energetického regulačního úřadu zcela v kompetenci vlády. Zásadní nedostatek spatřuji **v nedostatečné ochraně spotřebitele** v procesu uzavírání smluv s dodavatelem energií. Zde je nutné zdůraznit, že oblast energetiky, zvláště mechanismus stanovení cen za energii, je pro širokou část veřejnosti nesrozumitelný. Možnost platného uzavření smlouvy o dodávkách energie po telefonu je značným problémem české právní úpravy, která je v praxi bohužel hojně zneužívána.

Analýzou koncepcí a právních předpisů se ukazuje, že **principy ochrany** životního prostředí hrají významnou roli v energetickém právu. Nejvyšší význam přisuzuji **principu trvale udržitelné rozvoje**, jež je imanentním principem potřebným pro rozvoj energetiky šetrné k životnímu prostředí. Bylo by naivní požadovat po energetickém odvětví zcela nulový negativní dopad na životní prostředí, nicméně je třeba trvat na takovém budoucím vývoji energetiky, jež nebude lhostejný k životnímu prostředí, ale naopak se bude ubírat takovým směrem, aby životní prostředí co nejméně zatěžoval. Ve vztahu k environmentálním cílům je ale třeba vždy myslet na vyvolané důsledky v ekonomické a sociální sféře. Další klíčový princip je uplatnění **principu nejlepších dostupných technik**, jenž by měl být zárukou zejména v oblasti energetické účinnosti výrobků takového budoucího vývoje, jenž maximalizuje využití nejpokročilejších technologií šetrných k životnímu prostředí. **Princip**

odpovědnosti provozovatele energetického zařízení se uplatňuje zejména u provozovatelů jaderných zařízení. Tento princip je dále rozvíjen principem znečišťovatel platí typickým zejména pro emisní povolenky. V oblasti jaderné energetiky je klíčový princip prevence. Vztah jaderné energetiky a životního prostředí nejlépe vystihuje rčení „dobrý sluha, ale zlý pán“. I přes vznik radioaktivního odpadu je jaderná energetika jedním z nejšetrnějších způsobů výroby energie ve vztahu k životnímu prostředí. Názory na budoucí využití jaderné energetiky se liší a nelze striktně zhodnotit, který je lepší. Přesto si dovoluji alespoň poznámku v tom, že pokud převáží názor na dostavbu jaderného bloku (třeba i formou celonárodního referenda), je třeba tento názor respektovat. Z hlediska ekonomického, ale i environmentálního, je opuštění provozu již dostavěné jaderné elektrárny nejhorším možným řešením. **Dlouhodobost** je proto nezbytným a dalším pojmovým znakem úspěšného rozvoje energetiky nejen na našem území. Ač má slovo „centrální plánování“ v našich podmínkách pejorativní nádech z dob minulých, v oblasti plánování složení energetického mixu je třeba trvat na dlouhodobé a systematické koncepci. V oblasti podpory výroby energie i v oblasti úspor energie má dále nezastupitelnou roli princip ekonomické stimulace. Pro oblast energetiky je také typický princip účelové vázanosti finančních prostředků.

Některá konkrétní doporučení de lege ferenda jsou zmíněna přímo v kapitolách věnujících se dílčí oblastem energetiky. Na tomto místě nebudu všechna doporučení znovu vyjmenovávat, spíše poukážu na některé společné jmenovatele. Tím je zejména **nedostatečná právní terminologie** v právních předpisech. Pro spoustu klíčových energetických pojmů totiž chybí legální definice, se kterou následně pracují ostatní zákony. Naopak některé pojmy jsou ne zcela správně definovány či je uveden nedostatečný demonstrativní výčet, který ovšem postrádá právě klíčové a sporné aspekty dané problematiky. V české právní úpravě energetiky postrádám **terminologickou jednotnost**, a to nejen v rámci soukromého a veřejného práva, ale i napříč veřejnoprávními předpisy, někdy i dokonce v samotném zákoně. Častým nedostatkem je stanovení mechanismu výpočtu zákonem vyžadovaných údajů, který ale v praxi není přesný a působí účastníkům na trhu s energiemi výkladové problémy. Není výjimkou, že některé nejasnosti jsou v praxi ze strany kontrolního orgánu fakticky tolerovány. Proto si myslím, že Energetický regulační úřad nedůsledně využívá svých pravomocí sporná místa v prováděcích právních předpisech konkretizovat a vyjasnit. Na tomto místě je tedy třeba apelovat na zvýšený důraz veřejného konzultačního procesu k návrhům vyhlášek, zejména v případech, kde účastníci na trhu s energiemi často upozorňují na problematiku ustanovení. Mnoho podnětů získává Energetický regulační úřad také ze své vlastní činnosti,

zejména v oblasti mimosoudního řešení sporů. Další nedostatek spatřuji v nedostatečné přehlednosti právních předpisů, kdy zejména nový atomový zákon obsahuje mnoho ustanovení, která přísluší prováděcím právním předpisům. Na druhou stranu pozitivně vnímám zachování základních čtyř zákonů (energetický zákon, zákon o podporovaných zdrojích, zákon o hospodaření energií a atomový zákon) týkající se přímo energetiky. Harmonizaci právní úpravy s unijními předpisy je z hlediska systematiky energetických předpisů vhodnější nadále provádět novelizováním stávajících zákonů než tvořením zákonů nových, jak tomu je často v právní úpravě sousedních států. To by mělo za následek pouze roztržičnost právní úpravy energetiky. Zde je tedy znovu na místě zkritizovat ponechání úpravy občanskoprávní odpovědnosti ve starém atomovém zákoně.

Výše uvedené nedostatky právní úpravy mají praktický dopad na výkon státní správy, resp. na výkon práv a povinnosti účastníků na trhu s energiemi. Vzhledem k dopadu na životní prostředí je mnohem důležitější změna **koncepce** přidělování podpor v našich podmínkách, což je spíše politické rozhodnutí, ale i tak se pokusím naznačit směr, kterým by se systematika a koncepce podpory měly dále ubírat. Po vytvoření koncepce je pak na právní úpravě, aby nastavila podmínky co nejpřesněji za účelem naplnění obsahu a cílů přijatých politických rozhodnutí a hlavně, aby přijatá opatření byla dostatečně uváděna v praxi. Obecně lze konstatovat, že z hlediska efektivity regulace podporované výroby energie a úspor energií mají největší **přínos ekonomické nástroje**. Zapojení široké veřejnosti do procesu výroby šetrné k životnímu prostředí či zvýšení úspor energií v domácnostech je klíčem k úspěchu. Cesta k tomuto cíli vede **přes rapidní zjednodušení administrace** pro žádost a přidělování dotací na konkrétní projekty. Není správné, aby celý proces žádostí byl natolik komplikovaný, že existuje mnoho specializovaných společností (a podnikatelsky úspěšných), které žádosti za jejich žadatele vyřizují. Chybou však není existence těchto společností, které v současných podmínkách mohou žadateli opravdu pomoci vyřídit žádost, kterou by žadatel nebyl mnohdy vůbec schopen za požadovaných podmínek dokončit. Celý problém spočívá v nastavených podmínkách jednotlivých programů. Nutno dodat, že jistý posun ke zjednodušení žádostí se např. projevuje v programu Nová zelená úsporám, stále si však myslím, že je nutno celý proces pro žadatele výrazně zjednodušit.

Součástí žádosti často musí být zpracované energetické hodnocení v podobě energetického auditu, posudku či průkazu energetické náročnosti budov. **Proč ale není vyhláškou stanovena cena těchto činností?** Vezmeme-li v úvahu např. průkaz energetické náročnosti budov, je častou odpovědí energetických specialistů pro rozdílnou výši jejich cen,

argument v podobě rozdílného typu a stáří budovy, kvality zpracování projektové dokumentace atd. S těmito argumenty se sice ztotožňují, jsou ale liché v tom, že by se a priori nemohly stanovit ceny za vypracování těchto průkazů v prováděcím právním předpisu. Není samozřejmě správné nastavit jednotnou cenu za průkaz bez ohledu na typ stavby. Ale je možné ceny stanovit dle některých základních kritérií. Právnické, ale i laické veřejnosti je dobře známa vyhláška o advokátním tarifu, která v několika málo ustanoveních je schopna stanovit přehledně výši odměn pro celé penzum právních služeb. Není důvodu, aby obdobná vyhláška neexistovala i pro energetické specialisty. Obecně jsem zásadně proti přílišné regulaci podnikání, ale pokud stát vyžaduje některé činnosti jako nutný předpoklad pro další kroky, často sankcionované trestem za přestupek, je přece potřebné stanovit pravidla nejen pro obsah těchto dokumentů, ale i pro jejich cenu. O to více je stanovení ceny žádoucí, když se u konkrétních dotací přímo určuje maximální výše dotace, kterou stát na potřebný energetický posudek poskytne. Pokud si osoba nechá vypracovat energetický posudek pro svou vlastní potřebu, nechť je možnost smluvních cen. V případě obligatorního zpracování je nutné stanovit ceny za tyto dokumenty. Pozitivní dopad stanovení cen tedy spatřuji jednak v tom, že v rámci vypisování dotačních výzev je možno lépe kalkulovat s předpokládanými náklady u žadatele na realizaci projektů, jednak v transparentnějším stanovení podmínek, jež se musí odrazit také na zvýšené poptávce u žadatelů.

Dalším předpokladem je **oslovení široké veřejnosti**. Obsah některých vypisovaných programů je nepřehledný a dotační výzvy nepodléhají zpravidla žádné širší propagaci. Smyslem těchto programů má být nejen oslovení těch, kteří sami přemýšlejí o realizaci podporovaného projektu, ale i vyvolání zájmu mezi těmi, kteří doposud o podporovaných projektech neuvažovali či vůbec o nich neměli ponětí. Řešením by mohlo být přidělování dotací na základě mechanismu tzv. **minimální tržní hodnoty**. Zcela zásadní je také **unifikace programů podpor** v oblasti energetiky. Tak jako je v českém právu patrná provázanost energetiky a životního prostředí, je bohužel vidět stejná provázanost v rámci dotačních programů pod různými ústředními správními úřady. Pro širokou veřejnost je zcela nepřehledné, pokud je možno o investiční dotace na stejnou oblast žádat v rámci více programů. Řešením je tedy zavedení dotačních programů v oblasti energetiky pod jedno jediné ministerstvo (Ministerstvo průmyslu a obchodu), které bude postupovat systematicky ve vypisování dotačních programů na konkrétní oblasti energetiky.

Pověst obnovitelných zdrojů byla u nás **pošramocena solárním boomem**, který na dlouho dobu dopředu zkomplikoval další rozvoj výroben z obnovitelných zdrojů v České

republice. V zásadě je nyní další výstavba výroben obnovitelných zdrojů zakonzervována, kvůli chybějící provozní podpoře (vyjímaje podporované marginální oblasti), což je krok špatným směrem. Minimálně provozní podpora malých fotovoltaických elektráren na střechách domů měla být ponechána. Není správné zavádět restrikce tam, kde provozní podpora nejlépe splní účel. Nesouhlasím s myšlenkou **opuštění provozní podpory ostrovních systémů**, jež přímo prezentují vzorný příklad uplatnění obnovitelných zdrojů energie v praxi v podobě decentralizace zdrojů. Právě ostrovní systémy totiž zásadně přispívají ke zvyšování energetické bezpečnosti tím, že se lokální místa spotřeby stávají soběstačnými. Vhodným řešením se jeví stanovení provozní podpory ostrovních systémů pro maximální množství instalované kapacity. Vynechání obou typů těchto podpor jako reakce na systémovou chybu z minulosti není systematickým řešením. **Aby se předešlo zneužití investičních podpor**, je třeba nastavit maximální limity podpory. Stát si může snadno zabezpečit množství finančních prostředků, jimiž dotuje konkrétní projekty, stanovením jednak maximální podpory pro konkrétního žadatele, jednak stanovením maximální částky přidělené státem v rámci konkrétní výzvy. Maximální limity podpor sice např. v programu Nová zelená úsporám jsou, otázkou však zůstává, jestli je výše nastavené podpory optimální. Té by se mohlo dosáhnout zavedením mechanismu minimální tržní podpory. **Zabránění zneužití provozních podpor** je pak možno docílit stanovením dalších podmínek jako je např. maximální výše instalované kapacity, na kterou se podpora vztahuje či maximální provozní bonus v případě aukčních systémů. Klíčovým se mi tedy jeví **nastavení mechanismů podpory, které se budou co nejvíce přibližovat tržnímu prostředí**, proto podporuji zejména zavedení aukčního systému pro výstavbu výroben energie z podporovaných zdrojů. Základním rozdílem oproti systému provozní podpory formou zelených bonusů nebo výkupních cen je kontrola nad množstvím nově postavených elektráren a dále také vytvoření soutěžního prostředí. Investor tedy zvolí projekt i v případě menší výhodnosti jeho investice, nehrozí tedy nastavení podmínek, které budou nepřiměřeně výhodné pro investory tak, jako se tomu stalo v mnoha zemích Evropské unie, Českou republiku nevyjímaje. V oblasti investičních podpor do úspor energie je pak důležité zavést mechanismus minimální tržní podpory.

Oblast úspor energie byla v minulosti dlouhodobě opomíjena. Souhlasím s tím, že je třeba podporovat opatření na úspory energií při vytápění a chlazení, které jsou z hlediska spotřeby energie významnější než u úspor elektřiny. Je třeba pamatovat na to, že zvyšování úspor energie nebo využívání obnovitelných zdrojů energie **není možno chápat absolutně**.

Pokud je například zvýšení energetické účinnosti zařízení vykoupeno tím, že se musí použít chladivo obsahující chemicky škodlivé látky, argument ve prospěch úspor energie těžko obstojí proti negativním dopadům chemických látek na životní prostředí. Další příkladem by mohl být uspěchaný rozvoj obnovitelných zdrojů energie, který by vyvolal poškození životního prostředí těžbou nerostných surovin. Potencionální **nebezpečí v oblasti ochrany životního prostředí spatřuji v koordinovaných řízeních** u výstavby energetických infrastruktur, kde se po účastnících řízení a veřejnosti bude vyžadovat velká obezřetnost v jedné fázi řízení na uplatnění námitek účastníků řízení a připomínek veřejnosti. Na druhou stranu je nutné podotknout, že ani absolutní ochrana životního prostředí nemůže za každých okolností obstát, vždy je třeba poměřovat pozitiva a negativa konkrétních projektů a zvážit, ve které rovině převažuje veřejný zájem. U výstavby obnovitelných zdrojů energie je třeba se **vyvarovat monokulturám** rozsáhlým elektrárnám, jež opouští jednu ze základních výhod obnovitelných zdrojů, a to decentralizaci zdroje energie. Poslední události tohoto roku naznačují, že **budoucnost využití elektromobilů** nebude tak vzdálená, jak se doposud předpokládalo. Stejně tak vzrůstá technologický rozvoj v oblasti využití odpadní biomasy. Obecně využívání odpadu pro energetické účely je velmi prospěšné ve vztahu k životnímu prostředí. V souvislosti s těmito trendy se **jeví nadbytečným další budoucí podpora biopaliv tzv. první generace**. Biopaliva první generace jsou jedním z příkladů, kde poměřováním pozitiv a negativ využití těchto paliv (zejména změna krajinného rázu, zábor zemědělské půdy, zhoršování kvality půdy) s dalšími možnostmi zjistíme, že je třeba hledat jiné cesty pro snižování produkce skleníkových plynů, což odpovídá principu nejlepších dostupných technik. Dále je třeba se negativně vymezit proti snahám o další prolomení těžebních limitů na našem území, ke kterému bohužel v nedávné době došlo. Právní regulace má být obecně **co nejvíce konzistentní**. V oblasti energetiky, kde některé záměry jsou plánovány na několik desetiletí dopředu, to platí obzvlášť. Častá proměnlivost právní regulace v energetice pak vede k odlivu investic, ale i vědy a výzkumu do zahraničí.

Česká právní úprava není v zásadě inspirována právními předpisy konkrétních států. Současné české energetické právo vychází ze svého historického vývoje regulace energetiky a z harmonizace právních předpisů s právem Evropské unie, která se nejvíce projevuje v oblastech liberalizace energetického trhu a úspor energie. Zákonodárce by se měl **inspirovat zahraniční právní úpravou**. Nejsem přívržencem kopírování právních předpisů ze zahraničí, jelikož jsem si vědom, že zvláště v případě energetiky, jsou ekonomické, historické či geografické podmínky jiných států rozdílné. Stejně tak inspirací množstvím

zahraničních právních předpisů může vzniknout nesourodý právní předpis. Právní regulace energetiky je však relativně nová a určitě stojí za povšimnutí se inspirovat nástroji, které konkrétní státy zvolily pro regulaci určité oblasti a které se osvědčily. Zde jsem názoru, že česká právní úprava zejména v oblasti zákona o podporovaných zdrojích energie není jednak systematicky tvořena, jednak nedostatečně pružně reaguje na tržní podmínky v České republice, ale zejména téměř ignoruje zahraniční zkušenosti s regulací podpory obnovitelných zdrojů. Očekával bych minimálně shrnutí zkušeností v zahraničních úpravách sousedních států v základních koncepčních dokumentech a v důvodových zprávách zákonů novelizující energetické právní předpisy. Z konkrétních změn bych podpořil vytvoření **mapy území vyloučených zón** pro výstavbu větrných elektráren po vzoru rakouské právní úpravy. Vytipování vhodných lokalit a vyloučených zón by samozřejmě bylo spjato s účastí veřejnosti, která by mohla připomínkovat dané návrhy. Z právní úpravy sousedních států se přikláním k vytvoření **struktury Energetického regulačního úřadu**, jež částečně připomíná strukturu orgánů obchodních společností tak, jak je tomu v případě rakouského regulátora E-Control. Tedy zavedení orgánů úřadu v podobě představenstva (vícečlenného), regulační komise a dozorčí rady, přičemž jednotlivé pravomoci jsou vymezeny zákonem. Tímto způsobem by byla dostatečně zajištěna nezávislost úřadu.

Ochrana životního prostředí vstupuje do energetického řetězce ve všech jeho fázích. V současné právní úpravě převažují ve fázi výroby energie ekonomické nástroje, ve stádiu úspor energie pak nástroje administrativní. Lze shrnout, že české energetické právo již plně pracuje s principy a nástroji ochrany životního prostředí. Vedle dílčích nedostatků platné právní úpravy reprezentované zejména nedostatečnou precizností právní terminologie, je z praktického dopadu potřeba změnit koncepci finanční podpory v oblasti výroby a úspor energie. Tyto změny musí vycházet ze základních principů ochrany životního prostředí, a to principem trvale udržitelného rozvoje, nejlepších dostupných technik a odpovědností původce, resp. provozovatele energetického zařízení. Nezbytným krokem je také důraz na dlouhodobou a systematickou koncepci budoucího rozvoje energetiky. Jsem zastáncem využití ekonomických nástrojů pozitivní ekonomické stimulace, jež mohou plošně docílit požadovaných změn.

Doslov

Problematika budoucího vývoje energetického práva v České republice, ale i na nadnárodní úrovni je v současné době velmi aktuální a ovlivňuje denně každého z nás. Historický vývoj energetiky jako takový směřoval k tomu, aby byla zabezpečena dodávka tepelné a elektrické energie každému subjektu, který o tuto komoditu projevil zájem a zaplatil za ni. Dostupnost elektřiny a tepla se stala standardem v civilizovaném světě, bez kterého si lze běžný život jen těžko představit. Do devadesátých let 20. století tak víceméně jedinými prioritami v energetice byla snaha o levnou výrobu elektřiny a tepla a energetická bezpečnost v podobě dostupných dodávek primární energie. Až konec 20. století a potřeba ochrany klimatu zcela změnila dosavadní uvažování v energetice. **Ochrana životního prostředí tak přistupuje k dostupnosti a konkurenceschopnosti jako další pilíř energetiky.** Všechny tyto pilíře se musí vzájemně vyvažovat. K dosažení ideálního stavu v energetice je nutná diverzifikace zdrojů energie, decentralizace výroben energie, využívání zdrojů šetrných k životnímu prostředí a zvyšování úspor energií. Je nutné zdůraznit, že je potřebné hledat řešení budoucího vývoje energetiky na celosvětové úrovni. Energetika nejvíce ohrožuje klimatický systém Země, proto pokud se nepodaří najít řešení na globální úrovni, nemá energetická politika šetrná k životnímu prostředí na lokální úrovni dostatečný efekt.

Na začátku psaní této práce jsem si byl vědom, že v energetickém právu se nacházejí instituty ochrany životního prostředí. Při psaní závěrečných částí práce dospívám ke zjištění, že v současné době oblast energetiky a ochrany životního prostředí spolu neoddělitelně souvisí. Lidstvo potřebuje mít bezpečné a cenově dostupné dodávky energie stejně tak, jako je potřeba chránit životní prostředí. Životní prostředí tedy musí být spolu s energetikou v rovnováze. Nezbývá než doufat, že tak jako nekontrolovaný rozvoj energetiky do konce minulého století vyvolal reakci zhoršení životního prostředí, že nyní to bude naopak energetika, která se bude dále rozvíjet v reakci na potřebu ochrany životního prostředí.

Shrnutí

Disertační práce se zabývá právní regulací energetiky v České republice v kontextu ochrany životního prostředí. Energetika je autorem práce pojímána široce, jelikož pod ní zahrnuje nejen fázi získávání energetických zdrojů, výroby a distribuci energie, ale i činnosti spojené s oblastí úspor energie a nakládání s energetickým odpadem. Autor pro tyto jednotlivé fáze zavádí pojem energetický řetězec, jež chápe jako soustavu vzájemně provázaných a souvisejících vývojových stádií energie. Energetické právo je autorem definováno jako právo, které reguluje chování osob k využitelné energii ve všech fázích energetického řetězce. V každé fázi energetického řetězce může docházet (a často dochází) k ohrožování a poškozování životního prostředí. V práci je kladen důraz na principy a nástroje ochrany životního prostředí, jež mohou účinně plnit svoji funkci v energetických právních předpisech. Cílem práce je tedy nalezení a pochopení souvislostí principů a nástrojů ochrany životního prostředí v českém energetickém právu. Tyto znalosti pak umožní posoudit právní úpravu energetiky de lege lata včetně uvedení konkrétních návrhů de lege ferenda a možných koncepčních změn.

Nejdůležitějším a zastřešujícím principem ve všech fázích energetického řetězce je princip trvale udržitelného rozvoje, svoji nezastupitelnou úlohu má také princip nejlepších dostupných technik a odpovědnosti provozovatele. Význam ochrany životního prostředí nesmí být chápán absolutně, je třeba jej také dále poměřovat s dalšími základními pilíři energetiky, kterými jsou dostupnost a konkurenceschopnost. Nejvýznamnějším koncepčním nástrojem je Státní energetická koncepce, jež stanovuje dlouhodobé energetické cíle a je podkladem pro Politiku územního rozvoje. Na Státní energetickou koncepci z územního hlediska navazují územní energetické koncepce, z hlediska tematických oblastí energetiky pak akční plány. Hierarchizace dokumentů je důležitým prvkem pro realizaci dlouhodobých koncepcí. Při tvorbě těchto dokumentů je postrádáno zhodnocení zkušeností s některými opatřeními v jiných členských státech Evropské unie. V energetickém právu se setkáváme i s některými speciálními nástroji, jež jsou reprezentovány stavem nouze, ochrannými a bezpečnostními pásmy a energetickým specialistou. Energie jako ovladatelná přírodní síla je věcí v právním slova smyslu. Občanský zákoník operuje s pojmy liniové stavby a inženýrské sítě, které však nejsou žádným právním předpisem definovány. De lege ferenda by bylo vhodné jejich definici uvést ve stavebním zákoně. Lze shrnout, že liniové stavby jsou širším pojmem než inženýrské sítě, nejsou součástí pozemku a zpravidla jsou nemovitou věcí.

S pojmem energetická infrastruktura pracuje zákon o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ačkoliv i zde by byla vhodnější definice ve stavebním zákoně. Česká právní úprava postrádá terminologickou jednotnost energetických pojmů včetně absence některých základních definic. Zásadní novinkou od roku 2018 je institut koordinovaných řízení, jež má urychlit výstavbu energetické infrastruktury. Lze očekávat zvýšení významu procesu EIA z pohledu ochrany životního prostředí. Nejzranitelnější složkou ochrany životního prostředí je ovzduší, a s tím související klimatický systém Země. Pozitivně lze sledovat zvyšující se snahy o regulaci konstrukcí nadzemních vedení, jež ohrožují ptactvo. Dále je nutno trvat na minimalizaci fragmentace krajiny nadzemními vedeními. Autor dospívá k názoru, že budoucí finanční podpora biopaliv první generace je nesprávná vzhledem k možnostem využíváním odpadní biomasy a rozvoji elektromobility, a je tudíž v rozporu s principem nejlepších dostupných technik. Pozitivní je zachování stávajících čtyř hlavních zákonů v energetice na úkor roztržitosti právní úpravy do více zákonů.

Z pohledu mezinárodního práva je v současnosti nejvýznamnější úmlouvou, jež nepřímo reguluje energetiku, Pařížská dohoda. Z mezinárodních úmluv regulujících přímo energetiku má dominantní postavení jaderná energetika. Nevyhnutelným se jeví vznik mezinárodních úmluv řešící problematiku těžby nerostných surovin z mořského dna. S touto problematikou jsou paradoxně spojeny zejména obnovitelné zdroje energie. Potřeba některých vzácných kovů pro výstavbu výroben energie z obnovitelných zdrojů a jejich doprovodných zařízení (zejména bateriové články) patří již dnes mezi nedostatkovou surovinu. Energetická politika Evropské unie a na ni navazující unijní právní předpisy jsou hlavním důvodem změny energetického práva v České republice. Ačkoliv mají členské státy dle Smlouvy o fungování Evropské unie výhradní právo na určování složení jejich energetického mixu, závazné cíle v podobě zvyšování podílu obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie ovlivňují tedy nepřímo také tuto oblast. Harmonizace českých právních předpisů je nejvíce patrná v oblasti liberalizace energetického trhu a úspor energie. Unijní regulace výrobků s ohledem na požadavky na ekodesign je zásadně správná, nicméně příliš časté změny a širě regulovaných výrobků může být často kontraproduktivní, je třeba brát v potaz i ekonomické a sociální aspekty vycházející z principu trvale udržitelného rozvoje.

Pro oblast regulace podnikání v energetických odvětvích jsou klíčové administrativní nástroje reprezentované zejména udělením licence jako nezbytným předpokladem pro podnikání. Autor nalézá v energetických právních předpisech hojně také princip účelové

vázanosti finančních prostředků. Pro oblast podnikání v energetických odvětvích je specifické postavení zákazníka, na jehož ochranu musí být kladen zvýšený důraz. Jelikož jsou smlouvy o dodávkách elektřiny nebo plynu pro širokou veřejnost často něčím zcela nesrozumitelným, je nutno *de lege ferenda* trvat na povinné písemné formě těchto smluv. Pozitivně lze shledat ustanovení energetického zákona, jež ukládá držitelům licencí při výkonu jejich činností dbát na ochranu životního prostředí pod sankcí jeho nesplnění. Kriticky je nahlíženo na současné možnosti volby a odvolání členů Rady Energetického regulačního úřadu, *de lege ferenda* se doporučuje rakouský model. Plošné upouštění od provozní podpory na výrobu elektřiny z fotovoltaických elektráren a bioplynových stanic včetně ukončení provozní podpory elektřiny z ostrovních systému (na území mimo dosah distribuční sítě) je nesprávné. Riziko zneužití provozních podpor se dá řešit stanovením podpory pro maximální výši instalované kapacity. V případě možnosti volby mezi jednorázovou investiční dotací nebo provozní podporou je ekonomicky efektivnější varianta provozní podpory. Další podpora obnovitelných zdrojů by měla oslovit masivní část veřejnosti tím, že se zjednoduší administrace, zvýší informovanost veřejnosti a nastaví motivační výše provozní podpory. Je doporučováno zavedení aukčního systému pro další výstavbu obnovitelných zdrojů, jehož výhodou je dlouhodobé plánování a vysoutěžení tržních cen mezi investory. Dále je doporučováno vytvoření mapy tzv. vyloučených zón pro výstavbu větrných elektráren. Z hlediska lokalizace výroby z obnovitelných zdrojů energie je třeba se vyvarovat monokulturám, jež opouští jednu ze základních výhod obnovitelných zdrojů, a to decentralizace výroby energie. Právě dlouhodobost a konzistentní právní úprava je nutným předpokladem pro další rozvoj energetiky.

Nevhodným je shledáváno ponechání úpravy občanskoprávní odpovědnosti provozovatelů jaderných zařízení ve starém atomovém zákoně. Nový atomový zákon je sice systematicky strukturován a obsahuje celou řadu důležitých principů a nástrojů ochrany životního prostředí, nicméně nový atomový zákon obsahuje příliš odborných termínů, jejichž úprava měla být ponechána prováděcím právním předpisům. Zásadní nesouhlas je vyjádřen s proklamovanou snahou některých zákonodárců přijmout speciální zákon pro dostavbu jaderné elektrárny v Dukovanech. V tomto směru je pohlíženo na novelizaci zákona o urychlení výstavby do dopravní, vodní a energetické infrastruktury pozitivně, nicméně *de lege ferenda* by mohly být zahrnuty prvky obalové metody pro výstavbu jaderných elektráren. V oblasti úspor energie je třeba sjednotit jednotlivé podporované programy pod jediný ústřední správní úřad (Ministerstvo průmyslu a obchodu), razantně zjednodušit

administrativní proces podávání žádostí, oslovit širokou veřejnost a systematicky vypisovat jednotlivé podpory. Důraz musí být kladen na zvýšení důležitosti ekonomických nástrojů na úkor administrativních. Princip pozitivní ekonomické stimulace by měl být realizován nastavením mechanismu tzv. minimální tržní hodnoty v rámci investičních dotací. Kritice podléhá povinnost zhotovení dokumentů s účinky soft law. V platné právní úpravě chybí prováděcí právní předpis pro stanovení cen pro obligatorní činnosti prováděné energetickými speciality.

Summary

The dissertation deals with legal regulation of energy in the Czech Republic in the context of environmental protection. Power is the broadly conceived by the author because it includes not only the stage of obtaining energy resources, production, and the distribution of energy, but also the activities related to energy conservation and dealing with energy waste. For these individual phases, the author introduces the concept of the energy chain which is understood as a set of interrelated developmental stages of energy. Energy law is defined by the author as a law that regulates people's behavior towards usable energy at all stages of the energy chain. Endangerment and damage to the environment may occur (and often does occur) at each stage of the energy chain. This work emphasizes the principles and instruments of environmental protection which can effectively fulfill their function in energy legislation. The aim of the work is to find and understand the context of principles and instruments of environmental protection in the Czech energy law. This knowledge may then allow for an assessment of energy legislation *de lege lata*, including introducing specific proposals *de lege ferenda* and possible policy changes.

The most important and overarching principle in all stages of the energy chain is the principle of permanent sustainable development, while the principle of the Best Available Techniques and the liability of the operator also have their irreplaceable role. The importance of environmental protection must not be understood in absolute terms; it must also be measured further with other basic energy pillars, such as accessibility and competitiveness. The most important conceptual tool is the State Energy Policy, which sets long-term energy objectives and is the basis for the Spatial Development Policy. From the territorial perspective, energy concepts tie into the State Energy Policy, while action plans tie into it from the perspective of thematic areas of energy. The hierarchy of documents is an important element for the realization of long-term concepts. The creation of these documents lacks an appreciation of experiences with some measures in other Member States of the European Union. In energy law, we also encounter some special tools which are represented by a state of emergency, protection and safety zones, and an energy specialist. Energy as a governable natural force is an issue in a legal sense. The Civil Code operates with the concepts of linear structures and utility networks which, however, are not defined by any legislation. *De lege ferenda* would be appropriate to include their definition in the building law. It can be concluded that the concept of linear structures is broader than utility networks,

do not constitute a component part of a tract of land, and as a rule are immovable things. The law on accelerating the construction of the transportation, water, and energy infrastructure works with the concept of energy infrastructure, although even here a definition in the Building Act would be more appropriate. Czech legislation lacks the terminological consistency of energy concepts, including the absence of certain basic definitions. A new fundamental item from 2018 is the institute of coordinated management which is expected to accelerate the construction of an energy infrastructure. An increase in the importance of the EIA process is expected in terms of environmental protection. The most vulnerable component of environmental protection is the atmosphere with the Earth's associated climate system. Increasing efforts to regulate the construction of overhead lines that threaten birds may be seen as positive. It is also necessary to insist on a minimization of the fragmentation of the landscape caused by overhead lines. The author concludes that future financial support for first-generation biofuels is incorrect given the possibilities of using biomass wastes and the development of electromobility, and is therefore contrary to the principle of best available technologies. The preservation of the existing four major laws in the energy sector at the expense of the fragmentation of legal regulation into more laws is a positive concept.

From the perspective of international law, the most important Convention that indirectly controls energy is currently the Paris Agreement. The nuclear power industry has a dominant position in international conventions that directly regulate energy. The emergence of international conventions dealing with issues of extracting minerals from the seabed seems inevitable. Paradoxically, renewable energy sources are associated with this issue. The need for certain rare metals for the construction of energy manufacture from renewable sources and their accompanying devices (especially battery cells) is now ranked among scarce raw materials. The energy policy of the European Union and related EU legislation are the main reason for the change of the energy law in the Czech Republic. Even though Member States have the exclusive right to determine the composition of their energy mix under the Treaty on the Functioning of the European Union, binding goals of increasing the share of renewable sources in gross final energy consumption affects this area indirectly as well. The harmonization of Czech legislation is most evident in the area of energy market liberalization and energy conservation. EU product regulation with regard to ecodesign requirements is fundamentally correct, but excessively frequent changes and the breadth of regulated products can often be counterproductive; the economic and social aspects must be taken into account as well, based on the principle of permanent sustainable development.

For the regulation of business in the energy sectors, key administrative tools are particularly represented through granting licenses as a prerequisite for doing business. The author found also finds the principle of purposeful finding of financial means in abundance in energy legislation. The position of the customer is specific for business in the energy sector, for whom protection must be specially emphasized. Since contracts for the supply of electricity or gas to the general public are often completely incomprehensible, the *de lege ferenda* must insist on the mandatory written form of these contracts. The provisions of the Energy Act may be viewed as positive, as they require license holders to observe environmental protection during their activities, facing sanctions for non-compliance. The current possibilities for selecting and dismissing members of the Board of the Energy Regulatory Office is viewed critically; *de lege ferenda* recommends the Austrian model. The general departure from operational support for the production of electricity from photovoltaic plants and biogas plants, including the termination of operational support of electricity from the island system (in the area outside the distribution network), is improper. The risk of misuse of operational support can be solved by determining support for the maximum amount of the installed capacity. In the case of a choice between a one-time investment subsidy or operational support, the operational support is the more economical option. The further support for renewable sources should address a massive part of the public in that it will simplify administration, increase public awareness, and set a motivational level of operational support. The introduction of an auction system for the further construction of renewable sources is recommended, having the advantage of long-term planning and competition of market prices among investors. The creation of a map of exclusion zones for the construction of wind turbines is also recommended. In terms of the localization of production from renewable sources, it is necessary to avoid monoculture, which departs from one of the primary benefits of renewable energy sources, specifically the decentralization of energy production. It is precisely long-term and consistent legislation that is an essential prerequisite for the further development of energy.

Leaving the civil liability of operators of nuclear installations in the old Atomic Act is seen as unsuitable. Although the new Atomic Act is systematically structured and contains a number of important principles and tools for environmental protection, the new Atomic Act still contains too many technical terms, the modification of which should be left to the implementing legislation. Fundamental disagreement is expressed with the declared effort of some legislators to adopt a special law for the completion of the nuclear power plant in

Dukovany. In this respect, amendments to the law on accelerating construction into the transportation, water, and energy infrastructure are viewed as positive, however, *de lege ferenda* could include elements of the packaging method for the construction of nuclear power plants. In the area of energy conservation, it is necessary to unify the various supported programs under a single central government authority (the Ministry of Industry and Trade), dramatically simplify the administrative process of submitting applications, reach the general public, and systematically list individual supports. Emphasis must be placed on increasing the importance of economic instruments to the detriment of the administrative ones. The principle of positive economic stimulation should be implemented by setting the mechanism of minimum market value as part of investment grants. The obligation to prepare documents with the effects of soft law is subject to criticism. The existing law lacks implementing legislation for pricing obligatory activities conducted by energy specialties.

Seznam použitých zkratek

AtomZ	Zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon
EP	Evropský parlament
ERÚ	Energetický regulační úřad
EU	Evropská unie
EZ	Zákon č. 458/2000 Sb., zákon o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)
KVET	kombinovaná výroba elektřiny a tepla
Listina	Listina základních práv a svobod
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
POZE	Zákon č. 165/2012 Sb., zákon o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů
Rada	Rada Evropské unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
StavZ	Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
TZ	Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.
Ústava	Ústava České republiky
ZHE	Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií

Seznam použitých zdrojů

Tištěné publikace

BĚLOHLÁVEK, A. J.: *Ochrana přímých zahraničních investic v energetice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, 448 s., ISBN 978-80-7400-392-9.

BINHACK, P. a TICHÝ, L. (eds.): *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. 2011. ISBN 978-80-87558-02-7.

CASSOTTA, S.: The Paris Agreement in Logic of Multi-regulatory Governance: A Step Forward to a New Concept of „Global Progressive Adaptive-Mitigation?“ *European Energy and Environmental Law Review*. December 2016. Kluwer Law International. ISSN 0966-1646.

ĆWIL, M.: Chapter 20 – Poland. In *EU energy law*. Vol. III, Renewable energy in the member states of the EU. FOUQUET, D., JONES, C. Leuven: Claeys & Casteels, 2010-. ISBN 978-90-776-441-26.

DAMOHORSKÝ, M.: Koncepční nástroje ochrany životního prostředí v českém právu. In *Koncepční nástroje ochrany životního prostředí z pohledu práva: sborník z konference : mezinárodní česko-polsko-slovenská konference konaná na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze ve dnech 24. až 26. října 2002 v Praze*. Eds. DAMOHORSKÝ, M., STEJSKAL, V. Praha: Ediční středisko PF UK, 2003. 206 s. ISBN 80-85889-47-1.

DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 629 s., ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Mezinárodní právo životního prostředí*. II. část, (zvláštní). Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9.

DELBEKE, J.: *EU energy law*. Vol. IV, EU environmental law : the EU Greenhouse gas emissions trading scheme. Leuven, Belgie: Claeys & Casteels, 2006. ISBN 90-776440-75.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné 1 - Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 430 s., ISBN 978-80-7478-326-5.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol.: *Občanské právo hmotné 3 - Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 430 s., ISBN 978-80-7478-935-9.

DVOŘÁK, L.: *Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-730-0.

EICHLEROVÁ, K. a kol.: *Energetický zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 1492 s., ISBN 978-80-7552-412-6.

HANDRLICA, J.: *Ochranná a bezpečnostní pásma*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 216 s., ISBN 978-80-7400-532-9.

HANDRLICA, J.: *Služebnost inženýrské sítě*. Právní rozhledy 11/2013. 406 s.

HANDRLICA, J.: *Vybrané vnitrostátní úpravy mírového využívání jaderné energie*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. 216 s. ISBN 978-80-87975-07-7.

HORÁČEK, Z., KRÁL, M., STRNAD, Z., VYTEJČKOVÁ, V.: *Vodní zákon*. III. vydání s aktualizovaným podrobným komentářem po roce účinnosti nového občanského zákoníku k 15.3.2015. Praha. Soudy. 2015. 319 s., ISBN 978-80-86846-57-6.

HUMLÍČKOVÁ, P.: Odpovědnost v životním prostředí – proč (ne)funguje?. In *Odpovědnost v právu životního prostředí, Sborník příspěvků z konference*. JANČÁŘOVÁ, I. a VOMÁČKA, V. (eds). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 241 s. ISBN 978-80-210-6037-1.

HUMLÍČKOVÁ, P.: Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí. In *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Praha. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2012. 232 s. ISBN 978-80-246-2091-6.

JANČÁŘOVÁ, I. a kol.: *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 345 s. ISBN 978-80-210-6594-9.

JANČÁŘOVÁ, I. a kol.: *Právo životního prostředí: zvláštní část*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 621 s. ISBN 978-80-210-8041-6.

JÍCHA, T., ŠOLC, P.: Decentralizované zdroje v energetice a chytré sítě. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, 547 s., ISBN 978-80-260-9212-4.

KABELKOVÁ, E.: *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 368 s., ISBN 978-80-7400-461-2.

KANTA, J.: Podpora obnovitelných zdrojů energie. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, 547 s., ISBN 978-80-260-9212-4.

KLOZ, M., MOTLÍK, J., PETRŽÍLEK, P., TUŽINSKÝ, M.: *Využívání obnovitelných zdrojů energie: právní předpisy s komentářem*. Praha: Linde, 2007. 511 s. ISBN 978-80-7201-670-9.

KOŠTÁL, V., FLÁŠAR, P., WALAS, P.: Vnitřní trh s elektřinou podle energetické legislativy EU. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, 547 s., ISBN 978-80-260-9212-4.

LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s., ISBN 978-80-7400-529-9.

MAULE, P.: Energetické úspory. In *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. 2. aktualizované vydání. Kolektiv autorů. Praha: Asociace energetických manažerů (AEM), 2016, 547 s., ISBN 978-80-260-9212-4.

MAZANEC, M., KŘENKOVÁ, J.: *Přehled judikatury z oblasti stavebního práva*. Praha: ASPI, 2008, 1472 s., ISBN 978-80-7357-296-9.

MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, 1264 s., ISBN 978-80-7502-003-1.

-
- MORÁVEK, J., TOMÁŠKOVÁ, V., BERNARD, M., VÍCHA, O.: *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 435 s., ISBN 978-80-7400-477-3.
- PASTOREK, Z., KÁRA, J. a JEVIČ, P.: *Biomasa - obnovitelný zdroj energie*. Praha : FCC Public, 2004. 288 s. ISBN 80-86534-06-5.
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 6., doplněné a rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, 556 s., ISBN 978-80-7400-398-1.
- QUASCHNING, V.: *Obnovitelné zdroje energií*. Praha. Grada Publishing, a.s. 2010. 296 s. ISBN 978-80-247-3250-3.
- REMTOVÁ, K.: *Ekodesign*. Praha. Ministerstvo životního prostředí, 2003. ISBN 80-7212-230-4.
- SEMRÁD, R.: SmartGrid & Smart metering. In *Sborník příspěvků z 41. konference EurOpen.CZ*. RUDOLF, V. (eds.) Plzeň. 2012. EurOpen.CZ. 115 s. ISBN 978-80-86583-24-2.
- SLÁDEČEK, V.: *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s. ISBN 978-80-7478-002-8.
- SNOPKOVÁ, T.: Regulace malých zdrojů znečišťování životního prostředí. In *Vlastník a podnikatel při ochraně životního prostředí*. JANČÁŘOVÁ, I., HANÁK, J., PRŮCHOVÁ, I. (eds.) Scientia č. 519. Brno, 2015. 451 s. ISBN 978-80-210-7951-9.
- SPÁČIL, J. a kol.: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1276 s., ISBN 978-80-7400-499-5.
- STEJSKAL, V.: Trestní odpovědnost jako nástroj prosazování ochrany životního prostředí v evropském kontextu. In *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Praha. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2012. 232 s. ISBN 978-80-246-2091-6.
- STEJSKAL, V.: *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, 576 s., ISBN 978-80-7552-229-0.
- STUNA, S., ŠVESTKA, J.: *K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy 10/2011, s. 366.
- ŠTURMA, P. a kol.: *Mezinárodní právo životního prostředí*. I. část. (obecná). Beroun: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. ISBN 80-903409-2-X.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 - 654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-370-8.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. (§ 976 - 1474)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-546-7.
- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha 2009, 2321 s., ISBN 978-80-7400-108-6.

TROMANS, S.: *Nuclear law: the law applying to nuclear installations and radioactive substances in its historic context*. 3rd ed. Oxford: Hart, 2015. 546 s. ISBN 978-1-84946-462-8.

VÍCHA, O.: *Princip „Znečišťovatel platí“ z právního pohledu*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2014, 240 s., ISBN 978-80-7201-947-2.

VÍCHA, O.: *Základy horního a energetického práva*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-919-9.

WAGNER, E.: *Umwelt- und Anlagenrecht*. Band I, Interdisziplinäre Grundlagen. Wien: NWV Verlag, 2016. 585 s. ISBN 978-3-7083-1124-1.

ŽÁKOVEC, J.: *Biometan. Hospodárné užití obnovitelných zdrojů energie*. Praha: GAS s.r.o., 2012, 100 s. ISBN 978-80-7328-276-9.

Internetové zdroje

Články

BUFKA, A., BECHNÍK, B.: *Přehled rozvoje obnovitelných zdrojů energie*. [online]. 8.3.2010 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://energetika.tzb-info.cz/energeticka-politika/6296-prehled-rozvoje-obnovitelnych-zdroju-energie>

DENKOVÁ, A.: *Garáž s připravenou nabíječkou. Evropská směrnice tlačí na rozvoj infrastruktury pro elektromobily*. [online]. 27.6.2017 [cit. 2017-08-19]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/clanky/klima-a-zivotni-prostredi/garaz-s-pripravenou-nabijeckou-evropska-smernice-tlaci-na-rozvoj-infrastruktury-pro-elektromobily/>

DENKOVÁ, A.: *Zimní balíček k energetické unii: čistá energie pro všechny Evropany*. [online]. 20.3.2017 [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/factsheet/energetika/zimni-balicek-k-energeticke-unii-cista-energie-pro-vsechny-evropany/>

DIXIT, A.: *Japan Joins the Convention on Supplementary Compensation for Nuclear Damage*. [online]. 16.1.2015 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <https://www.iaea.org/newscenter/news/japan-joins-convention-supplementary-compensation-nuclear-damage>

DOUCHA, P.: *Polsko na prahu nové energetiky*. [online]. 2.3.2015 [cit. 2017-08-04]. Dostupné z: <http://frankbold.org/zpravodaj/kategorie/aktualne/polsko-na-prahu-nove-energetiky>

DOUCHA, P., KREJCAR, R.: *Právní stanovisko*. [online]. 10.8.2016 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: http://www.sticka.cz/user/10774/upload/ftp_client/pravni-stanovisko_tvs_sa_10082016_1.pdf

DRÁBOVÁ, D.: Rizika a přínosy jaderné energetiky. In *PRO-ENERGY magazín*. [online]. 2007 [cit. 2015-10-07]. Dostupné z: <http://www.pro-energy.cz/clanky3/4.pdf>

GIŇOVÁ, P.: *Regionální operační centra – dobrý krok k propojování energetických trhů?* [online]. 2.8.2017 [cit. 2017-08-04]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/analyzy/energetika/regionalni-operacni-centra-dobry-krok-k-propojovani-energeticky-trhu/>

GIRAUDET, L., BODINEAU, L., FINON, D.: *The costs and benefits of white certificates schemes*. [online]. 2011 [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/hal-00866420/document>

HROZEK, D.: *Evropský boj s emisemi, aneb co je EU ETS a kam směřuje? (1. díl)*. [online]. 12.8.2015 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/evropska-unie/eu-ets-evropsky-system-obchodovani-s-emisemi/>

ISHIGAKI, A., HIGASHI, H., SAKAMOTO, T., SHIBAHARA, S.: *The Great East-Japan Earthquake and Devastating Tsunami: An Update and Lessons from the Past Great Earthquakes in Japan since 1923*. [online]. 13.4.2013 [cit. 2015-09-15]. Dostupné z: https://www.jstage.jst.go.jp/article/tjem/229/4/229_287/_html

KOLAN, E.: *Je solární odvod v rozporu s evropským právem?* [online]. 24.4.2014 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-solarni-odvod-v-rozporu-s-evropskym-pravem-94184.html>

KUBŮ, M.: *Biopaliva v EU po roce 2020*. In *PRO-ENERGY magazín*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: http://pro-energy.cz/wp-content/uploads/2016/PE%202016_WWW.pdf

LIŠKUTÍN, T.: *Ještě jednou k odstoupení od spotřebitelských smluv o dodávkách energií*. [online]. 25.3.2014 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jeste-jednou-k-odstoupeni-od-spotrebitelskych-smluv-o-dodavkach-energii-93836.html>

LIŠKUTÍN, T.: *Vybrané otázky ohledně poskytování dodávek energií dle NOZ*. [online]. 14.2.2014 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vybrane-otazky-ohledne-poskytovani-dodavek-energii-dle-noz-93503.html>

MAJLING, E.: *Polsko podpoří ratifikaci Pařížské dohody, nebude to však zadarmo*. [online]. 7.9.2016 [cit. 2017-08-05]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/zahranicni/polsko-podpori-ratifikaci-parizske-dohody-nejbude-vsak-zadarmo/>

MATĚJŮ, D.: *Obnovitelné zdroje energie v energetickém mixu*. [online]. 18.3.2013 [cit. 2015-09-10]. Dostupné z: <http://energetika.tzb-info.cz/9668-energetika-vybrane-pojmy-i>

MATUŠKA, T.: *Úvod do štítkování a ekodesignu tepelných čerpadel*. [online]. 24.8.2015 [cit. 2016-08-20]. Dostupné z: <http://vytapani.tzb-info.cz/tepelna-čerpadla/13116-uvod-do-stitkovani-a-ekodesignu-tepelnych-čerpadel>

NEČAS, F.: *Právní aspekty provozování tepelného čerpadla*. [online]. 5.12.2016 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.fbadvokati.cz/novinky/energetika/pravni-aspekty-provozovani-tepelneho-čerpadla>

-
- PALLA, T.: *Jak je to s odstoupením od spotřebitelských smluv o dodávkách energií*. [online]. 26.2.2014 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-je-to-s-odstoupenim-od-spotrebitelskych-smluv-o-dodavkach-energii-93723.html>
- PROCHÁZKOVÁ, D.: *Evropská energetika na prahu revoluce?* [online]. 5.6.2017 [cit. 2017-06-29]. Dostupné z: <https://cz.energyhub.eu/pro-energy/23931-evropska-energetika-na-prahu-revoluce>
- RENNER-LOQUENZ, B.: State aid in feed-in tariffs for green electricity. In *Competition Policy Newsletter*. [online]. 2006 [cit. 2015-12-27]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2006_3_61.pdf
- SCHINDLER, J.: *Slovensko – energetický trh našich sousedů*. [online]. 22.6.2016 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <http://www.tzb-info.cz/ceny-paliv-a-energii/14375-slovensko-energeticky-trh-nasich-sousedu>
- SKÁLA, M.: Inženýrské sítě a daně. In *Daně a právo v praxi 2014/7-8*. [online]. 1.7.2014 [cit. 2016-10-10]. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d45934v57256-inzenyrske-site-a-dane/>
- STRAKA, T.: *Tepelná čerpadla a kontroly těsnosti od 1. ledna 2017*. [online]. 22.11.2016 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://vytapani.tzb-info.cz/14986-tepelna-cerpadla-a-kontroly-tesnosti-od-1-ledna-2017>
- STUPAVSKÝ, V.: *Senát posvětil ukončení podpory obnovitelných zdrojů*. [online]. 13.9.2013 [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://oze.tzb-info.cz/normy-a-pravni-predpisy-obnovitelna-energie/10336-senat-posvetil-ukonceni-podpory-obnovitelnych-zdroju>
- ŠEVEČEK, M.: *Rusko vyvinulo REMIX palivo pro reaktory VVER-1000*. [online]. 7.12.2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/jaderne-elektrarny/rusko-vyvinulo-remix-palivo-reaktory-vver-1000/>
- ŠTĚPÁNKOVÁ, Z.: *Novela stavebního zákona*. [online]. In *Stavitel*. 2017 [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: http://www.bpv-bp.com/download/publications/zst_stavitel_novelastavebnihozakona.pdf
- TICHÝ, L.: *Liberalizace energetického trhu v EU a pozice České republiky*. In *Současná Evropa*. [online]. 2011 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <https://ces.vse.cz/wp-content/tichy.pdf>
- VOBOŘIL, D.: *Aukční mechanismy tlačí cenu energie ze solárních systémů dolů*. [online]. 20.6.2016 [cit. 2017-08-01]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/elektrina/trh-s-elektrinou/aukni-mechanismy-tlaci-cenu-energie-ze-solarnich-systemu-dolu/>
- VOBOŘIL, D.: *Větrné elektrárny – princip, rozdělení, elektrárny v ČR*. [online]. 28.2.2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/typy-elektraren/vetrne-elektrarny-princip-cinnosti-zakladni-rozdeleni/>
- VOBOŘIL, D.: *Vodní elektrárny – princip, rozdělení, elektrárny v ČR*. [online]. 24.11.2016 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/technologie/obnovitelne-zdroje-energie/vodni-elektrarny-princip-a-rozdeleni/>
- VOJTÍŠKOVÁ, K., NEČAS, F.: *Kontroly překompenzace: proč, jak a koho se budou týkat*. [online]. 8.6.2017 [cit. 2017-07-15]. Dostupné z:

<http://www.fbadvokati.cz/novinky/energetika/kontroly-prekompenzace-proc-jak-koho-se-budou-tykat>

VOŘÍŠEK, M.: *Co je Energiewende a jaké jsou její cíle?* [online]. 10.2.2015 [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/obnovitelne-zdroje/energiewende-a-jeji-cile/>

VOŘÍŠEK, M.: *Nová polská legislativa může zničit perspektivní trh pro větrníky.* [online]. 3.3.2016 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/vetrne-elektrarny/polska-legislativa-muze-znicit-polsky-perspektivnitrh-pro-vetrniky/>

WEGLARZ, A., SKOCZKOWSKI, T.: *White Certificate Scheme in Poland.* [online]. 2016 [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: http://enspol.eu/sites/default/files/White%20Certificate%20Scheme%20in%20Poland_KAPE.pdf

WEISS, I., SVOBODOVÁ, J.: *Biopaliva – jejich výhody a nevýhody.* [online]. 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.csvs.cz/projekty/2014_veda_pro_zivot/KA3_prilohy/prezentace-k-prednaskam/10_Viktorie%20Weiss,%20Jaroslava%20Svobodova_Bilopaliva.PDF

ZILVAR, J.: *Být či nebýt iniciativní – jak se postavit k zimnímu energetickému balíčku.* [online]. 21.6.2017 [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: <http://energetika.tzb-info.cz/energeticka-politika/15940-byt-ci-nebyt-iniciativni-jak-se-postavit-k-zimnimu-energetickemu-balicku>

ZILVAR, A.: *Rozšíření podpory fotovoltaiky v Nové zelené úsporám, snadnější čerpání a dotační semináře pro obce.* [online]. 9.6.2017 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://stavba.tzb-info.cz/zelena-usporam-na-tzb-info/15881-rozsireni-podpory-fotovoltaiky-v-nove-zelene-usporam-snadnejsi-cerpani-a-dotacni-seminare-pro-obce>

Ostatní

Akademie věd České republiky. Potenciál těžby lithia v ČR. [online]. 17.10.2016 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <http://www.avcr.cz/en/media/news-archive/Potencial-tezby-lithia-v-CR>

BBC News. Paris climate deal: Trump pulls US out of 2015 accord. [online]. 1.6.2017 [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-40127326>

BEE. Stellungnahme zum Referentenentwurf des BMWi (IIIB2). [online]. 24.4.2017 [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: https://www.bee-ev.de/fileadmin/Publikationen/Positionspapiere_Stellungnahmen/BEE/BEE_Stellungnahme_RefE_GemA_20170424.pdf

Bundesnetzagentur. Ausschreibungen für Erneuerbare-Energien-Anlagen. [online]. 2017 [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: https://www.bundesnetzagentur.de/DE/Sachgebiete/ElektrizitaetundGas/Unternehmen_Institutionen/ErneuerbareEnergien/Ausschreibungen/AusschreibungenEEG_node.html

Calla. Větrné elektrárny a životní prostředí. [online]. [cit. 2017-07-01]. Dostupné z: <http://www.calla.cz/data/energetika/ostatni/VitraZP.pdf>

Ceny energie. Distribuční soustava. [online]. [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-458>

Council of the European Union. Clearer energy labelling: improved energy efficiency. [online]. 26.6.2017 [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/06/26-clearer-energy-labelling/>

ČEPS. Pozice ČEPS, a.s., k tzv. zimnímu balíčku. [online]. 29.6.2017 [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: <https://www.ceps.cz/CZE/Media/Tiskove-zpravy/Stranky/Pozice-%C4%8CEPS,-a.s.,-k-tzv.-zimn%C3%ADmu-bal%C3%AD%C4%8Dku.aspx>

Česká bioplynová asociace. [online]. 2017 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.czba.cz/>

Česká společnost pro větrnou energii. Aktuální instalace. [online]. 2017 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <http://www.csve.cz/clanky/aktualni-instalace-vte-cr/120>

Česká společnost pro větrnou energii. Statistika. [online]. 2017 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <http://www.csve.cz/cz/clanky/statistika/281>

Český statistický úřad. Podíl energetických produktů na celkové využitelné energii. [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/podil-energetickych-produktu-na-celkove-vyuzitelne-energii>

ČEZ. Encyklopedie energetika. Jaderná energie. [online]. 2011 [cit. 2017-08-21]. Dostupné z: <https://www.svetenergie.cz/data/web/vzdelavaci-program-cez/tiskoviny/encyklopedie-jaderna-energie-e.pdf>

ČEZ Distribuce. Pro ptactvo bude bezpečných dalších 498 sloupů elektrického vedení. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.cezdistribuce.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/80.html>

ČT24. Sněmovna ratifikaci pařížské dohody dlouho odkládala. Teď kvaltuje. [online]. 9.7.2017 [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2176309-snemovna-ratifikaci-parizske-dohody-dlouho-odkladala-ted-kvaltuje>

ČTK. Brabec zastaví antifosilní zákon, poškodil by prý ekonomiku. [online]. 16.1.2017 [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/brabec-zastavi-antifosilni-zakon-poskodil-by-pry-ekonomiku-1327757>

ČTK. ČR má EK předložit program pro nakládání s radioaktivním odpadem. [online]. 15.7.2017 [cit. 2017-07-19]. Dostupné z: <http://energetika.tzb-info.cz/121514-cr-ma-ek-predlozit-program-pro-nakladani-s-radioaktivnim-odpadem>

ČTK. Elektromobily asi dostanou v Česku další podporu, jejich majitelé by nemuseli mít dálniční známku. [online]. 14.8.2017 [cit. 2017-08-18]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/fleet-special/elektromobily-asi-dostanou-v-cesku-dalsi-podporu-jejich-majitele-by-nemuseli-mit-dalnicni-znamku-1336162>

ČTK. Instalovaný výkon solárních elektráren v ČR od roku 2012 stagnuje. [online]. 29.8.2016 [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/elektrina/instalovany-vykon-solarnich-elektraren-v-cr-od-roku-2012-stagnuje/>

ČTK. Investorem nového jaderného bloku má být podle premiéra ČEZ, nebo stát. [online]. 15.6.2017 [cit. 2017-06-19]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/elektrina/investorem-noveho-jaderneho-bloku-ma-byt-podle-premiera-cez-nebo-stat/>

ČTK. Poslanci naléhají na vládu, aby začala s přípravou výstavby nových jaderných bloků. [online]. 4.7.2017 [cit. 2017-07-19]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/elektrina/investorem-noveho-jaderneho-bloku-ma-byt-podle-premiera-cez-nebo-stat/>

Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Austrálie o spolupráci při mírovém využívání jaderné energie a převodech jaderného materiálu. [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: https://www.sujb.cz/fileadmin/sujb/docs/mezinarodni-spoluprace/smlouvy/I_19_CJ.pdf

DRÁBOVÁ, D.: *Dohled státu nad riziky jaderné energetiky*. 2017. PPT prezentace.

E.ON. Co označuje jednotka kWp? [online]. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.eon.cz/radce/uspورا-energie/jak-vyuzivat-solarni-energie/co-oznacuje-jednotka-kwp>

Energetický regulační úřad. O úřadu. [online]. [cit. 2017-08-05]. Dostupné z: <http://www.eru.cz/cs/o-uradu>

Energetický regulační úřad. Pozor, pokud jste u dodavatele poslední instance! [online]. 6.2.2017 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://www.eru.cz/-/pozor-pokud-jste-u-dodavatele-posledni-instanc-1>

Energetický regulační úřad. Sdělení ERÚ k problematice ostrovních systémů fotovoltaických elektráren. [online]. 17.10.2010 [cit. 2017-05-06]. Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/487540/Sdeleni+ERU_FVE_ostrovní+provoz+2.pdf/b98c1cee-9399-493d-aeb1-f8e4086e90d1

Energetický regulační úřad. Tisková zpráva – Stovky spotřebitelů se mohou nevědomky dopustit neoprávněného odběru. [online]. 21.10.2016. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: http://www.eru.cz/documents/10540/1856506/20161020_TZ_ceska_energie_ST_energie_zakaznici_LDS.pdf/eab38f44-33e0-4620-9372-41e765f96a45

Energetický regulační úřad. Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu. [online]. 3.4.2013 [cit. 2015-08-16]. Dostupné z: <https://www.eru.cz/documents/10540/463112/Stanovisko+ER%C3%9A%20k+bioplynov%C3%BDm+stanc%C3%ADm.pdf/09692416-d8d4-4f84-bdca-385eeb6b117e>

Energetický regulační úřad. Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu. [online]. 28.6.2016 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/463096/VKS_10_2016.pdf/19571b95-7b82-4e05-abe4-39d96983ca9e

Energy union: secure, sustainable, competitive and affordable energy for Europe. [online]. 4.7.2017 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/energy-union/>

Ernst & Young. Vyhodnocení kvalitativních parametrů pro vstupy biologicky rozložitelných odpadů (BRO) do zařízení pro zpracování BRO (kompostárny, bioplynové stanice) tak, aby byly zajištěny dostatečně kvalitní výstupy dle platné legislativy. [online]. 2015 [cit. 2016-07-18]. Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/projekty_po8_opzp_2007_2013/\\$FILE/OODP-4_2_MZP_FIN-20160810.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/projekty_po8_opzp_2007_2013/$FILE/OODP-4_2_MZP_FIN-20160810.pdf)

European Commission. 2020 climate & energy package. [online]. [cit. 2017-08-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2020_en

European Commission. Best Available Techniques (BAT) Reference Document on Waste Incineration. [online]. 2017 [cit. 2017-07-07]. Dostupné z: http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/BREF/WI/WI_5_24-05-2017_web.pdf

European Commission. Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. [online]. 2003 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32003H0361>

European Commission. Commission welcomes adoption of climate and energy package. [online]. 23.4.2009 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-628_en.htm

European Commission. Energy: Commission presents its new strategy towards 2020. [online]. 10.11.2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-1492_en.htm

European Commission. Energy for the Future: Renewable Sources of Energy. [online]. 1997 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com97_599_en.pdf

European Commission. Energy infrastructure priorities for 2020 and beyond - A Blueprint for an integrated European energy network [online]. 17.11.2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0677:FIN:EN:PDF>

European Commission. Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy. [online]. 2015 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0080>

European Commission. Projects of common interest. [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/projects-common-interest>

European Commission. State aid: Commission approves €45 million Czech support scheme for refuelling and recharging stations for low emission vehicles. [online]. 11.8.2017 [cit. 2017-08-19]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-2501_en.htm

European Commission. State aid: Commission clears €420 million Czech support scheme for combined heat and power. [online]. 7.3.2017 [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-483_en.htm

European Commission. State aid: Commission clears Czech support scheme for renewable energy. [online]. 28.11.2016 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4083_en.htm

European Commission. State aid SA.35177 (2014/NN). [online]. 11.6.2014 [cit. 2015-12-27]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/251690/251690_1561897_220_2.pdf

European Environment Agency. EEA greenhouse gas - data viewer. [online]. 6.6.2017 [cit. 2017-06-19]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/greenhouse-gas-emission-trends>

European Environment Agency. Greenhouse gas emission trends. [online]. 28.6.2016 [cit. 2016-09-23]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/greenhouse-gas-emission-trends>

Euroskop.cz. Energetika [online]. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8950/sekce/energetika/>

Eurostat. Share of renewables in energy consumption in the EU still on the rise to almost 17% in 2015. [online]. 14.3.2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7905983/8-14032017-BP-EN.pdf/af8b4671-fb2a-477b-b7cf-d9a28cb8beea>

Evropská komise. Zpráva Komise EP a Radě o provádění akčního plánu pro oběhové hospodářství. [online]. 26.1.2017 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/CS/COM-2017-33-F1-CS-MAIN-PART-1.PDF>

Evropská unie – hybatel nové energetiky. [online]. 5.6.2017 [cit. 2017-08-04]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/czechrepublic/resource/static/files/infomaterialy_ep_20170605_bez_orezu.pdf

Gersemann & Kollegen. Stromvertrieb gemäß EEG 2017. [online]. 2017 [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: http://www.gersemann.de/fileadmin/user_upload/pdf/HP_160926F_GeGj_Stromvertrieb_gem_EEG_2017.pdf

CHAMRÁD, A., HOLUB, P.: *Zákon o hospodaření energií: Komentář*. Systém ASPI [online] 2014.

International Atomic Energy Agency. List of Member States. [online]. 2016 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <https://www.iaea.org/about/governance/list-of-member-states>

International Energy Agency. Member countries. [online]. [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: <https://www.iea.org/countries/membercountries/>

International Energy Agency. Tracking Clean Energy Progress 2017. [online]. 6.6.2017 [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/TrackingCleanEnergyProgress2017.pdf>

International Renewable Energy Agency. About IRENA. [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.irena.org/menu/index.aspx?mnu=Pri&PriMenuID=13>

iROZHLAS.cz. Česko zaplatilo právníkům kvůli solárním arbitrážím už sto milionů. Zatím nic nevyhráli. [online]. 4.8.2017 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/ekonomika/cesko-zapltilo-pravnikum-kvuli-solarnim-arbitrazim-uzsto-milionu-zatim-nic_1708040637_dp

Mezinárodní dohody o opatřeních v oblasti klimatu. [online]. 25.1.2016 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/climate-change/international-agreements-climate-action/>

Ministerstvo pro místní rozvoj. Aktualizace č. 1 Politiky územního rozvoje ČR. [online]. 22.4.2015 [cit. 2016-08-20]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Koncepce-Strategie/Politika-uzemniho-rozvoje-Ceske-republiky/Navrh-Aktualizace-c-1-Politiky-uzemniho-rozvoje-CR>

Ministerstvo pro místní rozvoj. Návrh novely stavebního zákona. [online]. 2010 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/5ec17d01-1b84-44e7-8060-72c7437fcbcd/7584-10-vlada-novelastavzak-text.pdf?ext=.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie. [online]. 21.4.2016 [cit. 2016-08-30]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument158127.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Energetické služby se zárukou - Energy Performance Contracting (EPC). [online]. 3.8.2017 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument105425.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odpad je energie. [online]. 3.6.2009 [cit. 2015-09-15]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/energetika/elektroenergetika/obnovitelne-zdroje/odpad-je-energie--60104/>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Projekty společného zájmu (PCI) v České republice. [online]. 13.7.2016 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/ministerstvo/aplikace-zakona-c-106-1999-sb/projekty-spolecneho-zajmu-pci-v-ceske-republice--177540/>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Seznam energetických specialistů. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.mpo-enex.cz/experti/ExpertList.aspx>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Závazky na zavedení mechanismu kontroly přiměřenosti podpory elektřiny z podporovaných zdrojů energie [online]. 2017 [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: http://www.fbadvokati.cz/sites/default/files/imce/mpo_prekompenzace.docx

Ministerstvo zemědělství. Akční plán pro biomasu v ČR na období 2012-2020. [online]. 14.9.2012. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/obnovitelne-zdroje-energie/biomasa/akcni-plan-pro-biomasu/akcni-plan-pro-biomasu-v-cr-na-obdobi.html>

Ministerstvo životního prostředí. 100 milionů pro obce a kraje na ekologická auta. Ministr Brabec zahájil příjem žádostí a podepsal memorandum s výrobcí aut, plynaři a energetiky. [online]. 10.11.2016 [cit. 2017-07-16]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_161110_vyzva_auta

Ministerstvo životního prostředí. Klimaticko-energetický balíček [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/klimaticko_energeticky_balicek

Ministerstvo životního prostředí. Ochrana klimatu a energetika. [online]. 2017 [cit. 2017-07-20]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ochrana_klimatu_energetika

Ministerstvo životního prostředí. Politika ochrany klimatu v ČR nám dá víc než antifosilní zákon, dnes ji schválila vláda. [online]. 22.3.2017 [cit. 2017-07-20]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_170322_POK

Ministerstvo životního prostředí. Stanovisko EIA k záměru „Nový jaderný zdroj v lokalitě Temelín včetně výkonu do rozvodny Kočín“. [online]. 18.1.2013 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_130118_Temelin

Nachrichten.at. Elektroautos: 4000 Euro Kaufprämie soll Privaten Anreiz bieten. [online]. 24.11.2016 [cit. 2017-08-18]. Dostupné z: <http://www.nachrichten.at/nachrichten/wirtschaft/Elektroautos-4000-Euro-Kaufpraemie-soll-Privaten-Anreiz-bieten;art15,2411334>

Nazeleno.cz. Biopaliva. [online]. [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://www.nazeleno.cz/biopaliva.dic>

Nová zelená úsporám. Podmínky oblasti podpory C. [online]. [cit. 2017-06-01] Dostupné z: <http://www.novazelenausporam.cz/podminky-oblasti-podpory-c-3-vyzva/>

OPEC. Brief History. [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm

Operační program Životního prostředí. Podporované oblasti. [online]. [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <http://www.opzp.cz/podporovane-oblasti/>

Operátor trhu. Rejstřík obchodování s povolenkami. [online]. [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <https://www.povolenky.cz/domovska-stranka>

Paris Agreement - Status of Ratification. [online]. 2017 [cit. 2017-08-23]. Dostupné z: <http://unfccc.int/2860.php>

Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development. [online]. 2002 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf

Polish Nuclear Power Programme. [online]. 2014 [cit. 2017-08-05]. Dostupné z: <http://www.paa.gov.pl/sites/default/files/PPEJ%20eng.2014.pdf>

Pozměňovací návrh poslance Jana Zahradníka. Sněmovní tisk č. 927. [online]. 28.2.2017 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=130299&pdf=1>

Proelektrotechniky.cz. Víte, co to je a jak funguje ostrovní systém? [online]. [cit. 2017-05-06]. Dostupné z: <http://www.proelektrotechniky.cz/vzdelavani/20.php>

Reuters. Bundesregierung will Windenergie-Förderung kürzen [online]. 11.5.2016 [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://de.reuters.com/article/deutschland-kostrom-idDEKCN0Y21SL>

RMF24. Elektrownia jądrowa w Polsce? Minister energii: Projekt zawieszony. [online]. 25.1.2017 [cit. 2017-08-05]. Dostupné z: http://www.rmfm24.pl/ekonomia/news-elektrownia-jadrowa-w-polsce-minister-energii-projekt-zawiesz,nId,2342463#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome

Shift2Rail. [online]. [cit. 2017-08-18]. Dostupné z: <https://shift2rail.org/>

Skupina ČEZ. Energetická účinnost v Polsku. In *Bulletin Energetika v EU 09-16*. [online]. 2016 [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: https://www.cez.cz/edee/content/file/pro-media-2016/10-rijen/bulletin_energetika_v_eu_09_2016.pdf

Skupina ČEZ. Jaderná elektrárna Dukovany. [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <https://www.cez.cz/cs/vyroba-elektřiny/dlouhodobý-provoz-je-dukovany/zakladní-informace.html>

Skupina ČEZ. Ochrana a podpora fauny. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <https://www.cez.cz/cs/odpovedna-firma/zivotni-prostredi/programy-snižování-zátěže-zp/ochrana-ptactva.html>

Skupina ČEZ. Povolení k umístění ETE 3,4 vydáno. [online]. 22.10.2014 [cit. 2017-10-17]. Dostupné z: <https://www.cez.cz/cs/vyroba-elektřiny/zvazovaná-dostavba-elektřiny-temelin/aktuality/44.html>

SPEICHER-BAR. EEG 2017 – Chance für Energiespeicher genutzt? BVES ist enttäuscht. [online]. 8.9.2016 [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: <https://www.speicher-bar.de/eeg-2017-chance-fuer-energiespeicher-genutzt-bves-ist-enttaeuscht/>

Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Jaderná zařízení v ČR. [online]. 2014 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.sujb.cz/jaderna-bezpecnost/jaderna-zarizeni/jaderna-zarizeni-v-cr/>

Státní úřad radiací ochrany. Jaderné elektrárny. [online]. [cit. 2015-10-16]. Dostupné z: <https://www.suro.cz/cz/radiacni-ochrana/usmernovani-ozareni-pri-cinnostech/jaderne-elektřiny>

Technische Universität Wien. Stromzukunft Österreich 2030 [online]. 2017 [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <https://www.igwindkraft.at/mmedia/download/2017.07.10/1499698755049626.pdf>

The 2030 climate and energy framework. [online]. 22.3.2016 [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/climate-change/2030-climate-and-energy-framework/>

The International Energy Charter. [online]. 23.6.2016 [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.energycharter.org/process/international-energy-charter-2015/overview/>

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Pravidla pro postup v rámci notifikace. [online]. 5.9.2016. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiv9IqNgNrVAhUMOhQKHQZLCL0QFgg3MAI&url=http%3A%2F%2Fwww.uohs.cz%2Fdownload%2FSekce_VP%2FVP_update%2FManual-k-notifikaci.pdf&usq=AFQjCNEKB4rQG8G3RL3vZrVhilsqYMIQqQ

Usnesení vlády České republiky č. 48 ze dne 25. ledna 2016. [online]. 25.1.2016 [cit. 2017-07-16]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRAA6LG3GV5>

Usnesení vlády České republiky č. 827 ze dne 19. října 2015. [online]. 19.10.2015 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.economy.gov.sk/uploads/files/47NgRIPQ.pdf>

Watson Farley & Williams. The New German Offshore Wind Act. [online]. 2016 [cit. 2017-08-01]. Dostupné z: http://www.wfw.com/wp-content/uploads/2016/07/WFW-Briefing-Germany-WindSeeG-2017_EN-July-2016.pdf

WindEurope. Europe adds 6.1 GW of wind energy capacity in first half of 2017. [online]. 27.7.2017 [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: <https://windeurope.org/newsroom/europe-adds-6-1-gw-wind-energy-capacity-first-half-2017/>

Windkraft - Masterplan 2017 Ausschlusszone. [online]. 2017 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: https://www.land-oberoesterreich.gv.at/Mediendateien/Formulare/DokumenteAbt_U/us_en_Ausschlusszonen_Windmasterplan2017.pdf

Dokumenty

Agenda 21. [online]. 1992 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb. [online]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Energetický regulační úřad. Národní zpráva Energetického regulačního úřadu o elektroenergetice a plynárenství v České republice za rok 2015. [online]. 2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/462958/NZ_ERU_2015.pdf/4ab55a4e-01d5-4805-938b-0433b6a052f6

Energetický regulační úřad. Pravidla provozování lokální distribuční soustavy. [online]. 2015 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/462808/PPLDS_Energetika_Malenovice.pdf/fbe6f488-cbbe-4cac-8bb2-a1399d286e10

European Energy Charter. [online]. 30.1.2007 [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l27028>

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Energetická koncepcie Slovenskej republiky. [online]. 2014 [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: <http://www.economy.gov.sk/uploads/files/47NgRIPQ.pdf>

Ministerstvo pro místní rozvoj. Politika územního rozvoje České republiky, ve znění Aktualizace č. 1. [online]. 2015 [cit. 2016-08-21]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/e7ff2b3b-b634-425f-8fa5-6699b8d2f755/2015_VI_8_cistopis_apur_1.pdf?ext=.pdf

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Doplnující analytický materiál k návrhu aktualizace Státní energetické koncepce. [online]. 9.12.2014 [cit. 2016-07-15]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/52841/60959/636209/priloha004.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie. [online]. 21.4.2016 [cit. 2016-08-30]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument158127.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů. [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/54909/62718/649151/priloha001.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Národní akční plán energetické účinnosti ČR. [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/50711/63238/651838/priloha004.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Národní akční plán pro chytré sítě (NAP SG). [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/52353/60358/633373/priloha003.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015, dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/54251/61936/640148/priloha001.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Státní energetická koncepce. [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statni-energeticka-politika/2016/12/Statni-energeticka-koncepce-2015.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Státní program na podporu úspor energie na období 2017 – 2021. [online]. 16.12.2016. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/dotace-na-uspory-energie/program-efekt/2016/12/program_efekt_2017-2021_16_12_2016.pdf

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Výzva III programu podpory Nízkouhlíkové technologie – Elektromobilita. [online]. [cit. 2017-07-16]. Dostupné z: https://www.agentura-api.org/wp-content/uploads/2017/06/NUT_V%C3%BDzva-III-elektromobilita-2.pdf

Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo financí. Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v České republice. [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/54251/61936/640148/priloha001.pdf>

Ministerstvo zemědělství. Akční plán pro biomasu v ČR na období 2012-2020. [online]. 2012. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/179051/APB_final_web.pdf

Ministerstvo životního prostředí. Metodické pokyny a návody. In *Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XVIII, částka 8-9*. [online]. 2008. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/FD0B0C02EA4F6135C12574DC0055BBBB/\\$file/94229973.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/FD0B0C02EA4F6135C12574DC0055BBBB/$file/94229973.pdf)

Ministerstvo životního prostředí. Metodické pokyny a návody. In *Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XXVI, částka 10*. [online]. 2016. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/1983C582BE55B11FC12580990035DBF1/\\$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_10_prosinec_2016_final.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/1983C582BE55B11FC12580990035DBF1/$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_10_prosinec_2016_final.pdf)

Ministerstvo životního prostředí. Politika ochrany klimatu v ČR. [online]. 2017. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_170322_POK/\\$FILE/POK_v_CR.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_170322_POK/$FILE/POK_v_CR.pdf)

Ministerstvo životního prostředí. Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2015. [online]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statisticka_rocenka_zivotního_prostředí_publicace/\\$FILE/SOPSZP-Stat_rocenka_ZP_CR_2015-20170301.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statisticka_rocenka_zivotního_prostředí_publicace/$FILE/SOPSZP-Stat_rocenka_ZP_CR_2015-20170301.pdf)

Paris Agreement [online]. 2015 [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <https://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/109r01.pdf>

Slovenská inovačná a energetická agentura. Tepelná mapa Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: <http://www.siea.sk/tepelna-mapa/>

Sněmovní tisk č. 1097/0. [online]. 2017. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=122547>

Sněmovní tisk č. 927/0. [online]. 2016. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=116232>

Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Příloha 5 Národní zprávy ČR pro účely Úmluvy o jaderné bezpečnosti. [online]. 2004 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: https://www.sujb.cz/fileadmin/sujb/docs/NZ_Priloha5.pdf

Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Výběr a hodnocení projektových a nadprojektových událostí a rizik pro jaderné elektrárny. [online]. 2010. [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: https://www.sujb.cz/fileadmin/sujb/docs/dokumenty/publikace/G2-EF-final_udalosti_a_rizika_PUBLIKACE.pdf

Treaty establishing the European Atomic Energy Community (Euratom). [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0024>

Úřad vlády České republiky. Česká republika 2030. [online]. 30.11.2016 [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/CR-2030_Navrhoa-cast_final-k-MPR_30-11-2016.pdf

Zelená kniha - Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii. [online]. 2006 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52006DC0105>

Judikáty

nález Ústavního soudu ze dne 24. května 1994 vedený pod sp. zn. Pl. ÚS 16/93

nález Ústavního soudu ze dne 25. ledna 2005 vedený pod sp. zn. Pl. ÚS 25/04

nález Ústavního soudu ze dne 15. května 2012 vedený pod sp. zn. Pl. ÚS 17/11

nález Ústavního soudu ze dne 25. července 2017 vedený pod sp. zn. Pl. ÚS 2/17

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. února 2005 vedené pod č.j. 3 As 10/2004-72

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 9. listopadu 2007 vedené pod sp. zn. 2 As 35/2007-75

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 19. března 2014 vedené pod č.j. 1 AOs 7/2013-41

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 23. července 2013 vedené pod č.j. 7 A 28/2000-47

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 1952 vedené pod sp. zn. 1 Tz 317/56

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 1992 vedené pod sp. zn. 6 Cdo 1/92

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2001 vedené pod sp. zn. 22 Cdo 1819/99

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2002 vedené pod sp. zn. 22 Cdo 1624/2000

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. listopadu 2003 vedené pod sp. zn. 22 Cdo 1308/2003

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. září 2012 vedené pod sp. zn. 3 Tdo 1069/2012

rozhodnutí Evropského soudního dvora v případě C-379/98 PreussenElektra AG versus Schleswig AG ze dne 13. března 2001

Anotace

Disertační práce analyzuje české energetické právo v kontextu ochrany životního prostředí. V práci jsou nalézány souvislosti principů a nástrojů ochrany životního prostředí v právní regulaci energetiky. Je kladen důraz na rozbor koncepčních, administrativních a ekonomických nástrojů a jejich uplatnění v různých fázích energetického řetězce. Pozornost je věnována problematice energetického pojmosloví v občanském zákoníku a jeho významu ve fázi výstavby energetické infrastruktury. V práci jsou analyzovány souvislosti principů a nástrojů ochrany životního prostředí v oblastech tematicky zaměřených na regulaci podnikání v energetice, podporovanou výrobu energie, jadernou energetiku a úspory energie, tedy dle oblastí regulovanými čtyřmi základními energetickými právními předpisy v České republice. Dále jsou také popisovány činnosti v energetických odvětvích z pohledu ohrožení a poškozování jednotlivých složek životního prostředí. Závěr práce poukazuje na hlavní problematická místa v českém energetickém právu včetně doporučení jejich řešení.

Klíčová slova

české energetické právo, ochrana životního prostředí, principy a nástroje ochrany životního prostředí

Abstract

The dissertation work analyzes the Czech energy law in the context of environmental protection. The thesis seeks out the contexts of principles and instruments of environmental protection in the legal regulation of energy. Emphasis is placed on the analysis of conceptual, administrative, and economic tools and their application at different stages of the energy chain. Attention is paid to the issue of energy terminology in the Civil Code and its importance in the construction phase of the energy infrastructure. The work analyzes the contexts of principles and instruments of environmental protection in thematic areas focused on business regulation in energy, supported energy production, nuclear energy and energy conservation, i.e. according to the areas regulated by the four basic pieces of energy legislation in the Czech Republic. Furthermore, activities in the energy sectors are described in terms of threats and damage of the individual components of the environment. The conclusion of the work points to the main problematic areas of the Czech energy law, including recommendations for their solution.

Key words

Czech Energy Law, Environmental Protection, Principles and Instruments of Environmental Protection